

TIT. 425.

CHRONICON Ebersheimensis Monasterii.

Observatio praevia.

CHRONICON hoc, sed mutilum multisque cum naevis, evulgavit anno 1717 Edmundus Martenne, Sodalitii Benedictini à Congregatione S. Mauri Presbyter (a). Attribuit illud doctissimus editor uni et eidem auctori, monacho scilicet Coenobii Novientensis, sive Ebersheimensis, quem scripsisse dicit mediante circiter saeculo decimo tertio. Ast indubium est manuscripto recentiori minùsque perfecto usum fuisse Martennium. In nostro enim antiquiori, quod olim ad Beatum Rhenanum pertinuit et in Selestadiensì servatur bibliotheca, distinguitur pars duplex, quarum partium duo quoque extiterunt auctores.

Prima pars scripta fuit post medium duodecimum saeculum. Desinit enim in Nothgero Abbate Aprimonafteriensi, qui, anno 1163 Sigemari successor, ipse anno 1167 defunctus legitur. Nec diù Nothgero supervixit auctor primae partis chronici, cum in morte dicti Abbatis supersedeat. Eum fuisse monachum Ebersheimensem, ex iis, quae narrat, gestis constat indubiè. Patet etiam ex chronici §. XXVIII, illum jam vixisse sub Conrado, qui ab anno 1110 ad 1137 Abbatiae praefuit. Quin etiam in suo concinnando opere usus est quoque auctor antiquiorum lucubrationibus scriptorum, quorum etiam aliquando verba usurpans loquitur tanquam praesens & testis oculatus, ut innuunt, quae ipse in §. XXIV refert de Willone, an. 1039 in Abbatem intruso. Nomen ipsius nos latet & latuit ipsum monachum, qui chronicon ejus absolvens, antecessorem suum in prologo quodam vocat auctorem excellentem premissi operis, quisquis ille fuit. Prologus ille, quem omisit Martennius, praemittitur secundae chronici parti, quam suo dabimus tempore. Haec incipit in Ottone Abbate Nothgeri successore, anno 1167 electo, atque desinit cum Conrado, qui anno 1230 fuit Abbas constitutus.

(a) Quod inscripsit Chronicon Novientense, in *Thesauro novo anecdotorum*, tom. 3, col. 1125-1160.

Memoratum Ebersheimense, sive Novientense (b), vel etiam Aprimonasteriense, chronicon multa continet non solum ecclesiasticam Alsatiæ, sed etiam Imperii Germanici historiam illustrantia. Nefas verò est dissimulare fabulas atque errores, quos in eo congefferit primæ partis auctor nimium credulus & in re historica sæpè ignarus. Nulla, aut perversa quandòque extat ratio chronologiae. Quaecunque insanum vulgus de Alsatiâ antiquâ, de Ebersheimensi præsertim monasterio sentiebat excipit ambabus ulnis Novientensis historicus & imperterritè chronico suo commendavit. Pleraque facta leguntur magnificata, vel etiam possessiones amplificatae, ut coenobio indè uberior laus & honos accresceret. Primordia præsertim fabulis dolemus intermixta somnisque anilibus interpolata. Haec, fatemur, nos primò deterruerunt ne iis, quae jam ante ediderat Martennius, alia adjiceremus. Verùm contraria vicit sententia, tùm quia antiquo monumento, quod aliàs sacrae historiae & etiam profanae lucem atque opem potest asferre, negandus minimè erat dies, tùm quia ad ipsam historiam litterariam nosse pertinet quàm prona olim fuerint ad fabulas & nugas scriptorum ingenia. Facile dein erit ex nostris notis chronico adjunctis secernere ea quae cum veritate convenient, quae ab eâ abscedant. In hoc enim Ebersheimensi opere, etsi multum falsi insit, vera tamen latent plurima, cùm in ipsis fabulis saepiùs reperiatur aliquid veritatis immixtum.

Incipit Topologia Novientensis Cenobii (c).

Quoniam igitur genus humanum semper ad ocafum vergens de die in diem ad non esse tendit (d), curiositate tamen quadam naturali, semper tranfacta postponens futuris inhiat, ac novis delectatur, & sic preteritorum obliviscitur. Unde quidam nature humane rimator eximius : *vita, ait, brevis, ars longa, experimentum fallax & idcirco iudicium difficile.* Hac igitur causa, non semel, nec bis, sed multocius rogatus fui a fratribus, ut Topologiam loci nostri, id est, historiam monasterii Novientensis, sive Ebersheimensis, scripto mandarem, quatenus & presentibus satisfacerem & succedentibus manifestarem.

I. De situ Abbatiae Novientensis.

Est itaque (e) is idem prefatus locus in Germanie finibus, inter Renum & Vosagum, in pago Alfaciense, in comitatu videlicet Thronie (f), & in Epif-

(b) Chronicon Novientense ab Ebersheimensi, quod tamen unum idemque est, perperam distinguit Johannes Hermannus Schminckius, in dissertatione de Adalrico duce Alsatiæ, §. 15, pag. 17, quae Marburgi Cattorum an. 1720 fuit edita. Deceptus videtur fuisse Schminckius à Bucelino, qui in Germaniae sacrae parte secundâ, pag. 27 & 65 duo quoque diversa inter Ebersheimmünster & Novientum constituit monasteria.

(c) Ità legitur in manuscripto initium chronici. Ast in margine addidit auctor : *Topos grece, latine locus dicitur : undè topologia, quasi loci descriptio dicitur.* Illa verba inseruit Martennius, col. 1125 in ipso chronici contextu.

(d) Innuit hîc Ebersheimensis monachus se cum aliis aevi sui auctoribus credidisse imminentem tunc mundi desinentis finem, quae opinio à nono saeculo ad duodecimum usque invaluit.

(e) Martenne, col. 1126 legit : *autem.*

(f) Id est, in Nordgoviâ, sive in comitatu inferioris Alsatiæ.

copatu Argentinensi, in insula Ille fluminis situs, nemoribus confitus, perspicuis fontibus irriguus, pratis amenus, agrorum fertili cultura circumdatus, vineis non longe adjacentibus letus, piscationibus & venationi commodus, ac variis com meatibus utilis & oportunus.

II. De antiquis Celtis & de Julio-Cæsare.

Cum enim pagus Alsatienfis primitus ab exercitu Trebete possessus fuisset & excultus, ipsi cultores fanatici & idolatre fanum culture deorum fuorum, & in ipso aram Diane & Mercurii construxerunt & ludis zenicis dedicaverunt (g). Set cum post multa temporum curricula tota Germania (h), & idem pagus a Romanis temporibus Julii Cæsaris subacta fuisset, Julius Deum terre placare volens, Mercurium videlicet (qui a Deptonicis precipue colebatur, quoniam deus facundie dicebatur, unde etiam greca etymologia Mercurius, quasi mercatorum Kirios vocatur, seu Theutates idem Theutonicorum deus, quia id genus hominum maxime eloquentie studet (i)), insulam itaque ingressus ipsum fanum jam vetustate collapsum renovavit, ac donariis honoravit, nomenque mutans Novientum nominavit. Nam antiquitus a primo possessore Stanenbruh vocabatur: unde etiam actenus saltus adjacens eo nomine nuncupatur (l). Deinde ad munimen romani exercitus castella in circuitu munivit. Primum supra laccum ipsius Ille fluminis, quod Brundusium nominavit, sed postea a Herolis renovatum & Brannenbruc est nominatum. Alterum vero in saltu juxta villam, quae Hiltesheim (m) vocatur, construxit, quod actenus Ertburc vocatur. Tertium vero juxta villam Caugenheim (n), quod Altenburc dicitur. Quartum nihilominus trans flumen juxta montana construxit, ipsumque ab alto situ Apicam (o) nominavit. Horum itaque castellorum castellani cum finitimis populis ipsius pagi singulis mensibus ad fanum supradicte insule venientes sacrilegos sacrificiorum ritus cum ludis zenicis celebrabant. Sed cum Julius Cæsar per decennium munificencia & benignitate atque honoribus omnes Germanos, magis quam bello, absque omni tributo Romano subdidisset imperio & auxilio ipsorum Senones gallos, aliasque circumpositas nationes vicisset, benignitatem & fidem ipsorum erga se in hoc remuneravit, quod principes ipsorum senatores, minores vero milites romanos appellavit & conscripsit. Deinde cum Romam redire disponeret, conventum in Germania

(g) De fabuloso Trebetâ Nini Assyriorum regis filio, Tribocorum conditore, de arâ Dianae, de Mercurii fano atque de constructis in Alsatia propè Novientum castellis consulantur ea, quae jam diximus in nostrâ Gallicâ Alsatiae Historiâ, tom. 1, lib. 1, pag. 15, 53 & 54, atque lib. 2, pag. 73 & 143.

(h) Quae sequuntur de Julio Cæsare ad §. usquè III praetermissit Martennius.

(i) Teutatis atque Mercurii cultum apud Alsatias primarium elucidavimus in tomo primo memorato, lib. 1, pag. 43 & 44, atque lib. 2, pag. 129 & seq.

(l) Saltus, qui dicitur Standenbruch, sive Breitenlacha, memoratur in fictitio Ludovici Pii Imperatoris anno 814 diplomate. *Histoire de l'Eglise de Strasbourg*, tome 2, preuves, num. 87, pag. CLVIII. Mentio quoque fit districtus ejusdem dicti Stanenbruch, sive Standenbruch in libro membranaceo jurium Abbatiae Ebersheimensis an. 1320 conscripto.

(m) Hiltesheim. (n) Kogenheim. (o) Epfich.

celebravit, omnibusque valedicens minores milites principibus commendavit, ut non quasi servis ac famulis uterentur, sed quasi domini ac defensores ministeria ipsorum reciperent. Inde accidit, quod preter nationes ceteras Germani milites fiscales regni & ministeriales principum nuncupantur (p).

III. *De Dagoberto Rege, de S. Arbogasto Episcopo, atque de Donationibus factis Ecclesiae Argentinensi.*

Cumque post multa temporum curricula Dagobertus regni Francorum suscepisset gubernacula, & in pago Alfaciense apud Rubiacum (q), in arce ipsius castri, quae Isenburc (r) dicitur, commaneret, contigit ut venatores regis, assumpto filio ejus (s), saltum Ille fluminis causa venandi intrarent. Igitur per decursum fluvii venationi insistentes, cum jam inclinata die nox instaret, ad sepe jam dictam Novientensem insulam pervenerunt. Cumque stationem pernoctandi inibi statuissent, collocatis jam equis & canibus, ut talium hominum consuetudo est, totam insulam pervagantes, panes & formellas casei, vel quidquid ad cibum invenire poterant, diripuerunt. Post hec cellam venerabilium virorum, qui ibi, ut prediximus commanebant, intrantes, omnia utensilia ipsorum asportabant, & horrea (t) ipsorum effringentes queque illic reppererunt ad pabula equorum suorum sibi vendicarunt. Cumque eos ut ab infestatione ipsorum cessarent deprecarentur, illi, ut Gallorum moris est, teutonicam linguam subsannantes cum derisione eos de conspectu suo abegerunt. At illi Ecclesiam ingressi repulsam suam Domino & beato Petro commendabant (u). Mane igitur facto, venatores, assumpto denuo regis filio, proximam silvam cum canibus ingressi venari ceperunt. Cumque per anfractus aquarum & condensa silvarum discurrerent, aprum mire magnitudinis reppererunt. Quem cum canibus adscitis cornibus & clamoribus provocassent, ille frendens ac spumans contra Regis filium, quem in quodam loco incaute solum reliquerant, inpetum fecit. Quo viso, equus cui superfedebat perterritus ac rapidis passibus totus in preceps actus densissimam silvam expetiit. Cumque puer non valens residere ad terram decidisset, pes ejus sterifio, sive ascensorio selle inhefit, ac sic per devia & abrupta tractus calcibus equi & objectu arborum miserabiliter est prostritus (x). Denique, utrum etiam ab apro sit vulneratus incertum habetur. Hinc tamen processit sermo, quod sit percussus ab apro. Hinc etiam tam ipse Rex, quam ceteri omnes, predictam insulam Novientum mutato nomine Ebersheim, id est, mansionem apri, nominarunt (y) ac in maxima veneratione ipsum locum & omnes pertinentias ipsius longo post

(p) Haec omnia fabulam redolentia sine dubio nullam merentur fidem historicam.

(q) Ruffach. (r) Castrum Isenburg. (s) Qui vocabatur Sigebertus.

(t) Martenne, col. 1127 legit : *Horreorum*. (u) Idem legit : *Commendaverunt*.

(x) Quid de his sit censendum jam diximus in Historiae nostrae Ecclesiae Argentinensis tomo primo, lib. 2, pag. 207 & 208.

(y) Etymologiam hanc exagitavimus in Gallicâ Alsatiae Historiâ, tom. 1, lib. 1, pag. 15, notâ 5.

tempore habuerunt: nec aliquis ulterius extitit, qui sacrum locum temerario ausu ingredi presumpserit. Denique cum, ut prediximus, venatores Regis filium vulneribus affectum reperissent, cum maximo luctu & ejulatu in lecto eum gestatorio collocantes, ad regem, unde digressi fuerant, remearunt. Cumque puer die una supervixisset, altera (z) defunctus est. Sed a beato Arbogasto Argentinensi Episcopo, ut in vita ipsius scriptum reperimus (a), per suffragia sancte (b) Dei genitricis Marie resuscitatus est. Quapropter Rex & Régina, omnisque senatus sanctam Dei genitricem tanto gaudio, tantoque tripudio extulerunt, ut etiam Ecclesiam Argentinensem ob honorem & laudem ipsius, ac pro veneratione sancti Antistitis (c) amplissimis donariis referam ditassent, adeo ut rex & regina tres curtes principales cum omnibus appenditiis suis inibi traderent & penitus in jus & dominium sancte Dei genitricis Marie & Episcopi Argentinensis transfunderent (d). Harum prima Rubiacum in comitatu Illecich (e) sita est. Secunda vero Biscovesheim (f) in comitatu Tronie (g). Tercia vero ultra Ararim (h) in comitatu Barga (i) sita est, que Species (l) dicitur. His itaque curtibus subjecta familia trifarie feceruntur. Prima ministerialis, que etiam militaris directa (m) dicitur, adeo nobilis & bellicosa, ut nimirum libere condicioni comparatur. Secunda vero censualis & obediens permagnifica & sui juris contenta. Tercia nichilominus est, que servilis & censualis dicitur. Sed tamen omnes sub dominio Episcopi & ab ipso rectoris constituti consistunt.

IV. De Clodovaeo Rege atque Erchonaldo & Leudesio domus majoribus.

Erat preterea his temporibus in regno Francorum nobilissimus & ditissimus Princeps nomine Erchonaldus, honore majoris domus sublimatus, ipsius Dagoberti regis consanguineus. Is nempe, Dagoberto rebus humanis decedente (n), regnum Francorum cum regina Nanthilde & Clodoveo filio ipse strenue gubernabat (o), vir sane religiosus ac justicie tenax, unde etiam instigante se ad hoc Furteo confessore Christi (p) in Perona monasterium in honore sancte Dei genitricis Marie decenter construxit, ac magnifice ditavit. Quo

(z) Martenne, col. 1128 legit: *Altera die*.

(a) Legatur Codex probationum Historiae Ecclesiae Argentinensis, tom. 1, num. 18, pag. xxxi.

(b) Martenne, legit: *Sanctissime*. (c) Idem addit: *Arbogasti*.

(d) Consulatur interpolatum Dagoberti regis diploma in memorate probationum codice, tom. 1, num. 17, pag. xxvi & seq. (e) Martenne, col. 1128 malè legit: *Ullecich*.

(f) Biscoveshaim propè Rosheim. *Dagobertinus fiscus, quo in (episcopali) Biscovesheim advocacione optimates utuntur*, memoratur in charta an. 1070 suo loco referendâ.

(g) Martenne legit: *Tronio*.

(h) Id est, ultra flumen Ergers, quod in territorio oppiduli Bersch suam habet originem.

(i) Barr. (l) Spesburg. (m) Martenne legit: *Recta*. (n) Anno scilicet 638.

(o) Erchonaldus, sive Erchinoaldus, effectus est anno 640 major domus in Neustriâ sub Clodoveo II, Dagoberto I regis filio, anno 659 defunctus.

(p) S. Furiaeus, Abbas Latiniacensis, obiit 16 Januarii 650 vel 652, in ecclesiâ Peronnenfi sepultus.

defuncto, filius ipsius Leudesius, quem Germani Leudericum vocant, in locum ipsius successit; & quamdiu rex Clodoveus rebus humanis superstit, honore majoris domus sublimatus erat (q).

V. De Childerico Rege & Leudesio majore domûs memorato.

Defuncto vero Clodovaeo (r), filius ipsius Childericus regni gubernacula suscepit: qui cum regnum Francorum, ceu religiosus, strenue & nobiliter per aliquot annos rexisset, factione cujusdam Ebrowini a pestiferis conspiratoribus in aula regia cum uxore sua pregnantem peremptus est (s). Leudesius vero cum ceteris Francie vel Germanie principibus fratrem ipsius Theodericum in sedem regni constituit, suffragantibus sibi ad hoc Didone Pictavensi & Leudegario Augustidunensi Episcopo, ac Garino comite fratre ipsius. Quapropter prefatus Ebrowinus apostata cum ceteris conspiratoribus sanctum Leudegarium captum interemit (t), Didonem vero Episcopum avunculum ejus exilio dampnavit. Leudesius itaque, ut prediximus, major domus existens duxit uxorem nobilissimam de prosapia Sigismundi & Gothmari regum Burgundie, genuitque ex ea filium nomine Athicum, seu Adalricum (u). Aliquanto ita tempore transacto, predictus Ebrowinus cum ceteris conjuratoribus suis in Germaniam, quasi pacis obtentu, pro Leudesio transmiserunt, ut ipsius auxilio in gratiam regni pervenire potuissent, dispositis ei in itinere insidiis. Ille vero, licet eos omnimodis habuisset suspectos, tamen utpote religiosus princeps pro pace restauranda iter aggressus est; cumque ad loca insidiarum pervenisset, illi ex improviso consurgentes ipsum cum aliquantis militibus occiderunt, reliqui vero in Germaniam transfugerunt.

VI. De Athico Duce Alsatie.

Athicus autem filius ipsius, patre adhuc superstite & Childerico regnante, uxorem duxit Berswindam, filiam sororis sancti Leodegarii Episcopi & martyris, & Garini comitis Pictavensis, sororem videlicet Regine. Ob hanc itaque

(q) Peccat hic in multis auctor chronici Ebersheimensis. 1.º Arbogastum Episcopum Argentinensem sub Dagoberto primo collocat, cum tantum floruerit sub secundo. 2.º Erchonaldum majorem domûs sub eodem Dagoberto primo statuit, qui tamen tantum sub Clodovaeo filio hanc obtinuit dignitatem. 3.º Leudesium & Leudericum inter se diversos confundit. Leudericus sive Leutharius erat dux Alemanniae sub Sigeberto Austrasie rege atque multum diversus ab ipso Leudesio majore domûs, filioque Erchonaldi. 4.º Tandem auctor chronici Leudesium dicit majorem domûs sub Childerico secundo & sub ejus patre Clodovaeo II, omni refragante historiâ, ut jam adnotavit Schoepflinus, *Alsat. illustr. tom. 1, pag. 759*. Leudesius enim hoc munus anno tantum 674, Childerico II occiso, adeptus est, regnante tunc Theodorico III.

(r) Anno 656. (s) Anno 674. (t) Anno 678.

(u) Athicum sive Adalricum filium fuisse Leudesii ex historiâ non bene constat, atque genealogiam illam dicimus cum Schoepflino, *tom. 1, pag. 758*, plenam nodorum atque difficultatum, quas expedire vix licet. Leudesius enim an. 674 major regiae domûs effectus munus illud non unius anni spatio retinuit, insidiantem Ebrowino, interfectus. Indè dictus Leudesius, durante suâ, quae vix decem menses duravit, praefectura palatii, & gignere filium & eundem natum videre ducem Germaniae, ut etiam tradit topologus Ebersheimensis, sub ipso non potuit Childerico.

causam confanguinitatis, seu propinquitatis, a prefato Rege ducatum Germanie adeptus fuerat (x); habuit que sedem in villa regia, que Ehenheim vocatur (y), vel in castro in vertice montis sito, quod olim propter irruptionem Ungarorum (z) a superioribus regibus constructum, & Altitona fuerat nuncupatum : nunc vero eadem ethimologia Hohenburc nominatur (a).

VII. De Sancto Deodato Nivernensi Episcopo.

His liquidem temporibus (b), sanctissimus Confessor Christi Deodatus, Nivernensis scilicet Episcopus, licet nobilis genere, divitias tamen & gloriam mundi pro amore regni celestis despiciens, & pauper pauperem Christum sequi desiderans, Episcopatum ac patriam propriam reliquit, & Romam ad limina Apostolorum pervenit. Cumque antistiti sedis apostolice presentatus fuisset, ac desiderium cordis sui illi pandere cepisset, dominus Papa ad eum sic fari adoratus est : si, inquit, inopia peregrinationis & labor predicationis te delectat, accepta a nobis legatione & potestate ligandi ac solvendi, in transalpinas Germaniae partes perge, & feritatem gentis illius salutaria eis monita prebens mitiga. His auditis, sanctus Confessor Christi injunctum sibi predicationis officium gratanter amplectens, comestim benedictione percepta, & reliquiis Sanctorum Apostolorum aliorumque Sanctorum a domno Papa impetratis, summa cum festinatione ad transalpinas Germaniae tendit regiones. Cumque, transmissis Alpibus, ad pagum usque Alsatiensem cum sociis secum commeantibus pervenisset, statim predicationis officium incians verbo Dei circumpositas instruit nationes. Denique, peragrato omni pago, usque ad insulam Novientum, sive Eberesheim devenit. Cumque a fidelibus inibi congregatis cum omni officio caritatis fuisset exceptus, aliquot diebus apud ipsos remoraturum se spondit. Sed cum ab ipsis de Sancto Materno primo Ecclesie ipsius fundatore comperisset (c), primo propter sanctitatem ac religionem fundatorum, deinde propter amenitatem ac solitudinem loci, precipue tamen rogantibus & obnixè deprecantibus se religiosi viris, quos illic congregatos reperit, mansionem sibi inibi constituere decrevit (d).

(x) Multi hîc errores rursus irrepserunt. 1.º Dicitur Berwinda filia sororis S. Leodegarii, contradicente auctore vitae S. Odiliae, *apud Mabillonem, in actis sanctorum ordin. S. Benedicti, saeculi 3, part. 2, pag. 443*, in quâ illa rectius legitur *soror beatae Sigrandae, matris ipsius sancti Leodegarii*. 2.º Nec Berwinda erat soror reginae, cum Bilihildis, Childerici secundi conjux, filia fuerit Sigeberti secundi Austrasiae regis, teste ipsâ vitâ S. Leodegarii à Coëtaneo scriptâ, *apud dictum Mabillonem, saeculi 2, pag. 653*. 3.º Ruit inde Athici cum Childerico confanguinitas. Berwinda enim, cum fuerit matertera Leodegarii, non potuit esse soror Bilihildis. 4.º Athicus nunquam fuit dux Germaniae seu Alemanniae. Ducatum hunc tunc temporis regebat Godefridus, ut probat Schoepflin, *Alf. illust. tom. 1, pag. 749 & 755*, & ipse Athicus jam erat dux Alsatiae sub Clothario III, Childerici fratre & decessore.

(y) Hodie Ober-Ehnheim. (z) Martenne, *col. 1129* legit : *Hunnorum*.

(a) Consulatur Historia nostra gallica Alsatiae, *tom. 1, lib. 1, pag. 10, atque lib. 2, p. 85 & 92*.

(b) Circâ annum 664, ut opinatur Cointius, *Annales ecclesiastici Francorum, tom. 3, p. 555 & 556*.

(c) Consulatur tomus primus Historiae Ecclesiae Argentinenfis, *Differt. 2, pag. 51 & 52, atque lib. 1, pag. 122*.

(d) Legatur ejusdem tomi primi liber quartus, *pag. 367 & seq.*

VIII. *De Fundatione Novientensis Monasterii.*

Cumque fama virtutum ejus, confluentibus ad se multis, per totam Provinciam illam percrebuisse, prefatus Atticus dux, comperto ejus adventu, assumptis satellitibus suis, ad eundem locum gratia videndi & audiendi eum properat. Sanctus itaque, ut eum adesse cognovit, assumptis fratribus, pergit ei obviam ac salutans ducit ad cellam. Deinde, oratione premissa, Sacerdos Christi verbum exhortationis ad ipsum faciens, & salutaribus eum monitis instruens, adeo compunctum ac penitentem reddidit, ut in lacrimas quoque prorumperet. Dux itaque gratias Deo immensas retulit, quod in fundo sui juris tales sibi ministros collocasset; quia idem locus, cum omni adjacente silva, jure hereditario ad ipsum pertinebat. Posthec muros antiqui illius fani considerantes ecclesiam de ipso construi constituunt, Duce omnes impensas larga manu prebente. Adposito itaque ex orientali parte sacratio, undique collapsum ac dirutum reficiunt & cōoperiunt. Dehinc, cum ecclesia omni festinantia expolita & decenter januis ac fenestris impositis adornata fuisset, Dux, consilio Episcopi, claustrum aliasque officinas construere aggressus est. Que cum celeriter consummata fuissent, Dux legatos cum epistola (e) ad Regem Burgundionum (f) & ad Abbatem Agaunensem Ambrosium transmissit, suppliciter deprecans, ut respectu amicitie & consanguinitatis de reliquiis sanctissimi Mauricii Martyris ac sociorum ejus (g) ei transmitterent. Cujus petitionem Rex & Abbas gratanter ac benigne suscipientes, sicut rogaverat, de reliquiis sancti Mauricii, ac ceterorum Thebeorum Martirum transmiserunt. Quas, cum Dux & Episcopus cum magna leticia recipissent, Dux Ecclesiam quam construxerat in honore ipsorum martirum dedicari decrevit. Cui beatissimus Deodatus sic respondit : nequaquam nos, domine Dux, sic agere convenit, ut beatum principem Apostolorum Petrum, primum videlicet possessorem, eliminare debeamus, maxime etiam proper sanctitatem & reverentiam sancti Materni Episcopi primi videlicet fundatoris. Dux itaque, ne voluntati Pontificis contraire videretur, tria altaria in sacratio sub una veneratione erigi precepit, primum videlicet sancto Mauricio ac sociis ejus, dextrum vero sancto Petro, sinistrum autem sancto Paulo adtribuens, precipue quia Episcopus reliquias ipsorum ab Apostolico impetraverat. Cumque dies dedicande Ecclesie XIII calendas Julii appropinquaret, Dux omni studio sacerdotes non solum illius Pagi, sed & de Lotharingia convocari precepit, maximumque apparatus preparari jussit. Venerabilis interim Ducissa ornatum altaris & sacriarii vestesque sacerdotales quamplurimas omni nisu acceleravit.

(e) Martenne, col. 1130 omittit hæc verba : *Dux legatos cum epistola.*

(f) Burgundiam tunc regebat Clotarius III, frater Childerici II Austrasie regis.

(g) Scriptores passionis SS. Mauritii & Sociorum ejus legionis Thebeane magno numero indicat Haller, *Critischen Verzeichnisses aller Schriften welche die Schweiz betreffen*, tom. 2, p. 283-334. Veritatem hujus martyrii asseruit defunctus Petrus Josephus de Rivaz, in opere Gallico, quod Parisiis an. 1779 fuit editum.

Siquidem constituta, ut prediximus, die omnibus advenientibus Antistes ad dedicationis solemnia celebranda cum ministris ingreditur (*h*).

IX. De Dotatione Novientensis Monasterii.

Dux itaque cum ducissa, magnatorum suorum stipatus frequentia, dotem ecclesie preordinans viginti curtes cum omnibus pertinentiis & utilitatibus suis descripsit, ac super altare Sancti Mauricii, quod & principale erat, contraxit ac penitus transfudit. Hec sunt autem nomina villarum, in quibus ipsa predia sita sunt. In Sulza (*i*), curtis dominica cum omnibus appendiciis suis, ecclesia videlicet matrice cum decimis suis, mansus censuales atque serviles, agri cum vineis & pratis, curtes cum curtificiis, familia ministerialis servilis & censualis, aquarum decursus cum molendinis ac forestis, ac totus simul bannus generalis, a jugo montis, qui Beleus dicitur (*l*), & a fonte, qui Breitenbrunno vocatur, in descensu usque ad saltum qui Munebruocho vocatur, cum omni libera utilitate. In Egenesheim (*m*), curtis dominica cum vineis & agris ac decima ipsius allodii. In Sigoltesheim (*n*), curtis dominica cum omnibus pertinentiis suis, agris videlicet & vineis, ecclesia ipsius allodii, cum omnibus pertinentiis suis, agris videlicet & vineis, cum omni decima ipsius, mansus serviles & censuales, cum viis & inviis, exitibus & redditibus, cum omni libera utilitate, familia utriusque sexus, medietas banni generalis & foresti a villa, que Mecerol (*o*) dicitur, in descensu usque ad Scottenwiler (*p*), & fluvio, qui Vaconna (*q*) dicitur, usque ad amnem, qui Mulebach (*r*) nominatur. In Oleswilre (*s*), curtis dominica cum omnibus consequentiis suis, agris videlicet ac vineis, cum decima ipsius allodii (*t*): communionem vero banni generalis usque ad Eggenbach (*u*) & Illam flumen (*x*), usum vero lignorum & pascuam porcorum in Westerholz habere debet. In Scerewilre (*y*), curtis dominica, cum vineis & agris, & pratis, aliisque appendiciis suis cum omni decima & banno ipsius allodii. In Chagenheim (*z*), curtis dominica cum pertinentiis suis, agris, pratis, molendino, piscationibus, familia utriusque sexus, communioque banni generalis. In Sarmeresheim (*a*), curtis dominica cum omnibus appendiciis suis, ecclesia videlicet ipsius ville, cum decimis suis, mansus serviles & censuales, cum molendino & banno ipsius allodii. In Hiddenheim (*b*), curtis dominica cum omnibus utilitatibus suis, ecclesia matrice cum omnibus decimis suis, mansus serviles & censuales, cum molendino & piscationibus, & tertia parte banni cum omni libera utili-

(*h*) Scilicet circa annum 667. (*i*) Sultz, five Ober-Sultz in superiori Alsatia.

(*l*) Hodie mons dictus Belchen, five Ballon.

(*m*) Egisheim. (*n*) Sigolsheim. (*o*) Mezeral. (*p*) Stoswyhr. (*q*) Fecht. (*r*) Mühlbach.!

(*s*) Orichweiler.

(*t*) Manuscriptum, quo usus est Martenius, haec addit: *curtes cum curtificiis, exitibus & redditibus, viis & inviis & omni banno ipsius allodii, communionem &c.*

(*u*) Torrens Eckenbach. (*x*) Fluvius Ellus. (*y*) Scherweiler. (*z*) Kogenheim. (*a*) Sermeresheim. (*b*) Huttenheim.

tate. In Utenheim (c), curtis dominica cum agris & pratis, & ecclesia ipsius ville cum decimis suis & banno ipsius allodii. In Valva (d), curtis dominica cum falica terra & pratis ad ipsam pertinentibus cum quarta parte banni ipsius ville. In Northus (e), curtis dominica cum consequentiis suis, falica terra in agris & pratis, ac silvis, molendinis & piscationibus, cum omni decima ipsius allodii, mansus etiam serviles & censuales, cum medietate banni. In Hundenesheim (f), curtis dominica, falica terra cum decimis suis, mansus censuales duodecim cum curtibus suis. In Muoteresholz (g), curtis dominica cum omnibus appendiciis suis, falica terra cum decimis suis, ecclesia parrochialis cum decimis suis. In Baldenheim (h), capella de Baldenheim cum medietate decimarum ipsius ville, mansus serviles & censuales, aque aquarumque decursus, cum molendinis & piscationibus ac forestis; bannus etiam generalis ab Azolweswilre (i), usque in mediam villam Baldenheim & Aniveratesheim (l) usque Racenhufen (m). In Gruzenheim (n), curtis dominica cum omnibus pertinentiis suis, falica terra in pratis & agris, ecclesia cum omni decima ipsius ville, mansus serviles & censuales, aque decursus, cum molendino & piscatione, viis & inviis, exitibus & redditibus, cum omni libera utilitate, cum tribus partibus banni generalis, omneque jus judicarie potestatis. In Wizwilre (o), que est in pago Prifigaugensi, curtis dominica cum omni munde-burge sua (p), ecclesia videlicet cum decimis suis, falica terra, mansus serviles & censuales, mancipia utriusque sexus, molendina cum piscationibus ac forestis, jus naule cum investigatione auri, bannus totaliter cum omni libera utilitate. In Arcenheim (q), curtis dominica cum falica terra, mansus censuales sex cum visitatione sua ac banno ipsius allodii. In Burcheim (r), curtis dominica cum falica terra & decimis ipsius, ecclesia parrochialis cum decimis suis, mansus etiam serviles ac censuales, cum aliis utilitatibus suis, familia utriusque sexus, bannus generalis totaliter. In Lagelenheim (s), curtis dominica cum omnibus pertinentiis suis, ecclesia parrochialis cum decimis suis, mansus serviles & censuales, familia tota, bannus generalis cum omni libera utilitate (t). Has igitur curtes, ut prediximus, dux Athicus ecclesie Sancti Mauricii Novientensis cenobii totaliter & integre cum omni libera utilitate & absque ulla contradictione contradidit, exceptis his, que postmodum venerabilis filia ipsius, sancta videlicet Odilia, ipsi ecclesie ad victualia fratrum inibi Deo servientium contulit.

(c) Utenheim. (d) Valf. (e) Northausen, vulgò Nartz. (f) Hindisheim. (g) Mietersholtz.

(h) Baldenheim. (i) Ehnweyer.

(l) Niffern, vicus destructus. Locum Aniveratesheim per Artelsheim perperam sumus interpretati in *Historia nostra Gallica Ecclesie Argentinenfis*, tom. 2, *Pieces justificatives*, pag. CLXXVIII.

(m) Rathsamhausen. (n) Gruzenheim. (o) Weisweller, vicus Brisgoviae ad Rhenum situs.

(p) Id est, cum omni jure tutelae.

(q) Artzenheim. (r) Burgheim. (s) Lagelnheim.

(t) Consulatur diploma Ludovici Pio Imperatori tributum, anni scilicet 824, quod extat in *Gallica Ecclesie Argentinenfis Historia*, tom. 2 cit. num. 96, pag. CLXXVI & seq.

X. De Institutione Monasterii San-Deodatenfis, atque morte sancti Deodati ejusdem Fundatoris.

Denique, his ita peractis, Childericus Rex sanctum Deodatum per nuncios ascivit, eumque pro se Deum exorare petiit, & ei in heremo, que Vogesus dicitur, vallem cum villulis ac novalibus sibi contiguas tradidit, deprecans ut Monasterium illic construeret, ac servientes Deo inibi monachos collocaret, seseque omne illi supplementum edificationis prebiturum pollicetur. Ad hec vir sanctus: si factis, inquit, dicta confirmaveris, jussis tuis prompto ac libenti animo obsecundare confirmo (u). Rex ilico non paucas illi prolatas tradidit pecunias, eumque per cartarum confirmationem ad predictum destinavit locum, omne illi prebens solatium. Vir itaque Dei illic veniens, totam vallem perlustrans, tandem in quadam planicie super ripam fluvii, qui Mort dicitur, edificationem Monasterii iniciavit (x). Deinde quibusdam casulis constructis, ad Novientum reversus, fratres quos illic collocaret (y) & de reliquiis sanctorum, quibus oratorium edificaret, necnon libros ac vestes sacerdotales ad ministeria divina complenda, quorum omnium copia inibi jam congesta fuerat, secum assumens, ad predictum locum denuo remeavit. Cumque inceptum jam perduxisset ad effectum, quedam nobilis matrona de parentela prefati Ducis, nomine Huna (z), cujus filium beatus Deodatus baptizaverat ac de sacro fonte levaverat, ipsum evocavit, & allodium suum in Sigoltesheim (a) & in Mittelwilre (b) divisit ac medietatem ad Novientum sancto Mauricio contradidit: reliquam vero partem cum possessione sua in Ongersheim (c) ad locum noviter inceptum, quem Vallem Galilee nuncupaverat, itidem Sancto Mauricio contradidit. Sanctus itaque Deodatus utrumque locum meliorando & auferendo, per aliquot annos rexit, & post hec etate bona hujus vite liberatus erumnis apud prefatum locum (d) XIII kal. Julii migravit ad Deum (e).

XI. De Theodorico Rege Francorum.

Defuncto itaque, ut superius commemoravimus, Childerico rege Francorum (f), Theodoricus frater ipsius regni gubernacula suscepit. Is nimirum, suadente Duce, Novientum venit (g), & pro remedio anime sue & parentum

(u) Martenne, col. 1133 addit: *vel promitto.*

(x) Monasterium Vallis-Galileae ad Meurtham flumen situm fuit fundatum circa annum 669 à S. Deodato, unde nomen sumens hodiè dicitur collegiata San-Deodatenfis.

(y) Martenne legit: *Collocaverat.*

(z) Hunna fuit uxor Hunonis nobilis in Alfatia dynastiae, à quo accepit nomen vicus Hunnaweyr, id est Hunonis villa. De ipsa Hunna egimus in Historia Ecclesiae Argentinenfis, tom. 1, lib. 4, pag. 371 & 372.

(a) Sigolsheim. (b) Mittelweyer. (c) Ingersheim.

(d) Prefatum locum deest apud Martenne.

(e) Vitam S. Deodati ediderunt Mabillon, *Acta sanctorum ord. S. Benedicti, saeculo 3, parte 2, pag. 429.* atque Henichenius, *Acta Sanctorum Bollandiana, tom. 3 Junii, pag. 872 & seq.*

(f) Anno scilicet 673. (g) Circa annum 681 vel 682.

ac fratrum fuorum predium monasterio vicinum hereditario jure ad se transmissum super altare Sancti Mauricii (*h*) martiris, villam videlicet Hilteshheim (*i*), cum duabus villulis Binrenheim (*l*) & Azolveswilre (*m*) illi adjacentibus, cum omnibus pertinentiis suis totaliter contradidit, & absque ulla contradictione in jus ac dominium monasterii transfudit; bannum videlicet generalem cum jure forense (*n*), ecclesiam cum decimis suis, familiam utriusque sexus, agros cum pratis ac forestis cum omni libera & regali immunitate contradidit. Post hec itaque saniori consilio curtim unam cum beneficio servili fisco regali relinquendam decrevit, ea videlicet causa, ut si nuncius fiscalis in eadem villa, necessitate cogente, diverteret, mansionem in fundo monasterii nullatenus haberet, nec quemquam hominum ibi confringeret (*o*). Rex itaque hujus donationis, seu confirmationis, cartam conscribi jussit, & propria manu anuli sui inpressione roboravit, cujus etiam exemplar inferere maluimus (*p*).

XII. De Obitu Athici, de Masone atque Eberhardo.

Athicus itaque Dux, postquam, incitante diabolo, per passionem furoris filium suum Adelbertum propria manu interemit, heredibus destitutus, patrimonium suum in quatuor partes divisit (*q*). Primam videlicet partem pro anima filii sui ad monasterium ancillarum Dei in Argentinensi civitate, quod in honore sancti Stephani prothomartiris est constructum, ubi & filium suum sepelierat (*r*), & ad monasterium quod Medianum (*s*) dicitur. Alteram nichilominus partem, ut prediximus, sancto Mauritio ad Novientum contradidit. Terciam vero partem ad monasterium, quod Hohenburc dicitur, ubi & ipse cum uxore sua tumultatus cernitur (*t*). Quartam vero partem, ne omnimodis stirpem suam hereditate privaret, cognatis reliquit : que nimirum pars postea ad duos fratres devenit, quorum unus Eberhardus, alter vero Maso dicebatur (*u*). Siquidem Dominus Eberhardus in castro Egenesheim (*x*), quod &

(*h*) Martenne, col. 1134 perperam legit : *Sancti Martini*.

(*i*) Hilteshheim. (*l*) Martenne habet *Berenheim* : est hodiernus vicus Bindern.

(*m*) Ehenweyer. (*n*) Id est, cum justitiâ. (*o*) Martenne non rectè refert : *contingeret*.

(*p*) Sequitur illud diploma fictitium Theoderici regis, quod jam edidimus in *Historiâ Episcoporum Argentinensium*, tom. 1, *Preuves*, num. 24, pag. xli.

(*q*) Auctor Chronici non nisi unicum filium Adalbertum dat Athico Duci atque à patre ipso occisum. Si vera esset ipsius assertio, sine masculâ prole obiisset Athicus : quod ille quoque fatetur, cum dicat relicta memorati Ducis bona fuisse inter ecclesias in partes divisa. Ast hoc falsum esse, fideique historicae praeferim adversum constat tum ex Cointio *Annales Ecclesiastici Francorum*, tom. 4, pag. 294, & Schoepflino, *Alsat. illust.* tom. 1, pag. 759 & 761, tum ex ipsâ nostrâ Ecclesiæ Argentinensis Historiâ gallicâ.

(*r*) Adelbertus, Athici patris in ducatu Alsatiae successor, post ipsum obiit & non antè eum, ut hic innuit agiographus Novientensis.

(*s*) Gallicè *Moyen-moutier*, & germanicè *Mittel-münster*.

(*t*) Consulatur *Historia Ecclesiæ Argentinensis*, tom. 1, lib. 4, pag. 347.

(*u*) Eberhardus & Maso filii fuerunt Adelberti ducis Alsatiae, nepotes (*petits-fils*) ipsius Athici.

(*x*) Egisheim.

ipse construxerat, sedem habebat : frater vero ejus in valle, que ex nomine ejus Vallis-Mafonis nuncupatur, manebat. Denique, oculo Dei judicio, Dominus Eberhardus cecitate percussus sine uxore & heredibus remansit (y) : frater vero ejus Mafo filium quidem habuit, quem tali infortunio amisit. Nam cum quadam die in fluvio, qui Olrana (z) dicitur, cum aliis juvenibus balnians colluderet, gurgiti immerfus ac necatus est & sic ambo fratres exhereditati sunt. Denique Dei inspiratione Eberhardus in fundo suo monasterium primo in honore S. Mauricii construxit, postea vero in honore S. Leodegarii a beato Pirminio Episcopo dedicari jussit, quod & Vivarium peregrinorum seu Muorbacum nominavit (a). Frater vero ipsius cum uxore sua monasterium sanctimonialium in supra dicta valle, item in honore S. Leodegarii, construxit (b), eo quod de stirpe illius emerlerint, & caput ipsius ab Episcopo Augustidunense impetraverint (c).

XIII. De Donatione sanctae Odiliae, atque de Abbatibus Erhardo, Columbo, Benedicto, Isenhardo & Theobaldo.

Post obitum itaque beati Deodati (d), fratres Novientenses de ipso cenobio electum quendam nomine Erhardum (e) venerabilem virum Abbatem constituerunt (f). Hunc sancta ac venerabilis virgo Christi Odilia, post mortem patris sui evocatum, tali sibi ac ministerio (g) ancillarum Christi, cui preerat, conventionem & connexionem karitatis conjunxit (h), ut in cunctis spiritualibus & consilio & auxilio eis preesset : ea scilicet conditione, ut in summis festivitibus, in nativitate Domini, videlicet & in pascha, & in pentecostes, de Noviento presbiter unus ac Diaconus & Subdiaconus ibi missas celebrarent, & ancillas Christi communicarent : Abbas vero ipse in nativitate sancte Marie inibi missarum solempnia compleret. Deinde sancta Virgo Christi quid pro hujusmodi benefacto monasterio Novientensi vicissim impenderet, cum fororibus & familia deliberabat. Dedit itaque predicto monasterio ad meliorandam fratrum illic Deo servientium prebendam, in Barro (i) curtim unam cum vineis ad ipsam pertinentibus ; redditus salis ad terciam dimidiam

(y) Chronicon Ebersheimense in eo à vero aberrat, dum dicit Eberhardum sine uxore & liberis remansisse. Conjugem enim suam Emeltrudem ipse comes memorat in charta an. 727 Murbacensi; *Pieces Justificatives*, tit. 24, pag. xviii.

(z) Olrana, malè dicta *Olrana* à Martenio, est hodiernus rivus Tolder dictus.

(a) Murbach. (b) Scilicet *Masevaux*, five *Masmünster*.

(c) De capite S. Leodegarii Augustodunensis Episcopi Murbacum translato egimus in Historia Episcoporum Argentinenfium, tom. 1, lib. 3, pag. 254.

(d) Indè patet Sanctum Deodatum utrique Abbatiae Galileensi & Novientensi simul ad obitum usque suum praevisse.

(e) Martenne, pag. 1135 legit : *Erardum*. (f) Anno scilicet 679.

(g) Ex suo descriptis apographo Martennius : *Monasterio*. In nostro manuscripto legitur : *Ministerio*, quod etiam in *Monasterio* recens manus correxit.

(h) Initio scilicet octavi saeculi. (i) Barr.

fartaginem in Marfal (*l*) & in Metiwich (*m*) ; in Illechilechen (*n*) tres mansus cum curtibus suis & piscationibus; in Cuonenheim (*o*) quinque mansus cum curte dominica & falica terra ad luminaria ecclesie S. Mauricii; in Castineto (*p*) curtim unam cum vineis ad ipsam pertinentibus; in Sarmenza (*q*) quinque mansus cum curtibus suis & capella ipsius loci; in Gundolvesheim (*r*) curtim dominicam, quinque mansus & duas vineas; in Bercholz (*s*) & in Regenesheim (*t*) agrum decem jugerum cum decimis suis; in Roulecheshheim (*u*) quinque mansus cum decimis suis; in Balteresheim (*x*) quinquaginta jugera cum decimis suis. Hec itaque omnia virgo Christi Odilia, ut prediximus, sancto Mauricio contradidit, & insuper omnes vestes sacerdotales, quibus Abbas in summis festivitibus induebatur & quibus altare S. Mauricii tegebatur. Defuncto itaque Erhardo Abbate, Columbus ei Abbas successit, vixitque usque ad tempora Pipini Regis Francorum. Hujus siquidem temporibus, venerabilis Yrinus presbiter ecclesiam, que cella sancti Petri dicitur, construxit, quam & beatus Pirminius confessor Christi in honore S. Petri dedicavit (*y*). Huic successit Benedictus Abbas, cujus temporibus Pipinus Rex monasterio cum omnibus pertinentiis suis immunitatem concessit (*z*). Huic successit Ysenhardus Abbas (*a*), & huic Dieobaldus Abbas (*b*). Huic Karolus magnus privilegium immunitatis tradidit, & ab omni jure fisci regalis absolvit, cujus etiam exemplar inferimus (*c*).

XIV. *De Abbatibus Theobaldi successoribus, atque de Baltramno Episcopo Argentinenfi.*

Diebaldo successit Griemaldus Abbas & huic venerabilis Sabacius Abbas. Hunc Ludewicus Imperator pius filius Karoli de Amerbacensi monasterio translatus Abbatem constituit (*d*), ipsique privilegium immunitatis tradidit, cujus exemplar interferimus (*e*). Huic Salemon Abbas successit, & Salemoni Gibelinus Abbas, & huic Wolfridus, & huic Herebaldus: Herebaldo vero Hartmannus successit. Hujus temporibus Arnolfus Dux Noricorum Karolum patrum suum regno pepulit (*f*), ac regnum sibi usurpavit, & Baltramno

(*l*) Marfal. (*m*) Moyenvic. Martenne habet: *Mittewich*.

(*n*) Illkirch. (*o*) Kunheim. (*p*) Châtenoi, aut Kestenholtz. (*q*) Sermersheim. (*r*) Gundelsheim. (*s*) Bergholtz. (*t*) Rexheim. (*u*) Rurelsheim. (*x*) Baltersheim.

(*y*) Circà annum 752 quo Columbum vixisse opinatur Cointius, *Annales ecclesiast.*, tom. 5, p. 369.

(*z*) Versus annum 759. Periit verò allegatum Pipini diploma.

(*a*) Qui vixit annis 770 & 800.

(*b*) Jam memoratur Abbas anno 803, notatus etiam circà 830 in libello societatum Augiensium.

(*c*) Diploma Caroli Magni imperatoris an. 810 Tiethaldo Abbati concessum extat in codice diplomatico Ecclesiae Argentinenfis, tom. 2, num. 86, pag. CLIV.

(*d*) Circà annum 838.

(*e*) Duo leguntur in memorato codice, num. 87 & 96, pag. CLVI & CLXXVI Ludovici Pii annorum 814 & 824 pro Abbate Sambacio diplomata, ambo verò fictitia.

(*f*) Anno scilicet 887.

Episcopo Argentinenſi Abbaciam Novientum, ut parti ejus faveret, promiſit. Is Abbaciam ingreſſus (*g*) omnia dicioni ſue ſubegit & Helmericum quemdam monachum Abbatem conſtituit (*h*), quia Hartmannus ei ſubefſe noluit. Sed non diu hac tyrannide potitus eſt : nam ab Apoſtolico Johanne (*i*) degradatus eſt & excommunicatus. Poſt tres autem annos Johannes Papa cum principibus Karolum Imperio reſtituit (*l*), qui & conſeſſim Abbaciam recepit, & Helmericum, reſtituto Hartmanno, expulit & immunitatem Abbacie cum omnibus pertinenciis ipſius per chartas confirmavit.

XV. De Sanctâ Richarde Imperatrice & illius Dotatione.

His itaque temporibus (*m*), venerabilis Ricgardis Imperatrix Novientum venit & triginta jugera ruris ac vinearum, & curtum unam in Kunigesheim (*n*) cum omni decima ipſius allodii ſancto Mauricio ad ſacrificia divina contradidit : maxime penitentiam agens, quia eccleſiam ſancti Mauricii in Sigoltesheim (*o*) per potentiam decimis ſuis privaverat. Nam in eadem villa in fundo ſuo eccleſiam in honore beati Petri conſtruxit, ac primo decimas ſuas, deinde ſuccedenti tempore omnes decimas totius ville ad ipſam coegit, excepto predio ſancti Mauricii (*p*) ac familie ipſius, & allodio ſancte Dei genitricis (*q*) & familie ipſius. Hac itaque de cauſa prefatum allodium, ut prediximus, contradidit, ac in multis deinceps ſe profuturum promiſit.

XVI. De Lanzone & uxore ſuâ.

His etiam diebus (*r*), erat quidam vir nobilis natione Suevus, Lanzo nomine, habitans in poſſeſſione ſua, in villa que Suabesheim (*s*) dicitur. Is cum haberet uxorem ſpecioſam & ingenuam, nomine Gyſelhildam (*t*), ſpiritu zelotipie adverſus eam tactus eſt ; nam de quodam milite falſo rumore infamata fuerat : cumque maritus hac ſuſpicionem diu laboraſſet, cogitare cepit quamolitionem veritatem rei experiri potuiſſet. Denique quadam die Rhenum tranſiturum, & in Sueviam ſe iturum ſimulabat. Aſſumptis itaque quibuſdam

(*g*) Anno ſequenti 888.

(*h*) Helmericum Abbatem Aprimonaſterii allegat authenticum Arnulphi Regis an. 889 præceptum, quod in eodem edidimus Codice, tom. 2, num. 159, pag. cccxii.

(*i*) Id eſt, Joanne IX Papâ, qui ab anno 898 ad 900 Romanæ præfuit eccleſiæ.

(*l*) Falſa hæc tradit auctor Chronici : nam Carolus Craſſus, an. 888 paucis poſt exauctorationem ſuam menſibus defunctus, nunquam fuit reſtitutus Imperio. Supervixit ei Arnulphus ad annum uſque 899, ſucceſſorem nactus filium ſuum Ludovicum.

(*m*) Deſinente ſcilicet nono ſæculo.

(*n*) Kiensheim. Eandem donationem memorat Wilhelmus Argentinenſis Episcopus in chartâ an. 1031, tit. 386, pag. cccxxx.

(*o*) Sigolſheim. (*p*) Scilicet Abbatie Ebersheimenſis. (*q*) Id eſt, Eccleſiæ Argentinenſis.

(*r*) Id eſt, tempore Hartmanni Abbatis Aprimonaſterienſis.

(*s*) Hodie Schwabsheim. (*t*) Martenne, col. 136 legit : *Guelhildam*.

fibi conficiis, in quoddam latibulum Rheni fluminis divertit, dieque una inibi delituit. Igitur nocte infecuta domum rediit, ac filenter curiam intravit, solusque ad ostium cubiculi, in quo uxor ipsius dormiebat, devenit; cumque illud clanculo pulsasset, domina expergefata ancillam vocavit, & requirere quisnam esset precepit. Ancilla ad fores veniens quis de foris sit requirit. At ille nomen fibi militis, quem suspectum habebat, assumit & se intromitti petiit. Ancilla domine renuntiat: illa vero, ut parumper expectet, remandat. Quid multa? Is, inquit ad ancillam, est a quo infamata ac falsa suspicione a marito sum notata. Deinde, ut altera Judit virili animo induta, Deum adiutorem invocat, quatenus persecutorem sue pudicitie prosternat. Denique idem maritus ejus duos gladios habens unum secum tulerat, alterum in cubiculo parieti adpensum reliquerat. Quem dextra tenens post ostium constitit, levaque januam aperuit. Cumque ille pedem intra limen posuisset, illa in caput ipsius ictum libravit, quo ruente, secundum cervici incussit. Deinde vociferans domesticos advocat, inimicum ac persecutorem sue pudicitie prostratum clamat; qui accensis luminaribus adcurrentes invenerunt dominum suum in pavimento jacentem & in suo sanguine palpitantem. Quo viso, clamor ingens ac luctus oritur, vicini accurrunt, & statim hujus rei fama ville complentur. Levantes itaque dominum suum servi in lecto collocant ac vulnera ligant. Qui cum gustata aqua paululum requievisset, collectis viribus, uxorem vocat, & iniquitatem perfidie ac suspicionis sue confitetur. Post hec ut Abbas advocetur exorat: qui cum adscitus venisset, confessionem ultimum jam spiritum trahens fecit, & communionem corporis Christi suscipiens, predium, in quo piaculum perpetratum fuerat, sancto Mauricio cum familia, ac omnibus pertinentiis suis pro remedio anime sue contradidit & se ad monasterium deportari petiit, ac sic ultimum spiritum exalavit. Qui cum ab uxore & familia ad monasterium deportatus fuisset, Abbas corpus saniori consilio in sarcophago inhumatum reposuit, donec dominam cum epistola ordinem rei continente ad Apostolicum transmisit. Qua perlecta, Papa (u) dominam intuens ac virtutem femineam collaudans alteram Judit cognominavit, & omnimodis liberam & absolutam redire mandavit. Que statim ad pedes ejus corruit, ac pro sepultura & absolutione mariti rogavit: cui ille litteras absolutionis ad Abbatem tradidit, & ut infra ecclesiam sepeliretur concessit. Quod & factum est: nam post aliquos annos ipsa domina in eodem sepulchro juxta virum suum ante altare sancte Crucis sepulta est.

XVII. *De Hiltevrto bona sua Abbatiæ Aprimonaſterienſi concedente.*

Erant preterea iisdem temporibus (x) duo fratres libere conditionis habentes possessionem in villa, que Bezenesheim (y) dicitur, decem & octo mansuum:

(u) Forſan Benedictus IV, qui ab anno 900 ad 903 ſedem obtinuit Romanam.

(x) Ineunte ſæculo decimo. (y) Bieſheim.

quam cum inter se divisissent, unus ipsorum, qui Hiltevit vocabatur, partem suam, novem videlicet mansus cum curte dominica & silva, ac familia, aliisque pertinentiis suis, sancto Mauricio ad monasterium Ebersheim contradidit, seque inibi monachum fecit. At vero frater ipsius alteram partem ad monasterium, quod Gengenbacum dicitur, contradidit.

XVIII. *De Egehardo Abbate successore Hartmanni, necnon de viro nobili Altmanno.*

Regnante liquidem post hec Ludewico filio Arnolphi (z), cum jam defuncto Hartmanno Egehاردus Abbas successisset (a), quidam de nobilissima stirpe Alemannorum Altmannus, cum uxore sua domna Winehilda de nobili videlicet Germanorum stirpe progenita, predium quoddam in pago Allatiense inter Illam & Renum in villa, que Widdenesheim (b) dicitur, habens in ipso cum familia consistebat. Cumque jam absque liberis consenuissent, Deo inspirante, ipsum allodium cum omnibus pertinentiis suis sancto Mauricio ad sustentationem fratrum inibi Deo servientium contradiderunt, curtim scilicet dominicam & duodecim mansus in ipsam pertinentes, cum Ecclesia ipsius loci ac decimis ad ipsam pertinentibus, salicam terram cum pratis ac foreste, familiam etiam utriusque sexus cum banno & omni libera utilitate. Post hec idem Altmannus simul cum Abbate in presentiam Ludewici Imperatoris venit & prefatam donationem per auctoritatem regiam confirmavit; ea scilicet ratione, ut nullus iudex publicus in ipsam villam ingredi presumat, nec quemquam hominum ibi constringat, sed predictus Abbas, omnesque ejus successores, prefatam villam potestative possideant. Dederunt etiam propter immunitatem regiam de ipso allodio curtim unam cum beneficio servili in jus ac dominium regni, ea de causa, ut si legatus fisci apud eandem villam pernoctaret, nequaquam supra dominium monasterii mansionem haberet. Dederunt etiam Altmannus & uxor ejus tres mansus sancto Mauricio in villa, que Niveratesheim (c) dicitur, cum capella ipsius loci & omnibus decimis ipsius. Defuncto itaque Altmanno, ab uxore sua ad monasterium delegatus & inibi sepultus est. Cumque omnia signa Ecclesie pullarentur, funis majoris campane ruptus est. Dedit itaque prefata Winehildis ipso die super altare sancti Mauricii duos mansus in villa Cellesheim (d), unum in beneficio sacriste, alterum vero ad funes & circulos campanarum omni deinceps tempore comparandos: cumque & ipsa obisset, in sepulchro viri sui sepulta est.

(z) Ludovicus IV dictus Infans, Arnolphi filius, patri successit an. 900 obiitque improlis an. 912.

(a) Circà annum 908.

(b) Wittisheim, vulgò Witzen.

(c) Niffern, vicus destructus propè Schwabsheim.

(d) Zillisheim.

XIX. *De Ottone Imperatore, Adelaide Imperatrice, Widerolpho Episcopo Argentinensi & Baudezio Abbate Novientensi.*

Post multa itaque annorum curricula, cum Oddo primus filius Heinrici Imperatoris defuncto patre administrationem Imperii suscepisset (e), Adelheidam ex nobilissima stirpe Germanorum & Burgundiorum progenitam uxorem duxit, & confortem Imperii instituit (f). Habuerat enim ipsa Adelheid primo Heremannum Ducem Alemannie maritum, & de ipso genuerat filium nomine Ernustum (g). Quo defuncto Ruodolfum Regem Italie maritum accepit (h). Cumque apud Mediolanum regnaret, defuncto fratre suo Cuonrado Rege Burgundionum, etiam ipsius Regnum jure hereditario adepta est (i). Denique Imperatrix effecta insignia duorum Regnorum suorum Italie videlicet & Burgundie Oddoni Imperatori in conventu principum resignavit, & Imperio romano addidit. Hac igitur de causa Mediolanenses cum Longobardis contra (l) Oddonem Imperatorem rebellare ceperunt. Imperator itaque, expeditione contra eos ordinata, administrationem totius Germanie Willegiso Mogontino Archiepiscopo commisit, pagum vero Alsacensem cum monasteriis & ecclesiis fisci Widerolfo Argentinensi Episcopo commendavit (m), & sic Italiam ingressus Mediolanum obsedit, ac septem annis inibi permansit. Unde contigit, ut, defuncto interim Abbate Novientense seu Ebersheimense, Widerolfus Episcopus ex parte Imperatoris Baudezium a fratribus electum Abbatem constitueret & ordinaret. Regresso tandem post septem annos Imperatore, prefatus Episcopus Baudezium Abbatem ipsi in conventu principum prefentavit, ac simul cum ipso privilegium de decimis prefati monasterii ab Imperatore impetravit, cujus etiam exemplar inferere volumus (n).

XX. *De Luitfrido Comite atque de Nobilibus in Tanvillers.*

Eodem tempore (o), Luitfridus Comes (p) de nobili Burgundionum genere allodium suum in (q) Artolvesheim (r) sancto Mauricio ad prefatum monaste-

(e) Anno scilicet 936. (f) Anno verò 951.

(g) Haec falsa esse probat tota historia, cum Adelheidis nunquam maritum habuerit Hermannum Ducem Alemannie five Sueviae. Ipse enim Hermannus an. 1004 emortuus uxorem duxerat Gerbergam dictae Adelheidis ex fratre neptem, ex qua genuit Gisela Ernesti Ducis conjugem.

(h) Adelaidis fuit prima uxor Lotharii Regis Italiae, non verò Rudolphi.

(i) Defuncto Conrado Burgundiae Regi successit anno 993 non soror Adelaidis, sed filius ejusdem Conradi Rudolphus.

(l) Chronologiam hic rursus perturbat & intervertit auctor Chronici. Facta enim, quae sequuntur, non ad Ottonem I sunt referenda, sed ad Ottonem III qui an. 995 Mediolanensem incepit obsidionem.

(m) Widerolphus Episcopus an. 991 in Argentinensi Ecclesia successit Erchenbaldo.

(n) Privilegium ipsius Widerolphi Episcopi atque diploma Ottonis III Regis anno 994 Bauderio Abbati concessa edidimus in praecedenti Historiae Alsaticae volumine, tit. 339 & 340, pag. CLXXII & CLXXIII.

(o) Desinente scilicet saeculo decimo. (p) Memoratus in diplomatibus Ottoni III annorum 986, 997 & 999, tit. 322, 346 & 351, p. CLIII, CLXXIX & CLXXXVI.

(q) Martenne, col. 1139 legit : *fitum*. (r) Artolsheim.

rium contradidit, curtim videlicet dominicam cum omnibus pertinentiis suis, & Ecclesia ipsius loci, cum decimis suis (s) & banno ipsius loci, cum capella in Birenheim (t), & allodio sibi coerente cum decimis ipsius ville. Erant preterea hisdem temporibus duo fratres de Lotharingia libere condicionis predium quoddam infra terminum Vosagi habentes juxta villam, que Tanwilre (u) vocatur: quod cum inter se divisissent, unus partem suam cum Ecclesia ipsius loci sancto Mauricio ad predictum monasterium contradidit, alter vero partem suam monasterio, quod Medianum dicitur, contulit (x).

XXI. De Widerolpho, Alewico & Wilhelmo Episcopis Argentinensibus, necnon de Baudezio, Rudolpho & Ruperto Abbatibus Novientensibus.

Defuncto post hec Oddone Imperatore primo (y), Oddo secundus filius ipsius successit in regnum, a quo cum Widerolfus Episcopus investituram quorundam regalium locorum impetrasset, Novientensis etiam monasterii curam suscepit (z), ipsumque locum ob honorem & patrocinium sanctorum Thebeorum multis honoribus ac donariis adornavit, & in tantum dilexit, ut etiam in supremis positus in eodem monasterio se tumulari preciperet: quod & factum est. Cui successit in Episcopatu Alewicus (a) Augensis Abbas. Post hec venerabilis ac beate memorie Baudezius Abbas migravit ad Dominum. Post cujus transitum fratres secundum regulam sancti Benedicti convenientes Ruodolfum Abbatem constituerunt. Quod factum predictus Alewicus Argentinensis Ecclesie Episcopus graviter tulit, & cum furore monasterium ingressus omnem sibi substantiam ac thesaurum ecclesie vendicavit. Quem cum fratres prioris amicitie, quam erga ipsos in Augensi monasterio positus habuerat, ammonerent, respondisse fertur: ego quondam Mariam Augensem concubinam habui, nunc vero Mariam Argentinensem legitimam uxorem duxi. Cumque nocte sequenti infra monasterium se cum comitibus suis sopori dedisset, vidit turbam armatorum militum clausis foribus ad se ingressam: cumque ante lectum ipsius constitissent, unus, qui ceteris preesse videbatur, propius accedens, cuspidem ipsum tetigit, & cur domum suam violenter ingredi presumpserit, minaci voce requirere cepit. Qui cum tremens & palpitans reticeret, sequentibus se ait: arripite hunc temerarium & extra domum meam non sine contumelia ejicite. Statimque illum alii per manus, alii per pedes

(s) Haec verba: & Ecclesia ipsius loci cum decimis suis, desunt in Martennii editione.

(t) Binderen. (u) Tanvillers.

(x) Praedium Tanvillare libere a liberrimo viro datum memoratur inter possessiones Abbatiae Mediani monasterii in diplomate Henrici V an. 1114 infra referendo.

(y) Anno 973.

(z) Tempora iterum intervertit more suo monachus Novientensis. Widerolfus nunquam sub Ottone I vel II Ecclesiam rexit Argentinensem, sed sub Ottone III.

(a) Anno videlicet 999.

trahentes extra cellam, in qua jacuerat, projecerunt. Cumque expergefactus magnis clamoribus perstreperet, qui simul cum ipso cubabant expergefacti exilierunt: sed milites predicti statim disparuerunt. Denique Episcopum ante fores jacentem reppererunt & quemadmodum illic venerit interrogare ceperunt. At ille ab ignotis militibus se tractum & illic projectum commemorabat. Cumque a terra surgere conaretur, nec manibus, nec pedibus se juvare poterat, levatus tandem a suis in sella collocatur: deinde, percunctantibus singulis de habitu & qualitate militum, viros aiebat procere stature fuisse & aureas cruces in galeis ac scutis ipsos dicebat habuisse. Cumque etiam tumida verba principis ipsorum retulisset, omnes pariter una voce sanctum ducem cum Thebeis militibus fuisse Mauricium dicebant. Deinde summa cum festinatione restitutis omnibus, que, jubente Episcopo, monasterio violenter abstulerant, ipsum sine mora navi imponentes ad Civitatem usque perduxerunt. Cumque inibi per totum fere annum podagricus ac ciragricus jacuisset, mures minutissimi (b) extranei coloris ac forme digitos (c) pedum ipsius, ac manuum corrodere ceperunt. Qui cum nulla arte inhiberi potuissent, cubicularii ipsius lectum, in quo jacebat, quatuor funibus in aëre suspenderunt. Sed mures a laqueari per funes descenderunt, ac indefinenter quousque expiraret corrodebant, & ut clerici ipsius Ecclesie afferere solebant, cum ipso simul tumulati sunt (d). Unde accidit, ut predictum monasterium cum pertinentiis suis in summa veneratione ac tutela per multa tempora a cunctis haberetur, in tantum ut etiam Willelmus Argentinensis Episcopus successor Alewici (e) eidem monasterio concessiones antecessorum suorum de decimis monasterii per cartarum conscriptionem venerabili Ruoperto Abbati & successoribus ipsius ecclesiastico banno confirmaret & corroboraret: que etiam hactenus in armario monasterii conservantur (f).

XXII. *De quodam miraculo in mulierem Ebersheimensem per merita SS. Mauricii & Sociorum ejus, operato.*

Igitur non pretermittendum existimamus miraculum, quod Dominus hisdem temporibus Ruoperti Abbatis per sanctorum Thebeorum merita operari dignatus est (g). Nam quedam mulier, dum in festo sancti Mauricii & Sociorum ejus, signis Ecclesie sonantibus, ad vespertinas laudes occurreret, filium parvulum domi reliquit. Quem, expletis laudibus, domum rediens in Illa flumine necatum repperit. Quem statim mente consternata rapidis passibus, ac si furibunda, arripiens, ad Ecclesiam pervenit & infortunium suum sanctis

(b) Martenne, col. 1141 legit: *immitissimi*. (c) Idem habet: *pedicas*.

(d) Anilem hanc fabulam in ipso opere historico gallico exagitabimus.

(e) Scilicet post Werinharium I.

(f) Extat tit. 386, pag. CCXXIX, typis edita an. 1031 concessa ipsa Willelmi Episcopi charta.

(g) Circà annum 1033-

Martiribus impropere filium ante altare sancti Mauricii projecit & reliquias sanctorum de altari rapiens super ipsum posuit. Quam cum fratres de altari remove niterentur, illa pertinaci voce renitens, nunquam se recessuram, nisi filium reciperet, clamabat. Igitur, multis circumpositis, circa mediam noctem luctu & clamoribus fatigata obdormivit & quendam virum juxta altare stantem & per somnium sibi dicentem audivit : o mulier, quia maledictis & impropere nos lacessere ausa fuisti, filium quidem tuum in presenti recipies, sed pauco post tempore super ipso gaudebis. Quod & factum est. Nam statim de somno excitata corpus filii arripuit & in sinu suo collocavit, & aqua, qua ingurgitatus fuerat, statim per os ipsius quasi de cantabro erupit & puer redditus vite palpitare cepit; & sicut matri in visione divinatum fuerat, sex tantum mensibus supervixit ac vitam finivit. Unde quis dubitet per merita sanctorum Martirum hoc factum fuisse, quibus infelix mulier prope-rare & objicere ausa fuerit, quod detrimentum filii idcirco perpeffa sit, quia in festivitate ipsorum, relicto parvulo, ad Ecclesiam ipsorum properare maluerit. Hinc etiam considerandum cuique summopere est quanta perversitas sit quemque de infortunio suo Deo & sanctis ejus maledicere, qui pluit super justos & injustos & per misericordiam suam etiam ingratis cottidie beneficia prestat.

XXIII. *De Donatione Berthae nobilis foeminae factâ sub Ruperto Abbate.*

Ruopertus itaque Abbas bonus monasterii provisor per multos annos extitit & multis commodis locum ampliavit. Nam amnem, qui monasterii claustra preterfluit, multis sumtibus per longum terre spacium ab Illa flumine derivari fecit & totum monasterium aquam deducendo circumvallavit & molendina ceterasque officinas oportune construxit. Berhta etiam quedam nobilis domina, temporibus ipsius, capellam in honore sancte Margarete ante ostium majoris Ecclesie construxit, & dedicari fecit, ac dotem contradidit. Dedit etiam ad eandem capellam Volmarum & Eberhardum cum uxoribus suis, & omni posteritate ipsorum, censuales duorum nummorum, seu cere ejusdem precii; feminas vero viri potentes, quamdiu absque maritis sint, duodecim ulnis lini ad candelas Ecclesie conficiendas (h). Dedit etiam sancto Mauricio ad prebendam fratrum curtim castri Brandenbruch (i), cujus superius mentionem fecimus (l), cum silva adjacente, & duos mansus in Muteresholz (m), & molendinum in Ahewihre (n) cum curte & piscationibus suis. Dedit etiam sancto Mauricio, pro anima viri sui Hugonis, itemque filii sui Hugonis & filie sue

(h) *Conficiendas* in manuscripto legitur tantum in margine, recentiori manu adjectum.

(i) Martenne, col. 1142 malè legit : *Trandenbruch*.

(l) Ad §. secundum, pag. xi.

(m) Mietersholtz. (n) Ehenweyer.

Berhte, quos in supradicta capella sepeliri fecit, novem mansus censuales in Marcolvesheim (o) & vineam duorum jugerum in Scerewilre (p), & seipsam etiam in eadem capella tumulari fecit. Dederant etiam pater ipsius & mater sancto Mauricio quinque mansus & curtim dominicam in villa Ebersheim (q) cum foresta, que Munichowa dicitur, & familiam utriusque sexus, cum vinea duorum jugerum in Scherewilre. Horum omnium cartam Ruopertus Abbas & Willelhelmus Episcopus conscribi fecerunt & figillari: & Episcopus perpetuo anathemate & banno spiritali monasterio confirmavit, que etiam usque hodie in armario monasterii continetur (r).

XXIV. *De Morte Ruperti Abbatis Novientensis & de Willone ejus successore.*

Post hec Ruopertus Abbas ex hac vita migravit, prefuitque monasterio ab ultimo anno tercii Oddonis Imperatoris usque ad primum annum Heinrici filii Cuonradi Imperatoris (s). Cumque fratres alium elegissent, Henricus Imperator quemdam monachum aurificem de monasterio, quod Vivarium (t) dicitur, Willonem nomine, violenter intronizavit ac Abbatem constituit. Idem enim Willo Imperatori civos cupreos & scutellas stagnas miri operis deauravit, quos militibus in donariis dedit. Quod cum militibus innotuisset, ipsum interficere moliebantur & idcirco Imperator illum a se removet, ac pro hoc tali commercio Abbatem constituit. Quem cum fratres contra velle suum coacti suscepissent, quosdam ex ipsis nobiles & litteratos viros monasterio pepulit, & filios pistorum, ac cocorum, & piscatorum intronizavit ac tonsorari fecit, quos etiam nos ipsi postea de claustro projectos portarios & pistores ac molendinarios monasterii vidimus. Cumque fratres quadam die missarum sollempnia peragerent, Abbas cellarium ingressus mensuram potus eream inibi pendentem repperit, cumque a cellerario Staupum justicie (u) fratrum esse cognovisset, statim arreptum lapidi inlinit ac totum in partes comminuit. Quod cum fratribus in Ecclesia nunciatum fuisset, statim egressi ipsum adhuc in eodem loco repertum, cur hoc fecisset, requisierunt. Quos cum indignanter ac proterva voce abire jussisset, statim arreptum alii per crines, alii per pedes trahere ceperunt & extra claustra monasterii projecerunt, statimque famuli accurrentes fustibus & pugnis cesum per pontes fluvii extra locum abegerunt.

(o) Marckolsheim. (p) Scheerweiler. (q) Ebersheim.

(r) Charta ipsa Berthae anno 1031, cum confirmatione Willelhelmi Episcopi, extat *tit.* 387, *pag.* ccxxxii.

(s) Id est ab anno 1002, qui fuit ultimus Ottonis III Imperatoris, ad annum 1039 quo Henricus III Conrado patri suo in Imperio successit.

(t) Scilicet Murbacense Monasterium, quod in antiquis chartis dicitur Vivarium peregrinorum. Martenne, *col.* 1142 legit perperam: *Onuatum*.

(u) Id est ipsa mensura vini à sancti Benedicti regulâ determinata. *Staupus* enim indicat schyphum, vel calicem: unde Geilerus *Narren-Schiff*, *fol.* 11. interpretans haec verba Davidis: *calice vini meri plenus mixto*, dicit: *das ist der Stauff, darin ist suesses und bitteres*.

Cumque ad Imperatorem venisset & calamitatis sue misérias retulisset, Imperator ira commotus Episcopo Argentinenfi (x) per litteras mandavit, ut quantocius Abbatem restitueret, omnesque facti reos de monasterio expelleret. Episcopus ergo, assumpto Abbate, ad monasterium venit, consideransque nequiciam & insolentiam ipsius, moderatius, quam jussus fuerat, erga fratres agere studuit, ac deinde, pace inter ipsos & Abbatem reformata, admonere eos cepit, quatenus & monasterio & sibimetipsis providerent, illud eis objiciens, quia non est potestas nisi a Deo (y), qui etiam regnare facit ypocritam propter peccata populi (z), & illud apostoli : quia qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit (a); & illud : redimentes tempus, quoniam dies mali sunt (b). Post hec, relictis illis remeavit in sua. Abbas vero, simulata pace per aliquod tempus, quadam nocte ex insperato cum famulis suis, qui secum venerant, Ecclesiam furtive ingressus, partem ornamentorum & thesauri Ecclesie, & quasdam casulas & cappas cum libris rapuit, atque, omnibus navi impositis, aufugit ac turpiter evasit, & in Wormatiam civitatem veniens omnia diftraxit & ulterius non comparuit.

XXV. *De Egelolfo Abbate Novientensi & Werenhario Episcopo Argentinenfi.*

His ita peractis, Imperator Episcopum Hezilone[m] rogavit (c), ut fratres conveniret, ipsosque rogaret quatenus Egelolfum quendam nobilem virum Amerbacensem monachum eligerent. Quod cum factum fuisset, idem Egelolfus Abbas ordinatus est. Hujus itaque temporibus, jam defuncto Hezelone Episcopo (d), Werenharius successor ipsius pacifice monasterium ingressus quendam monachum in eodem monasterio reclusum convenit (e), & ab eo quedam privilegia monasterii, que a fratribus propter tutelam custodienda acceperat, expetiit; simulque pollicitus est ei, quod si privilegia obtinuisset, statim eum Abbatem constitueret. Que cum a proditore fratrum hac conditione accepisset, statim Civitatem ingressus, cives ac clerum convocat, eisque cartas demonstrat, & in presentia omnium ignem copiosum fieri precepit, atque illas omnes conscriptiones in ipso conbussit, ea scilicet intentione, ut si omnia privilegia monasterii subtraheret, monachi investituram ab Imperatore ulterius non expeterent. Sed enim ejus vecordia tali intentione frustrata est : siquidem omnia immunitatis ac fundamenti & decimarum privilegia in Muorbacensi armario conservata fuerant. Quod factum cum fratres comperissent, protractum proditorem, ligatis post tergum manibus, jumento im-

(x) Scilicet Hetzeloni, qui anno 1047 ad sedem Argentinensem promotus fuerat.

(y) Pauli ad Romanos, c. 13, v. 1. (z) Job, c. 34, v. 30.

(a) Pauli ad Romanos, c. 13, v. 2. (b) Pauli ad Ephesos, c. 5, v. 16.

(c) Igitur ante annum 1056, quo obiit Henricus III Imperator.

(d) Anno scilicet 1065. (e) Martenne, col. 1143 legit : *invenit*.

fitum noctu (f) in exilium transmiserunt, ubi & vitam finivit. Post hec idem Werenharius Episcopus Heinrico (g) Imperatori infidias cum quibusdam conspiratoribus suis intendebat (h). A quo cum fortiter preventus ac deprehensus fuisset omni post hec tempore suspectus fuit. Unde contigit, quia expelli metuebat, ut fratri suo Radebotoni Comiti de Habechesburc curtes Episcopatus sui & Ecclesias multas in beneficio concederet. Deinde ad tantam insaniam devenit, ut etiam allodia & curtes quasdam sancti Mauricii Novientensis Cenobii eidem Radebotoni fratri suo per rapinam concederet, id est, Sulza (i) cum pertinentiis suis, Burchheim (l) cum appendiciis suis, Nortuhus (m) & Hundenesheim (n) cum omni utilitate sua; curtim etiam monasterii in Egenesheim (o) cum vineis & agris & omni utilitate sua. Cumque Abbas querimoniam de hac rapina coram Imperatore fecisset, Imperator iram dissimulans cum quibusdam principibus consilium iniit, quemadmodum eum ab Episcopatu amoveret. Considerans ergo hoc sine gravi discrimine, propter magnitudinem stirpis ejus, non posse fieri tale consilium repperit, quod eum Constantinopolim ad Regem Grecorum pro negotiis Imperii transmitteret. Cumque assumptis comitibus iter arripuisset, Imperator legatos post ipsum cum Epistola ad Regem transmisit, quatenus ipsum insidiatorem Imperii in dampnationem exilii destinaret, quod & factum est. Nam in quandam insulam transmissus, ibique toxicatus, impiam vitam digna morte finivit (p).

XXVI. De Morte Egelolfi Abbatis & Adelgaudo ejus successore.

Egelolfus itaque Abbas capellam prime foundationis jam vetustate collapsam destruxit, eamque in alio loco, id est, ante portam majoris Ecclesie in honore sancti Joannis Baptiste construxit; & ex hoc & deinceps per multa tempora semper locus in deterius prolapsus est. Defuncto itaque Egelolfo Abbate (q), fratres quendam Adelgaudum nobilem virum de Muorbacensi monasterio

(f) Noctu deest apud Martenne, col. 1144. (g) Heinrico deest apud eundem.

(h) Translucet hic animus scriptoris in Wernherum malignus ait Eccardus, Orig. Habsb. lib. 2, cap. 2; & quidem eo majora hic videntur Novientensis monachi commenta, quò Chronologiam nominæque omnino perturbans Werenharium primum cum Werenhario secundo confundit turpiter. Werenharius enim Habsburgiacus, Radebotonis frater, non fuit Hezilonis successor, sed longè, ineunte sæculo undecimo, antecessor. Quomodo igitur Egelolfus patrocínio Hezilonis Episcopi Abbas Aprimonaasteriensis ordinatus contrà eundem Werenharium ad ipsum Henricum IV Imperatorem querelas poterat deferre. Deinde Wippo Autor certè synchronus & fidei sinceræ, cum legationem Wernheri describit, nec de adverso Imperatoris in eum animo, multò minùs de ejus exilio & toxicatione meminit, potiùs verò innuit contraria. Nec etiam hæc intelligi possunt de Werenhario secundo, qui fuit dicti Hezilonis verus & immediatus successor. Is nec fuit frater Radebotonis, nec Habsburgico natus sanguine, nec Constantinopolim missus: imò Werenharius secundus Henrici IV Imperatoris partibus fideliter & constanter stetit ad mortem usquè. Fingmenta igitur Novientensis scriptoris utrique Werenhario injuriosa tanquàm fidei historicae absona sunt rejicienda.

(i) Ober-Sultz. (l) Burchheim. (m) Northausen. (n) Hindisheim. (o) Egisheim.

(p) Legationem illam Werenharii multò aliter & sincerius describit Wippo in vitâ Conradi Salici, apud Pistorium in script. rer. Germanic. pag. 435.

(q) Versûs 1069.

Abbatem elegerunt & ordinari fecerunt. Iste claustrum monasterii jam vetustate collapsum, aliasque officinas venustissime, sicut hactenus cernitur, reparavit & curtes monasterii in meliori statu reedificari iussit. Hujus itaque temporibus Ruodulfus Dux Alemannorum conjuratione Saxonum & quorundam aliorum Principum Rex contra Heinricum Imperatorem constitutus (r) coronam sibi imposuit & in Saxonia regnavit. Hac itaque de causa Henricus Imperator Adelgaudum Abbatem expulit ac deposuit, quia filius Judite filie fororis ejusdem Ruodolfi fuit & maxime, quia corona, quam sibi imposuit, secrete in monasterio fabricata fuerat. Expulsus itaque Muorbacum rediit, ibique post anni circulum obiit (s).

XXVII. De Abbatibus Gerungo & Walthero.

Quo defuncto, fratres de proprio monasterio Gerungum quendam nobilem & honestum virum elegerunt & Abbatem sibi ordinari fecerunt. Ordinatus autem decem annis, monasterium augmentando ac meliorando, piis & honestis moribus rexit, donec conspiratione quorundam perversorum hominum monachorum videlicet & laicorum falso rumore infamatus ac depositus fuit (t). Nam quidam Waltherus ipsius monasterii cellerarius, contra voluntatem fratrum & contra voluntatem Episcopi (u), cum amicis & conjuratis suis Henricum Imperatorem adiit & Abbatem multis criminibus falso dehonestavit & Abbatiam super eum suscepit. Gerungus vero non valens iniquitati resistere cessit, & in Burgundiam ad cognatos suos cum quibusdam de familia ecclesie, qui sibi adharebant, pervenit. Transmissus itaque a suis, Romam ad Apostolicum (x) perrexit & ab ipso litteras restitutionis sue ad Episcopum Argentinensem accepit. Cumque repatriasset, in quandam curtim monasterii divertit. Quod cum Walthero superposito (y) nunciatum fuisset, pertimuit & duos de familia cocum (z) & fullonem clanculo ad perquirendum illic transmisit. Qui conficientes situlam plenam clareti (a), noctu ad ipsum pervenerunt ac Deo gratias de adventu ipsius referre ceperunt. Quos ille gratanter suscipiens, fidem illorum erga se collaudavit. Cumque cium plenum clareti in lecto collocatus bibisset, reliquum sibi usque mane servari precepit. Media itaque nocte venter ipsius intumuit & quasi cacabus bullire cepit. Cumque vicinam mortem presensisset (b), navigio se imponi & ad monasterium, quod Selsa dicitur, se deferri precepit, ubi & non multo post defunctus est. Waltherus itaque tali introitu Abbatiam per viginti quatuor annos (c) contra voluntatem Episcopi obtinuit & multa dispendia prediorum monasterii fecit : nunquam

(r) Anno scilicet 1077. (s) Anno igitur 1078. (t) Anno scilicet 1087.

(u) Otho tunc erat Episcopus Argentinensis. (x) Urbanus secundus Papa.

(y) Martenne, col. 1145, malè legit : *supposito*. (z) Martenne, col. cit., malè legit : *eorum*.

(a) Potio ex vino melleque confecta. (b) Martenne legit : *persensisset*.

(c) Scilicet ad annum usque 1110.

tamen ordinatus in Abbatem fuit. In ultimis itaque maleficio quorundam crura & pedes ab umbilico & deorsum doluit, ac per tres dies & noctes a nullo excitari potuit: tercio demum die circa vespervas expergefactus una se tantum hora dormisse existimabat, & ex hoc ac deinceps ad interitum tendebat & baculum pastorem (d) super altare posuit & Abbatiam coram omnibus abdicavit. Hujus temporibus Oddo Episcopus curtim monasterii in Wiswila (e) cum omnibus pertinentiis suis rapuit & raptoribus concessit.

XXVIII. *De Conrado Abbate Novientensi & factis, eo praesidente, donationibus.*

Defuncto itaque Walthero Abbate, Stephanus Clingenfis & Wizenburgenfis, Selsenfis & Lintburgenfis Abbas, Consiliarius Heinrici Imperatoris precepto ipsius domini (f) Cuonradum Clingensem monachum ac literatum virum ad Cuononem Argentinensem Episcopum destinavit, quatenus ipsum Abbatem constitueret; quod & sine dilatione factum est. Susceptus itaque a fratribus honeste vite & bonarum virtutum executor claruit doctor eximius. Tercio siquidem ordinationis sue anno (g), Ecclesiam majorem antike structure ventorum impulsu jam fere dilapsam, consilio cum fratribus ac familia Ecclesie inito, destruxit ac novam, sicut hactenus Deo annuente cernitur, fundavit. Cumque jam fere totam fabricam ipsius compleisset, aliasque officinas monasterii ac curtes reformasset, octavo & vicefimo ordinationis sue anno (h) de hujus vite ergastulo migravit ad Christum. Iste temporibus suis predium quoddam monasterii in Brissache (i) inutile vendidit & de ipsa pecunia allodium novem mansuum in Witenesheim (l) ab Abbate ac fratribus sancti Georgii martyris de Nigra sylva coemit. Comparavit etiam ipso tempore curtim unam in Castineto cum quinque agris vinearum a quodam Regenhardo de Volcholdesheim (m). Iisdem temporibus Ruodolfus miles de Rinowa (n) ministerialis sancte Marie (o) tradidit sancto Mauricio quatuor mansus & dimidium pro remedio anime sue in Duobesheim (p). Item Aigia matrona dimidium cum curte sua (q). Eberhardus etiam quidam nobilis miles libere conditionis de Crenchingen (r) tradidit eodem tempore sancto Mauricio tres mansus in villa Ebersheim (s). Ipso etiam tempore Ozelo quidam ministerialis sancte Marie de Castineto (t) monachum se reddidit, & tres agros ac dimidium vinearum in Scherewilre (u) monasterio contradidit. Neque etiam silentio transeundum putamus, que miracula Dominus tempore ipsius facere dignatus est. Nam

(d) *Pastoralem* omisit Martenne. (e) Martenne legit: *Wizwilre*. Est Weisweiler in Brisgoviâ.

(f) Martenne, col. 1146. perperam habet: *dominum*. (g) Anno scilicet 1113.

(h) Anno 1137. (i) Brissach. (l) Wittisheim. (m) Volxheim. (n) Rhinau.

(o) Id est, ministerialis Ecclesiae Argentinensis. (p) Diebolsheim.

(q) Haec verba: *Item Aigia matrona dimidium cum curte sua* manu posteriori fuerunt adscripta.

(r) Martenne malè legit *Erenchingen*. (s) Ebersheim. (t) Châtenoi. (u) Scherweiller.

quedam capella in angulò clauſtri antiquitus in honore ſanctorum Martyrum Stephani, Laurentii & Vincentii conſtructa ac dedicata fuerat. In hac idem venerabilis Cuonradus Abbas horas ac peculiare orationes ſuas complere ſolebat. Quadam igitur nocte, in feſto videlicet ſancti Stephani prothomartyris, candela ante altare incaute collocata decidit & omnia ſarmenta inibi congeſta cum ſcabello ante altare poſito conſumpſit. Cumque fratres ad matutinales horas ſurrexiſſent, naribus incendium ſenſerunt. Diſcurrentes itaque per omnes officinas, & nichil dampni repperientes, capellam tandem ingreſſi omnia, quæ inibi erant, conflagraſſe vident. Accedentes itaque ad altaria pallium cum lintheaminibus, capſas cum cruce, omnia ſalua & intacta favillis tantum cooperta reppererunt. Quod miraculum omnibus in eodem loco conſiſtentibus innotuit. Vidimus etiam hiſdem temporibus enèrgumenes duos virum ac mulierem ante altare ſancti Mauricii curatos.

XXIX. *De Abbatibus Sigemaro & Nothgero.*

Defuncto itaque Cuonrado Abbate (x), fratres ſecundum regulam ſancti Benedicti convenientes Sigemarum virum honeſtum & prudentem priorem videlicet monaſterii Abbatem elegerunt & Gebehardo Epifcopo ordinandum obtulerunt. Is namque ſecundo ordinationis ſue anno (y) Romam ad concilium Innocentii Pape (z) perrexit, indeque rediens muros Eccleſie ac tecta, quæ Cuonradus Abbas imperfecta reliquerat, perfecit. Hujus temporibus expeditio Iheroſolimitana ſub Cuonrado Rege facta eſt (a), & multa diſpendia eccleſiaſticarum rerum acciderunt. Tranſacta itaque expeditione, Cuonradus Rex defunctus eſt (b), & Fridericus filius fratris ipſius, Friderici videlicet Ducis Suevorum, Imperator factus eſt. Iſte Longobardiam expeditione facta intravit (c) & multas civitates ac caſtella cepit. Cumque Terdonam civitatem (d) obſideret, Vodalricus quidam nobilis miles de Rinowa, patruelis Heinrici advocati, ſagitta tranſfixus eſt. Is cum jam ſe moriturum cerneret, Fridericum Imperatorem aſcivit & teſtamentum ſuum per ipſum ordinavit. Nam quoddam allodium ſuum in Cuonigesheim (e) ſancto Mauricio contradidit, ac ſe monachum Ebersheimenſem fieri rogavit. Cumque ab Abbate Vuldenſe (f) tonſoratus & cuculla indutus fuiſſet, ſtatim defunctus eſt. Tranſlatus itaque a ſuis in equis, jubente Imperatore, & ad monaſterium advectus ibidem a Burchardo Argentinenſe Epifcopo & Sigemaro Abbate ſepultus eſt. Anſhelmus itaque advocatus monaſterii cognatus ipſius præſatum allodium ipſa die, in præſentia Epifcopi aliorumque multorum, ſancto Mauricio obtulit. Quod & Epifcopus monaſterio banno eccleſiaſtico ac perpetuo anathemate confirmavit. Actum

(x) Anno, ut diximus, 1137. (y) Anno 1139. (z) Innocentii ſcilicet ſecundi, qui concilium celebravit anno 1139 Lateranenſe.

(a) Anno 1146. (b) Anno ſcilicet 1152. (c) Anno verò 1155.

(d) Tortona in Ducatu Mediolanenſi. (e) Martenne, col. 1147 legit : *Kunigesheim*. Eſt vicus Kinſheim. (f) Marcwardus Vuldenſi tunc præerat Abbatiae. Martenne malè legit *Wldenſe*.

anno dominice incarnationis M. C. LV. Hisdem temporibus Cuono quidam de familia S. Marie tradidit sancto Mauricio curtim unam & sex jugera vinearum in villa Danbach (g) & sex campestres (h). Oddo etiam de Bruomath (i) & Diepoldus filius ipsius tradiderunt sancto Mauricio quatuor agros vinearum in Castineto. Neque etiam filendum putamus, quale miraculum Dominus temporibus ipsius (l) ostendere dignatus sit. Dedicata siquidem Ecclesia a Burchardo Argentinensi Episcopo, cum fratres sequenti nocte matutinas laudes complerent, juvenis quidam lampadem, que extra gradus pendebat, sursum trahens funem, cui innexa fuerat, uncino incaucius inferuit; que statim dissoluta plena oleo spacio haste unius corruit, ac super pavementum integra, & sicut fuerat oleo referta, constitit. Quam cum fratres dissuluisse putarent, accensa candela salvam & intactam & oleo plenam reppererunt & cum maxima admiratione rursus funi insertam suspenderunt. Quedam etiam mulier arripit ipso tempore ante sacrum altare infra canonem curata est. Post hec Sigemar Abbas septimo & vicesimo ordinationis sue anno (m) requievit in Domino & in sepulchro predecessoris sui sepultus est. In cujus locum Nothgerus cellerarius monasterii successit, & quatuor annis ac sex mensibus supervixit (n).

(g) Martenne malè legit : *Odanbach*. (h) *Et sex campestres* sunt adscripti recentiori manu.

(i) Brumat. (j) Haec verba : *temporibus ipsius* desunt apud Martenne.

(m) Anno scilicet 1163. (n) Ad annum usque 1167.

TIT. 426.

EXCERPTA ALSATICA

CHRONICI SENONIENSIS medio decimo tertio saeculo
conscripti à Richerio monacho.

MONITUM.

SENONIENSIS Chronicon Abbatiae monumentum est inter optima sui aevi scripta numerandum, Historiam Alsaciae praesertim saeculi decimi tertii illustrans. Frater Richerius monachus Senonienfis, ut ipse seipsum vocat in praefatione, ejusdem Coenobii asceta, florebat circa annum 1240 (a) vel 1250 (b); illumque an. 1167 jam vixisse non rectè memorat Du Cangius (c). Studuit juvenis in Argentina, cujus scholas, eo narrante (d), frequentavit. Amplexus dein

(a) Ut scribit Cavaeus in *Historiâ litterariâ scriptorum ecclesiasticorum*.

(b) Notante Oudino, de *Scriptor. Ecclesiast. tom. 3, ad an. 1250*.

(c) *Glossarium, in indice auctorum, col. 143.* (d) *Lib. 4, cap. 34.*

in Senonio *sacram S. Benedicti regulam, ejusdem Abbatiae Prior an. 1218 legitur (e)*, Prioratûs dicti Deneuvre dein quoque possessor (f). Capto verò Theobaldo Duce Lotharingiae à Friderico rege, atque in Germaniam translato, tunc temporis, id est an. 1219, ab Abbato Henrico Senonienfi ad ipsum Ducem Lotharingiae missus est Richerius & cum eo Herbipoli per octo dies in curia ipsa permanfit, ut ipsemet adnotat in suo opere (g). Quae idem Chronographus scribit de Walthero Argentinenfi Episcopo (h) probant eum ad annum usque 1263 vitam attigisse.

Autographum ejusdem Chronici quinque libris & capitibus CXXIV conflatum servatur in ipsâ Senonienfi Abbatia, undè descriptum ab Alexandro de Lescale ejusdem monasterii Priore typis edidit Lucas d'Achery (i), integrum quidem, licet quaedam capita ab eodem fuisse praetermissa scribat Calmêtus (l). Chronici Senonienfis Apographa extant quoque tum in Parisienfi regis bibliotheca, tum in Mediani monasterii scrinio (m). Opus Richerii nullâ rerum cohaerentiâ, nullo ordine, nullâ annorum rectâ supputatione conscriptum dicit Joannes Herculanius Pleinsifinus (n), ipsius tamen saepissimè exscriptor. Herculano adstipulatur Stivagienfis Abbas Hugo (o), quo adnotante autor nullius criterii Richerius multa ad vulgi famam, multa ad votum conficta scripsit. Conqueritur quoque inter Agiographos Antwerpenfes Euperus (p) plura insulsa & falsa ex vanis vulgi rumoribus imperite scripta fuisse ab eodem, qui studio partium abreptus Chronico suo multa malevole vel incautè inferuit. Equidem stylo imperito & inculto sermone Chronicon suum texuit Richerius, ut ipse inchoans fatetur. Ast si quandoque dubia vel falsa ex solo vulgi rumore pro certis enarrat, describendo facta aevo suo antiquiora, non indè culpandus auctor videtur, sed verti debet vel saeculi barbariei, vel vitio eorum, qui ipsi imposuerunt. Fides sanè maxima ei est adhibenda in iis rebus, quas per se traetavit, vel propriis perspexit oculis. Imò, ut adnotat & ex Chronici contextu probat Acherius (q), ipse Chronographus Senonienfis anterioris aevi aeta referens veritatis adeò videtur studiosus, ut nonnulla maluerit premere silentio, quam incerta aut excogitata intexere. Nihil de meo addere praesumsi, ne rumorum inciperem novus auctor haberi ingenuè scribit Richerius (r). Inde eum rerum saeculo decimo tertio gestarum omnium ferè testem oculatum fide dignissimum esse praedi-

(e) Benoît, *Supplément à l'Histoire de la maison de Lorraine*, partie 2, pag. 74.

(f) Calmêt, *Bibliothèque Lorraine*, pag. 821 & 822.

(g) Lib. 3, cap. 23. (h) Lib. 5, cap. 12, 13, 14 & 15.

(i) Spicilegii, tom. 3, veter. edit. pag. 271 & seq. atque tom. 2. novae edit. an. 1723, p. 603-655.

(l) Saltem in novâ Acherii editione, quae est ad manus, extant libri secundi capita 7, 19, 21 & 27; libri quarti capita 18, 34, 35 & 37; atque libri quinti capita 4 & 5, quae omiffa fuisse conqueritur Calmêtus.

(m) Ut constat ex Montefalconio, *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptarum*, tom. 2, pag. 872 & 1180.

(n) De antiquitatibus Vallis Galileae, apud Hugo, *sacrae antiquitatis monumenta*, tom. 1, p. 171.

(o) Tom. & pag. cit. notâ (b). (p) In actis sanctorum, tom. 1 Augusti, pag. 447.

(q) Pag. 603, secundae editionis. (r) Lib. 2, cap. 1.

cant sagacissimi, qui Scriptores rerum Gallicarum ediderunt, sodales Benedictini (s). Quae de rebus Alsaticis scribit dubius & à tempore remotior in libris primo & secundo, hic damus excerpta, alibi suoque loco edituri, quae de historico Alsaciae per saeculum XIII statu in libris tertio, quarto & quinto enarrat fustior atque sincerior.

I. Praefatio Richerii.

Ego frater Richerius monachus Senonienfis, licet omnium abjectior, nolens successoribus nostrorum temporum eventus occultare, licet imperito stylo & inculto sermone ea, quae in quibusdam scriptis, versibus, annotatis de fundatione hujus Senonienfis Abbatiae, vel Ecclesiae, vel ejus fundatore & succedentibus Abbatibus reperire potui, licet perpauca sint relatu digna & ea quae propriis oculis vidi, & auditu audivi, & circumadjacentium Ecclesiarum fundationes, & constructorum nomina & dignitates, vel etiam ipsorum miracula, quibusque Regibus vel Imperatoribus claruerint, more balbutientis infantis huic membranae annotare & inferere studui, tutius arbitrans ipsius narrationis feriem rusticando elucidare, quam philosophando obnubilare; lectores, vel auditores per Dominum obtestans, ut, si qua in praesenti tractatu minus apte conscripta repererint, non praesumptioni vel audaciae adscribant, sed devotionis & bonae intentionis gratia hoc fecisse arbitrentur.

II. De Vosago monte atque de secessu sancti Deodati Nivernensis Episcopi (t).

Fuit eodem tempore, cum (Abbatiae Senonienfis) fundator Gundelbertus (Archiepiscopus antea Senonienfis) ad Vosagi devenisset partes, in Allverniae partibus, in civitate Nevernensi, vir egregius nomine & operibus Deodatus, ejusdem civitatis Episcopus sanctissimus. Hic cum audisset quia Vosagi eremus a tot & tantis sanctis viris habitaretur, zelo quaerentium Dominum ductus, Episcopatus sui honoribus simul cum cathedra relictis, paucis conlaboratoribus sibi junctis, viam quae ducit ad vitam aggreditur, tendendo ad solitudinem, ut in deviis montium, in cavernis petrarum Deum diu quaesitum inveniat. Sed quia pluribus terra illa (Vosagi) incognita habetur, licet a multis ipsius nomen terrae frequentetur, ipsius tamen situm & metas lucidius exponere conabor (u). Est autem terra illa excelsis montibus occupata, rupibus immanissimis, veluti quaedam castra, in ipsorum montium cacuminibus naturaliter positis, quae ipsos montes faciunt suo aspectu horri-

(s) Tom. XI, Praefat. pag. xc.

(t) Haec descripta sunt in libri primi capitibus quarto & secundo & rursus quarto.

(u) *Erat tunc vasta eremus Vosagus nomine . . . aspera vastitate solitudinis & scopulorum interpositione, jam dixerat Jonas, auctor vitae S. Columbani, apud Mabillonem, in actis sanctorum ordinis S. Benedicti, tom. 2, saec. 2, pag. 8.*

biliores. Inter ipsos arduos, ut diximus, montes quaedam valles profundissimae cernuntur, quae nemoribus abietinis ita confitae sunt, ut sua nigredine etiam horrorem plurimum incutere videantur. Praetenduntur enim dicti montes in longum per quatuor dietarum spatium, in latitudine vero vix sex milliariis, vel septem dirimuntur. Habent praedicti montes ab oriente Alsatiam, quae pars est Alemanniae (x), cum suo fluvio Rehno nomine, ab occasu Lotharingiam & Burgundiam : extenduntur siquidem a meridie in septentrionem. Ista, inquam, vasta solitudo non tam hominum, quam ferarum saevarum habitatio habebatur; & quasi labyrinthus ab hominibus tunc temporis (y) vitabatur. Hanc quam descripsimus terram, antiqui Vosagum, moderni Vogiam dixerunt (z). . . . Sed antequam ad optatum sibi locum pervenerit (Deodatus), plurima discrimina viae, importunas rusticorum irrationes, taediofae famis inedia, improbam malorum expulsionem pluribus in locis mirabiliter est perpeffus.

III. *De adventu S. Deodati in Alsatiam, atque de ejus cum sanctis Arbogasto & Florentio conversatione (a).*

Itaque tot & tantis viae & vitae impedimentis, beatus Deodatus ad quemdam locum pervenit, qui theutonico idiomate Helygevorst (b), latine Sancta fylva vocitatur, juxta oppidum, quod Hagenowia dicitur, in Alsatiae (c) finibus situm, ubi se sui voti requiem reperisse credens aliquanto tempore delituit. Sed inde invidorum injuriis propulsus ad Claustrum, quod Abresminster (d) dicitur, in eisdem Alsatiae partibus situm, veniens ipsi loco & fratribus ibidem Deo fervientibus non multo tempore fertur praefuisse. Ibi cognitionem & familiaritatem memorandi viri Arbogasti, qui de Scotia oriundus non multo ante tempore veniens Argentinae de novo Episcopus factus miraculis fulgens erat, adeptus est, ac deinde beati Florentii, ejusdem Arbogasti successoris, qui a dicta insula Scotiae sicut & praedecessor ejus venerat, & apud Hasela (e) in introitu Bruscae vallis, quam primus eremita incoluerat, in corpore requiescit, sancto Deodato contemporaneus amoris vinculo adstrictus fuit.

(x) Id est, antiqui ducatus Suevici. (y) Scilicet saeculo septimo.

(z) Vosagum, qualis erat annis 1541 & 1625, descripserunt Joannes Herculanus, *de antiquitatibus Vallis Galileae*, apud Hugo, tomo 1, pag. 172; & Joannes Ruyrius, *Antiquités de la Vosge*, avant-propos, uterque Canonicus San-Deodatenfis.

(a) Ex capito quinto libri primi.

(b) Id est, Heiligenforst, sive Foresta sancta.

(c) Alsatiam ab *Alsa fluvio* denominatam *felicem & fertilitate beatam*, dicit Herculanus, cap. 1 & 5, pag. 173 & 179.

(d) Id est, Ebersmünster. *Ad Novientenses eremicolas se contulit Deodatus, qui sub Clodoveo Rege Francorum christiano Novientensis fani quondam a beato Materno instructi, explosis ibidem idolis Mercurii & Dianae, ex ruinis iterum excitaverant circiter annum Domini quingentesimum*; verba sunt Herculani, cap. 6, pag. 179.

(e) Haselach.

IV. *De loco Wilre, propè Ammersweyer, ubi vixit S. Deodatus (f).*

Cernens itaque vir beatus Deodatus tumultum populi, quem in Episcopatu reliquerat, se iterum incurrisse, decrevit ad secretiora loca transmeare. Veniens igitur ad quandam villam, lingua alemannica Wilra dictam (g), juxta villam, quae Amalrici villare (h) dicitur, in parva quadam valle refedit & habitacula humano ufui apta ibidem erigere coepit. Incolae igitur dictae villae, cum viderint sancto plura praedia a fidelibus & aliquas conferri possessiones, crediderunt sanctum illum sibi suas usurpare velle & eum ab ipso loco, ubi habitare volebat, inhumaniter expulerunt. Quod factum divina ultio statim est subsecuta : nam quotquot in supra dicta villa nati sunt infantes, omnes strumoso gutture nati apparuerunt. Quod matronae pariturae considerantes, tempore partus insistente, rivulum, qui eandem villam praeterfluit, transeuntes pueros ennixae illius strumositatis vindictam declinabant (i).

V. *De Hunone & uxore Hunâ, atque de fundatione Ecclesiae San-Deodatenfis (l).*

Igitur beatus Deodatus inde progrediens ad quandam villam, quae fui possessoris nomine Hunonis-villa (m) vocabatur, advenit. Possessor enim dictae villae Huno nomen habebat cum aequivoca uxore sua Huna. Ex nobilibus orti (n), Deum verbo & opere, quantum humana fragilitas permittebat, excolebant. Credidit igitur nobilis ille beatissimum sibi Deodatum a Deo fore destinatum, Christum in ipso honorans, gratanter ipsum cum sodalibus suis, ut erat pius hospitalitatis amator, benignissime suscepit & eum aliquandiu, licet invitum, detinuit. In ipso itaque tempore, quo vir Dei apud dictum nobilem moraretur, contigit dictam Hunam uxorem ipsius nobilis, quem de ipso conceperat, filium peperisse. Hunc beatus ille & baptifavit & de sacro fonte

(f) Ex eodem libri primi capite quinto.

(g) Villam Wilre, hodiè destructam, collocat Herculanus, *cap. 7, pag. 181.* inter Ammerschweyer & Ingersheim, in eo loco, ubi ejusdem Herculani tempore adhuc videbatur fons perspicuus & potu salubris. Ejusdem fontis, qui nomen S. Deodati retinuit, reliquis in vineta conversis, meminit Ruyrius, *lib. 1, cap. 6, pag. 94.* Ammerschweyer & Ingersheim romanico idiomate dicit *Mariville & Engiville* sive *Ongiville* Ruyrius : Ingersheim *Hungaris-villam* nominat Herculanus.

(h) Hodiè Ammersweyer, oppidulum superioris Alfatiae.

(i) Haec strumofitas, quam bronchocalem dicit Celsus, gallicè *le goître*, sive *la grosse gorge*, causa fuit destructionis loci Wilre, ut arbitratur Herculanus. Factum pluribus describit vernaculo sermone Ruyrius, *lib. 1, cap. 7 & 8, pag. 95 & 96.*

(l) Ex libri primi capite sexto.

(m) Hunaweyr, vicus major, quadrante distans ab Ammerschweyer, quem *Honniville* appellat Ruyrius, *lib. 1, cap. 10, pag. 99 ; & lib. 2, cap. 1, pag. 114.*

(n) Hunnam fuisse cognatam Athici Ducis Alfatiae scribit topologus Ebersheimensis, *suprà, p. xix.* Divitem sui aevi dynastam Hunonem ex patre eidem Athico affinem atque Hunnam S. Odiliae contorbrinam memorant Herculanus, *cap. 6, pag. 179 ;* atque Ruyrius, *lib. 2, cap. 1, pag. 113, & lib. 4, cap. 2, pag. 167.*

levavit (o). Reminiscens igitur beatissimus Dei servus Deodatus se non opum secularium gratia, sed folius Dei intuitu, sua cum Episcopatu & dulci patria reliquisse, decrevit ad eremi deserta, quae prius desideraverat, properare, qui hospitibus suis valedicens, datis inter se mutuis amplexibus, cum magno ejulatu ab invicem discesserunt (p). Aggrediens vero vir Dei coeptum iter per ardua montium, per concava convallium, per deffossa terrarum incessanter laborans (q), tandem nutu Dei ad quamdam pervenit vallem speciosam & spatiosam, nemoribus undique confitam, aquis irriguis & piscosis copiosam Transiens igitur fluvium Mortam nomine (r) ad septentrionalem plagam, quia locus decentior ibi ad Ecclesias construendas habebatur, in clivo monticuli Ecclesiam in nomine sanctorum martyrum Mauricii & sociorum ejus extruxit. Deinde juxta illam in honore Matris Christi Ecclesiam edificavit & circa illam Claustrum cum officinis ad usus monachorum extruens fratres sub regula sancti Benedicti ibidem militantes collocavit (s).

VI. De Donationibus quibusdam factis Ecclesiae S. Deodati, ipso vivente (t).

Cum igitur circumadjacentium locorum viri fideles & devoti cognovissent, quod sanctus ille Episcopus vallem supradictam incoleret, ad ipsum confluxerunt, videntesque ejus admirabilem conversationem praedia sua, pos-

(o) Hunc filiolum sanctus Dei suo nomine Deodatum appellavit, testibus Herculano, *cap. 8, p. 181*, & Ruyrio, *lib. 2, cap. 1, pag. 115*, qui addunt eundem adultiorem factum monasticæ vitæ in Ebersheimensi operam dedisse monasterio, ubi sanctâ morte functus legitur.

(p) De Hunâ sequentia scribit anno 1541 Herculanus, *cap. 6, pag. 180*, „Huna, divini amoris „fervore in dies reddita cumulator, opera misericordiae sedulo pauperibus exhibebat. Et quanquam „aquarum inopia fonticulum longe a domo sua distantem pauperum sordes lotura quotidie ferme „adiens, ut mente capta, plebi suae ludibrio haberetur, nunquam tamen a charitatis officio fuit „aversa. Cui Deodatus compatiens, ut proxime domum aquas haberet, intruso baculo viciniore col- „liculi saxo, divina opitulante gratia, vivas & uberrime scaturientes aquas mox elicuit, quibus „nedum beata Huna, dum viveret, usa, verum & variis aegritudinibus affecti, eisdem se proluentes, „interventu ejusdem matronae salutem experiuntur. „Eadem narrat Ruyrius, *lib. 2, cap. 1, p. 114 & 115*. Hunoni marito supervixit Hunna, eodem anno, quo S. Deodatus defuncta, scribente Herculano, *c. 11, pag. 185*. Fuit cum marito in Ecclesiâ Hunnaweyranâ sepulta, ut etiam testatur Ruyrius, *pag. 116 & 117*. Reliquiae beatæ Hunnae, precibus Udalrici Ducis Wûrtembergici & jussu Leonis X Papae, anno 1520 die 15 aprilis solemnî cultu fuerunt à tumbâ levatae. Ast eas an. 1540 ex Ecclesiâ praedictâ substulerunt & projecerunt dicti loci incolae factioni Lutheranae addicti. In Ecclesiâ San-Deodatenfi magnam esse S. Hunnae venerationem, ibidemque in altari ejus haberi reliquiam singulis annis populo expositam scribit Rigueus magnus S. Deodati Praepositus in observationibus historicis Henschenio an. 1680 transmissis, quas allegant Agiographi Antwerpenses, *tom. 3 junii, pag. 877*.

(q) S. Deodatus, ut observat Hugo, *ſacrae antiquitatis monumenta, tom. 1, pag. 182*, ex Alfatiâ in Lotharingiam transiens iter arripuit inter concava montis, qui nunc dicitur gallicè *Le bon homme*, germanicè *Diedolshausen*, ibique per aliquos dies substitit: undè à sancti viri mansionem nomen Germanicum obtinuit vicus ille ad fratram regiam situs, quae ex Schnierlachio, sive la Poutroye, id est, Viâ petrosâ, ducit ad Lotharingos & ad Civitatem San-Deodatensem. Adnotat quoque Rigueus in *observationibus supra citatis* Deodatum venisse ad locum, cui a bono homine est nomen.

(r) La Meurthe.

(s) Haec est origo Abbatiae & Ecclesiae S. Deodati, vulgò dictae Saint-Dié, fundatae circa an. 669.

(t) Ex libri primi capitulis septimo & nono.

sesiones, redditus & alia bona ei largissime contulerunt (u) Erat (praefertim) vir quidam satis locuples in Alfatae partibus, in villa quae theutonice Sigoltesem (x) vocitatur, qui fama sancti Episcopi excitatus partem praediorum, suorum beato contulit Deodato, in qua parte quidam ager vineae donatus est, qui illi donatori, quia peroptimum vinum gignebat, incomparabiliter carus erat (y). Et vinea illa usque ad hoc tempus a Deodatenfibus possideri dignoscitur.

VII. *De sanctis Hydulpho, Erhardo atque Odiliâ (z).*

Cum beatus Hydulphus (relicto Archiepiscopatu Trevirenfi duceret vitam in Mediano monasterio à se fundato), & fama suae conversationis longe lateque diffunderetur, cognovit vir sanctus Erardus Episcopus ejus germanus ipsum in hac Vosagi solitudine peregrinari. Qui quantocius iter arripiens ad partes istas, ut fratrem, quem videre desiderabat, inveniret, accessit Cum vero haec ita se haberent, contigit cujusdam nobilis filiam caecam natam ad Monasterium dictum (a) deportari, quam pater ejus Ethico nomine, quia caeca nata fuerat, necari praeceperat. Quod cum mater puellae comperisset per quamdam anicula, quae eidem matri familiaris erat, eam exulari maluit potius quam occidi. Comperto vero quod talium parentum proles erat, nec adhuc baptismo regenerata erat, illi duo sancti fratres & Episcopi Hydulphus & Erardus eam in nomine Trinitatis baptisantes mente & corpore illuminatam de sacro fonte levaverunt & eam Odiliam appellaverunt (b). Que cum ad annos veniret discretionis, frater ejus, qui cum patre remanserat, audiens quod foror ejus, quae nata caeca fuerat, foret illuminata, gavisus est valde, & nuntiis accersitis sororem Odiliam ad se venire mandavit. Quod cum pater comperisset, filium ad se venire jussit, & interrogato eo quis tantam praesumpsisset audaciam perpetrare & caecam illam repatriare fecisset; cum

(u) Inter praecipuos Abbatiae San-Deodatenfis dotatores censendus est ille nobilis vir supradictus Huno, qui, teste eodem Richerio, *cap. 7 memorato*, per vocem caelitus edoctus misit annonam ad sanctum Deodatum necessariis egentem. Factum idem narrat Ruyrius, *lib. 1, cap. 9, pag. 97*, illudque Hunae uxori attribuit Herculanus, *cap. 9, pag. 182*. Donationes ipsius Hunnae enumerat Chronicon Novientense, *suprà*, §, 19, *pag. xix*. Hunonem sanctamque Hunnam ejusdem Ecclesiae benefactores dicit Ruyrius, *lib. 1, cap. 15, pag. 259*, quo etiam teste, *pag. 99, 116 & 261*, dederunt Huno Ecclesiam Hunnaweyer cum allodio, Hunna bona sita in Alfatiâ & Lotharingiâ & ambo curiam & redditus in Ingersheim. Nec omittenda est Richildis, comitissa Alfatae, quam S. Hunnae dicit neptem, sive *petite niece*, Ruyrius, *pag. 260*. Haec oppidulo Alfatico Reichenweyer nomen dedisse legitur, Ecclesiaeque San-Deodatenfi, vivente S. Deodato, praeter alia, Ecclesiam & decimas in Mittelweyer, curiam ibidem cum viginti quatuor hubis in viciniâ sitis concessit, ut idem scribit Ruyrius, *pag. 260 & 261*. Sepulta fuit Richildis in choro San-Deodatenfi, ubi imago ejus ad sinistram altaris latus conspicietur opere anaglypho, sed sine epitaphio.

(x) Hodie Sigolsheim, gallicè Savamont.

(y) Hic narrat Richerius, *capite scilicet nono*, miraculum vini conversum in muscas, quae dictum virum miserè vexarunt. Idem factum repetunt Herculanus, *cap. 11, pag. 185*, & Ruyrius, *lib. 1, cap. 21, pag. 112*.

(z) Ex libri primi capite decimo quarto. (a) Scilicet Moyenmoutier.

(b) Eadem ex Richerio gallicè reddit Ruyrius, *lib. 3, cap. 16 & 17, pag. 148 & 149*.

filius ejus se fecisse spe paternae benignitatis respondisset, pater iratus baculo, quem forte tunc manu tenebat, juvenem percutiens & filium trucidavit & hereditatis suae successorem amisit. Videns autem vir idem nobilis se suo orbatum herede admodum ipse indoluit, ac deinde filiam suam Odiliam, quam ante spreverat, intimo dilexit amore: ita ut postmodum in castro patris, quod Hoemborch (c) appellatur, Claustrum sanctimonialium ordinis sancti Benedicti ipsa beata Odilia, auxilio & voluntate patris, instrueret & proprio ditaret patrimonio. Beata igitur Odilia, cum ad se videret populorum turbas adventare, in subdita valle castro domum hospitalem ad supervenientes recipiendos construxit. Sed ipsa hospitalis domus ita est augmentata, ut opulentissimum Claustrum fieret monialium (d), nec superiori Clausstro in ullo haberetur subiectum.

VIII. De Monasteriis S. Acherici & Lebrahenfi (e).

Eodem verò tempore (f), extitit quidam Metensis primicerius, Blidulphus nomine, vir justus & prudens, qui relictis omnibus, quae possidebat, appetens locum suae conversioni aptum quaerere decrevit. Quem diu quaesitum, tandem in valle quae Lebrath dicitur (g), intra montes inclusam adiit valliculam in qua, in clivo montis ad meridiem, cellam erexit & eam Bellum montem (h) appellavit. Ibidem Ecclesiam aedificavit & in ea novem altaria cum cancellis & cryptis instruxit. Officinas eciam circa illam & Claustrum propositione loci ad usum monachorum erexit, aliquantos quoque redditus ibidem acquisivit & adunatis fratribus Deo devotus celibem duxit vitam. Audientes vero multi sanctitatem viri Dei ejus se conversationi sociare studuerunt. Inter quos exstiterunt duo genere & fide nobiles Villelmus & Achericus, qui etiam ambo ipsius loci fundatori meritis coaequari potuissent. Unus nempe duorum tam evidentibus & in vita & post vitam claruisse fertur miraculis, ut ejus sacrum corpus de loco sepulturae in scrinio transferretur, cujus reliquiae postea in theca nova argento & auro ornata tempore cujusdam sacerdotis, Hesso nomine, repositae, adhuc in ipsa Ecclesia reservantur. Alter vero Achericus ejusdem Villelmi successor aliquandiu ipsam rexit Ecclesiam & locum; qui tanta extitit fama, ut ipsum, dimisso nomine Bellimontis quo prius nominabatur, Achericum appellarent locum, quod adhuc eo nomine ipsa villa nuncupatur (i). In qua postea nobiles extiterunt viri, quorum diebus argentariae fossae repertae sunt, in quibus multum argentum esse fertur effossum (l). De quorum nobilium progenie postea exierunt viri, qui temporibus nostris (m)

(c) Hohenburg. (d) Dictum Nidermünster. (e) Ex libri secundi capite nono.

(f) Medio scilicet saeculo decimo. (g) Leberau, sive Lievre.

(h) Belmont. (i) Eßchery, sive Eckerich.

(l) De illis Argenti fodinis fusiis egimus in libello gallico: *Vues pittoresques d'Alsace, troisième livraison, articles Sainte-Marie-aux-mines & Eßchery.*

(m) Id est, saeculo decimo tertio.

in ipsa valle Lebrath castrum construxerunt, quod nomine supradicto Acherich vocaverunt (*n*). Ille vero sanctus Achericus plenus dierum migravit ad Dominum : cujus corpus in medio chori in ipsa Ecclesia ante altare beatae Mariae sepultum videtur. Ipsa deinde cella Acherich Mediano monasterio olim per dictos viros fuit attributa, in qua cella monachi Medii monasterii fere usque ad tempora nostra feruntur habitasse. Modo vero Ecclesia parochialis per negligentiam monachorum est effecta. In ipsa etiam valle in inferiori loco, quia spatiosior erat, famosissimus Imperator Carolus Magnus cellam in honore beati Dyonisii aedificavit, in qua corpus sanctissimi Papae Alexandri & martyris a Roma delatum collocavit & eam magnis redditibus ampliavit: cujus etiam Ecclesiae pavementum diverso colore marmoreo artificiose, sicut hodie in aliqua parte sui apparet, substravit. Quae adhuc cella ad monasterium beati Dionysii Areopagitae pertinere dignoscitur (*o*).

*IX. De Hermannò Alfatiae & Sueviae Duce Argentinam
vastante (p).*

Ottone vero Imperatore an. Dom. millesimo primo (*q*) decedente, duo sibi regnum usurpaverunt, quorum unus Harduinus Italiam, alter vero Hermannus (*r*) Alemariam possederunt. Idem autem Hermannus, inter alia mala quae gessit, sabbato sancto Paschae inopinate civitatem Argentinam intravit & totam civitatem in die Resurrectionis Domini igne succendit. (*s*) Armati sui matronas, quae ad Ecclesias fugerant, virgines cum caeteris mulieribus vi violabant, & hoc intra Ecclesias fiebat. Sacerdotes ab altaribus dejiciebant & exuebant vestimentis, calices rapiebant, libros, pallas altarium, cruces, capfas cum reliquiis sanctorum per spatium pavimenti quasi quaedam stercorea expandebant. Quidam vero eorum considerantes crucifixum magnum auro puro & gemmis redimitum ad eum cucurrerunt. Cui, ut decrustarent, manus injicientes subita morte praeventi ante ipsum crucifixum diabolo reddentes animas ceciderunt. Omnis deinde ille exercitus pessima morte diversis modis cito totus interiit. Ille vero eorum Hermannus, ut suae maliciae donativum reciperet, cum quadam nocte in cubili suo se fanum collocasset, ab illo, cui serviebat, diabolo suffocatus somno mortem sociavit (*t*); & ita Dux cum suis omnibus in brevi inferni claustra possederunt.

(*n*) Eadem memorant Herculanius, *cap. 15, pag. 188*, atque Ruyrius, *pag. 228-231*, qui addunt illos Argenti puteos dein ad annum usque 1526 vel 1536 propter lignorum defectum fuisse derelictos.

(*o*) Est monasterium Lebrahense à Fulrado Abbate S. Dionysii circa annum 770 fundatum & à Carolo magno an. 774 dotatum.

(*p*) Ex libri secundi capite decimo quinto. (*q*) Potius 1002.

(*r*) Erat Dux Alfatiae & Sueviae. (*s*) Scilicet die quintâ aprilis anni 1002.

(*t*) Obiit Hermannus Dux quartâ maji 1004. Tacent verò alii scriptores & sanè coevi de illo mortis genere, quo afflictus dicitur à Richerio.

X. *De sancto Leone IX Papâ (u).*

Anno Domini millesimo secundo (x), nativitas beati Brunonis, qui postea Tullenfis Episcopus, deinde Papa Romae efficitur (y). Hujus parentes Hessam monasterium (z) sanctimonialium penes Sareborch aedificaverunt. Aliud quoque monasterium construxerunt, quod Aldorf dicitur (a), ordinis S. Benedicti, quod in Alsatia situm est; tertium etiam, quod Luttrense (b) dicitur, & quartum sanctimonialium in honore S. Crucis, item in Alsatia, quod Wofenheim nuncupatur (c). Quae monasteria bonis propriis ita ditaverunt, ut ipsorum conventus largissime valeant sustentare. An. Dom. M. XXVI, obiit Hermannus Tullenfis Episcopus, cui supradictus Bruno filius Comitissae de Dasporch (d), qui postea Leo Papa effectus est, in Episcopatu successit. . . . An. (etiam) Dom. M. XLIV. Humbertus Abbas Mediani monasterii, vir clari ingenii, laudes, quae responsoria dicuntur, sanctorum Cyriaci martyris, Columbani, Odiliae virginis, Gregorii Papae, Hydulphi, Deodati Episcoporum rhythmicè ac metricè componens Brunoni Episcopo Tullenfi tradidit decantanda. Inde quinque annis elapsis (e), apud Maguntiam (f) conventus Episcoporum & procerum & aliorum plurimorum cum Imperatore habitus est, & Bruno Papa communi consilio omnium eligitur.

(u) Ex libri secundi capitibus decimo quarto & decimo nono.

(x) Die scilicet vigesima prima junii.

(y) *Ludovices Comes de Dasporch* dicitur maternus avus sancti Brunonis tum à Joanne de Bayono, cap. 63 apud *Belhomme*, *Hist. Mediani monasterii*, pag. 233, tum ab Herculano, cap. 18, p. 198. Tradit quoque Richerius, lib. 2, cap. 15, Ecclesiam S. Deodati an. 1005 fuisse restauratam ab ipsa Lothariensi Ducissa Beatrice & quodam Comite Ludovico. Idem Ludovicus Comes de Dagesburg, avus sancti Leonis noni Papae, dicitur anno 966 fundator cellae sancti Quirini in chartâ Maurimonsasteriensi.

(z) Hessa propè Sarburg. (a) Altorff propè Molsheim.

(b) Lure, sive Lutra. (c) Woffenheim propè Colmarium.

(d) Id est, Hugo Comes Egisheimensis, qui uxorem duxerat Heilwigem filiam & haeredem Ludovici Comitissae Dagsburgenfis.

(e) Anno scilicet 1048. (f) Potius apud Wormatiam.

TIT. 427.

EXTRACTA

Legendae Sancti DEODATI Nivernensis Episcopi.

Ex membranaceo San-Deodatenfis Ecclesiae lectionario (a).

PISSIMUS pater noster Deodatus praecipuo nobis hodie praedicandus est praeconio (b), cui centuplum a Christo & vitam aeternam capeffenti prae ceteris comites tantae mercedis cohaesisse feruntur (in Vosago) isti Arbogastus & Florentius. Horum prior in sacro nemore, quod Theutonico

idiomate Heiligesforst vocitatur, eremitica vita est functus, indeque ad Episcopatum Argentinae civitatis raptus : cui decedenti altera solitudine Hasela abstractus successor est datus. Hi, postquam plurima terris monstrare fuorum insignia meritorum, vocati a Domino requiescunt spiritu in coeli aula, corpore autem in locis, quae instituisse eos diximus supra (c) Fidelis itaque Domino servus Deodatus, renuntians seculo, decrevit in saltu Vosagi locum habitationis eligere (d) Hinc venerabilis vir post nimios aviae & anfractuosae solitudinis circuitus, Elisacium introiit, ubi inter Amalricivillare & Ungisvillam (e) apud Wilram, erecto sibi habitaculo, consedit, cujus hodieque ibidem ostenduntur plurimae parietinae & fons perspicuus atque saluberrimus, ejus famosus nomine. Ubi aliquis eximiorum procerum Hunus, cum conjuge Huna, dum in vicinia commaneret, magisque ex debito quam ex intentione huic mundo deserviret, Dei servo in amicitiiis junctus est familiariter. Accessit inter eos & illud ad solidae dilectionis plenitudinem, quod Praeful sanctus & baptifavit & a salutaris fontis lavacro suscepit ejus prolem. *Sequitur dein narratio, quomodo sanctus Deodatus ab incolis loci Wilre fuerit expulsus* (f). Sed famulo suo persecutionem pro justitia patienti miseratio divina non defuit. Quotquot autem rusticorum in eadem villa, donec mansit, nati fuere, cum strumoso gutture jugiter vivere. Quo dedecore prorsus caruere, quotquot in ulteriori littore interfluentis torrentis nasci potuere. Quod animadvertentes enixurae feminae torrentem illum solebant transire (g). Tunc (h) miles Christi per scopulosa juga montium, per concava squallidarum vallium reptabundus, tandem vallem nuncupatam Galileam anno ab incarnato verbo sexcentesimo sexagesimo nono subiit anhelus, quam interluit & irrigat Mortha piscifosus & vastus fluvijs, *ubi dein erexit Monasterium cui* (i) jam sepe dictus Hunus predia & a se agnominatum Hunivillare (l) cum Ecclesia eidem concessit devotus, in qua ipse cum conjuge sancta monstratur sepultus : sed miraculis vivere pariter in coelis comprobantur. Transiit autem (m) de morte ad vitam, de exilio ad patriam amabilis Pater dominus Deodatus, tertio decimo kalendas julii, dominica die, sexcentesimo septuagesimo nono anno a Domini nostri Jesu Christi incarnatione, septima indictione.

(a) Exhibet memoratum lectionarium S. Deodati Legendam ; & haec est in viginti & unam lectiones per totam octavam distributas divisa. Concordat cum ejusdem sancti vita, quam ex manuscriptis bibliothecae Capucinorum Paderbornensis, coenobii Bodecensis & S. Salvatoris Ultrajectini, collatis cum Naoeianâ an. 1619 editione, retulerunt Henschenius & Papebrochius, *Acta sanctorum, tome 3, junii, pag. 872 & sequentibus*. Eandem legendam gallicè translatam edidit Pro-patruus noster Joannes Ruyrius, vir doctus & antiquitatum maximè studiosus, Canonicus & Cantor collegiatae sancti Deodati, primò Trevis an. 1594 separatim, dein Spinali an. 1633 insertam libro perraro, quem inscripsit *Antiquités de la Voſge, première partie, livre premier, pag. 89 & seq.* Acta S. Deodati à monacho ejusdem Ecclesiae antè annum 954 exarata, dein à quodam Abbate Mediani monasterii interpolata fuisse asserunt tum Agiographi Antwerpenses, tom. 3 cit., pag. 870, tum Sommierius *Histoire de l'Eglise de S. Diez, chap. 1, pag. 5*. Illum verò interpolatorem fuisse initio undecimi saeculi Walcandum coenobitam Medianensem scribit Belhomme, *Histoire Mediani monasterii, part. 1, pag. 140 & 141*. Eadem acta in Concilio Romano anni 1049 S. Leoni nono fuisse oblata & à dicto summo Pontifice, *quatenus in Ecclesia Dei legerentur*, approbata constat ex annotatione, quâ ipsa terminantur.

(b) Sequentia leguntur in ipsâ tertiâ Legendarii lectione.

(c) Id est, in Surburg & in Haselach. (d) Quae sequuntur habent lectiones sexta, septima & octava.

(e) Id est, inter Ammerschweyer & Ingersheim.

(f) Ut extat in ejusdem S. Deodati vitâ, tom. 3 junii, pag. 873 & 874.

(g) Fabulosam hanc narrationem esse non immeritò suspicantur Agiographi Antwerpenses, tom. cit. pag. 875; eaque fabula videtur exorta ex frequenti S. Deodati contrâ guttur strumofum invocatione.

(h) Ex lectione nonâ. (i) Ex lectione decimâ. (l) Hunnaweyer. (m) Ex lectione decimâ septimâ.

TIT. 428.

A N A L E C T A

LIBELLI de primis Mediani monasteriî Abbatibus conscripti ineunte saeculo undecimo, auctore, ut videtur, Walcando ejusdem Abbatiæ monacho.

Ex duplici Paderbornensi atque Epternacensi manuscripto (a).

VIR Dei Hildulfus (abdicato Trevirensi Episcopatu (b),) locum habitationis elegit in Vosago, (ubi construxit Medianum monasterium). Cumque e diversis partibus multi ad eum venirent, Erhardus vita aequè sanctissimus, carne quidem beato Hildulfo germanus, ordine vero Coepiscopus (c), nomine hujus excitatus accurrit. . . . Ad amborum vero merita ostendenda renovantur a Deo miracula stupenda. Viris etenim Dei ibi adhuc pariter conversantibus Eticonis Ducis Elisatii filia caeca nata defertur, utque ejus misereantur a maestris parentibus humili prece poscuntur. Quam cum adhuc gentilem (d) rescissent, more ecclesiastico catechisaverunt, atque ad orationem prostrati pro salute puellae clementiam Domini precabantur. Monitis itaque catholicae fidei edoctam sanctus Hildulfus baptizavit, eamque de sacro fonte mente & carne illuminatam beatus Erhardus excepit & dato nomine Otiliam vocavit (e). Quae res in tantum valuit, ut non modo mediocres, verum etiam potentes personae virum Dei Hildulfum venerarentur ac diligerent, eique ad augmentum loci auxilia praeberent (f).

(Vivente adhuc Hildulfo (g),) Hagio vir illustris (h), qui & Hariulfus solebat cognominari, affuit ac cujusdam nobilis praedii Bercheim dicti (i) maximam partem contulit loco sancti Petri. Cujus traditio solemniter acta extemplo est litteris innodata, Leuthbaldoque tunc temporis Abbati (l) est credita. Multi deinde nobilium juris sui praedia praefato loco contulerunt. Nec multo post aliqua portio villae Hundinisheim (m) nuncupatae eidem loco cessit jure possessoris (n). His etiam diebus (o), quidam vir nomine Theudoaldus inter regni proceres illustris habebatur, qui tenax glutinum mundi molliter sed exitia-

biliter pretiosas animas inescare quaerentis prudenti declinans oculo, consensu uxoris jam initiatae sanctimoniae proposito, deposito militari cingulo, beati viri Hildulphi se subdidit magisterio cum suo naturali filio Abbo. Hic inter caetera collationis suae xenia contulit huic coenobio Basilicam honori perpetuae virginis Mariae dicatam in jam dicto praedio Berchem sitam, multiplicitate reddituum primam (p).

Diebus denique domni Regimberti Abbatis (q), Theudelinda illustris matrona, respectu tremendi examinis compuncta, consensu comparis fui, vinculi conjugalis resolvit pacta, atque melioris mariti uxor effecta sub sanctimoniae velamine Christo est dicata. Quae, benevolentia protinus annuente Ruperti relictis conjugis, nostro loco honorabile praedium Ahenaim (r) vocatum contraxit. Tunc etiam quidam spectabilis vir nomine Gumbertus filius Truperti in alio praedio Hundinisheim (s) agnominato portionem sui juris contulit. In quibus praefatus Abbas Regimbertus duas Basilicas construxit, priorem in honorem S. Maximini Trevirorum praefulis, alteram in honorem S. Petri Apostolorum Principis (t).

Adalbertus Abbas (u) monasticae professionis viros aggregavit in Mediano monasterio, inter quos Blidulfum olim Metensium primicerium & Gundelohum nobilissimum Dei famulum. Ambo nempe isti Deo digni viri vita & specie monachi per omnia parentes paternae voluntati ab Abbate Ainaldo (x) commendati fuerant huic Abbati (y).

Almannus Abbas (z), tempore Henrici principis ratus sibi divinitus offerri occasionem reposcendi praedii Berchem ab iniquis diu possessi (aa), suasu Bertholdi Tullensis Episcopi, enorme servitium exhibuit Imperatori, in cujus impensa coactus est cunctam pene suppellectilem & pecuaria Abbaciae abstrahere. Siquidem vir ille bonus & simplex nihili pendebat censum Ecclesiae bonum prodiga manu in tali negotio dispergere, quem sperabat ex redditibus fundi illius multiplicius restitutum iri. Igitur postquam duo pondo auri appendit archariis gazae Imperatoris, praeter praefati impensas serviminis, solemni traditione recepit ab eo praedium cum appendiciis suis. Quod cum uno anno pacifice possedisset, Bertoldus Episcopus, qui debuerat res ipsius coenobii ab improborum retibus sua auctoritate subducere, pellacia malignitatis suae non timuit subintroductae chartae atque vaeae machinationis conspiratione vendere. Hujus tam immanissimae crudelitatis cuspe perfossus cor Abbatis, aut nullam, aut raram diem in hac luce post haec sine moerore transegit (bb).

(a) Libellum integrum edidit Humbertus Belhomme, Abbas Mediani monasterii, in *Historia* suae Abbaciae an. 1724 Argentorati edita.

(b) Circa annum 671, ut probat ipse Belhomme, *parte 1, pag. 27 & seq.*

(c) Episcopus scilicet regionarius in Bavaria. (d) Id est, nondum baptizatum.

(e) Idem miraculum enarrat auctor antiquus vitae S. Hildulphi circa annum 964 conscriptae apud dictum Belhomme, *parte prima, pag. 60, & apud Sollerium, in Actis sanctorum, tom. 3 julii, pag. 223.*

(f) Inter auxilia, quae ad augmentum Mediani monasterii tunc collata sunt, annumerat Belhomme pag. 76, varia dominia, praedia ac bona, quae in valle Villariensi aliisque circumvicinis Alsatiae locis olim possedit & quorum maximam partem à Duce Alsatiae Athico, sive Ethicone, patre S. Odiliae donatam fuisse fert traditio. Adtipulatur Sollerius, pag. 227. Bona ab Athico Duce concessa Abbatiae Medianae memorat Chronicon Novientense, *suprà*, pag. xx.

(g) Qui obiit anno 707.

(h) Videtur esse Haicha, filius comitis Hugonis & nepos Etichonis Ducis, cujus chartam donationis an. 723 pro Abbatia Honaugienfi retulimus in Historia Ecclesiae Argentinensis, tom. 1, num. 33, p. LV.

(i) Hodie Ober-Bergheim, in superiori Alsatia.

(l) Leuthbaldus Abbas Mediani monasterii defunctus est an. 704, vivente adhuc S. Hildulpho.

(m) Hindisheim in inferiori Alsatia.

(n) Duplex haec donatio memoratur in vita S. Hildulphi, cap. 16, apud Belhomme, pag. 110, Sollerius, pag. 234, & Martenium, in *Thefauro anecdotorum*, tom. 3, pag. 1105. At praedium *Medii claustrii*, quod dicitur *Berchem*, circa an. 950 Conrado cuidam nobili concessit Otto I Imperator, ut scribit Joannes à Bayono, cap. 16, apud Belhomme, pag. 180. Hic enim Conradus finxerat apud praedictum Ottonem parvam, aut nullam esse illius praedii possessunculam. Adalbertus, qui tunc erat Mediani monasterii Abbas, memoratum praedium, auxiliante S. Gerardo Tullenfi Episcopo, recepit à dicto Imperatore, diplomate dato *Argentinae* an. 964, ut idem adnotat Joannes, cap. 27, pag. 189, addens praedium de *Berchem* an. 977 fuisse invasum ab Hermanno, dein Duce Sueviae & Alsatiae, qui illud cuidam Lugoldo compatri suo concessit. Querelas pro recuperando praedio *Berchem* ad Ottonem III frustra tulit an. 997 Almannus Abbas, Adalberti successor. Restitutio facta fuit tantum ab Henrico secundo Imperatore, initio saeculi undecimi.

(o) Id est, circa annum 705 vel 706.

(p) Donationem hanc celebrat auctor vitae S. Hildulphi, cap. 19, apud Belhomme, pag. 116, Sollerius, pag. 235, & Martenium, pag. 1108. Illud verò praedium *magnum apud Berchem in territorio Alsatiae situm*, scilicet Ecclesia illa beatae Mariae cum relictibus, *pro quantitate aliquot caseorum Episcopo Basiliensi quasi obligatum* a quodam Abbate Comite sive laico Mediani monasterii fuit nono saeculo & *per negligentiam perditum*, ut testantur Richerius, *Chronicon Senoniense*, lib. 2, cap. 6, pag. 614, edit. secundae, atque Joannes à Bayono pignus idem adhuc anno 1326 stare memorans, cap. 13, apud Belhomme, parte 2, pag. 176 & 177.

(q) Qui praefuit ab anno 707 ad 758.

(r) Praedium scilicet Feldkirch propè Nider-Ehnheim. (s) Hindisheim.

(t) Ità apud Belhomme, parte 2, pag. 148 & 149, Martenium *Anecd.* tom. 3, pag. 1114, & Calmetum, *Histoire de Lorraine*, tom. 3, secundae edit. *Preuves*, col. cc. Addit Joannes à Bayono, lib. 2, cap. 9, alias insuper possessiones, quas nominat *Marinivilla & Rodulphivilla in pago Elisacensi*, tunc cessisse Mediano monasterio. Has esse fitas in Ammerschwyr & Rorichwyr sulpicatur, pag. 150, Belhommius.

(u) Qui praefuit ab anno circiter 955 ad annum sui obitus 985. (x) Scilicet Gorzienfi.

(y) Ità capitulum septimum apud Belhomme, pag. 181, & apud Calmetum, col. cciv. De Hildulpho & Gondelacho fufius agit Joannes, in vita S. Joannis Abbatis Gorzienfis, cap. 8; apud Bollandum, tom. 3, februarii, pag. 703, & apud Mabillonem, in *Actis sanctorum ord. S. Benedicti*, tom. 7, saeculi v, num. 69, pag. 387.

(z) Almannus Adelberti an. 985 in Abbatia Medianâ successor vivere desit an. 1011.

(aa) Consulatur *suprà* nota (n).

(bb) Ità capitulum duodecesimum, apud Belhomme, pag. 206 & 207, Martenium, pag. 1124, & Calmetum, col. ccviii. At de Bertholdo Episcopo Tullenfi ità scribit auctor actorum Tullenfium, cap. 74, apud Martenium, in *Thefauro anecd.* tom. 3, pag. 1005; & Calmetum, *tomo 1 Preuves*, col. ccix. » Ipse reimpetravit ab eodem Imperatore (Henrico secundo) reddi Ecclesiae suae villam » in Halfacio sitam, quae vocatur Berchem, & teloneum & districtum minae. » Jus in villam Bergheim deducebat Tullenfis Episcopus ex concambio circa an. 970 inito inter S. Gerardum ejusdem Ecclesiae Episcopum & Fridericum Lotharingiae Ducem, cujus virtute memoratus Dux *Fridericus villam, quae Barri-villa dicitur, & alias plures sibi adjacentes, quia sancti Stephani Tullenfis erant, per concambium a sancto Gerardo obtinuit, datâ ei curiâ quâdam in Teutonicâ terrâ, quae Berkem nominatur*. Verba sunt Chronici Abbatiae S. Michaelis ad Mosam circa an. 1030 conscripti, apud Calmet, tom. 3, *Preuves*, col. xcvi.

TIT. 429.

VITA S. ODILIAE

Virginis & Abbatissae Hohenburgensis, conscripta desinente saeculo duodecimo.

PRIOREM S. Odiliae vitam scriptam ab auctore coëvo, in fragmentis verò infausè tantum servatam, jam edidimus alibi (a). Altera verò minoris pretii saeculum redolet duodecimum : erroribus chronologicis, fabulis, ineptiisque praefertim est intermixta, ut inter alios fatentur Mabillonius (b), Belhommius (c), Rivetus (d), atque Sollerius (e). Antiquiorem, & vel saeculi noni, perperam dicunt La Guillius (f) & Albrechtus (g). Undecimo verò & circa annum 1080 conscriptam opinantur post Mabillonium Perierus (h) atque praecipue Rivetus (i). Auctorem illius ante medium duodecimi vixisse asseruimus nosmetipsi (l). At posteriorem esse hodiè judicamus ex quibusdam insertis vocibus, quae scriptorem Gallum, nunc Galliensum territorium, nunc suum idioma Galliensum memorantem indicant. Indè secunda haec vita videtur esse opus alicujus Norbertini canonici Stivagienfis & ad finem saeculi duodecimi rejicienda : anno enim tantum 1178 ad montem Hohenburgensem ab Abbatissâ Herrade constituti fuerunt Stivagienfis coenobii Praemonstratenses.

Incertus est posterioris hujus vitae auctor : certiora ejusdem extant manuscripta in tabulariis & bibliothecis passim servata. Integram ex codice Andreae Duchesne, quo hic jam usus erat (m), edidit Mabillon (n) & ex Mabillonio descripsit Eccardus (o). Duchesnianum exemplar ab Agiographis Antwerpiensibus cum aliis manuscriptis monasterii Dilingensis, canonicae Corfendoncanae & conventus Capucinatorum Paderbornensis collatum extare in eorumdem Agiographorum musaeo Bruxellas translato nos monuit dilectus noster, Agiographis jam adscriptus, domnus Anselmus Berthod, ordinis S. Benedicti è congregatione SS. Vitoni & Hydulphi atque Academiæ Bifuntinae & Bruxellensis sodalis. Quintum cum sexto exemplar ex Abbatia Dilighemiana à Claudio Chifletio & ex monasterio Stivagienfi ab Hugone Peltrio communicatum olim doctissimo Danieli Papebrochio servat musaeum memoratum cum septimo & octavo ex Romana Cajetani bibliotheca & ex Wiblingensis in Sueviâ coenobii tabulario erutis. Vita sancte Odilie memoratur inter Helveticae bibliothecae Murenfis manuscripta ab auctore actorum, qui medio saeculo duodecimo scripsit (p), nunc verò deperdita & sanè desideranda. Extabat olim eadem vita Parisiis in codice membranaceo collegii Claromontani eamque Vignierio communicaverat Labbeus (q). Illam se legisse testatur La Guillius in antiquo libro Ecclesiae Cathedralis Metensis. Inter manuscripta Vaticani palatii atque Abbatiarum Murbacensis & Gemeticensis vitam

S. Odiliae indicat Montefalconius (r). Exemplaria monasteriorum Windbergenfis, Corfendoncani & Dilingenſis allegat Joannes Perierus (s). Tandem à Clariffimo Dom. Lobſtein, concive noſtro, Theologiae in Univerſitate Jenenſi Profeſſore publico, accepimus memoratae vitae apographum vetuſtum ex membranaceo Eccleſiae S. Emmerani Ratiſbonenſis codice erutum (t), in plerisque Mabillonianae editioni conforme. Illud eruditis, qui immortale opus de Actis ſanctorum abſolvunt, ſociis Bruzelianis tranſmiſimus, quaedam hic hiſtorica paſſim edituri ex dicto Ratiſbonenſi manuſcripto.

Temporibus Hilderici Imperatoris erat quidam vir (u) illuſtris nomine Adalricus, qui eciam alio nomine Edich (x), ex nobiliſſimis parentibus generis originem forciens, Gallienſium territorio oriundus. Pater vero illius nomine Leuthericus (y) in palatio predicti Imperatoris honore majoris domus ſublimateſ erat. Filius autem ejus *habitabat* quendam locum in precelliſ montibus ſitum (z), cui nomen ab altitudine urbium Hohenburch (a) erat, qui eciam olim propter firmitatem atque deſenſionem ingruentium bellorum conſtructus temporibus Marcelliani regis fertur eſſe. . . . Inibi Eccleſiam & cetera edificia, quae militantibus Chriſto neceſſaria ſunt, edificari ordinavit. Hujus thalamis venerabilis conjux adherebat ex nobiliſſimis genitoribus orta, nomine Berehtſwinda (b), ſicuti aſſercione plurimorum didicimus, affinitate ſancti Leudegarii redimita, ſoror beatiffime Sigrande matris ipſius ſanctiſſimi Leudegarii. Judicio autem Dei veniente contigit, ut naſceretur ex eis (c) filia a nativitate ceca. *Enarrat dein auctor, quomodo eandem filiam juſſerit Adalricus necari aut à ſe removeri, atque quo conſilio mater eam nutrici primò clam commendaverit, dein tranſtulerit in alium locum, qui Palma vocabatur, ubi in virginum coenobio fuit educata puella, donec baptiſata fuiſſet ibidem à quodam Epifcopo Erhardo (d) de partibus Bawariorum . . . & cum eam a fonte ſancto elevaret & oculos ejus chriſmate liniret, ligaturis oculorum laxatis, clare intendebat in facie antiſtitis & impoſuit ei nomen Odilia.*

Tandem, praetermiſſis aliis quae narrat ſcriptor Odilianus, filiae ſuae reconciliatus pater Adalricus Hohenburchenſe Monasterium cum omnibus appendiciis in manibus illius tradidit . . . & non multo poſt vivens tempore diem fortitus eſt extremum. Ipſa vero per judicium plurimorum & revelacionem (e) agnovit, quod pater ejus in penali loco eſſet propter peccata, pro quibus in hoc ſeculo, morte ſe anticipante, dignum penitencie fructum non fecit. Ipſa verò orationibus & jejuniis intenta, cum pro patre precaretur in ſecreto latere illius montis, ſuper quem Monasterium ſitum eſt, audivit vocem coeleſtem dicentem : Odilia, Deo dilecta, jam afflictiones a te compeſce, quia remiſſionem peccatorum patri tuo impetraſti a Domino; ecce ab inferno liberatur & in choro patriarcharum collocandus angelorum manibus (f) ducitur.

Habebat ſancta Odilia ſub cura ſua (g) numerum ſanctimonialium (h) quaſi centum triginta. Quibus dum ſancta (i) mater duplici ſtuderet preeſſe doc-

trina, ut quas verbis instruebat, corroboraret exemplis, satagebat cottidie in divinis se exercere obsequiis Monasterium vero, quod venerabilis Abbatisa gubernabat, in excelsa monte erat constructum : & idcirco non solum infirmi, sed etiam integritatem corporis habentes cum magna difficultate illuc ascendebant. Tunc sancta famula Dei dolens eos propter difficultatem itineris raro ad suum venire cenobium, cum esset hospitalitate precipua, . . . in inferiori latere montis Ecclesiam construxit, & eam in honore sancti Martini dedicari rogavit & deinde receptionem pauperum fecit. Placuit fororibus habitatio illa, quia locus amenus erat & aquarum habundacione locuples : & postulaverunt, ut ibi monasterium faceret, quia superius Monasterium in magna aquarum penuria situm erat. Illa autem consilio illarum assensum prebens edificavit ibi monasterium, sicut hodiernus conprobat dies

Et consummavit utraque monasteria & collocavit in eis sanctimoniales. Post hec convocavit omnes sorores & rogavit eas ut sibi indicarent utrum canonice an regularem vitam ducere vellent. Tunc omnes unanimiter responderunt se regularem vitam velle ducere & conversationem habere. Illa autem cum humilitate & mansuetudine dixit eis (*l*) : scio, karissime sorores & matres, vos promptissimas esse ad omnia aspera & dura pro Christi nomine tolleranda : sed timeo, si regularem vitam elegerimus, maledictionem a successoribus nostris incurrere, quia iste, ut scitis, locus valde incompetens est & laboriosus regulari vite, adeo ut nec aqua, nisi cum magno labore, hic adipisci possit. Unde michi videtur, si vestre placuerit almitati, melius esse ut in canonico habitu consistatis. Tunc omnes secundum illius verba elegerunt canonicam regulam, in qua usque hodie in supradictis monasteriis degentes precedencium normam sequendo (*m*) perseverant.

Aedificavit quoque Odilia Ecclesiam in honore S. Joannis Baptiste.... Qua perfecta, juxta eam dormitorium & ceteras officinas construi jussit, & ibi ipsa cum paucis secreta (*n*) vitam duxit. Habebat etiam fratrem nomine Adalbertum (*o*), qui habebat tres filias, quarum una Eugenia, alia Atala, tertia Gundelinda (*p*) dicebatur. Que audientes opinionem sancte virginis cogitaverunt & ipse Dei caritate accense (*q*) mundum relinquere & discipulatu amite sue se mancipari . . . illa autem, ut audivit earum desiderium, libenter eas suscepit, edoctasque domini servicio mancipavit (*r*).

Sancta virgo sciens jam sibi solucionem sui corporis imminere perrexit in Ecclesiam S. Johannis Baptiste, illicque omnibus accersitis sororibus, ammonuit eas ut Dominum diligerent ac mandatis ejus in omnibus obedire satagerent, obsecrans etiam earum sanctitatem ut tam pro se quam pro patre suo (*s*) Dominum sedulo interpellarent Cumque calicem, in quo dominicum corpus & sanguis habebatur, sibi afferri jussisset, propriis manibus eum accipiendo, sancta communione participata, omnibus cernentibus, animam reddidit. Ipse autem calix in eodem monasterio ob memoriam illius venerabilis sancte (*t*) actenus permanet. Tunc sancte Dei ancille sacrum corpus cum

magno honore sepulture tradiderunt in ipsa Ecclesia, in dextro latere, ante altare Johannis Baptiste. Migravit autem sancta Odilia, vel, ut ita dixerim, vitam in melius mutavit idibus Decembris, regnante Jehu Christo, cui est honor & gloria in secula (u) seculorum, amen.

(a) Histoire de l'Eglise de Strasbourg, tome 1, *Pieces justificatives*, num. 27, pag. XLVII.

(b) Acta sanctorum ordinis S. Benedicti, *parte secundâ, sæculi tertii*, tom. 4, pag. 441.

(c) Historia Mediani monasterii, *parte 1*, pag. 69 & 70.

(d) Histoire littéraire de France, tom. 8, pag. 80.

(e) Acta sanctorum Bollandiana, tom. 3 *Julii*, pag. 225 & 226.

(f) Histoire d'Alsace, liv. 7, pag. 82, *édit. in-fol.*, & tom. 1, pag. 387, *édit. in-8.*

(g) History von Hohenburg, *part. 2*, pag. 125.

(h) Acta sanctorum Bollandiana, tom. 5 *septembris*, pag. 333.

(i) Tom. 8 cit. pag. 81 & 695. (l) Hist. de l'Eglise de Strasbourg, tom. 1, num. 28, pag. L.

(m) Et cujus fragmentum exhibet ipse Duchesnius *scriptores Historiae Francorum*, tom. 1, p. 674.

(n) Acta sanctorum memorata, tom. 4, pag. 442-450, *edit. Venet.*

(o) Origines familiae Habsburgo-Austriacae, pag. 89 & *seq.*

(p) Pag. 17 *in manuscripto*, & pag. 47 *edit. Koppianae.*

(q) Fragmenta quaedam ex eo manuscripto descripsit Vignierius, inter probationes operis sui dicti: *La véritable Origine des très-illustres maisons d'Alsace, de Lorraine, d'Autriche, de Bade, &c.*

(r) Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum, tom. 1, pag. 138, *atque* tom. 2, pag. 1176, 1178 & 1213. (s) Acta sanctorum, tom. 5 *septembris* *suprà cit.*

(t) Codex membranaceus E. xcvi, in-4. fol. 62 & *seq.*

(u) Mabillon, pag. 442 legit: *Dux*. (x) Idem: *Edichin*. (y) Idem: *Liuthericus*.

(z) Mabillon legit: *in praeclissi montis cacumine situm*.

(a) Mabillon, pag. 443 malè habet: *Houmburch*. (b) Idem: *Berehinda*. (c) Idem: *ex eis nata effel*.

(d) Mabillon, pag. 444 habet: *Herhardo*. (e) Mabillon, pag. 446 addit: *sanctam*.

(f) Mabillon *ab Angelis*. (g) Habet: *sui regiminis*. (h) legit: *monialium*.

(i) Perperam habet: *dimiscam*. (l) Mabillon, pag. 447 habet: *respondit dicens*.

(m) Habet: *sequentes*. (n) Mabillon, pag. 448 malè legit: *cum pace secretam*.

(o) Idem perperam: *Adalardum*. (p) Idem: *Gunlindis*. (q) Idem: *per charitatem Dei*.

(r) Idem: *diligenterque edocuit*. (s) Mabillon, pag. 449 addit: & *ceteris propinquis*.

(t) Malè habet: *facti*. (u) Mabillon, pag. 450 legit: *per infinita secula*.

TIT. 430.

EXCERPTA

Vitae S. PRAEJECTI Episcopi Arvernensis & Martyris,
auctore anonymo coëvo (a).

EVENTIT (b), ut vir Dei Prejectus Arvernorum Episcopus ad aulam Regis Hilderici (c) pro conditione Ecclesie pergeret (d). Arrepto itinere, cum jam per vastam eremum Vosagum nomine iter carperet, post laboriosum callem

per juga montium & convallium, vix tandem venit ad locum, quem Doroangus gentili lingua barbari vocitant (e), ubi haud procul cellulam beate recordationis & venerandus vir Amarinus, ex permisso & conniventia Warmecharii optimatis (f), summo labore construxerat. Eodem tempore ibi in paupertate Dei tirunculos habebat ut vix panem paximatii (g) ad mensuram cum lympharum potu fumerent. . . . Predictus Amarinus febre jam pridem erat correptus in tantum, ut nec gressum movere, nec alimentum ullum, nisi laticem tantum haurire posset. Quod cum ad aures beati viri Prejecti, infiruantibus fratribus pervenisset, solitas Domino preces fudit & ad cellulam, ubi venerabilis Abba egrotus jacebat pergens, scuto fidei armatus, tugurium ingressus, vexillum crucis indeptus, salute allata febris discessit e corpore, apprehensaque manu ejus ad refectionem domus adduxit illesum. . . .

Sed vir Dei (Prejectus) cum benedictione fratrum iter quod ceperat arripuit atque ad Principem perrexit in pace Privilegio autem Ecclesie ex auctoritate Principis roborato, Christo favente, remeavit ad propria. . . . Hec audiens (h) predictus Amarinus Abba virum Dei in Arverna secutus est urbe, credens quia solam ibi ob alimoniam sustentandorum fratrumque egestatem ac laborem, quem in eremo pro Christo exercebant, suo adminiculo prefatus presul presidium afferret. . . . *Conspiratione verò contrà S. Prejectum exortâ*, Agricius, cum consilium pravorum esset adeptus, ad virum Dei Volvico villa cum satellitum turpa stipatus advenit; & quantum milliaro uno a supradicta villa, velut lupi rapaces ad caulas ovium vociferantes, cum sonitu buccine de saltu miserunt. Beatus vero Prejectus atque Amarinus, ubi sonitum audierunt buccinarum, uterque se in orationem dederunt, expectantes a Domino immarcescibilem recipere coronam Ingressi nequissimi viri in angulo domus primitus pro beato Prejecto Amarinum Dei famulum jugularunt. . . . Vir Dei cernens sibi coronam fraudari persecutoribus se ultro offerens ait: hic est quem queritis, implete quod vobis imperatum est. Et hec dicens, unus ex apparitoribus, qui erat in scelere audacior, Radbertus nomine, genere Saxo, pugione arrepto beato Prejecto perfudit in pectus. Vir autem Dei sacra sanguinis unda perfusus, mucronem videre non ferens, oculis suis digitos imposuit; & post hec lictor in caput ejus gladium vibravit, cerebrumque ejecit (i).

(a) Ediderunt Bollandus, *Acta sanctorum*, tom. 2 januarii, pag. 630-633, atque post eum Mabillon, *Acta sanctorum ord. S. Benedicti*, tom. 2, saeculo 2, pag. 612-617.

(b) Caput 2, *Apud Bollandum*, pag. 631, atque num. 8 & 9, *apud Mabillonem*, pag. 614.

(c) Childericus II Rex Austrasiae.

(d) Circà annum 665 vel 668.

(e) Savaro & Sauffaius perperam legunt *Cloroangus* & *Wion Claroangus*, qui altero errore scribit: *Fuit sanctus Marinus Abbas Claroangi in villa Morago in Arvernia*, quam lectionem leviter admittit Mabillon, pag. 620. Lectio *Doroangus*, sive *Thuroangus* nobis sincerior videtur, cum antiquum S. Amarini monasterium situm fuerit ad Thuram amnem, in viciniâ montis qui adhuc dicitur Rangen.

(f) Warmecharium Alfatiae Dynastam cum Warnachario majore domus an. 626 jam defuncto male confundit Bollandus, *pap.* 631.

(g) Id est, panis recoctus. (h) Caput 3, *apud Bollandum*, *pag.* 632, & num. 13, *apud Mabillonem*, *pag.* 616.

(i) Mortem SS. Praejecti & Amarini ad annum 674 statuunt Cointius, *Annales Ecclesiast. Francorum*, *tom.* 3, *pag.* 701, atque Mabillon, *Annales Benedict.*, *tom.* 1, *lib.* 16, *pag.* 517.

TIT. 431.

FRAGMENTA

Vitae S. DEICOLI Abbatis Lutrensis conscriptae post medium saeculum decimum.

Ex veteri codice membranaceo Abbatiae Luxoviensis (a).

CUM omnium (b) sanctorum merita veneranda jure meritoque beata mater Ecclesia per totum orbem longe lateque diffusa spiritali tripudio veneretur & exornet, specialiter tamen atque viritim gratulatur sese certis in locis singulos & quasi proprios possidere patronos, ut foris domique protecta, protectione letata, eterne festivitatis gaudia illesa mereatur promissa . . . Promeruit (c) felix ipsa Metensis urbs opulentissima primores patres istos Clementem, Felicem, Auctorem, Celestem, Adelfum, Arnulfum . . . Nec incuriose pretereundum videtur cis Vosagicas Alfatiae partes, quarum caput atque decus omne civitas Argentina dignoscitur, que vulgario vocabulo Strazburch vocatur, que, exceptis reliquiis principalibus, proprios se gaudet possidere patronos, quos a Domino suscepit vere fidei fundatores & divini verbi prodigos feminatores, id est, Amandum, Justinum, Arbogastum, Florentium & alios nonnullos, quorum nomina in beati ordinis albo superna illa regia sine fine tenet charaxata (d).

Beatus Columbanus, egregius Scottigenarum omnium patriota, *in Galliam transiens*, precipuos & pre ceteris (e) sibi familiares *habuit* istos Columbanum (f) equivocum suum & geminos uterinos fratres Gallum atque Deicolum . . . Cum beatissimus Columbanus (g) de cenobio Luxoviensium fuisset exturbatus, Italiam properans augmentare curavit. . . . Cumque ad duomilliaria progressi fuissent & venissent ad locum, qui Vepras dicitur (h), beatus Deicolus sancti patris monachus jam provectionis etatis existens. . . . apud Burgundiones remansit. . . . *Venit autem ad locum quendam*, qui Luthra vocatur, palustrem & fontibus satis creberrimis irriguum, situm in predio cujusdam prepotentis vassalli, nomine Weifharii (i). . . . *Ibi invenit (l)* ecclesiolam in clivo cujusdam montis sitam, in honore S. Martini consecra-

tam, in qua prescriptus miles certis temporibus una cum suis divini cultus gerebat officium. . . . *Weifharius* tum temporis in alodo suo manebat in loco, qui dicitur villa Callonis. *Ille... Deicolum castrari mandaverat : Ast in eodem membro, quod famulo Dei precidi jufferat, tumore interveniente, punitus moritur. Tunc* uxor ejus Bertildis nomine suum predium (*m*) apud Vivarium & ipsum locum, in quo S. Martini Ecclesia est constructa, cum omnibus appendiciis suis, insuper & villam Callonis cum omnibus ad se pertinentibus *Deicolo* libens tradidit, jure perpetuo possidendum. . . .

Cumque vir sanctus nominata predia manu potestativa in multorum presentia susceperet, *in loco* Luthra duo oratoria formoso opere completit, unum in honore beatissimi principis Apostolorum, aliud vero in honore doctoris gentium, quibus patratis (*n*), ceperunt undique religiosi viri ad tanti patris magisterium confluere & factus est locus ille paradisus monachorum, qui hactenus patuit latibulis ferarum. . . . Quadam die, dum beatus vir vigilantissimo studio operi divino cum fratribus insisteret, contigit ut inclytus Rex Chlotarius, qui secundum quod ei pater Columbanus prophetie spiritu plenus predixit, jam erat trium regnorum soliditate roboratus, in viciniam ejusdem monasterii gratia advenisset venandi. Habuit namque curtem, fiscumque regalem prope Monasterium, qui adhuc ad virum Dei nihil pertinebat. . . . Et cum rex agnovisset, quia beati Columbani esset discipulus, ait : certe, pater mi, tantum sita nobiscum & ne derelinquas nos. Ego satis pensabo qualiter locus iste propter paternitatem tuam in posterum absque penuria stabiliatur. Omnia, que huc usque ad mei arbitrium in ista vicinia pertinebant, sive in silvis, vel piscationibus regalibus, pratis quoque vel pascuis, ab hodierna die & deinceps tradens tibi trado & huic sacro loco perpetualiter possidendum. Quin insuper apud villam, que Bredanas vocatur, cum Ecclesia & omnibus, que ibi habentur, firmiter delego : & quia hic vineta (*o*) defunt, omnia, que apud sanctum Antonium juris mei dicuntur, libera traditione liberaliter trado. His ita firmatis, devotus Rex, benedictione patris devote percepta, cum gaudio remeavit ad propria.

His ita peractis (*p*), vir Domini Scottigena romanam petiit celsitudinem, atque locum ipsum, qui Luthra vocatur & omnia que subjacent illi, Apostolorum Principi firma traditione delegavit, eo videlicet tenore, ut omnes successores, qui amodo & deinceps ipsum disciplinaliter gubernaturi sunt locum, annis singulis presentie Apostolice pro censu deferant decem solidos argenti. Patratisque omnibus, pro quibus perrexerat, accepit chartam Apostolica auctoritate sigillatam, ut, quamdiu mundus steterit, ejusdem loci Abbas, qui secundum electionem fratrum ibi commorantium ordinatus fuerit, in omnibus habeat liberum arbitrium disponendi que Dei sunt absque ulla contradictione. Quin insuper sub anathematis vinculo preceptum dedit, ut nulli regum vel optimatum unquam liceat loco prefato molestiam inferre vel vi, vel potest-

tate, nisi qui Romanum Imperium ministrat & advocacionem Apostolice sedis fortitur, semper eundem locum defensione sua fideliter tueatur.

Beatus vero Deicolus, *ex Româ redux*, postquam se domi recepit & omnia, que ad Deum pertinent, religiosissime in monasterio ordinavit, quemdam discipulum suum, nomine Columbinum, quem & de sacro fonte levavit & per semetipsum instituit, de cujus vita & moribus valde erat securus, cum electione fratrum in locum suum Abbatem constituit, atque regimen animarum commisit. Quo ordinato, ipse ad secretiorem atque arctiorem vitam anhelans (q), seorsum sibi oratorium parvum construxit & in nomine summe Trinitatis consecrari fecit. Obiit autem vir venerandus jam etate pro-
 vectus die quintodecimo kalendarum februariorum (r). Sepultus vero est in oratorio, quod ipse sibi construxit & in quo annis multis angelica vita vixit. *Tunc* beatus Columbinus in omnibus operam dedit, qualiter una cum fratribus suis paterna vestigia inerrato sequi potuisset (s). Dedit autem Dominus per merita servi sui Deicoli eidem loco talem profectum, ut multi nobilium atque potentum, relicto vertiginis spiritu secularis, cum omnibus que habere poterant, monachicam disciplinam eligerent & monasterium fati ditarent.

Cumque ibidem spiritualis scola vigeret per multa annorum curricula, subito orta est tempestas lacrymabilis, cujus immanitatem pene sensit totus orbis. Gens quippe Hungrorum ferocissima, cujus rabiem per seculum clamant Urbium menia diruta, Ecclesiarum edificia consumpta, numerosis pugnatorum copiis erupit (t). Cumque Burgundionum Regnum exercitus invaderet copiosus, contigit ut viri diabolici monasterium intrarent beati Deicoli. Quod cum diligenter fuissent perscrutati & neminem reperirent, omnia igni tradere decernentes, absque duobus Apostolorum oratoriis, divina clementia eorum profana adnihilavit molimina. Ad sepulchrum vero sancti Deicoli dum furibundi accedere conarentur, ita sunt divino timore percussi, ut estimarent se sub celeritate periclitari. Tandem egredientes, concremare tanti patris paufatorium studentes, superna repugnante potentia, ne unam quidem tegulam perurere valuerunt. Cumque viri barbarici (u) omni fera crudeliores totam pene Galliam atque Germaniam partim ferro, partim incendio consumpserint, nullusque christianus existeret qui illis occurreret, in sua sunt reversi multis opibus onerati Et quia pauci habitatores remanserunt, in solitudinem agri ubique redacti sunt loci sancti,

Cumque & locus beati Deicoli tanti perensisset infortunium dispendii, & jam nec monachus ibi, nec clericus haberetur, Comes quidam bellipotens de Alsatie partibus, nomine Eberhardus (x), qui regnum Burgundionum frequentare erat solitus, potenter locum illum invasit & hereditatem sibi nefario vendicavit. Et quia non inventus est illi qui obstitisset, omni tempore, quo post advixit, manu tyrannica contra fas retinuit. Eodem vero comite in tanta mentis obstinantia vita decedente, filius ejus Hugo nomine, qui &

ipse jam comes effectus fuit, omnia, que patris sui esse videbantur, five jure, five injuria, potestative invasit, interque omnia & locum sancti patris Deicoli. Qui cum masculæ prolis fortitudine in omnibus propemodum regnis famosus haberetur & in multis negotiis, acsi miles castrensis, invictus existeret, aliquamdiu impune potitus est predio sancti Deicoli. Cumque sacer locus diutim secularibus esset occupatus foribus, quadam vice, dum tres filii ejus fessi ac vespertini in eundem devenissent locum, sani atque incolumes incaute se prope beati patris sepulchrum collocaverunt. Et quia gloriam Deo, nec sancto suo Deicolo honorem dederunt, eadem nocte (y), tres filii ejus, quorum primogenitus Eberhardus erat, secundus Hugo, tertius Guntramnus habebatur, cum evigilassent ad exercitium venandi, semetipsos invenerunt dissimiles sibi, contractos, imbecilles, omnium membrorum impotes & totius valitudinis enerves. . . . *Illi vero poenitentes per merita sancti Deicoli* sunt pristine integritati redditi. Tunc pater jam mature etatis cum filiis surgens communi voto, communique consensu, tradiderunt se Deo sanctoque suo Deicolo non ad servitium, militare, sed ad servitium monachile. Quo facto, sacramento jusjurandi super tanti patris sepulchrum se unanimiter tricaverunt, quatenus eorum nullus se subtraheret quin, in proximo, seculo funditus abrenuntiaret, ac beatissimi patris nostri (z) regule, tonsura, habitu, professione obedientialiter se subderet & ejusdem loci stabilitatem sine tenus custodiret. Qua pactione peracta, iterum iterumque juramento terribili firmitudinem super sanctum patrem fecerunt, ne ab illa die locum ipsum & omnia que subjacent illi, vel ipsi pro hereditate cuperent possidere, vel quispiam unquam de parentele eorum successione habiturus esset, vel quantum est pedis spatium, jure hereditario possidendum. Et, facta stipulatione coram multis, regressi sunt in sua cum letitia non modica.

Postquam Hugo comes & filii ejus, sicut voverunt Deo (a) & sancto Deicolo, locum sanctum liberum reddiderunt, querere ceperunt amicum Christi aliquem & vere conversationis institutorem, qui & locum monastico ordine fulciret & ipsi sub ejus imperio vexillum sacre ferrent obediencie. Extitit autem tunc temporis quidam omnipotentis Dei familiaris, nomine Balthrannus, vite per omnia laudabilis, qui jam tunc per decem quinquennia vitam eremiticam inreprehensibiliter ab omnibus duxisse fatebatur (b). Tantaque jam virtutes per illum Dominus omnipotens operatus est, ut nec Adriaticus sinus nomen ejus recludere posset, sed etiam apud Danaos preconium ejus celebre haberetur, nempe pro celibatus ejus magnitudine. Ipse famosissimus Princeps Otto, qui tunc agebat in scepro, frequentare illum solitus erat & maximis donariis locum ejus abundanter extulit: adeo ut ipse venerabilis pater ob frequentiam hospitum secretum sibi tuguriolum, in quo secum versari posset, construeret; locum autem, quem primitus probavit, monastice discipline, collecta non minima monachorum caterva, devote aptaret (c). Cumque sanctus vir lucrandis animabus aliquot annos invigilaret, . . . occasione accepta, duo Episcopi,

avaritie peste stimulatī, eundem locum ceperunt invadere, non ut illis cure effet de loco, sed ut res, quas fidelium largitas ad stabiliendum divine schole servitium loco concessit, de ejus sacro obitu interim suspensi, studio rapaci penitus sibi autumnarent, quorum alter Metensis erat Ecclesie provisor, alter vero Argentinensis extitit economus ovilis (*d*). Cumque tales Ecclesiarum arietes erga beati pauperis Christi res celitus coacervatas diu altercarentur, nam unus illorum parochie occasione, alter vero loci subjectione suo juri cedere contendit, . . . vir Dei larga manu cepit omnia, que habuit, pauperibus & clericis prodige expendere, volens semetipsum funditus expedire & jam senex peregrinationem pro Christo accipere & dies sibi concessos apud beatissimum Apostolorum Principem Rome clausarius & privatus sacro insistere otio.

Quod cum denunciatum percrebuisse apud Hugonem & filios ejus, lacrymabili precatu virum Domini non segnes petierunt, ne illos defereret quasi orphanos & orbatos. . . . *Illi obtulerunt Balthranno & monachis ejus locum sanctum & monastice conversationi convenientissimum, qui Luthra vocatur, quem vir beatissimus Deicolus, S. Columbani discipulus, a Domino promeruit in hereditatem, ubi sancta sua presentia quotidie miraculis coruscat, & ubi ipsi se obligaverant* nuperrime in proximo monasticam professionem arripere & perpetuo stabilitatem custodire. . . . *Cum autem* locus ipse sub advocacione Imperii Romani Apostolice subjaceret fedi, *illum* Hugo comes & filii ejus, qui hucusque contra fas & jus sibi vindicaverunt, lege publica in presentia Principis Ottonis reddiderunt, . . . quatenus nec ipsi, nec aliquis successionis illorum iniquitatem illam presumat renovare, aut locum ipsum vi aut potestate audeat inquietare, sed firmiter atque inconvulsa, sicut ab initio constructionis loci fuit, fratribus Deo ibidem & sancto Deicolo servientibus liberum maneat arbitrium eligendi Abbatem secundum Deum, qui loco potentialiter prefit absque contradictione aliqua. *Inde* . . . Imperator jure universalī (*e*) locum recepit atque millē sub testibus beato viro potestative contradidit (*f*): ipsum quoque Rodulpho Duci atque prefatis comitibus ad custodiendum sub fidelitatis sue conditione commisit atque res sancto viro celitus collatas.

Tali igitur tenore vir domini in locum destructum beati Deicoli inthronizatus est cum monachis suis atque servitoribus & omnibus, que divina largitas illi concessit. Tunc omnimodis nisum dedit, qualiter locum renovare spiritualiter posset. Monasterium semper virginis Marie, quod ibi ante permodicum fuit, honorifice ampliavit, exaltavit & ad perfectum usque perduxit. Officinas pro posse in brevi construxit, ut monastica disciplina, que semper apud illum vixit a monachis custodiri inviolate posset. Intravit autem Pater venerandus locum eundem in vigiliis Apostolorum Simonis & Jude (*g*), atque eodem anno in Assumptionis die perpetue virginis Marie (*h*) plenus Spiritu sancto obiit, ac sepultus est in dextris altaris monasterii, quod ipse in melius renovavit. Ibi quippe frequentius, cum fides petentium exigit, miraculis coruscat. Ipso vero celestia regna petente, in regimine monasterii nepos ejus Werdol-

phus, qui adhuc supereſt & celibem vitam ipſe ducit, & omnibus recte converſari volentibus ut lampas emicat.

Sed quia adhuc ſuperſunt (i) nonnulli qui mirantur & ſcire geſtiunt qualiter locus ſancti Petri devenerit in iniquam manum Eberhardi (l) comitis & filii ejus, non piget qualitercunque veraci ſtylo prodere. Poſtquam beatus Columbinus (m), peracto laboris ſui curſu, celeſtia regna petivit, in locum ejus venerabilis Abbas Icho (n) ſucceſſit (o), qui cum annis multis ſtrenue eundem locum gubernaret, cerneret ſubito, propter nove Herodiadis fraudulentiam, Abbatem cum monachis expelli & omnia divine ſcole arma heu perditum iri. Hec autem extitit cauſa. Eo tempore, quo Lotharius Rex in Alſatia Provincia morabatur (p), in fiſco ſuo nobili, qui Marelogia vocatur (q), cujus adhuc dignitatem miri operis menia excelsa teſtantur, repente antiqui hoſtis cauterio inuſtus eſt & in tantam precipitate mentis inſaniam perductus, ut uxorem ſuam religioſam reginam dimitteret & lupam quamdam, nomine Walderadam (r), duceret. Que quia preſtigiatrix erat opinatiſſima, ita maleficiis multigenis regis animum fascinavit ut omnia que ab illo peteret facile impetraret. Abbatiam S. Deicoli illi tradidit (s) atque infernali dote ditavit. Tunc meretrix letiſſima effecta ſacrum locum ſibi uſurpavit & in loco, qui dicitur ſancti Quintini, conſedit, ibique omnia, que ſancti Patris erant, funeſto more depopulavit, Abbatem injuriavit, monachos omnes pepulit. Audiens autem Walderada (t) femina nequiſſima *mortem Lotharii Regis* (u) Deum querere ſimulavit, monaſteriumque ſancti Romarici (x) hypocrita intravit. Cumque ibi aliquandiu velo potius quam corde converſaretur, poſt tergum reſpiciens, doluit locum ſancti Deicoli ſibi penitus auferri & quaſi ſe exheredatam more femineo cepit conqueri. Accitoque Eberhardo comite, conſanguinitatis occaſione, ſcelus adhuc immane preſumpſit eique locum ſanctum ſub advocaſionis tuitione commiſit (y). Ille autem, ut erat cupidus & ſacrorum invaſor locorum, occaſione tali locum invaſit ſancti Deicoli & poſt infande mulieris deceſſum unca manu ſibi in hereditatem adſcivit. Scelus addidit ſceleri : Adallindem legitimam uxorem ſuam dimiſit, repudiũ libellum dedit, ſemetipſum autem lupanaribus immiſcuit. Nam quamdam nonnam apud monaſterium Ereſtein (z) ſibi applicavit & iniquitatem illam ad mortem uſque protraxit. Adallindis autem poſt hec quid fecerit pagine inferendum honeſtas non finit. Comes ipſe . . . pene triennio herodiana peſte percuffus ſcatens vermibus expiravit. Vermes quippe ita ſibi a vertice uſque ad tallos ebulliebant, ut frequentanei ejus maximum inde putorem tolerarent, ſicque miſerabiliter cum Herode miſerabilem vitam finivit. . . . *Ejus filius fuit Hugo comes. Narrat dein auctor vitæ S. Deicoli (a) quomodo Hildegardis comitiſſa ejusdem Hugonis conjux reliquias S. Deicoli rapere fruſtrã tentaverit & quomodo S. Columbini dentem inde votẽ tractans diuturno dentium dolore fuerit percuffa.*

(a) Codicem illum saeculi decimi defunctis, vel saltem undecimi, vidimus & recognovimus die secundâ septembris 1786 in ipsâ bibliothecâ Abbatiae Luxoviensis: ibidem extat vita S. Deicoli cum prologo, sicut eam sincerè & integrè ex Lutrensis membranâ edidit Bollandus, *Acta sanctorum, tomo 2 januarii, pag. 200-210*. Eandem, omisso prologo, & minùs correctam ex codice Cisterciensî protulit Mabillon, *Acta sanctorum ordinis S. Benedicti, tom. 2, saeculo 2, pag. 95-108, edit. Venet.* Auctor illius opus suum Werdolfo Abbati Lutrensi dedicavit: florebat post medium saeculum decimum, scripsitque anno circiter 980. Eandem circâ 965 fuisse conscriptam suspicatur Bollandus pag. 200. Posteriores verò dicimus, cum in eâ, pag. sup. LVIII. *versus finem*, dicatur Otto Imperator jam defunctus. Dubitat quoque Bollandus de scriptoris professione. Ast se monachum ordinis S. Benedicti & ipsius Abbatiae Lutrensis satis prodit, dum Werdolfum *patrem* suum appellat ac *beatissimi patris nostri Benedicti* nomen usurpat *apud Mabillonem, pag. 95 & 103*. Auctoritas vitae S. Deicoli, licet in antiquis sit debilis & etiam incerta, adnotante Riveto, *Histoire littéraire de France, tomo 6, pag. 411*, tamen historiam saeculi decimi, quo ejus vivebat auctor, & praesertim Alsatiam multum illustrat.

(b) Apud Bollandum, cap. 1, pag. 200. (c) Apud eundem, pag. 201. (d) Id est, scripta.

(e) Apud Bollandum, cap. 2, p. 202. (f) Sive Columbinum. (g) Apud Bollandum, cap. 3, p. 203.

(h) Hodie Vaivre. (i) Mabillon, §. 4, pag. 96, legit: *Werfarii*.

(l) Bollandus, cap. 4, pag. 203. (m) Cap. 5, pag. 204. (n) Cap. 5, pag. 205.

(o) Mabillon, §. 13, pag. 99, malè legit: *cuncta*. (p) Bollandus, cap. 6, pag. 205.

(q) Bollandus, pag. 206. (r) Circâ annum 625, ut conjicit Mabillon, pag. 95 & 100.

(s) Colitur etiam Columbinus tanquàm sanctus idibus septembris.

(t) Narratur hic ab auctore vitae S. Deicoli per anticipationem Hungarorum in Galliam incurfio an. 926 facta, ac proinde post invasionem Abbatiae Lutrensis à Waldradâ Lotharii pellice peractam & infra relatam.

(u) Apud Bollandum, cap. 7, pag. 206.

(x) Mabillon, §. 20, pag. 101 legit: *Heberardus*.

(y) Apud Bollandum, cap. 7, pag. 207.

(z) *Nostri* deest in Bollandianâ editione: sed refert Mabilloniana, §. 23, pag. 103.

(a) Apud Bollandum, cap. 10, pag. 209.

(b) In loco scilicet Colanesberg dicto, ab anno circiter 909. (c) Circâ annum 947.

(d) Ecclesiis Argentinensî Ruthardus & Metensî Adalbero tunc praeerant Episcopi.

(e) Apud Bollandum, cap. 10, pag. 210.

(f) Diploma Ottonis I datum 6 aprilis 959 de hac concessione extat, tit. 276, pag. cxxi.

(g) 27 octobris 959. (h) 15 augusti 960.

(i) Quae sequuntur terminant apud Mabillonem, pag. 105 & seq., vitam S. Deicoli: anteriori verò ordine in Bollandianâ editione cap. 8 & 9, pag. 207 & 208 ponuntur.

(l) Mabillon, §. 30, pag. 105 legit: *Heberardi*.

(m) Idem malè habet: *Columbanus*.

(n) Bollandus habet *Icho*; Belfortius ab eo citatus pag. 208 legit: *Benicha*. Dicitur *Icha* à Mabillone, pag. 106, & *Hitto* in diplomate ipsius Lotharii anni 856.

(o) Columbino non immediatè succcessit Abbas Icho, cum ipse Columbinus ad saeculi septimi finem vix potuit perungere. (p) Circâ annum 860.

(q) Marley. Mabillon legit: *Marelegia*. (r) Idem habet: *Walderaldam*.

(s) Anno 863. (t) Apud Bollandum, cap. 8, pag. 208. (u) Anno 867.

(x) Remiremont. (y) Circâ annum 868 vel 869.

(z) Erstein. Mabillon, §. 33, pag. 107, malè habet: *Etheſtehin*.

(a) Apud Bollandum, cap. 9, pag. 208.

TIT. 432.

EXCERPTA

Vitae S. PIRMINII Chorepiscopi & Abbatis, quam
circa annum 1025 conscripsit Warmannus Monachus
Divitis Augiae.

Ex Codice manuscripto Andreae Dúchesne (a).

VIR beatissimus Pyrminius (b) obtinuit sedem Episcopatus in castello Meltis appellato (c) tempore, quo Theodericus Rex Francorum scepra tenebat (d): ubi tanto vigore tantaque sapientiae ubertate eloquiique dulcedine veritatis femina spargebat, ut quisquis eum audierat compunctionis rore inebriatus ad reddenda pietatis germina efficeretur fecundus. Nam non solum vicinos, verum etiam longe remotos mirifica praedicationis ejus efficacia fama vulgante attraxerat. . . . Nullo modo desistens (e) a sancti fervoris proposito, cum praedicationis instantia, tum signorum virtutumque magnarum efficacia id comparavit, ut, patrimonialia sua fidelibus plurimis conferentibus, alia (post Richenau) quoque nobilia aedificaret (f) coenobia, quorum nomina haec sunt: Althah (g), Scutera (h), Gengenbach (i), Svarzaha (l), Murbach (m), Moresmünster (n), Nowenwilare (o). . . . Inter plurima (p), quae liberali animo (Pirminio) depromerat illustrissimus vir Werinherus nomine, alta Francorum nobilitate propagatus, (pro fundatione & dotatione Abbatae Hornbacensis) obtulit quoque maximos limites in saltu, qui Vogesus dicitur, in quo villa ~~erat~~ ^{existat}, habens vocabulum Pyrminishufna (q); eo quod provifores ibi gregum coenobii sancti viri primo sua metati sunt tuguria. Subsequenti etiam tempore directi sunt a praepositis, atque ab aliis sanctissimi monasterii ministris, tam fervilis quam liberae conditionis viri, qui loca praedicti saltus perscrutantes, necnon inutilia ejus arbuta extirpantes, plurimarum paravere commodi villarum Post haec Praeful egregius (r) iter suum ad locum jocundissimum, qui vocatur Wizaburc (s), destinavit, ibique gratiam, qua redundabat, plurimis impertiens a saecularis vitae scoria purgatos religiosae disciplinae excudit aemulos. . . . Praeparatumque est in brevi coenobium Dei servitio aptissimum & saeculo renuntiantibus tutissimi statio portus, ubi non paucis fratribus spiritalis exercitii fervore coadunatis honestissimam atque discretissimam beati Benedicti regulam observare pater almus instituit. Et sic ad Horbacense coenobium reversus est per suam semitam.

(a) Edidit Mabillon, *Acta sanctorum ordinis sancti Benedicti*, tom. 4, *saeculum tertium, pars secunda*, pag. 128-139.

(b) Caput primum, pag. 129. (c) Metlesheim bihorio distans ab Hornbaco.

(d) Circà annum 723. (e) Caput XIV, pag. 132. (f) Potius : *restauraret*.

(g) Nider-Altaheim in Bavariâ. (h) Schutteren. (i) Gengenbach. (l) Schwartzach.

(m) Murbach : undè ad annum 731 scribit Hermannus contractus : „ Tria coenobia, id est, Altaña, Morbach & Favarias ex Augiensibus fratribus instructa sunt, duodenis ad singula fratribus deputatis & totidem Augiae remanentibus. (n) Maurimonafterium.

(o) Neuwillers. De Pirminio cecinit Rabanus Maurus, *Epigrammate* 101.

„ Perminius praeful, Christi Confessor

„ Deferuit patriam gentem, simul atque propinquos,

„ Ac peregrina petens aethera promeruit.

„ Gentem hic Francorum quaesivit dogmate claro,

„ Plurima construxit & loca sancta Deo. „

(p) Caput XX, pag. 134. (q) Hodie Pirmenens. (r) Caput XXI, pag. 135. (s) Weiffenburg.

TIT. 433.

ANNALES breves Argentinenses, conscripti ineunte saeculo decimo tertio.

Ex veteri membranâ castri episcopalis Argentinensis, Tabernis Alfaticis (a).

HIC incipiunt omnia nomina Episcoporum Argentinensium. Sanctus Aman-
dus primus Episcopus. Sanctus Justus secundus. Sanctus Maximinus tercius
& sic per ordinem usque ad finem. Sanctus Valentinus. Sanctus Solarius.
Biulfus. Magnus. Garoynus. Landebertus. Ruodibaldus. Magenbertus. Lo-
biolus. Gundoaldus. Gando. Udo. Aldus. Ruotharius. Sanctus Arbogastus.
Sanctus Florentius. Ansaldus. Vingermus. Wandalfridus. Aulidolfus. Eddo.
Remigius. Rachio. Udo. Erlehardus. Adallochus. Bernoldus. Radoldus.
Reginhardus. Waltrammus. Otbertus. Gozfridus. Richwinus. Ruthardus.
Uto. Erchenbaldus. Vinderoldus. Altwicus. Wernharius. Wilhelmus. Hezilf.
Wernherus. Theobaldus. Otto. Baldewinus. Cunor. Bruno. Geberhardus.

Anno Dom. DCLXXIII. floruit beatus Arbogastus, qui filium Dageberti a
morte fuscitavit. Eodem tempore extitit Florentius, qui filiam ejusdem Regis
a demonio vexatam liberavit. Ambo Argentine vicissim succedentes Episcopi
claruerunt.

Eodem quoque tempore Leudesius, quem Germani Luthericum vocant,
filius Erchinoldi, consilio Leodegarii Augustodunensis Episcopi, Major domus
Palatii constituitur. Leudesius duxerat uxorem de prosapia sancti Sigismundi
Regis Burgundiae, genuitque ex ea Athicum, seu Adalricum, qui patre adhuc

superfite & Hilderico regnante, uxorem duxerat Berfwindam nomine, filiam fororis sancti Leodegarii, sororem videlicet Regine. Ob hanc causam confanguinitatis a prefato Rege Ducatum Germanie adeptus est (b), habuitque fedem in villa regia Ehenheim (c) & in caftro, quod Hohenburg nominatur. Genuit vero Athicus filiam a nativitate cecam, nomine Odiliam, que a sancto Erhardo Ratisponenfi Epifcopo & Hidolfo Treverenfi baptifata in facro fonte vifum recepit.

Anno Domini DCCXXIV. sanctus Pirminius Abbas & Chorepifcopus in Augia infula cenobialem vitam instituit. Anno dein DCCXXVII. ob odium Karoli a Theobaldo Gotifridi Ducis filio ex ea pulfus Ethonem, poftea Argentinensem Epifcopum, qui etiam Ethenheim cenobium (d) construxit, pro fe Abbatem constituit. Et ipse Alfatiam, Alemanniam atque Bavariam, alia conftructor cenobia, petiit quorum nomina hec funt : Altahe, Rhevers, Murbach, Schuttere, Gengenbach, Swarzahe, Wiffenburg, Hornbach, Morsmünfter, Nuwilre.

Anno Dom. DCCCLXXXVII. Richarda Imperatrix, Caroli Regis uxor, adulterii vitio cum Luitwardo Vercellenfi Epifcopo incusata, divino iudicio fe ab omni virorum commixtione integram & virginem probavit, quamvis jam duodecim annis in conjugio Imperatoris apparuit : moxque ab Imperatore separata in Andelahe cenobium virginum a fe conftructum feceffit, ibique Deo ferveiens virgo Regina permanfit (e).

Anno Dom. DCCCCXCIX. Imperatrix Adelheidis obiit. Hec, poft mortem Ottonis magni Imperatoris mariti fui, sancte & religiofe vivens longo tempore multa contulit Ecclefiis de regali munificentia, & ad ultimum super littus Rheni fluminis nobile cenobium construxit, dictum nomine Selse & illud prediis & aliis opibus ditavit, ubi & ipfa poftea moriens quievit.

Anno Domini M. I. obiit Altwicus Argentinensis Epifcopus : cui Wernharius fucceffit.

Anno Dom. M. II. natus eft Leo Papa, qui & Bruno de Caftro Egensheim.

Anno Dom. M. XV. Monasterium sancte Marie virginis in Argentina furgit primo a fundatione fua (f).

Anno Dom. M. XIX. Wernharius Epifcopus contra Burgundiones pugnavit & vicit.

Anno Dom. M. XXVIII. Wernharius Argentinensis Epifcopus primus obiit & Wilhelmus fucceffit.

An. Dom. M. XXXI. Monasterium S. Thome Apoftoli in Argentina a Wilhelmo confecratur & sancti Petri ab eodem inchoatur.

Anno Dom. M. XLV. dedicatum eft Monasterium Hohenburg in honore beate Marie virginis a venerabili Brunone Tullensium Epifcopo, poftea Apoftolico.

Anno Dom. M. XLVII. Wilhelmus Argentinensis Epifcopus obiit : cui Hezil fucceffit.

Anno Domini M. LXV. Hezil Argentinenfis Epifcopus obiit : cui fucceffit Wernharius fecundus.

Anno Dom. M. LXXVII. Bertholdus Dux Carinthiorum, qui de Zeringen, vir catholicus obiit.

Anno Dom. M. LXXIX. Wernharius Argentinenfis Epifcopus obiit, vir fchismaticus, cui Theobaldus fucceffit.

Anno Dom. M. LXXXII. Theobaldus Argentinenfis Epifcopus obiit, cui Otto fchismaticus fucceffit.

Anno Dom. M. XC. fundata eft Marbach Ecclefia fancti Auguftini a militari & illuftri viro Burchardo de Gebelfwilre, cujus adjutor & cooperador fideliffimus magifter Manegoldus de Lutenbach extitit.

Anno Dom. M. XCI. in Teutonicis partibus caro cum fanguine pluit, & bufones cum pifcibus celo ceciderunt, & fanguis de panibus fluere videbatur.

Anno Dom. M. XCVIII. Otto Argentinenfis Epifcopus cum Godefrido Duce & aliis quam pluribus Hierofolyman tendit, & in fequenti anno Jerufalem capitur.

Anno Dom. M. C. facta eft fames incomparabilis & mortalitas horribilis. Otto quoque Argentinenfis fchismaticus de Jerofolymitano itinere reverfus, fed de fchifmate, ut putabatur, non emendatus diem claufit extremum. Cui Baldewinus fex tantum victurus hebdomadas fucceffit. Huic eodem anno Cuno fucceffit.

Anno Dom. M. C. XXII. (g) Bertholdus Dux de Zeringen in Mollesheim occiditur.

Anno Dom. M. C. XXIII. Cuno Argentinenfis Epifcopus de fede pellitur: cui Bruno Epifcopus fupraponitur.

Anno Dom. M. C. XXVIII. conſtructum eft Monafterium, quod vocatur Novum caſtrum, in fundo Rainaldi comitis de Lutzelburg, cepitque crefcere in perſoniſ & rebus & religione ad laudem Jeſu Chriſti.

Anno Dom. M. C. XXX. combuſtum eft majus Monafterium Argentinenſe primo.

Anno Dom. M. C. XXXI. Rex Pentecoſten in civitate Argentina celebravit & Bruno ejuſdem loci Epifcopus Argentinenſem reſignavit Epifcopatum, Gebhardo ſibi ſuccedente. Eodem anno facta eft pugna inter Gebhardum Epifcopum & Fridericum Ducem Alemannie apud Gugenheim (h).

Anno Dom. M. C. XXXII. combuſta eft Rodeſheim (i).

Anno Dom. M. C. XXXVI. facta eft rurfus cedes magna inter Epifcopum Gebhardum & Fridericum Ducem in Dunzenheim (l).

Anno Dom. M. C. XL. combuſtum eft Monafterium Argentinenſe ſecundo (m).

Anno Dom. M. C. XLI. Gebhardus Epifcopus obiit : cui Burchardus fucceffit.

Anno Dom. M. C. XLII. combustum est Monasterium Argentinense tertio (*n*).

Anno Dom. M. C. XLVIII. facta est expedicio Jherosolimitana sub Cuonrado rege Romanorum, Ludovico rege Francorum, Bernharδοque Abbate Claravallenfi.

Anno Dom. M. C. L. combustum est Monasterium Argentinense quarto.

Anno Dom. M. C. LVIII. Monasterium in Novo castro consecratur, in pre-dio Reinaldi comitis de Lutzelburg, quarto nonas Maji, a Reverendis Episcopis Burchardo Argentinensi & Henrico Trecensi, in honore sancte Crucis & beate Marie Virginis.

Anno Dom. M. C. LXII. Horburg a comite Hugone de Dagesburg destruitur (*o*). Ipso anno Burchardus Argentinensis Episcopus obiit, cui Ruodolfus successit.

An. Dom. M. C. LXXVI. combustum est Monasterium Argentinense quinto.

Anno Dom. M. C. LXXVII. facta est cedes magna in Lagelnheim (*p*) juxta Columbariam (*q*), Cunone de Horburg & Egelolfo de Urfelingen inter se preliantibus.

Anno Dom. M. C. LXXIX. factum est Concilium magnum sub Alexandro Papa, in quo fuerunt fere quingenti Episcopi & Abbates, alique religiosi innumerabiles : in eo Bremensis Archiepiscopus Bertholdus, Argentinensis Rudolphus, Basiliensis Ludovicus & Theodericus Metensis Episcopi deponuntur. Inchoabatur hoc Concilium quinto calendas Martii & terminatum est circa finem Aprilis.

Anno eodem, in vigilia Thome Apostoli, Argentinensis Episcopus eligitur Cuonradus, qui proximo anno M. C. LXXX. sepelitur & Henricus cathedre preficitur.

Anno Dom. M. C. LXXX. dedicata est major Ecclesia inferioris Monasterii apud Hohenburg, in honore sancte Dei genitricis Marie, a Mantuano Apostolice sedis legato.

Anno Dom. M. C. LXXXV. castrum Brisache a Rege Henrico initiatur.

Anno Dom. M. C. LXXXVI. erat hyems calida, ita quod in Decembri & Januario multe arbores florerent, in quibus circa Februarium pyra quantitate in modum avellane magna conspiciebantur. Sed proxime sequenti anno circa Martium magna aëris inclementia & asperitas algoris veniens fere usque ad calendas Junii duravit, ita quod in Pentecoste, videlicet in medio Majo, nix magna cecidit & fere omnia poma perierunt.

Anno Dom. M. C. LXXXVII. Argentina in mense Majo ex magna parte incendio vastata est. Eodem anno capta est Jherusalem a Saladino Rege.

Anno Dom. M. C. XC. mense Junio, submersus est Fridericus Imperator in flumine Salef.

Eodem anno M. C. XC. Henricus Argentinensis Episcopus in Annuncia-

tione sancte Marie virginis, die Pasche, ex hac luce migravit : cui Chuonradus successit.

Anno Dom. M. C. XCI. Fridericus Dux Alemannie, frater Heinrici Imperatoris, in obsidione Acharon obiit & in domo Teutonicorum sepultus est : pro quo Cunradus frater ejus Ducatum Suevie accepit.

Anno Dom. M. C. XCII. Chuonradus Argentinenfis Episcopus capitur a quibusdam ministerialibus ejusdem Civitatis.

Anno Dom. M. C. XCV. Henricus Imperator Sibillam, Reginam Sicilie, uxorem Tancredi, filiasque ejus in Monasterio Hohenburg custodie mancavit. Eodem anno facta est maxima fames in terra.

Anno Dom. M. C. XCVIII. Haldenburg & Mollesheim (r) destructa sunt a Rege Philippo. Anno sequenti predictus REX obsedit civitatem Argentinensem & minime perfecit (s).

Anno Dom. M. C. XCIX. ante nativitatem Domini, combustum est Monasterium Hohenburg.

Anno Dom. M. CC. Otto comes, frater Philippi Regis, in bona confessione & longa egritudine apud Bifuntium defungitur.

Anno Dom. M. CC. II. obiit Chuonradus Argentinenfis Episcopus, cui Henricus de Veringen successit. Hic religiose vivit (t), cepitque guerras & prelia declinare. Et cum sedes Moguntinenfis esset in errore, vix a Domino Apostolico licentiam ordinationis sue impetravit. Tandem, ut Senonensis Archiepiscopus ipsum consecraret vix obtinuit anno Dom. M. CC. VII.

Anno Dom. M. CC. VI. datum fuit in Argentina unum quartale vini pro duobus solidis. Sequenti ebdomada dabatur pro duobus denariis & vas vacuum pro duabus libris.

Anno Dom. M. CC. VII. Henricus Episcopus in Argentina celebravit ordines, XVI calendas Julii, fere quingentos clericos ordinans & consecrans. Summa vero sacerdotum centum & quatuor extitit. Ipsa die christianissimus & piissimus Rex in urbe fuit cum principibus suis.

(a) Annales memorati, undè pleraque deprompsit Chronographus ille, quem Auctorem incertum fragmenti historici nuncupat Urstifius inter Germaniae historicos illustres anno 1585 editos, *parte secundà*, pag. 74-93, extabant in membranaceo sæculi ineuntis idècimi tertii Codice. Ille verò Codex, qui antiquum quoque continebat Necrologium Ecclesiae Argentinenfis, servabatur in Castro Tabernensi, non in ipsà Castrì Bibliothecà; nec in fornicatis Episcopalis Archivi cameris, sed in peculiari superioris quodam conclavi Castrì combusti : undè in funesto, quod die octavà Septembris 1779 exortum est, incendio perit memoratus Codex cum ipso Castro & cum pluribus aliis Ritualibus, Breviariisque antiquis in eodem conclavi servatis.

(b) Haec ex Chronico Ebersheimensi, §. v & vi, pag. xiv deprompta, fidei verò historicae contraria, repetit auctor fragmenti historici suprà citatus, pag. 75.

(c) Ober-ehnheim. (d) Ettenheimmünster.

(e) Eadem habet Urstifianus anonymus, pag. 81, in quo tamen *uxorum* perperam legitur pro *virorum*.

(f) Idem scribit auctor fragmenti historici, pag. 83.

(g) Potius anno 1123. (h) Gugenheim. (i) Rosheim. (l) Duntzenheim.

(m) Idem refert fragmentum historicum Urstifi, pag. 85, cum quo concordat Necrologium Abbatiae Altortienfis, fol. 67, " An. 1140 combustum est Monasterium in Argentina. "

(n) *Privilegium, quod in destructione Ecclesie Argentinensis ultimo incendio consumptum est, memorat charta Burchardi Episcopi Argentinensis an. ejusdem 1142.*

(o) Idem factum memorat antiqua Abbatiae Neoburgensis noticia, his verbis : *Tempore venerabilis Burchardi Argentinensis Episcopi, comes Hugo castrum Horburch obsedit, auxiliante sibi Stephano Metensi Episcopo & Duce de Ceringen.*

(p) Lagelnheim. (q) Colmaria.

(r) *Necrologium Altorfinum enarrat quoque ad annum 1198 : Civitas Molshemensis a Philippo Rege penitus destructa est.*

(s) Haec annorum 1198 & 1199 gesta fusiùs describit auctor fragmenti historici *apud Urstium*, pag. 86 & 87.

(t) Ex his verbis colligitur aetas scripteris, qui breves hos annales redegit. Illos ad annum usquè 1299 continuavit Godefridus de Ensmingen, notarius curiae Episcopalis Argentinensis. Hujus verò Chronicon ineditum ex Codice membranaceo Abbatiae Principis San-Blasianae suo dabimus loco & tempore.

TIT. 434.

CHRONICON breve Abbatiae Ensdlenensis conscriptum medio saeculo duodecimo.

Ex Codice membranaceo ejusdem Monasterii (a).

746. KARLOMANNUS frater Pippini, Rome propter nomen Domini tonsus, in monte Cassino monachus efficitur.
752. Pippinus filius Karoli Martelli in regem elevatus a S. Bonifacio unctus est.
754. Pippinus a Stephano Papa iterum est unctus, & duo filii ejus Karolus & Karlomannus ab eodem Papa simul cum eo in reges sunt uncti.
768. Pippinus Rex defunctus Parisiis est sepultus.
771. Karlomano rege defuncto, Karolus frater ejus Monarchiam tenuit.
801. Karolus Rex a Leone Papa Imperator effectus est.
814. Karolus Magnus Imperator, multis Ecclesiasticis institutionibus per diversa Concilia eodem anno confirmatis, obiit, qui & Aquis est sepultus.
838. S. Meginradus venit (b).
862. S. Meginradus martyrisatur.
896. Arnolfus Imperator Romam armis cepit.
899. Arnolfus imperator obiit : cui filius ejus Luduwicus sequenti anno in regno successit.
911. Luduwicus Rex obiit : cui Chuonradus, deficiente stirpe regali, in regnum successit.
918. Chuonradus Rex obiit : cui Henricus Dux Saxonum in regnum successit.
926. Purchardus Dux senior in Italia occisus est (c).
934. Eberhardus pater venit (d).

936. Heinricus Rex obiit, & Otto filius ejus in regnum constituitur.
945. Tietlant pater venit.
949. Pater Gregorius venit.
951. Vigilius scriptor obiit.
956. Ungari circa fluvium Lech a Rege Ottone occisi sunt.
958. Eberhardus pater (e) obiit. Cruces in vestibus apparuerunt.
960. Gregorius Abba effectus est.
961. Otto Secundus, vivente patre, adhuc puer in Regem eligitur.
972. Ordinatio Wolfkangi Episcopi.
973. Otto magnus Imperator VIII id. Maji obiit, Ottonem filium suum
successorem relinquens.
973. Burchardus Dux junior obiit (f).
982. Otto Imper. secundus Sarracenos expugnans, illisque maxima ex parte:
cesis, sui exercitus plurimos amisit.
983. Otto Imper. secundus obiit, qui & Rome est positus: cui filius ejus
Otto succedit.
996. Obit Gregorius bone memorie Abbas VI id. Novembris, cui Verendus
eodem anno VI kal. Januarii successit.
1002. Obit Otto III Imp. X kal. Februarii, cui eodem an. Heinrichus Dux
Bavarie in regnum successit.
1014. Heinricus Rex Rome Imperator effectus est.
1021. Terre motus III id. Maji factus est magnus (g).
1024. Heinricus Imper. III id. Julii obiit: cui eodem anno Chuonradus in
regnum successit.
1026. Obit Verendus bone memorie Abbas, III id. Februarii: cui Embricus
eodem anno VIII kal. Martii successit.
1031. Primi lapides fundamenti Ecclesie istius VI id. Maji positi sunt.
1039. Chuonradus Imperator II non. Junii obiit: cui eodem anno Heinricus
filius ejus in regnum successit.
1039. Dedicatio hujus Ecclesie III id. Octob. Eodem anno translatio S. Meginradi
de Augia II non. ejusdem mensis.
1052. Embricus Abbas VI id. Februarii obiit: cui Heremannus eodem anno
XV kal. Martii successit.
1056. Heinricus Imperator III non. Octobris obiit: cui Heinricus filius ejus
parvulus in regnum successit.
1065. Herimannus Abbas obiit, cui Henricus successit.
1070. Heinricus Abbas obiit, cui Seligerus successit.
1075. Prima pugna Heinrici Regis cum Saxonibus, Ruodolfo & Welfardo
eidem adhuc sibi faventibus, ubi Ernst Marchio & Heinrich & Eberhardus
de Nellenburch intererant. Sequenti anno dissidium inter ipsum &
Papam renascitur.
1077. Ruodolfus Dux in Regem a quibusdam elevatur.

1078. Pugna Heinrici Regis contra Ruodolfum & Saxones. Henricus devastat terras comitis Phertolfi de Zeringen.
1080. Bellum Heinrici Regis cum Saxonibus, in quo Ruodolfus Rex occiditur.
1081. Henricus Rex Italiam cum exercitu intrat & aliquos sibi adversos devastat.
1083. Henricus Rex Romanos rebellantes devicit & Romam armis aggreditur.
1084. Henricus Rex Romanos in deditionem accepit, Gregorium Papam a sedē expulit, Vingtbertum Ravennatensem Archiepiscopum eidem subrogavit, qui Henricum in die Pasche in Imperatorem benedixit.
1090. Seligerus languore pressus Abbatis nomen gratis deposuit, atque Ruodolfum suum cellerarium cum consilio fratrum successorem instituit.
1094. Incipit iter ad Jherusalem.
1099. Seligerus Abbas obiit.
1100. Hyems aspera, fames valida.
1101. Ruodolfus Abbas obiit, cui Gero succcessit.
1102. Ludewicus comes de Montpilicart a servis suis occiditur.
1104. Circa natale Dom. Henricus quintus Rex a patre Henrico Rege quarto se separat. Sequenti anno circa natale Domini a filio captus est.
1106. Henricus Rex a filio suo regno privatus est. Eodem anno obiit. Cometa aparuit per totam quadragesimam.
1111. Henricus Rex Romam veniens cum exercitu honorifice receptus est.
1114. Rex Henricus duxit uxorem.
- 1116 vel 1117. Terre motus factus est magnus III non. Januarii.
1122. Obiit Gero Abbas, cui W. succcessit.
1123. Blasianenses intraverunt.
1125. Henricus Imperator obiit, cui Lotharius in regnum succcessit; & erat maxima fames per totum orbem.
1137. Lotharius Rex obiit: cui Chuonradus Rex succedit.
1142. Weringherus Abbas obiit. Electus dein Ruodolfus (h).

(a) Chronicon hoc ineditum Historiam rerum Germanicarum illustrans descripsimus mense Septembri 1784 in ipsâ Abbatiâ-principe Ensidlenfi.

(b) Id est, in Heremum beatæ Mariæ virginis, sive Ensidlensem.

(c) Consentit Hermannus contractus, *apud Urstisium*, pag. 312, „ An. 926 Burchardus Dux occiditur : pro quo Herimannus Alemanniæ Dux efficitur. „

(d) Consulatur Historia nostra Ecclesiæ Argentinensis, tom. 2, lib. 6, pag. 311 & 312.

(e) Qui fuit primus Abbas Ensidlenfis.

(f) De hac morte scribit quoque Hermannus contractus, pag. 316, „ Burchardus Dux Alemanniæ obiit, & Otto filius Luitolfi paternum pro eo Ducatum suscepit. „

(g) Illum terræ motum etiam adnotat memoratus Hermannus, pag. 320.

(h) Desinit hîc Chronicon Ensidlense : reliqua omittimus recentiori manu addita.

TIT. 435.

NOTITIA

Fundationis & primorum Abbatum Murbacensis Abbatiae
ad saeculum usquè decimum tertium.

Ex antiquis dictae Abbatiae membranis (a).

ANNO DOMINI DCCXV Gregorius natione Romanus assumitur in Pontificem & sedit annis sexdecim, sub quo Theodericus super Francos regnavit. Tunc viri devoti perfectique fidem catholicam multiplicare cupientes de Scotia (b) perrexerunt & in Alsatiam pervenerunt, loca congrua monachis ad inhabitandum & cenobia construenda diligentissime querentes. Quidam autem ex ipsis Bercholtz (c) venerunt, ibique domos parvas de lignis debilibus construxerunt. Brevi vero tempore Bercholtz permanentes in locum vicinum nunc Bercholtz-Zell (d) nominatum se transfulerunt & capellam cum laboribus suis ibidem de lapidibus construxerunt. In hoc loco tamen non diu permanserunt; sed ad locum magis solitarium scilicet super Vivarium se locaverunt. Illis ibidem constitutis in silva profundius se transfulerunt & nomen ejus scilicet Morbacum suo monasterio tradiderunt.

Temporibus igitur Theoderici Regis prefatum Monasterium Morbacense constructum est & edificatum (e). Comes enim Eberhardus, filius Ducis Adelberti, evocans virum venerabilem Pirminium & Romanum Abbatem, cum ipsius Pirminii adjutorio, constituit Cenobium peregrinorum monachorum secundum regulam & constitutionem beati Benedicti in alode & in re propria. Unde, filio predicti Comitis de hac luce subtracto, consensu fratris sui Leudofredi & conjugis sue Emeltrudis, plurimas possessiones & villas eidem monasterio contradidit (f). Confirmationem hujus facti a Gregorio secundo summo Pontifice impetravit Pirminius. Eberhardus vero fundator, cum disciplinam monasticam in hoc monasterio florentem cerneret & ipse monachum in eodem induit, atque post vitam in omni genere virtutum transactam, ibidem diem clausit extremum non sine opinione sanctitatis (g). Sepultus autem est in choro majoris Ecclesie a cornu evangelii, cujus sepulchrum etiamnum visitur (h).

Hujus loci primus Abbas fuit Romanus, constitutus à Sancto Pirminio. Sub hoc Abbate, qui & Episcopus ordinatus fuit, perfectum est edificium Ecclesie majoris, dedicatumque est a Widegerno Episcopo Argentinenfi anno DCCXXVII (i).

Post Romanum autem (*l*) Abbas fuit Baldobertus, qui & Valdebertus quoque Episcopus, cui Zacharias Papa Bullam dedit (*m*) & Pipinus Francorum Rex privilegium (*n*).

Tertius Abbas fuit Haribertus (*o*), cui Stephanus Papa Bullam dedit anno DCCLXIX & Carolus magnus privilegium (*p*).

Quartus Abbas fuit beatus Amicho (*q*). Huic Adrianus Papa dedit Bullam an. DCCLXXX & Carolus magnus privilegium (*r*).

Quintus Abbas fuit sanctus Sintpertus, five Simbertus Caroli magni ex forore nepos, ejusdem promotione factus Episcopus Augustanus. Huic Bullam dedit Adrianus I Papa & omnia privilegia ab antecessoribus suis huic loco concessa confirmavit & plura superaddidit Carolus magnus anno vigesimo regni sui (*s*). Quia autem Simpertus resignavit Abbatiam, Carolus Murbacensibus, nè eos desolatos ab omni pastore relinqueret, prefecit primo Agilmarum five Adelgmarum monachum (*t*), dein Gerhohum Eistatensem Episcopum (*u*) & tandem Landeloum quoque Episcopum.

Post hos nonus Abbas fuit Guntramnus, cui Bullam dedit an. DCCCXIV Leo III & privilegium Ludovicus Imperator (*x*).

Decimus Abbas fuit Sigimarus (*y*). Huic Gregorius IV Papa Bullam dedit an. DCCCXLII & privilegium Lotharius Imperator (*z*).

Undecimus Abbas fuit Odelo & duodecimus Fridericus. Hic accepit anno DCCCLXXVII Bullam a Joanne octavo & privilegium a Carolo Craffo (*aa*).

Decimus tercius Abbas fuit Wanpertus, five Nandbertus, cui Bullam dedit Sergius III Papa (*bb*) & privilegium Conradus I (*cc*). Hujus temporibus (*dd*) septem fratribus una cum sacerdote ab Hunnis pro fide occisis, Monasterio vastato, Wanpertus Abbas ceterique monachi hinc inde fuerunt dispersi sub ejusdem Wanperti successoribus Theodrico, Ruperto & Werinhario etiam Abbatibus, donec fratres Murbacenses, reparato tandem Monasterio & ab exilio iterum redeuntes post Werinharium in Abbatem unanimiter elegerunt Beregherum.

Decimus septimus Abbas igitur fuit Beregherus, cui anno DCCCCLXXVI Bullam dedit Benedictus VII & privilegium Otto secundus Imperator (*ee*).

Decimus octavus Abbas fuit Helmericus, qui a Joanne XVI Papa Bullam & Ottone III privilegium accepit (*ff*).

Decimus nonus Abbas fuit Degenhardus, qui recepit anno M. XII à Benedicto VIII Bullam & an. M. XXIII ab Henrico II Imperatore privilegium (*gg*). Post eum regimen obtinuit Ebirhardus (*hh*).

Vigessimus primus dein Abbas fuit Wolferadus, five Wolfrandus, qui anno M. XLIX a Leone IX Papa Bullam & Henrico III Imperatore privilegium accepit (*ii*). Sub eo idem Papa Leo in honore S. Benedicti Abbatis consecravit Ecclesiam in Bergoltzell, quae fuerat fundata an. Dom. M. VI in die sancti Marci (*ll*).

Post mortem verò Wolferadi Abbatis, ob continua schismata & dissidia inter Papam & Imperatorem, Monasterium nostrum fuit prophanatum & quasi desertum. Abbates tamen leguntur Vodelricus (*mm*), Samuel (*nn*) & Erlolfus (*oo*). Pace autem Ecclesie reddita, fratres dispersi Murbacum redierunt & in Abbatem elegerunt Bertolphum sive Bertoldum (*pp*).

Vigésimus igitur quintus Abbas fuit Bertolphus, qui anno M. C. XXXIX ab Innocentio II Bullam & a Conrado Imperatore regalia accepit. Sub Abbate Bertholdo, regnante eodem Imperatore, an. M. C. XXXIV, pridie nonas Junii, dedicatum est oratorium nostrum in Murbach in honorem Domini nostri Jesu Christi, sancte Marie, sancti Michaelis Archangeli; sancti Joannis Evangeliste & sancte Marie Magdalene ab Alberone Basiliensi Episcopo. Idem Episcopus Monasterium & Ecclesiam tempore dissidii inter Pontifices & Imperatores prophanatam solemni ritu Deo reconciliavit.

Vigésimus sextus Abbas Bertolpho successit (*qq*) Egelolphus, sive Eilulphus (*rr*). Dein fuit Abbas Conradus de Eschenbach, qui vixit anno M. C. LXXXVI sub Alexandro III Papa. Hic accepit a Friderico I Imperatore regalia, sed non Bullas a Pontifice.

Vigésimus postea octavus Abbas fuit Widorolphus, qui vixit sub Clemente III & Bullas a Pontifice, sicut ejus antecessor, non accepit. Regalia autem Widorolpho sive Widolpho dedit an. M. C. LXXXVII Fridericus I. Eidem mandavit Imperator, quatenus se prepararet, ut ad transmarinas partes secum cum multitudine militum festinaret. Habebat tunc temporis Morbacensis Abbatia in partibus Suevie curiam magnam Grüningen sive Grünowe dictam, ubi ducenti quinquaginta milites conjuncti servicio Abbatis ministrabant. Widorolphus autem, assumptis secum aliquibus minus prudentibus, ad Imperatorem venit, eumque suppliciter rogavit, ut eum a vexatione passagii liberaret. Imperator autem innuit se hoc non posse facere, nisi ei cum pecunia magna subveniret. Abbas respondit se pecuniam non habere. Fridericus tunc dixit: resignate michi in Grüningen curiam vestram, & vos de itinere hoc & labore maximo liberabo. Quod sine prudenti consilio sponndit Widorolphus. Reverfus autem ad suos gaudens credidit se suo Monasterio beneficium maximum prestitisse & fecit sibi balneum preparare. Cum autem monasterium intrasset, milites Abbatie Morbacensis quiesiverunt quid Abbas boni suo monasterio procurasset. Intelligentes vero quod curiam Grunowe resignasset, plurimum doluerunt, dixeruntque: interficiatur vilissimus monachus iste. Quidam tunc verba ea retulerunt ad Abbatem, qui nimium perterritus balneum exivit, pannis vilibus se induit, solus montem ascendit & quo fugeret ab incolis terre, vel quo devenerit, ignoratur. Acta autem hec creduntur an. Dom. M. C. LXXXIX sub Friderico Cesare.

Post Widorolphum electus fuit vigésimus nonus Abbas Suitbertus vel Simpertus, qui anno M. C. XC Bullam a Celestino III & M. C. XCI regalia ab Henrico VI accepit.

Trigefimus tandem Abbas recensetur anno M. C. XCIV Arnoldus de Rotenberg, cui succcessit an. M. CC. XVI Hugo, sub quo Hugone eodem anno M. CC. XVI dedicatum est hoc templum a venerabili Heinrico sancte Ecclesie Basiliensis Episcopo in honore sancte & individue Trinitatis & sancte Crucis, sancteque Marie perpetue virginis & sancti Leodegarii martiris (ss).

(a) Ex his membranis hodiè neglectis, dispersis & fortè deperditis sua excerpserunt in ipsâ Abbatia Murbacensi anno 1705 quidam Congregationis sancti Mauri Benedictini, quorum notamina servantur Parisiis in regia S. Germani à Pratis Abbatiae bibliothecâ. Eadem notamina descripsit communicavitque nobis indefessus rei litterariae amicorumque suorum fautor perillustis Baro de Zurlouben jam saepè laudatus, nunquamque fatis laudandus.

(b) Vel ex Hiberniâ. (c) Bergholtz.

(d) Bergholtzell. (e) Anno scilicet 727.

(f) Consulatur in tomi praecedentis Codice diplomatico chartae ipsius Eberhardi comitis an. 727 & 730, tit. 24 & 27, pag. xviii & xx. (g) Anno verò 747.

(h) Sepulchrum illud non est ipsum Eberhardi comitis authenticum : nam fuit restitutum, cum Ecclesia Murbacensis ante sexcentos annos reconstrueretur. Figuram illius ætæ incisam exhibet Schoepfli-
nus, *Alfat. illustr. tom. 1 Monumenta Francica, tab. 1, num. 1v, ad pag. 797.*

(i) Tit. 25, pag. xix. (l) Qui obiit an. 755, resignatâ anno 750 vel 751 Abbatia.

(m) Anno scilicet 751. (n) Circâ annum 760, tit. 45, pag. xxvii. (o) Ab anno 762 ad 774.

(p) Anno 772, tit. 64, pag. xxxiv. (q) Ab anno 774 ad 787.

(r) Anno 775, tit. 72, pag. xxxviii. (s) Anno scilicet 788.

(t) Qui regebat anno 793, tit. 108, pag. lxi. (u) Qui praefuit annis 793 & 805.

(x) Anno 816, tit. 136 & 137, pag. lxi & lxiii. (y) à recentioribus dicitur Sigismundus.

(z) Anno 840, tit. 171, pag. lxxv.

(aa) Anno quoque 877, tit. 209, pag. lxxxix. (bb) Circâ annum 910.

(cc) Anno 913, tit. 251, pag. cvii.

(dd) Anno scilicet 926. Consulatur tomus secundus Historiae Ecclesiae Argentinensis, lib. 6, p. 304.

(ee) Anno 977, tit. 312, pag. cxlviii. (ff) Anno 988, tit. 324, pag. clv.

(gg) Tit. 375, p. ccxvii. (hh) Vivebat an. 1041, tit. 398, p. ccxliii. (ii) Tit. 405, pag. ccli.

(ll) Idem testatur inscriptio columnae dictae Ecclesiae in Bergholtzell inscripta : *Ecclesiam consecravit istam pius Papa Leo in honore S. Benedicti egregii Abbatis. Insuper consecravit tria altaria & cuilibet altari dedit centum quadraginta dies indulgentiarum. Amen.* In fronte ecclesiae legitur : + *An. Dom. M. VI. fundata est Ecclesia ista in die Marci.*

(mm) Qui obiit anno 1075 simul Abbas Laurishamensis.

(nn) Samuel, Abbas Weissenburgenfis, Murbacensis & Monasterienfis, defunctus est an. 1097.

(oo) Dictus Abbas Murbacensis in chartis annorum 1113 & 1114, electus quoque eodem anno 1114 Fuldenfis, mortuus est anno 1122. (pp) Anno scilicet 1122. (qq) Anno 1150.

(rr) Anno 1162 adhuc memoratus. (ss) Reliqua dabimus suo loco & tempore.

TIT. 436.

NOTITIA

Fundationis & Restaurationis Abbatiae Aschovienſis, in quâ enumerantur bona dicti Monasterii à Remigio Episcopo Argentinensi fundatore, atque à Wideroldo, Wilhelmo & Hezelone Episcopis necnon aliis concessa, conscripta saeculo undecimo.

Ex veteri membranâ tabularii Episcopalis Tabernis Alsaticis (a).

QUONIAM per diversos mundani pelagi anfractus fragilitas humana sepius naufragando labitur, necesse est, quatenus boni operis expiatione commissi delicti summopere studeat consequi remedium. Innotescat itaque tam futuris quam presentibus, quod Remigius Argentinensis Ecclesie Episcopus (b) in insula, que vocatur Hascowia (c), pro remedio anime sue sub die idus Marci, anno decimo regni gloriosissimi Karoli Regis (d), precipue in honorem sancte Dei genitricis Marie, & sancte Sophye & filiarum ejus Fidei, Spei & Caritatis, & S. Trophimi Martyris, Monasterium Sanctimonialium construxit, & quod in usus prebendarios ibidem Deo famulantium redditus subsequenter assignatos donavit: Insulam videlicet predictam cum omni integritate vel soliditate, cum domibus, edificiis, curtis, pomiferis, mancipiis, vineis, filvis, campis, terris, proterrariis, farranariis, pascuis, peculiis utriusque tam majoris quam minoris sexus, aquis, aquarumque decursibus, vel quicquid ad eandem insulam pertinuit; Insulam, que dicitur Zuzenowe, cum harena in qua aurum colligitur (e); in villa Corkhe (f), curiam cum conductu Ecclesie & servitio barrochialis sacerdotis, tribus scilicet maturis porcis, & trecentis ovis, & triginta capponibus; in eadem villa, octo talenta & obulum de tributariis mancipiis; villam Olswilere (g) cum agris, pratis, molendino & omnibus appendiciis suis; in Birnheim (h) tres mansus; in Doumenheim (i) mansum unum; in Kestenholtz (l) curtim dominicalem cum vineis, & prato, & novem mansibus; in Argentina Civitate curiam unam; Capellam sancti Michahelis ante civitatem Argentinam (m); in Illekirchen (n) novem mansos tributarios; in villa Roubeaca (o) curtim dominicalem cum vineis, agris, pratis, molendinis, mancipiis XXIV, areis decem & octo frumenti plaustralis, cum consequenti jure; in eadem villa septem ebdomodarii servitia, cum viginti tribus situlis vini; Ecclesiam ejusdem ville, cum quatuor partibus decimarum ad eandem

Ecclesiam pertinentium : quintam vero partem predictus Episcopus, propter opulentiam ville & decimarum immensitatem, barrochiali sacerdoti tantum indulgit. Predictus etiam Episcopus, propter dilectionem prenominarum, oblationes, que in Assumptione & Nativitate S. Marie infra nonam horam prioris diei & sollempnem missam festivi diei altaribus Rubeacensis Ecclesie afferebantur, in sumptum luminarium predicto Monasterio dari constituit.

Post longum vero intervallum temporis, predicto Monasterio per tyrannidem Ungarorum destructo (*p*), venerabilis Argentinensis Ecclesie Episcopus Wideroldus (*q*) divina revelatione ammonitus ejusdem Monasterii restaurator extitit, atque laudabile factum predecessoris sui corroboravit, corroborando ne esset inopia timentibus Deum : in Guondoldesheim (*r*) curtim dominicalem cum tribus mansibus & molendinum; in Meienheim (*s*) curtim dominicalem cum tribus mansibus & molendinum; in Vescenheim (*t*) juxta Renum curtim cum pluribus mancipiis; in Egesheim (*u*) curiam unam; in Wittenheim (*x*) novem mansus & cappellam S. Margarete; in villa, que dicitur Danne (*y*), mansum unum cum quatuor vineis; in Ufholtz (*z*) curtim unam & vineam cum prato; in Namenesheim (*aa*) juxta Renum sex mansus cum portu; in villa Aspach (*bb*) curtim unam cum duobus mansibus; villam Bedendorf (*cc*) cum pratis, nemoribus, mancipiis & XXXII mansibus; capellam S. Germani in Castro (*dd*); in Argentinensi Episcopatu Ecclesiam ville Kerzevelt (*ee*) cum decimis decem & octo mansuum & totius banni ejusdem ville ex utraque parte fluvii, qui dicitur Scere (*ff*), firma donatione predictae delegavit Ecclesie.

Successor vero Wideroldi Willelhelmus (*gg*) venerabilis Argentinensis Ecclesie Episcopus, tanquam divini cultus amator, in Achenheim (*hh*) curtim dominicalem cum banno & villicatione ejusdem ville, cum vineis, pratis, nemoribus, piscinis, duobus molendinis, XXVII mansibus; & Ecclesiam Rotenkirchen (*ii*) cum barrochia Sciltlenkeim (*ll*); in Vendenheim (*mm*) mansum unum; in Alburnen (*nn*) duos mansus & sex jugera vinearum; in Diefendale (*oo*) pratum unum predicto delegavit monasterio. Hujus etiam successor Hezel (*pp*) Argentinensis similiter Episcopus curiam in Vegersheim (*qq*) dominicalem cum banno & villicatione ejusdem ville, & Ecclesiam cum duabus partibus decimarum & servicio annuali barrochialis sacerdotis, quod videlicet servitium in festo S. Michahelis porco uno cum octo panibus & situla vini, in Purificatione sancte Marie porco uno comparatur, cum pratis, nemoribus, molendino, piscina, duodecim, excepta quarta parte, mansibus falice terre, mansibus tredecim censualibus & dimidio, octo edificiorum areis; in Gerhbodesheim (*rr*) octo agros, sexdecim nummos annuatim persolventes, pro remedio anime sue Elcowienfi delegavit Ecclesie. Preterea sancta Rigardis (*ss*) duo jugera vinearum in Kunensheim (*tt*), sancta Adelheidis (*uu*) novem mansuum decimas in Egenesheim (*xx*). Comes Egeno de Urahc (*yy*) in Scopenheim (*zz*) duos mansus; Anno miles de Kippenheim (*aaa*) in Ichelenheim (*bbb*)

duos manus, & alii quam plures fideles in Mittelenwilere (ccc) vineam persolventem sexdecim amones (ddd); in Stotesheim (eee) curtim unam & novem jugera in campo; in Mollesheim (fff) novem jugera vinearum pro remedio anime sue predictae contulerunt Ecclesiae.

(a) Extat, sed corruptè, in Galliae Christianae tomò quinto, *inter instrumenta*, p. 473. Haec notitia eò majori fide est digna, quòd ferè tota transcripta sit in ipsà Bullà autographà Alexandri III Papae anni 1180, suò loco edendà.

(b) Ab anno scilicet 776 ad 783. (c) Hodiè Eschau.

(d) Id est, die 15 Martii 778. Ipsum de fundatione Parthenonis Aschovienfis Testamentum à Remigio Episcopo conscriptum edidimus in Codice diplomatico Ecclesiae Argentinensis, tom. 2, num. 73, pag. cxxx & seq.

(e) Insula Zuzenowe hodiè est ignota, sed Rheno adiacebat. Forte est hodiernus ad Rhenum vicus Goldscheur, ubi aurum conquiritur & qui ab auri purgatione suum desumpsit nomen germanicum.

(f) Korch trans Rhenum. (g) Orschwyhr quoque ultrà Rhenum.

(h) Vicus Birnenheim inter Artolsheim & Richtolsheim, hodiè destructus.

(i) Vicus Dumenheim quoque destructus propè Plobsheimium, cujus nomen retinuit tractus quidam ad Rhenum dictus Dumenau. (l) Kestenholtz, five Chatenoi.

(m) Capella in colle propè Argentinam sita, ubi sepultus fuit S. Arbogastus.

(n) Illkirch. (o) Ruffach. Curia Abbatissae de Eschowe in Robiaca sita memoratur quoque in chartà Henrici Argentinensis Episcopi anni 1216.

(p) Anno 926. (q) Qui rexit ab anno 991 ad 999. (r) Gundolsheim. (s) Meyenheim.

(t) Fessenheim in superiori Alfatià. (u) Egisheim. (x) Wittenheim.

(y) Hodiè oppidum Thann. (z) Uffholtz.

(aa) Nambshheim. (bb) Ober-Aspach. (cc) Bettendorff.

(dd) Fortè vicus Saint-Germain in Sundgovià. (ee) Kertzfelden. (ff) Rivus Scheer.

(gg) Sedi Argentinensi an. 1028 praefectus, annoque 1047 defunctus. (hh) Achenheim.

(ii) Scilicet Ecclesia S. Helenae extrà Argentinam, dicta quoque Rotkirch five Ecclesia Rubra, quae olim erat parochialis vici Schiltigheim.

(ll) Schiltigheim. (mm) Vendenheim. (nn) Altbrunn. (oo) Dieffenthal.

(pp) Qui Wilhelmi successor obiit ineunte anno 1065.

(qq) Fegersheim. (rr) Gerstheim. (ss) Definente scilicet saeculo nono.

(tt) Kinsheim propè Selestadium. (uu) Circà annum 996.

(xx) Egisheim. Quae sequuntur recentiori manu sunt conscripta & ad finem saeculi duodecimi videntur referenda.

(yy) Egeno comes de Urach inter procures Sueviae memoratur anno 1185 in chartà Friderici Ducis pro Abbatia Salemitana apud Hergott, *Genealog. Habsburg.* tom. 2, pag. 196. Eodem tempore leguntur comes Eginus de Ura & filius suus inter donationes Reichenbachenses apud Kuen, *collectio script. rerum Historico-Monastico-Ecclesiasticarum*, tom. 2, pag. 69.

(zz) Hodiè Ober-Schopffen. (aaa) Kippenheim. (bbb) Ichenheim. (ccc) Mittelweyer.

(ddd) Undè vox germanica Ohmen five Ahmen. (eee) Stotzenheim. (fff) Molsheim.

TIT. 437.

N O T I T I A

Bonorum, quae sub Carolo magno Imperatore ejusque successoribus in Burgundiae comitatu, in Alsatiâ aliisque provinciis possidebat Abbatia Luxoviensis, conscripta desinente saeculo decimo (a).

Ex veteri Luxoviensis Abbatiae membranâ autographâ (b).

MINIME latere credimus sensus & corda fidelium, quemadmodum sancta Luxoviensis Ecclesia rebus quondam fuit necessariis adornata: sed, successorum cessante justitia, praefata Ecclesie status multum vacillat. Tempore igitur Sigiberti Regis Francorum, cum jam per totam Galliam divinae Religionis fervor torperet, redemptor mundi Deus & Dominus noster Jesus Christus, diu dolens Ecclesiam suam ob multorum desidiam pene jam obfuscata, ad repellendas ignavie tenebras, de occiduis Hybernie partibus splendidissimum radium Gallicis finibus emergi precepit, beatum videlicet Columbanum egregium Scotigenam, qui ad supradictum Regem Sigibertum veniens honorifice susceptus, ut intra terminos Galliarum resideret, ab eodem devotissime rogatus est. Ille obtemperans Regis persuasionibus heremum petiit, quae multorum vocabulo Vosagus nuncupatur. Est nempe in eadem locus admodum delectabilis, qui spiritaliter Luxovium appellatur, in quo vir Dei cum suis Angelicam vitam ducens, fama ipsius redolere cepit per omnes partes Gallie. Ad quorum sustentationem, ut ex divitum abundantia illorum inopia sublevaretur, ceperunt nonnulli quicquid possidere videbantur eidem loco contradere (c), & non solum isti, sed etiam Reges atque Imperatores, videlicet predictus Sigibertus, Clodoveus, Clotarius, Pipinus, Carolus, Ludovicus, Holotarius, Otho (d).

Inter quos ego Carolus Pipini Regis filius eisdem fratribus in eodem cenobio sub regulari norma degentibus, ne eorum animus turbaretur, sed ut deinceps regia securitate muniti, absque aliqua molestia Prepositorum, vivere potuissent, & securiter orationibus & regule vacare valerent, & mense communis victualia & corporum suorum sufficienter haberent indumenta, quedam prediorum, vel villarum loca eisdem fratribus sub Abbatis imperio regulariter militantibus ad usus necessarios deputata, per privilegium nobis congruum visum est delegare, ut in his securiter laborantes nullo alieno dominio ali-

quid inde abstrahendum fringerentur. Concessimus igitur per nostre auctoritatis largitatem ad mensam & ad usus necessarios eisdem supra nominatis fratribus per nostre largitatis privilegium in Francia villam que vocatur Nanth, Herliacum, Chislam cum appenditiis suis, in pago Visans, Divionenfi, Belnenfi, Cabilonenfi atque Matisconenfi; id est, Flacciacum, Soustiacum, Ambornacum, Sanz, Tonantia, Caziacum, Moleziacum; in Curtili Ecclesiam vicum publicum cum undecim mansis; in Fesciaco apud sanctum Anthonium mansum unum; in pago Alfassenfe & in pago Algogenfe (e) in loco, qui dicitur Bethoniscurte (f), mansos duodecim cum Ecclesia; similiter vero & in Englingeheim, & in Ruodeneskeim, & in Witerkeim (g) mansos triginta; & inter Ramengas (h) & Haafiszera mansos quinque; & in Allericovilare & Suzza (i) mansos novem; & in Celeberch (l) curtile indominicatum cum omnibus adjacentiis suis, hec sunt triginta & unum; & in Bebonisvillare (m) Ecclesiam, qui est vicus publicus in honore sancti Petri cum mansis quinque; & in Rodesheim (n) mansos duodecim cum capella, & Havagresheim (o) Ecclesiam unam & ad centum quinquaginta modios de terra arabili, & Arzenheim (p) mansos quinque extra terram indominicatam; similiter & que vocatur Sapine (q), mansos triginta duos cum Ecclesia. Infra patriam vero, Granicas, Membriacum, Offiniacum villam, Jusseiacum, Gifuncurtem, Crinsinziacum, Campaniolam, Legoniscurtem, Wanbionis rivum, Ebroniscurtem & Libenillam; Onoraciacum, Wanram & Hayroscum, Frigidam-concam, Vilare, Nureicurtem, Quernum, Milefiacum, Dedoniscurtem, Maurilioniscurtem, Genebrarias, Joranicas (r), ad offerendam oblationem Domino; Briadiscurtem, Villam monachorum dimidiam cum Ecclesia; Balcionachas, Anjocas, Mauriniscurtem, Valerianam, Rodulphi-vilare (s) ad facta tecta templi restauranda; Campanisum, Monasteriolum, Provincherias, Waldoniscurtem, Bologniacivillam, Ecclesiam Aynulsville, Anfaldicurte, Siricicurte, Beelleville (t) medietatem; Ecclesias omnes de fisco Wambionis rivi ad mensam fratrum; ceteras verò res ad vestimenta emenda. In provincia autem has villas, id est Vividiscalis five Wapingas, & Vallem Quiriadem sita in pago Ebredunense. In pago Lingonenfi, Malciacum, Jorchenniacum & quidquid ibi respicit: hec sunt centum quinquaginta mansi ad indumenta fratrum, alibi Bayzum ad indumenta fratrum. Aignaldicurtem cum Ecclesia in honore sancti Albini, Canziacum, Fruminam & Rimiliacum, & quicquid ad istas villas pertinet. In pago Virenfi villa, que Bucciniaca dicitur. In pago Salinenfi super fluvium Cernonem Ecclesiam in honorem sancti Martini cum mancipiis utriusque sexus, & loca duo in Marfali (u) cum encis suis & mansis quatuor. In vico Mediano (x) loca duo circa hunas sancti Apri. In vico Bodesio mansum unum cum universis appenditiis suis, Sanctum Bricium, Ferrerias, Ficcium, Lambreium, Kalmas, Ravinifontanam, Fulchericurtem cum duobus tonis, Gondoniscurtem, Angolifvilare, Fontanas, Anagrates, Sanctum Valbertum, Trenoacum cum appenditiis suis, Ecclesiam de Janez cum appenditiis suis, Sanctum Egi-

gium, Sanctum Sulpicium, villam Manfredi, Pometum, Boens, Adelens, Capellam, Perretivillam, Bolatum, Bruscam, Baldoniscurtem, Huns (y). Hec igitur ratione & discretione utiliter inspecta jura, auctoritates, privilegia, libertatem a sancte Romane sedis Pontificibus, five ab antecessoribus nostris Regibus, vel Imperatoribus supra nominatis sancte Luxoviensi Ecclesie concessam & contraditam confirmamus, corroboramus & auctorifamus. Infuper Imperiali auctoritate nostra per omnem ejusdem Ecclesie Abbatiam precariam omnimodis fieri prohibemus; & ut homines ejusdem Monasterii necessitatibus fervientes ad diversa negotia per universum Regnum Imperiumque nostrum nostro imperiali banno libere & secure discurrant; & nullus judex publicus, aut exactor nullum theloneum portaticum, pontaticum, gestaticum de ipsis aut eorum hominibus undecumque fiscus accipere consuevit, ullatenus exigere presumat, nec in pontibus, nec in aquis, sicut prediximus, nec in mercatis, nec in quibuslibet locis, sed per quecumque castella, portus vel quelibet loca, homines & negotiantes ipsius monasterii ire, redire, vendere & comparare absque alicujus contradictione prevaleant. Si quis autem, quod absit, hanc nostre corroborationis paginam violare presumpserit, auri purissimi centum libras componat, & in scriniis Imperatoris reponat.

Taliter dicata atque exornata rebus, prediis, religione diu floruit Luxoviensis Ecclesia, cumque ibidem spiritalis schola vigeret, post multa annorum curricula subito orta est tempestas lacrimabilis, cujus rabiem pene sensit totus orbis. Gens quippe Hungrorum ferocissima cum innumeris pugnatorum copiis ad affligendam Ecclesiam ultione divina erupit (z); cumque Burgundionum Regnum exercitus invaderet copiosus, contigit ut viri diabolici Luxovium venientes, locumque omnino desolantes, Abbatem & monachos, quos ibidem reppererunt, interfecerunt; sicque Ecclesia Dei confunditur, jura rumpuntur, legum statuta violantur, possessiones Ecclesie ab impiis undique rapiuntur, sacris non est reverentia locis, prevalente nequitia impiorum totus pariter concidit honor religionis. Nam villas & possessiones prefate Ecclesie in hereditatem sibi diripuerunt manus alienorum. Et ex villis, ex quibus annuis censibus predictae Ecclesie fratres vivere solebant, quidam perversus Hugo comes (aa) in quibusdam castra construxit, quedam, uti erant, in usus proprios vindicavit. Cumque Rex non esset, qui vere intuitu justitiae hujus impii pravitati posset ex toto resistere, ejusdem Ecclesie fratres compulsi sunt sedis apostolice interpellare Pontificem. Romanus vero Pontifex illum ejusque sequaces anathematis vinculo constrinxit, quo usque male ablata redderent.

Itaque post multorum curricula annorum (bb), Stephano Papa Romane Ecclesie presidente, Ludovico Romanum Imperium regente, vir venerabilis Ansegisus Luxoviensis Abbas, de predictis villis atque castellis diutissime male ablati talem concordiam fecit: denique ab utraque parte in primis statutum est & Apostolica auctoritate prohibitum, ut de castellis & terris eidem monasterio ablati aliis Ecclesiis vel monasteriis quippiam dari licitum esset. Similiter

& decimas proprii laboris omnium dominiorum quoquo modo laborantium & croacarum, bovariarum, jugerum, coloniarum, nemorum faginatorum, fiscalie, merescacie, brolii, ancingiarum & decimam omnium pascuorum, omniumque animalium : sicque sint Ecclesie Luxoviensis homines & parrochiani. Et ut exhinc omnis contradictio sopiatur, nominatim castra & villas exprimimus. Wambionis rivus cum omnibus appenditiis suis; Clarus mons cum omnibus appenditiis suis; Geonis villa cum omnibus appenditiis; Jussey cum omnibus appenditiis suis; Onorifiacus cum omnibus appenditiis suis; Granicas cum suis; Falconiacum cum suis; Vravra, Membreiacum, Vitreium, Reife, Siscis, Bugeium, Ongeium, Gifuncurtem, Agerium, Hagrofeum, Offiniacam villam, Crifentiacum, Seuncort, Ebruncort, Lidinevillam, Milefiacum, Arfeiacum, Cimbiniacum, Minurs (cc). Si quis igitur in futurum ex heredibus hanc concordie pactionem ad damnum Ecclesie remove vel minuere ausus fuerit, si non congrua satisfactione emendaverit, reum se divino iudicio de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore & sanguine Dei & Domini nostri Jesu Christi alienus fiat, atque in extremo examine districtè ultioni subjaceat. Acta sunt hec anno ab Incarnatione Domini DCCCXV, indictione octava (dd), Stephano Papa Romanam Ecclesiam gubernante, Ludovico cognomento pio Francorum Regnum strenue regente, Ansegiso viro religioso Luxovienſe cenobium pro viribus reformante.

(a) Communicavit nobis inter alios prae dilectus amicus Reverendus Dom. Grappin, ordinis sancti Benedicti è congregatione SS. Vitoni & Hydulphi fodalis, Monasterii S. Ferrucii extrà Muros Bifuntinos Prior. Auctor est doctissimae elegantisque Luxoviensis Monasterii historiae, quam in Academiâ Bifuntinâ praemio coronatam publicis typis edendam exoptant amici & eruditi.

(b) Haec notitia perperam diceretur diploma Caroli Magni ex quodam ipsius chartae contextu, ubi ipse Imperator fingitur stylo praeci piens nominativo. In eâ enim memorantur tum dispositio facta an. 815 sub Ludovico Pio, Caroli successore, tum diplomata Lotharii & Othonis, tum irruptio Hungarorum, tum ipsius Hugonis Nigri perversa occupatio. Hinc chartam non immerito dicimus conscriptam deficiente saeculo decimo, cujus characteres exprimit ipsa membrana. Auctorem illius suspicatur D. Grappin esse Adsonem, Luxovienſem sub Abbate Aalongo monachum atque auctorem vitae S. Walberti, cum quâ concordant & tempora & sensus & ipsa quandoque verba notitiae memoratae.

(c) Fundata fuit an. 590 in Vosago Burgundico à S. Columbano primo Abbate Luxoviensis Abbatia, sanctis doctisque viris florens semper & illustris.

(d) Indè *Vir venerabilis Hugo ejusdem Ecclesie (Luxoviensis) Abbas* an. 1123 Henrico V Imperatori obtulit *privilegia Imperatorum Lotharii scilicet ac Ludovici, in quibus continebatur qualiter Pipinus quondam Rex & Imperator Carolus per eorum auctoritatem concessissent eidem monasterio &c.* Henricianum praeceptum suo dabimus loco.

(e) Id est, in Alfatiâ & in Elfgaudiâ.

(f) Betoncourt-Saint-Pancras, situs in decanatu Grangenſi, cujus parochiam confert Abbas Luxoviensis. (g) Scilicet Ingersheim, Roderen & Wittenheim in superiori Alfatiâ.

(h) Fortè Ramsbach. (i) Alſchweiller & Sultz. (l) Zellenberg. (m) Beblenheim.

(n) Rosheim. (o) Fortassis Ergersheim. (p) Artzenheim.

(q) Sappenheim vicus Alfatiæ destructus.

(r) Extant adhuc hodiè in comitatu Burgundico vici dicti Granges, Membrey, Aufonvelle, Jussey, Gefincourt, Crefancey, Champagny, Allioncourt, Vignori, Liebevillers, Anrosey, Vaivre, Aroz, Froideconche, Villars, Neurey, Quers, Melecey, Genevrey, Mailleroncourt, Joney, &c.

(s) Briancourt, Balançon, Anjeux, Meurcourt, Valleroy, Rovillars, &c.

(t) Champagney, Montureux, Provencheres, Voloncourt, Buligneville, Ainvelle, Girecourt, Bevillers, &c. (u) Marfal in Lotharingâ. (x) Moyenvic.

(y) Saint Bresson, Ferrieres, Fecey, Lambrey, Charnes, Fouchécourt, Godoncourt, Aillevillers, Fontaines, Anegrey, S. Valbert, Ternuay, Janey, S. Gelin, S. Sulpice, Vellemenfroy, Pomoy, Bouhans, Adelans, la Chapelle, Boulot, Breuche, Badoncourt, Ehuns, &c.

(z) Anno scilicet 926.

(aa) Est Hugo, dictus Capetus & Niger, potens in Burgundiâ comes an. 952 defunctus.

(bb) Potius legendum est *ante multorum curricula annorum*, cum agatur de dispositione peractâ initio noni saeculi.

(cc) Hodiè vici in Burgundiae comitatu fiti dicuntur Vignori, Jonvelle, Juffey, Anrosey, Granges, Fauconney, Membrey, Vitrey, Ray, Scie, Bongey, Ouge, Agea, Roſey, Aufonville, Crefancey, Seurre, Melecey, Arcey, Ceimboing, Menoux, &c.

(dd) Error est in ærâ chronologicâ, cum anno 815, in quo concordat indictio octava, nec Papa fuerit Stephanus IV an. 816 tantum electus, nec Abbas Ansegisus ad Luxovienſem Abbatiam anno 817 solummodò promotus.

TIT. 438.

CHRONICON breve Abbatiae Monasteriensis in valle San-Gregorianâ conscriptum desinente saeculo duodecimo.

Ex Autographo ejusdem Abbatiae (a).

ANNO M. LXVIII. dedicata est Capella ad Mulebac (b) a Domino Berengero Episcopo (c), nova facta a Domno Abone Abbate (d).

Anno M. LXXII. obiit Berengerus Episcopus, successitque ei Burchardus.

Anno M. LXXXIV. obiit Domnus Abo Abbas, successitque Domnus Reginherus.

Anno M. LXXXVII. obiit Dom. Reginherus Abbas, successitque Domnus Samuel Murbacensis & Wirzenburgensis Abbas.

Anno M. XC. reliquit nos Domnus Samuel, successitque Domnus Rudpertus.

Anno M. XC. IX. obiit Rudpertus Abbas, successitque Domnus Adelbertus. Fames maxima tribus annis.

Anno M. C. VI. obiit Domnus Burchardus Basiliensis Episcopus : successit Domnus Rudolfus. Columbaria villa (e) combusta.

Anno M. C. X. reliquit nos Dom. Adelbertus, successitque Dom. Eggehardus. Dedicata est Ecclesia ad Palcove (f).

Anno M. C. XX. reliquit nos Dom. Eggehardus, successitque Dom. Chuonradus.

Anno M. C. XXII. obiit Dom. Rudolfus Basiliensis Episcopus, successitque Dom. Bertholfus. Eodem anno obiit Dom. Chuónradus Abbas, successitque rursus Dom. Adelbertus.

- Anno M. C. XXV. reliquit nos Adelbertus Abbas secundo, successitque ei Dom. Chuonradus alter.
 Anno M. C. XXVIII. obiit Eggehardus olim Abbas.
 Anno M. C. XXXII. reliquit Dominus Bertholfus Episcopatum, successitque Domnus Adelbero tercius.
 Anno M. C. XXXV. reliquit nos Chuonradus Abbas, successitque Dom. Egilolfus.
 Anno M. C. XXXVII. obiit Adelbero Episcopus in Italia.
 Anno M. C. XXXVIII. Basileae ordinatur Orthliebus Episcopus.
 Anno M. C. XLV. fames valida duobus annis.
 Anno M. C. L. hiems valida cum fame maxima & inundatione, & defectus omnium fructuum, & ariditas vinearum & nucum, & pestis animalium.
 Anno M. C. LIV. obiit Dom. Egilolfus Abbas, cui successit Dom. Orthlibus.
 Anno M. C. LVIII. reliquit nos Dom. Orthlibus : successit Egilolfus.
 Anno M. C. LXII concilium in Bisuntio. Excidium Horbuorch (g).
 Anno M. C. LXIV. mortuo Orthliebo Basileensi Episcopo successit Ludowicus.
 Anno M. C. LXIX. obiit Egilolfus Abbas secundus, successitque Domnus Thuringus Abbas.
 Anno M. C. LXXVIII. resignavit Domnus Thuringus Abbatiam in manu Domini Imperatoris in vigilia Ascensionis, & successit ei Dom. Henricus Abbas, qui praepositus fuerat ad sanctum Albanum (h).
 Anno M. C. LXXXIII. devastatur locus iste incendio circa crepusculum noctis idibus Martii & diluculo circa calendas Decembris.
 Anno M. C. XCIV. reliquit nos Domnus Henricus Abbas : successit Bernardus.

(a) Communicavit nobis Domnus de Millian ordinis S. Benedicti ex Congregatione SS. Vitoni & Hydulphi sodalis, Abbatiae Monasteriensis olim Prior, à quo etiam acceptam anteriorem hujus Chronici partem jam edidimus in codice diplomatico Historiae Ecclesiae Argentinensis, tom. 1, num. 16, pag. xxi-xxv. (b) Muhlbach in valle Monasteriensi. (c) Scilicet Basiliensi.

(d) Id est, Monasteriensi. (e) Colmaria. (f) Balgau. (g) Castrum Horburg. (h) In Basilea.

TIT. 439.

CATALOGUS episcoporum Basileensium exaratus circa finem saeculi undecimi.

Ex Membranâ Abbatiae Monasteriensis.

HAEC sunt nomina Episcoporum Basileensium. Walaus Archiepiscopus sub Gregorio Papa III (a). Baldebertus sub Zacharia Papa (b). Haittho sub Leone Papa III (c). Udalricus sub Paschale Papa I (d). Wichardus sub Sergio Papa (e).

Fridebertus sub Benedicto Papa III (*f*). Ruodolphus sub Adriano II (*g*). Iringus sub Marino Papa (*h*). Landeolus sub Adriano Papa III (*i*). Ricuinus sub Stephano VI (*l*). Wichardus (*m*). Adalbero (*n*). Adelbero (*o*). Udalricus (*p*). Theodericus (*q*). Beringerus (*r*).

(*a*) Circà annum 740. (*b*) Anno 748. (*c*) Annis 802, 810, 811 & 822. (*d*) Anno 823.
 (*e*) Circà annum 844. (*f*) Anno 856. (*g*) Circà annum 871. (*h*) Anno 883. (*i*) Anno 885.
 (*l*) Anno 897. (*m*) Annis 930 & 948. (*n*) Hic defunt quidam Episcopi. (*o*) Annis 999 & 1019.
 (*p*) Annis 1028 & 1040. (*q*) Annis 1042 & 1052. (*r*) Qui obiit anno 1072.

TIT. 440.

E X C E R P T A

VITAE S. GERMANI primi Abbatis Grandivallensis,
 quam ad finem septimi saeculi edidit Bobolenus monachus & presbyter (*a*).

SANCTUS GERMANUS Abbas & Martyr, natali solo Trevirensum urbís incola fuit, ex genere senatorum genitus, sed nobilior sanctitate : pater ejus Optardus Cum esset infantulus, traditus est beato Modoaldo, qui & ipse illis diebus Trevirorum urbís cathedram arce sanctitatis tenebat : qui cum audisset eum elegantem, & sagacis ingenii cerneret puerum, litteris liberalibus eum erudire cepit. *Factus dein Germanus monachus Abbatiae Luxoviensis, ordinatus fuit presbyter.* Erat autem pater monasterii illius Waldebertus nomine, *qui* cernens certatim undique catervas monachorum coadunari, cepit de tam plurima multitudine loca uberrima, ubi de suis monachis ad habitandum adunaret, exquirere. Audiens autem Gundonius vir illustis, quod beatus Waldebertus Abba sagaci intentione requirebat loca, ubi monachi sui residere & vitam sanctam degere deberent, . . . dedit illi loca opportuna Waldebertus ad ipsum locum accessit & invenit locum uberrimum, infra faxorum concava, Vallem, quam nuncupavit Grandem-vallem, & est amnis in ea cum multitudine piscium, hortans fratres suos ut ibidem consistere deberent. . . . Post hec cepit Waldebertus sacerdos Dei intra semetipsum tacitus cogitare, si posset reperire de suis fratribus ex genere nobili & sacris apicibus vel litteris eruditum, in sanctitate conspicuum, qui ipsos monachos secundum tenorem regule gubernare & regere deberet. . . . Sanctus Germanus eligitur Abbas. Venerabilis vir sacerdos Dei cum ipso Germano ad ipsum monasterium Grandem-vallem veniunt Fratres vero

exhortabatur ut eos de sua obedientia absolutos reddat, & sancto Germano pro Dei intuitu obedientie colla submitterent : quod & ita fecerunt. Accepta igitur benedictione, tria monasteria scilicet sancti Ursicini (b), atque Verdinenſe, (c) necnon & Grandivallenſe in ſuo recepit dominio. . . .

Contigit autem ut moreretur Gundonius Dux (d), & Bonifacius Dux, ſive Cathicus in locum ejus ſuccederet (e). Qui cepit nequiter opprimere populum illum vicini monaſterii, cepitque imputare quod ejus antecellori ſemper rebelles fuiſſent. Illis vero proteſtantibus, quod nefas erat quod eis imputabatur, multis modis affligere eos conabatur. . . . Igitur homines hos neque audientes tunc jubens ad ſe venire centenarios illius vallis eos in exilium ire precepit. Tunc Cathicus aſſumpſit ſecum phalanges Alamannorum gentis bellicoſe : orto jam ſole ingreſſus eſt ſuper valle. Quod cum nuntiatum eſſet beato Germano, quod Cathelmundus a partibus aquilonis cum magno exercitu ingrederetur ſuper valle illa & Cathicus ab alia parte cum ingenti exercitu adveniret : tunc beatus Germanus, acceptis ſecum pignoribus ſanctorum, cum libris & prepoſito monaſterii nomine Randoaldo ad eum properare ſtudet. Sed antequam perveniret ad eum ; homines inimici diabolo impleti projece-
runt eum in terram : qui tandem pervenerunt ad Cathicum & invenit eum in Baſilica ſancti Mauricii cum Erico Duce, conſiliantes in invicem. Cepit autem beatus Germanus alloqui eum & dicere : inimice Dei & veritatis, cur ingreſſus es ſuper homines chriſtianos ? cur non pertimeſcis ad naufragium perducere monaſterium meum, quod ipſe edificavi ? At ille veniam poſtulat de commiſſo ſcelere : falſa humilitate vadimonium ſuum in manum ejus dare voluit. Sed ille renuit accipere, promittens ſe de omnibus ſatiſfacturum eſſe. Ingreſſus inde reliquit eum in Baſilica ſancti Mauricii cum uno tantum comite nomine Randoaldo.

Ille vero videns quod nihil proficeret, ſed per totam vallem cernens tanquam a luporum morſibus vicinos monaſterii laniari & domus eorum incendio concremari, flevit diutiſſime & manus palmasque in cælum tendens dicebat : vide, Domine, ne fileas, quia gens barbara ingreſſa eſt ſuper nos. Quem repedare volentem ad monaſterium ſuum cum collega ſuo in via ſecuti ſunt homines pleni demonio. Quos videns ſanctus Germanus martyr & ſacerdos Dei verbis pacificis eos alloquebatur, dicens : nolite, filii mei, tantum nefas perpetrare in populo Dei. Illi vero, ut erant repleti demonio, eum exſpoliarunt veſtimentis ſuis. Cumque cerneret beatus Germanus martyrium ſuum prope aſſeſſe, fratri ſuo Randoaldo loquebatur, dicens : ſimus pacifici, fratres mi, quia hodie fructum bonorum noſtrorum confequimur. Poſt hec unus ex iis, qui erat audacior, repletus demonio, lancea perfodit eum, ſimulque & Randoaldum. Corpus remanſit exanime : anima illius penetravit celos. Cumque hec acta fuiſſent, fratres ejus requirebant eum, huc atque illuc circumeuntes. Fere hora tertia noctis invenerunt eum jam deſunctum cum collega ſuo ; & levantes corpus ejus cum ejulatu magno deferunt in Baſilicam

sancti Urficini suo opere constructam. Acta sunt hec ipsa nocte in vigilia cathedre S. Petri (f). Cum fratres ad vigiliis excubarent, nuntius venit qui diceret Patrem monasterii ab hoste iniquo interfectum fuisse. Illi vero cum ejulatu magno deferunt eum in Basilicam S. Petri & sepelierunt eum.

(a) Vitam hanc ediderunt Bollandus, *Acta sanctorum*, tom. 3 *Februarii*, pag. 264 & 265 atque ex eo Mabillon, *Acta sanctorum ordinis S. Benedicti*, tom. 2, *saeculo 2*, pag. 489-493. Auctor illius coëvus, eleganti fatis stylo praefertim notandus, est Bobolenus presbyter, monachus, ut videtur, Grandivallensis, qui quindecim vel viginti tantum annis post obitum beati Germani eam exaravit. Eo enim scribente, vivebant adhuc nonnulli rerum à S. Germano gestarum testes oculati. Bobolenus autem opus suum, prae aliis aevi sui scriptis insigne, dedicavit *Deicolo*, *Leudemundo* & *Ingefrido patribus*, qui tunc preaeant Abbatis Grandivallensi, S. Urficini & Luxoviensi.

(b) Monasterium S. Urficini à Sancto Urficino beati Columbani discipulo primò inchoatum auctum dein fuit à S. Wandregisilo Abbate Fontanellensi, qui in *Elisangium commigravit territorium*, ubi & monasterium *struxit pro temporis opportunitate in possessione propria: ibi namque beatus Urficinus requiescit venerabiliter humatus*. Verba sunt auctoris coëvi vitae S. Wandregisili, num. 7, apud Mabillonem, tom. 2 citato pag. 514. Elisangium territorium est non ipsa Alsatia, ut arbitratur Schoepflinus *Alsat. illustr.* tom. 1, pag. 753, sed Elsgaudia Ducatus Alsatienfi tunc annexa.

(c) De Monasterio Verdensi fusiùs egimus iu Historiâ gallicâ Ecclesiae Argentinensis, tom. 1, lib. 3, pag. 305-311. (d) Dux erat Alsatiae.

(e) Ex malè intellecto hoc loco ortus est error Mabillonii, qui Bonifacium Ducem Alsatiae in Childericiano diplomate anno 661 memoratum cum Cathico ejus successore eundem esse putavit. Sed illos fuisse diversos, nec vocem *five* nativo sensu esse intelligendum, rectè animadvertunt Sudanus, *Basilea sacra*, pag. 68, Cointius *Annales Ecclesiastici Francorum*, tom. 3, num. 34, pag. 542 atque Schoepflinus *Alsat. illustr.* tom. 1, pag. 754. Locus Boboleni fortè sic est emendandus: & *Bonifacius Dux, huic Cathicus in locum ejus succedere*. Nam Chadichum à Bonifacio fuisse diversum innuit ipsa Boboleni narratio, in quâ Bonifacii nomen semel, Chatici vero plus vicies dicitur. Chaticum verò eundem cum Athico vel Adalrico Duce Alsatiae extitisse nomen, tempus, caeteraque rerum circumstantiae asserunt. Aspiratio enim illa *Ch*, nomini proprio praemissa, fuit apud Francos non infrequens.

(f) Nempè 21 Februarii die, quâ solâ olim celebrabatur cathedra sancti Petri.

TIT. 441.

F R A G M E N T U M

Vitae SANCTAE SALABERGAE Abbatissae Laudunensis conscriptae desinente saeculo septimo (a).

SALABERGA (b) in suburbano Leucorum oppido, territorio Lingonico confini, secundum seculi dignitatem clarissima, parentibus non infimis ac in servitio Dei per omnia devotis exstitit oriunda (c). Tunc venerabilis vir Eustasius Abba ex Luxovio monasterio pervenit ad quemdam virum (d) illustrissimum, opibus & divitiis opulentum, famaue secundum seculi dignitatem preclarum & aulicis rebus aptum, nomine Gundoinum, qui eo tempore manens erat apud villam Mosam nomine ob amnem in eo loco defluentem sic appellatam (e). Viso igitur Gundoinus venerabili viro, velut gratissimum

munus suscepit. Cepit isdem vir Dei sciscitari, utrum eidem viro illustri Francorum orto natalibus soboles adesset. . . Tunc vir illustris Gundoinus, cum conjuge sua Saretrude eleganti forma & nobili femina, duos bone indolis adolescentulos ob benedictionis percepturam gratiam presentavit : quorum senior Leuduinus cognomento Bodo, junior vero Furculfus, qui & ipso alio vocabulo Bodo dicebatur. Sciscitatur denuo vir Dei, si adhuc proles superesset : ad quem illi fatentur se habere puellam germanam, licet etate preferentem, *scilicet Salabergam*. . . . Inter ceteras nobilium Sicambrorum feminas (*f*), Odila nobilitate & ingenii natura boni pollens, que & ipsa pridem a venerabili Walberto, *Eustasii in Abbatia Luxoviensi successore*, christiani vigoris insigne ac salubre acceperat antidotum, consilio accepto cum legali viro illustri Bodone, quem superius Leuduinum prediximus, qui in eo tempore industrius & potens erat, postpositis phaleramentis mundi ad Dominum sunt conversi. Res sue fuerunt monasteriis collate : post beatam Salabergam *sororem dicti Leudui* eundem callem terentes Laudunum properaverunt. Bodo, incisa cesarie, monachi, in quantum res sinebat, agebat officium, ac non multo post Tulli opidi adeptus Episcopatum nature debitum reddidit. Veneranda quoque Odila, Christi stigmatibus suscepto, sanctarum virginum se choro coniungens *in monasterio Laudunensi*, sub obedientie tenore vitam beatam degens spiritum, cui omnia debentur, reddidit.

(a) Vitam illam ab auctore anonymo, sed cœvo, conscriptam, atque Anstrudi Abbatissæ, quæ ipsius Salabergæ erat filia, dedicatam ediderunt, præter Acherium, *additamenta ad opera Guiberti Abbatis pag. 679 & seq.*, Mabillon *Acta sanctorum ordinis S. Benedicti, tom. 2, sæculum secundum, pag. 404-414, edit. Venetæ*, atque Joannes Cleus *Acta sanctorum Bollandiana, tom. 6 Septembris, pag. 521-529*.

(b) Apud Mabillonem, *num. 2, pag. 405*, & Cleum, *pag. 521*.

(c) Orta est S. Salaberga, ut arbitrantur probantque Mabillon & Cleus, in pago Odornensi, dicto l'Ornois, in loco qui ab ejus patre nomen Gundoini curtis servans vocatur hodie oppidum *Gondrecourt*, pagi Ornenfis caput.

(d) Apud Mabillonem, *num. 4 & 5, pag. 406*, & Cleum, *pag. 522*. Gundoinum verò circa annum 618 vel 620 invisit Eustasius Abbas. Obitum Salabergæ ad annum circiter 665 assignat Cleus *p. 520*.

(e) Hodiè Meuse-en-Bassigny. Gundoinum illum eundem esse cum Gundonio Duce, quem supra memorata S. Germani vita, *tir. 440, p. lxxxiv*, dicit Abbatissæ Grandisvallenfis fundatorem, judicat Longuevallius, *Hist. de l'Église gallicane, tom. 3, pag. 566*, & plene contra Mabillonem negantem assertit Cleus, *pag. 518 & 524*. Et reverà conspirant tempora cum nominibus, conspirat præsertim in actis utriusque Germani & Salabergæ ipsius Gundonii sive Gundoini cum Waldeberto Luxoviensi Abbate conversatio. In ultimis reverà Dux non dicitur. Ast præclari, quibus eum ornat Salabergianus Agiographus, tituli, suusque in aula Dagoberti apud eundem favor virum potentem designant illustrioribusque functum in republicâ muneribus. Dein præeminentem illam Ducis dignitatem fati innuit auctor vitæ S. Agili, *tom. 6 Augusti, cap. 3, num. 15* dum Salabergæ patrem describit *potentissimum virum nomine Gundoinum, qui generositatis fastu ac enormi dignitatis copia splendebat*. Scriptor vitæ S. Anstrudis Abbatissæ Laudunensis, *num. 1, apud Mabillonem, tom. cit. secundo, pag. 936*, dicit ejus matrem *Salabergam fuisse generosi & religiosi viri Gunduini religiosam filiam*. Dies trigesimus Octobris notatur tanquam dies obitus Gundoini in eo sanctorum Calendario, quod Pfalterio Hemmæ Reginae Francorum præfigitur, ut observât Mabillon, *Annales Benedictini, tom. 1, pag. 440*.

(f) Apud Mabillonem, *num. 17, pag. 410*, & apud Cleum, *num. 18, pag. 526*.

TIT. 442.

E X T R A C T A

Ex actis Martyrii sanctorum DESIDERII Episcopi &
REGENFRIDI Diaconi, conscriptis ineunte saeculo
nono (a).

*Ex duplici membranaceo Abbatiae Murbacensis (b) & Bodecensis
Monasterii (c) manuscripto.*

BEATISSIMUS DESIDERIUS, Rhodonis civitatis indigena, non exiguis parentibus ortus, in eadem civitate sacris litteris imbutus & eruditus, succedentibus gradibus ecclesiasticisque dignitatibus, electione populi clericorumque conniventia Episcopatus dignitatem ascendit (d). Profectus dein Romam, praeter alios ducens secum focium suum Regenfridum (e) Diaconum suum & filium in baptismo, exindeque revertens multos comites suos in itinere mortuos perdidit. . . . Dein redeundo venit in fines Alamannorum, ad locum, cujus vocabulum est Mortnaugia (f), ubi Dux preerat nomine Willarius (g). Audivit autem quemdam Episcopum (h) non secundum catholicam fidem docentem, quem coram omnibus arguit Ille autem torvo vultu & pectore irato intuens in eum dixit se nihil nisi rectissimam catholicamque fidem aliquando predicasse. Inde igitur gravissima contentio orta est in populo una cum Duce eorum, ita ut ipse Dux adduci precepisset utrosque in medio eorum, quibus ait : vos quippe debuistis lites & contentiones sedare in populo & christianam defendere fidem, quia sacerdotio fungimini. Cur ergo plebem hanc concitastis & turbastis a credulitate illorum. Cui sanctus Desiderius respondit : tacere non possumus & non loqui, ubicumque contra Deum audimus aliquid repugnare & documenta fallacia predicari. Alius affirmabat dicens : non ego turbavi populum hunc, qui veritatem loquor, sed iste qui extraneus atque alienus a fide esse dignoscitur. In hunc ergo modum contendebant coram Duce (i) & reliquo conventu. Tunc sanctus Desiderius cum fiducia ad iudicem dixit : ignem copiosum jube accendi, ubi totus hic cetus concurrere possit, & projiciamus baculos nostros in medio ejus, & tunc probabitur eventus rei. Ad hanc vocem Dux consentit simul cum Episcopo & cetera plebe, accensusque est ignis vehemens, cujus flamma altius percrebuit. Et projectis baculis suis in medio ejus, sancti Desiderii baculus ita illelus evasit, sicut in ignem projecit : alterius vero ita consummatus est in momento coram ipsis & in cinerem redactus, ut ab eo qui tum intromisit non posset

amplius reperiri (l). Tunc omnis multitudo populi una cum Duce eorum crediderunt iis, que a sancto Defiderio dicebantur, videntes signum, quod factum fuerat, & glorificaverunt Deum & servum ejus, quem miserat liberare illos ab errore vite sue. Mansit autem illic aliquot diebus & instruxit eos de omnibus, quibus prius erraverant. . . . At illi valescentes, simul cum Duce, ditatum etiam muneribus sacris, dimiserunt illum ire in pace.

Ille autem abiit per viam, que ducit ad desertum Vosagi, in regionem Burgundionum, ad montem, cujus nunc vocabulum est sancti Defiderii (m), ibique reperit oraculum (n) non pergrande in honore sancti Martini constructum. Ubi cum ingressus causa orationis fuisset, facta est concursio populorum ad eum, qui viciniore erant, talem virum audire & videre cupientes..... Erat autem in eodem loco sanctimonialis femina, que excubabat in atrio illius oraculi, sedulum ministerium prebens cunctis venientibus & in illud introeuntibus. Denique, post exhortationem populi & solemnitatem missarum secundum solitum morem expletam, . . . sanctissimus Presul jussit suo socio, scilicet Regenfrido, vestimenta, in quibus missam prius celebraverat, in loco pristino recondere : deinde ceptum iter carpere cepit. Audientes autem hec quidam, qui illuc convenerant & pulchritudinem vestimentorum ejus considerantes, ac speciem vasorum, calicis scilicet & patene, ac phiale argenteae, que illi nuper Dux obtulerat Williaris, exarserunt in concupiscentiam illorum, putantes eos amplius aliquid thesauri vel pecunie habere. Adherentes vestigiis beati viri cogitare ceperunt ac pertractare, quemadmodum eum interficerent & spolia ejus diriperent. Ille autem . . . valescens ancillule Christi, ceterisque fidelibus illic congregatis proficisci cepit ad locum passionis, qui nunc vocatur ad Crucem (o). . . . Cum pervenisset virgulam suis manibus contorquens gracilem huc illucque in modum crucis ibi se in oratione prostravit, ac suis sequacibus similiter precepit. Que virgula post passionem ejus crevit in arborem magnam in eandem similitudinem crucis. Et nos & multi vidimus illic stantem, ac diu durantem, quasi annis octoginta & eo amplius (p): unde & locus ille vocabulum sumpsit. Et completa oratione, . . . ecce viri iniqui ferro armati accedentes, ut eos perimerent, interfecerunt primo sanctum Regenfridum; ac demum servum militis Christi insanabili plaga, capite scilicet in duas partes pugione diviso, semivivum reliquerunt. Tandem venientes ad Defiderium in oratione prostratum invenerunt, eumque gladio percusserunt, eo quod ad spolia festinabant, adhuc tamen vivum dimiserunt. Tunc demum spolia diripientes via, qua venerant, redierunt. Fertur autem a multis eos in via rixari cepisse propter divisionem pecunie & accidisse, ut cum se ad invicem pacificare non possent, omnes fuissent ab invicem trucidati. Sanctus vero Defiderius, antequam spiritum exhalaret, videns etiam servum vivere posse, ait illi : surge, frater, in nomine Domini & vepre, que circumstat tibi, caput tuum cinge & renuncia famule Dei, unde hodie recessimus, ut huc veniat cum presbytero & corpora nostra sepeliant in oratorio beati Mar-

tini (q). Ille autem abiit & iussione Domini sui complevit, atque multis diebus ibidem vixit, signumque vepris cum testimonio semper in capite portavit. . . . Vir autem Dei expiravit. Dux autem regionis illius nomine Rabiacus (r), cum audisset famulos Dei tanta ac talia perpeffos, voluit in locum alium transferre. Sed veniente presbytero oratorii superius prelibati, una cum famula Domini nomine, ut refertur, Pomponia, servoque martyris Christi Williberto (s), accefferunt & adportantes ad locum pristinum, ibi cum magno honore eos sepelierunt Vidimus & tabulas ipsius martyris Desiderii, in quibus continebatur ubi Pontifex fuerit & per quanta lustra annorum circuibat corpora sanctorum, & cetera que pre multitudine ac spatio dierum deleta esse videntur. Dux vero supra nominatus Rabiacus videns virtutes martyrum loculum fabricari fecit, ac tabulam argenteam miro opere sculptam, in qua nomen suum litteris impressit, & super tumultum posuit (t). Passi sunt autem sancti Martyres Desiderius & Reginfridus quintodecimo kalendarum Octobris (u), tempore Childerici Regis (x), regnante Domino Jesu Christo.

(a) Auctor horum actorum ignotus est, nec omnino sanctis Desiderio & Reginfrido coëvus. Suppar tamen fuisse videtur, scripsitque, ut ex textu ipso iudicat Joannes Stiltingus, *Acta sanctorum Septembris*, tom. 5, pag. 788 & 792, octoginta vel centum annis post eorum obitum.

(b) Qui inscribitur : *Historia sanctorum Desiderii & Reginfridi*, testante Calmeto apud Montefalconium, *Bibliotheca bibliothecarum manuscriptorum*, tom. 2, pag. 1177.

(c) Codex ille Canonice Bodecensis in dioecesi Paderbornensi sitae dicitur Passionale, ex cujus fol. cvi, & sequentibus Acta SS. Desiderii & Reginfridi à Gamansio descripta & ad Bollandum anno 1641 transmissa edidit anno 1755 ipse Stiltingus, tom. cit. pag. 789-791.

(d) Videtur esse idem *Desiderius Episcopus*, qui sine sedis adnotatione memoratur in vitâ sancti Ansberti apud Henschenium, *Acta sanctorum ad diem nonam Februarii*, pag. 353, & apud Bouquetum, in *Scriptor. rer. Gallicarum*, tom. 3, pag. 618 : in eâ numeratur inter sexdecim praeules Rotomagensis, quod idem Ansbertus circa annum 689 celebravit, concilii. Desiderium fuisse Episcopum Rhedonensem (*Rennes*) opinantur plerique, tacentibus tamen antiquis ejusdem Ecclesiae Catalogis & Ritualibus, in quibus, omisso S. Desiderii nomine, leguntur an. 689 Wilhelmus & an. 719 Moderrannus antistites. Eum Ruthenensem (*Rhodés*) potius dicimus Episcopum : magis concordant ipsa S. Desiderii acta, in quibus laudatur *Rhodonis*, sive *Rhodonenfis civitatis Episcopus*, & quaedam Martyrologii Ufuardini auctuaria, quae eum dicunt *Rudunensem Episcopum*.

(e) Ità manuscriptum Murbacense; legit verò Bodecense : *Reginfridum*.

(f) Id est Ortenavia. Manuscriptum Chiffletianum, quod allegat Stiltingus, pag. 790 perperam habet : *Morvaugia*,

(g) Hinc determinatur tempus, quo iter suum in Ortenaviam aggressus est S. Desiderius. *Wilharius* enim *Dux Alemanniae*, sive *Wilarius*, aut *Willeharius* annis 709, 710, 711 & 712 legitur in annalibus Petavienfibus & Tilianis, in Adfone, atque in Chronicis Floriacensi, Lemovicensi & S. Benigni Divionensi, apud Bouquetum, *Scriptores rerum Gallicarum*, tom. 2, pag. 641, 642, 644 & 670; atque tom. 3, pag. 315, 316 & 319.

(h) Fortè Argentinensem, cujus dioecesi subjecta est Ortenavia.

(i) Manuscriptum Chiffletianum habet : *coram Rege*.

(l) Adnotat hic Stiltingus, pag. 788 & 792 indubitatam fidem in omnibus adjunctis non concedendam esse auctori horum actorum, prodigiumque hoc minus certum videri, tùm quia scriptor non est coëvus, tùm quia conjecturis plusculum indulgens plura concessit, quàm ipse noverat.

(m) Hodie S.-Disier, germanicè *Sant-Starigen*, vicus Alsatiae in dioecesi Bisuntinâ, leucâ distans ab oppidulo Delâ & bihorio à Porentruto.

(n) Id est, oratorium, sive capellam.

(o) Hodie vicus Croix à S. Desiderio semileucâ distans, ejusdemque parochiae.

(p) Ex his colligitur auctorem vitæ S. Desiderii scripsisse octoginta vel centum annis post ejus mortem.

(q) Oratorium hoc est hodiè Ecclesiâ parochialis ipsi vici S. Desiderii. Jus patronatûs in eodem loco concessit 7 Maji 1374 Leopoldus Dux Austriæ, de consensu Alberti fratris, Henrico Abbati Lutrensi ejusque Abbatiæ, ut adnotat Mabillon, in *Actis sanctorum ord. S. Benedicti*, tom. 7, pag. 278.

(r) Qui videtur fuisse præfectus loci, vel pagi Elsgaudiensis: dicitur *Dux Burgundiæ* in manu-scripto Bodecensi.

(s) A quo nomen fortè accepit vicus vicinus dictus hodiè Villars-le-sec à S. Desiderio distans semileucâ.

(t) Cultus S. Desiderii brevi post obitum tempore innotuit, cum in chartâ Eberhardi comitis anni 727, tit. 24, pag. xviii, jam laudetur propè Delam *Basilica*, ubi *sanctus Desiderius in corpore quiescit*. Illa etiam Ecclesiâ dicitur *ab antiquis Regibus sancto Leodegario Murbacensi per preceptum tradita* in chartâ Hugonis Archiepiscopi Bifuntini an. 1041, tit. 398, pag. ccxliiii. Ex eadem chartâ constat *sanctorum Martyrum Desiderii & Regenfridi corpora a supradicto loco ad Murbacensem Ecclesiam delata* fuisse sæculo undecimo. Colitur quoque S. Desiderius in vico Alfatico dioecesis Basileensis dicto Weiler, qui spectat ad Murbacensem Abbatiam.

(u) Id est, die decimâ septimâ Septembris. Eandem diem adnotat antiquum noni sæculi Martyrologium Murbacense, *apud Martenne anecdot. tom. 3, col. 1569*, in quo legitur *xv Kal. Octobris, Desiderii Martyris*. Concordant Ufuardini Martyrologii Auctuaria, Greveni editio, atque Directoria Murbacensis Abbatiæ, in quibus die memoratâ (& in ultimis sub ritu duplici secundæ classis) allegatur festum SS. Desiderii & Regenfridi Martyrum. Errant igitur Agiographi Antwerpenses, tom. 5 *Septembris*, pag. 466 & 788, qui eorundem obitum cum scriptoribus recentioribus Miræo, Ferrario, Saussaio & Castellano rejiciunt ad diem sequentem, scilicet 18 Septembris.

(x) Hic Childericus non potest esse Childericus II, qui regnare desit an. 674 longè antè Willarii Ducis Alemanniae tempora, nec Childericus III qui throno tantum an. 742 impositus fuit, cum an. 727 jam coleretur sanctus Desiderius. Legendum esse igitur putamus *tempore Chilperici Regis*, scilicet secundi, qui ab anno 715 ad 730 Austrasiam rexit. Concordant enim tunc tempora tum cum adventu S. Desiderii in Ortenaviam sub Willario circâ annum 712 vel 713, quàm cum ejusdem martyrio ad annum ferè 716 vel 717 allegando. Ruit indè opinio Cointii *Annal. Ecclesiast. tom. 4, pag. 194* idem ad annum 688 referentis. Illa verò unius literulae inversio facilis est, commutationemque nominum *Childerici Regis & Chilperici* jam alias esse factam probant ipse Cointius, tom. 4, pag. 508 & 560; Belhommius, *Historia Mediani Monasterii*, pag. 15; Hugo, *Annales ord. Praemonstr. tom. 2, pag. 433*, atque Schœpflinus *Alsat. illust. tom. 1, pag. 767*. Indè solvitur incerta sententia Agiographorum Antwerpiensium, qui pag. 788 & 789 dubii haerent inter saeculum septimum & octavum.

TIT. 443.

H I S T O R I A

Translationis Reliquiarum S. ADELPHI Metensis Episcopi
ad Abbatiam Neovillarenssem conscripta nono sæculo.

Ex vitâ S. Adelphi anno 1506 editâ à Wimpheilingo, in bibliothecâ publicâ Universitatis civicae Argentinenfis (a).

NUNC quomodo gloriosissimi antistitis Metensis Adelphi reliquiae in eum, in quo nunc reconditæ sunt, locum devenerint & quaedam ex miraculis; quae vel in translatione, vel postea, per eum Dominus fecit, quae aut vidi, aut fidei relatione audiui, scriptis explicare studebo. Anno igitur ab incar-

natione Domini DCCCXXVI (b), regnante gloriosissimo Ludovico Imperatore, regente praedictae urbis Ecclesiam Drogone Archiepiscopo praefati regis germano & sacri palatii summo capellano, Lantfrido Coepiscopo, Lantfridus, qui Neovillam singulari coluit dilectione, Drogonem venerandum Pontificem obnixè rogavit, quatenus virum Dei Adelphum ad praedictum locum evehi mandaret. Quòd hujus rationis auctoritate affectavit, cum quia locus ille bonis sancti Stephani inscribitur (c), tum quia in regione illa rarissima sanctorum corpora reperiebantur. Idcirco autem locum illum tanto amore amplexus est Lantfridus, quod ibi erat coenobium Petri Apostolorum Principis religiosos habens homines ac Deum metuentes & loci facies habilis videbatur & pulcherrima. Est etenim Neovilla, quam Romani Novum-villare appellant, agris foecunda, vineis opulenta, arboribus confita, fontibus optimis irrigua, silvis & pratis amoena, ea videlicet in parte sita, qua mons Scaurus (d) Alfatiam determinat. . . . Praefatus antistes petitioni ejus contraire nolens . . . beatissimi viri corpus efferri praecepit *in ipsam Abbatiam Neovillensem. Translatio autem haec facta est die 29 Augusti ejusdem anni 826. Auctor verò omnia amplificans, caeteraque hyperbolicè vel allegoricè enarrans (e), scribit quomodo* silvae, per quas sanctissimum ferebatur corpus, quasi salutando se ad feretrum inclinabant, *quomodo* ferè novem millia hominum cum crucibus & cereis ingenti gaudio obviam venerunt, & *quomodo in ipso translationis festo, diebusque sequentibus plurima operata fuerint miracula.*

In proxima post ejus translationem festivitate mulier quaedam de villa proxima, quae Bufwilre dicitur (f), cujusdam Wilonis filia, Rumildis nomine, ex multis annis muta loquelam recepit. Cum populus ad exercendas sacras ob amorem Dei vigiliis confluxisset, femina quaedam, Hiltegundis nuncupata, de villa Ottenwylra (g) nata, cum a doemonio possessa esset, liberata est. Item alia quaedam femina, Regnifindis nomine, de villa Alfatiae Schildenchen vocata (h), lumen oculorum, quo diu caruit, recepit. Femina quaedam de Brunwylere (i) contractione debilium membrorum laborans a sancto Dei confortationem meruit recipere. . . . Dominica quinta post ipsius festum (l), femina quaedam, Diethildis nomine, de quodam oppido Alfatiae Fridesheim vocato (m), quae credendo caeca accessit, videndo recessit. Quidam Gualterus nomine, de villa Griesbach (n), cum in festo S. Remigii (o), qui etiam in eadem ecclesia, in qua S. Adelphus nunc requievit, celebris habetur, cum falce ad herbam in prato secandam abisset, falx manui ejus adhaesit, nec absolvi potuit, donec ad sanctum Adelphum accurreret. . . . Dominica septima post ipsius S. Adelphi festum (p), quadam Hiltebirdis de villa, quam supra diximus, Bufzwilre vocata, brachii dextri diu aridi, manusque contractae recuperationem recepit. Gundelindis monialis femina de loco, qui dicitur Freistat in Mortenawe sito (q), in manibus, quae integro anno debiles permanferant, sanari promeruit. . . . Dominica nona post prefatam solemnitatem (r), monialis femina, Regnifindis dicta, de quadam villa Alfa-

tiae, quae Illenkirche vocatur (s), in manibus & pedibus ac tibiis debilis existens, a sancto Dei meruit juvamen sentire. Fronfindis puella parvula de Alfatia ex loco, qui dicitur Stille (t), tibiis per tres annos retro contracta sospitatem recepit. Quaedam foemina, Herlindis nomine, de Rumoldeswiler (u), quae jugiter quatuordecim noctibus dire & acriter cunctis languebat membris, sospitatis salubre recepit auxilium. . . . *Alia dein miracula ad reliquias S. Adelphi perpetrata eodem post translationem anno enumerantur. Reperit deperditos* duos denarios mulier quaedam paupercula de villa, quae Hoffelden dicitur (x). Quidam de villa Rothbach (y), cum esset caecus, per Dei sanctum recepit visum. De Gengenbach (z) mulier furda venit, quae auditum recepit. Mulier quaedam de Buthenheim (aa) a daemonio liberata est. Alia mulier de Wimenawe (bb), fere duorum spacio annorum clauda, sanata est. Item alia mulier de Vendenheim (cc) auditum, quo diu caruit, ibidem recepit. . . . In die festivitatis ejusdem dilecti Dei Adelphi, quae facta est secundo translationis ejus anno (dd), multa per eum facta sunt signa. Nec diu post idem festum . . . quaedam mulier de villa in partibus Alfatae Rodeshem vocata (ee), sana facta est. . . . Quaedam etiam mulier de Spiregow (ff), trium annorum spacio debilis existens, sanata est. &c (gg).

Post multos etiam annos gestum est in Basilica ipsius (hh) insigne prodigium. Nam eo tempore, quo Henricus reverendae memoriae Romanus rexit Imperium, ortum est inter fratrem praefati Imperatoris Othonem scilicet (ii) & Conradum Argentinensem praefulem impatiens proelium : in quo comes Otho multitudinem militum congregavit ac adversus fratrem Episcopi (ll) Huneburg properavit. Cum vero in praesentem villam venisset & hic multas opes reperisset placuit sibi, ut istic exercitus pausaret, donec sequens dies adproximaret. *Quidam ejusdem exercitus miles*, dum sancti Adelphi Ecclesiam cum sociis suis praedae circuiret, *rabiosus factus est* & die sequenti spiritum exhalavit. Comes igitur cum militibus suis, cum comperisset quod ille tam cita atque crudeli morte periisset, ipse & alii non pauci multa, quae abstulerant, reddiderunt . . . & idem monasterium ejus tunc & post haec longum tempus a praedonibus mansit intactum & illoesum. . . . Patratum est istud signum anno ab inc. Dom. M. C. XCVII. . . . Sequenti anno (mm) advenit exercitus Suevorum (nn), qui destruxere circumquaque loca sanctorum : sed nullus accessit ad ejus monasterium, nec ad loculum, pariter metuentes incurere mortis periculum.

(a) Hanc S. Adelphi vitam viginti septem capitibus distinctam, quam Argentinensis typographus Joannes Prys impressit anno M. D. VI, edidit in 4.º ex schedis Jacobi Scheidii, Capellani Philippi comitis Hanovienfis Jacobus Wimpelingus, qui illam inscripsit memorato *magnifico generosoque Domino Philippo Comiti in Hanaw & Baroni in Liechtenberg*. Hic, ut testatur idem Wimpelingus in epistola dedicatoriâ, *inter cetera religionis officia gerebat singularem affectum ad sacras divi Adelphi reliquias, qui dominii sui*, id est loci Neovillarenfis, *tutelarum patronus erat*. Vitam illam esse apocrypham, fabulosam, putidisque anachronismis scatentem merito dicit Joannes Stillingus, *Acta sanctorum tom. 6 Augusti, pag. 505*. Historiam verò translationis à scriptore coevo saeculo nono exaratam hic extrahimus, cum illustrandae antiquae Alfaticae geographiae interserviat.

- (b) Mendum irrepsit in codice manuscripto, ubi annus 846 legitur pro 826.
 (c) Neovilla tunc pendebat in temporali jurisdictione ab Ecclesiâ Metensi, quae erat S. Stephano dicata.
 (d) Id est, Vosagus. (e) Ut idem adnotat Stilingus, pag. 511.
 (f) Hodie Buxweiller, quinque quadrantibus à Neovillâ distans.
 (g) Otterswiller. (h) Schiltigheim. (i) Brunweiller. (l) Id est, 30 Septembris 826.
 (m) Fridolsheim. (n) Griesbach. (o) 1 Octobris. (p) 14 Octobris.
 (q) Freistet in Ortenaviâ ultrâ Rhenum. (r) 28 Octobris. (s) Illkirch. (t) Still.
 (u) Rumoldfweiller. (x) Hochfelden. (y) Rotbach. (z) Gengenbach.
 (aa) Buttenheim. (bb) Wimenau. (cc) Vendenheim. (dd) Scilicet die 29 Augusti anni 827.
 (ee) Rosheim. (ff) Id est, de Spirgoviâ sive pago Spirensi.
 (gg) Quae sequuntur adjecta fuerunt à scriptore posteriori, qui vivebat saeculo decimo tertio.
 (hh) Id est in Neovillarensi S. Adelphi Ecclesiâ. (ii) Ottonem comitem Palatinum Burgundiae.
 (ll) Frater ille Conradi Episcopi erat Otto de Huneburg, advocatus Neovillarensis.
 (mm) Id est, 1198. (nn) Scilicet exercitus Philippi electi Romanorum Regis devastantis terras Conradi Argentinensis Episcopi.

MONITUM.

LEGENDAS sanctorum Materni, Aureliae, Arbogasti, Florentii, Attalae, Richardis, &c. in nostro *Historiae Ecclesiae Argentinensis* codice diplomatico (a) jam editas recudere non vacat. Ex aliis vero sanctorum Patriae nostrae actis in superioribus titulis excerpta dedimus necessaria, quibus omnibus est perspectum, quanti ea valeant ad *Historiam Alsaciae* illustrandam. Extracta ex vitis S. Leonis IX Papae & S. Morandi monachi evulgabimus infra, suo inserenda loco. Obsecramus vero rursus pietatis sacraeque historiae cultores, ut si quae habeant acta sanctorum Alsatarum authentica in scriniis, aut bibliothecis tum monasticis, tum privatis latentia, ea velint, ad majorem Dei gloriam Sanctorumque ejus honorem rationabilem augendum, nobis communicare, usuique publico destinare, in tertio hujus operis volumine edenda. Desiderantur praesertim à nobis antiquiora sanctorum Landelini (b), Immierii (c), Maimbodi (d) atque Ludani (e) gesta, necnon illa, quam Haselacensis quidam Canonicus medio saeculo duodecimo conscripsit, vita S. Florentii Episcopi (f). Sic *Historia nostra* magis illustrabitur, non tantum Ecclesiastica, sed etiam profana. Interim codicem diplomaticum Alsaciae ordine chronologico in primo volumine inceptum nunc prosequimur ab anno M. LIX, praemissis tamen quibusdam anterioris aevi chartis & diplomatibus vel in praecedenti omisiss, vel recenter nobis communicatis.

(a) Tom. 1, num. 2, 7, 18, 22, 29 & 30, pag. xii, xvi, xxx, xxxviii, l & li atque tom. 2, num. 166, pag. cccx.

(b) Colitur nunc die 22 Septembris sub ritu semiduplici in dioecesi Argentinensi. Claruit S. Landelinus ineunte saeculo septimo, atque de eo jam egimus in *Historia nostra* gallica Ecclesiae Argentinensis, tom. 1, lib. 3, pag. 249 & seq. Vitam ejus desideramus antiquam latine exaratam, qualis extare dicitur in tabulario Ettenheimensis monasterii: solam novimus germanicam, quam anno 1621 edidit Martinus Stephan, ejusdem Abbatiae prior.

(c) Septimo quoque saeculo vixit S. Immerius heremita in loco dioecesis Basileensis, qui ab eo nunc vocatur Vallis S. Immerii. Ejus in eadem dioecesi fit commemoratio die duodecimâ Novembris. Immerium laudat Sudanus *Basilea sacra*, pag. 38 & seq. Vita ejus edita à Mabillon, *Annales Benedictini*, tom. 6, Append. pag. 698, fidei videtur esse incertae.

(d) S. Maimbodus clericus, qui ritu semiduplici colitur die 23 Januarii in dioecesi Bifuntinâ, natione Scotus, fuit occisus à quibusdam latronibus, in loco qui nunc dicitur *Dampierre-les-Montbeliard*, bihorio distans ab oppido Montisbeliardii. Maimbodum vixisse saeculo octavo vel nono arbitratur D. Perreciotus, qui sequentia nobis communicavit extracta ex antiquo legendario servato in bibliothecâ PP. Capucinorum oppidi Palmenfis, fol. 236 » Inerant Domnipetrae latrones pessimi nulli se credentes obnoxios » religioni, tantummodo nomine Christiani, operibus vero ab hoc vocabulo longe diverfi, ad omne » facinus prompti, qui videntes beatum virum Maimbodium cyrothecas, donum videlicet charitatis, » deferre, existimantes & hunc aliam pecuniam possidere, extra villam egressi, insidente famulo Dei, » super fontem invadunt eum, qui vulgari nomine nuncupatur Caldebrunna, hoc est, thetonica » barbarie, Frigida aqua. Gens enim, quae supra dictam villam tunc temporis habitabat, erat theo- » tonica sine pietate & natura crudelis. » Hic ultimus locus videtur esse hodiernus vicus Alfaticus, tribus leucis à Montebelgardo distans, dictus *Froide-fontaine*, sive *Kaltenbrunn*. Corpus S. Maimbodi Domnipetrae sepultum translatum fuit saeculo decimo ineunte à Stephano Bellicensi Episcopo, nomine Berengeri Bifuntini Archiepiscopi, in Ecclesiam Montisbeliardii, quae dein evasit collegiata nomine S. Maimbodi insignita, hodiè extincta.

(e) S. Ludanus, peregrinus Scotus, obiit propè Northusum, sive Nartz in dioecesi Argentinenfi an. 1202, die 12 Februarii, quâ ejus memoria in eadem dioecesi celebratur ritu semiduplici. Vita ejus, quam Bollando communicaverat Gamanfius, extat in Actis sanctorum, tom. 2 Februarii, pag. 638 & 639: sed est nec certa, nec coeva.

(f) Eandem saepe allegat Rev. Dom. confrater noster, ipse olim Canonicus Haselacensis, Philippus Louis in vitâ S. Florentii, quam inscripsit germanicè *Leben und Wunderwerken des Heilig. Florentius*, & gallicè *Abrégé de la vie de S. Florent*.

TIT. 444.

Circà annum 738.

DECRETUM Caroli Martelli Ducis Austrasiae in gratiam Monasteriorum à Sancto Pirminio Choepiscopo fundatorum.

Ex veteri chartulario Abbatiae Hornbacensis (a).

IGITUR dum venerabilis vir Pyrminius Episcopus cum monachis suis in ista Provincia, ubi nos, Deo dispensante, principatum tenere videmur, ad praedicandum verbum Dei missus, Pontificibus eum vocantibus, advenit & in eremo vasta Vosago habitacula, sive Monasteria ex nostro permissu nostrorumque fidelium aedificare conati sunt, & Basilicas in honore Salvatoris & sanctae Mariae, & sancti Petri, ceterorumque sanctorum dedicarunt, celsitudini nostrae suggererunt, ut licentiam & adjutorium ad ipsa Monasteria construenda & stipendia victualium & vestimentorum ipsis monachis largiremur. Ideoque gratia Dei omnipotentis, nostra serenitate largiente, nostrorumque successorum permittimus, insuper addimus, ut sub nullius civitatis Episcopî

potestate sint, sed sub nostra regumque immunitate quieti permaneant, ut nullus unquam potestatem habeat in eorum Monasteria Abbatem mittere, sed ipsi de semetipsis secundum Deum & regulam sanctam sibi instituire pastorem.

(a) Decretum hoc insertum diplomati Henrici IV Regis Germaniae pro Abbatia Hornbacensi anni 1072 edidit Crollius, *Origines Bipontinae*, pars 1, cap. 2, pag. 49.

TIT. 445

Anno 812.

NOTICIA bonorum fitorum in pago Wormacinsē (a), quae quidam clerici & laici donaverunt ad Monasterium, quod vocatur Witunburg, id est Weissenburg (b), & receperunt ad usum fructuarium, atque beneficiariorum, qui in ipso pago, vel in pago Spirense de eodem monasterio beneficium habere videntur.

Ex codice carolinis temporibus coaevo, qui extat in Bibliothecâ Helmstadiensi, edidit Joannes Georgius ab Eckhart, *Commentarii de rebus franciae orientalis*, tom. 2, p. 906 & 907.

(a) Bona illa sita erant in Mœrsch, Franckendal, Dakenheim, Lorzweiler, Wonsheim & Alfens, ut constat ex descriptione pagi Wormatiensis à clarissimo Dom. Lameio exaratâ, in *Commentationibus Academiae electoralis Mannhemienfis*, tomo 1, pag. 245, 247, 267, 279 & 280.

(b) Wit, ut idem scribit Eckhart, Weis saxonice enunciatur. Witte significare album quoque adnotat Scherzsius, *Glossarium Germanicum medii aevi*, tom. 2, pag. 2050.

TIT. 446.

Anno 828 6 Junii.

DIPLOMA supposititium Ludovici Pii Imperatoris, quo Monasterii Clingenfis bona & libertates renovat.

Ex antiquo chartulario membranaceo, seu libro copiali Abbatiae Clingenfis, in tabulario palatino Administrationis Heidelbergensis (a).

IN Nomine sancte & individue Trinitatis (b), Ludovicus divina favente clementia Romanorum Rex & semper Augustus (c). Antecessorum nostrorum Regum vel Imperatorum decreta roborare est Reges & Imperatores sibi in successoribus suis providere, ut videlicet, sicut ipsi statuta sua firma cupiunt in posterum permanere, ita quoque fuorum antecessorum rationabilia &

catholica facta illibata & inconvulsa studeant conservare (*d*). Unde & nos antecessoris nostri Dagoberti decreta sequentes, ea quae Abbatie Clinga vocata eum novimus contulisse, cujus & fundator pius extitit & devotus (*e*), confirmamus. Hujus ergo Abbatie jura ceteraque legalia a procuratorum negligentia & exercenda advocatorum inclementia fere ad nihilum redacta, ob reverentiam & amorem Dei sanctique Michaelis Archangeli in pristinum sui juris statum solemni privilegiorum nostrorum donatione reformavimus. Ad hec & hujus scripti nostri monumentum superaddimus, ne quis villas Hibodesheim (*f*) & Selehoven (*g*), quas memoratus Dagobertus cum omni utilitate atque proventu, decimatione, patronatus jure, omnibus denique appendiciis suis prescripte contulit Abbatie, contra justitiam presumat invadere; sed plenam Abbas habeat libertatem ad utilitatem suam & Ecclesie de hiis omnibus disponere & ordinare. In predicta autem villa Selehoven ter in anno homines ad eandem curtes attinentes tribus principalibus placitis interesse tenentur, proxima scilicet secunda feria post Pascha, post nativitatem sancti Johannis Baptiste proxima feria secunda, post Epiphaniam Domini proxima feria secunda, de predictae Abbatie jure tractaturi. Ut autem hec antecessoris nostri traditio & nostra super eadem confirmatio rata & inconvulsa permaneat, hanc paginam sigilli nostri appositione signavimus (*h*). Si quis vero hoc nostre regalis majestatis authenticum temere infringere presumpserit, quasi reus majestatis sex talenta auri ad supradictam Abbatiam perfolvat totidemque ad regie celsitudinis gratiam recuperandam coactus reddat (*i*). Facta est hec confirmatio anno incarnationis Domini DCCC. XXVIII, XV anno Ludovici Regis (*l*), indictione nona (*m*), octavo idus Junii. Data Triburis, in Dei nomine feliciter, amen. Signum Ludovici Regis (*n*). Reginbertus hanc scripsit & dictavit (*o*).

(*a*) Communicavit nobis, cum caeteris antiquae Abbatiae Clingenmünster denominatae diplomatibus, clarissimus & amicissimus Dom. Andreas Lameius, Academiae Theodoro-Palatinae Mannheimensis secretarius perpetuus. Diploma est anecdotum: illud verò viderat Schoepflinus, tanquam sincerum allegans in *Alfatiâ illustratâ*, tom. 1, pag. 725 & 731. At esse supposititium ex formulis ipsis non immerito dicimus.

(*b*) Formulam hanc manifestè adulterinam esse jam probavimus in *Gallicâ Ecclesiae Argentinensis Historiâ*, tom. 1, *differt.* 4, pag. 84 & 103, atque tom. 2, *differt.* 5, pag. 8.

(*c*) Altera quoque formula Ludoviciano aeo aequè ignota.

(*d*) Initium diplomatis etiam inconsuetum.

(*e*) Consulatur tomus noster primus *Historiae Alfatiæ*, *Pieces justificatives*, tit. 7, pag. xii.

(*f*) Villa hodiè ignota. Saltem non est vicus Alfaticus Hipsheim, ut perperam interpretatur Schoepflinus, *Alfat. illustr.* tom. 1, pag. 725. Effet potius *villa Heimboigesheim* quam *in confinio Franciae & Alemanniae* ad an. 965 memorat Annalista Saxo.

(*g*) Locus quoque ignotus, fortè tamen Seelhoven, propè Ingwillam in Alfatiâ, qui est villula spectans ad Principem Hallo-Darmstadiensem. (*h*) Formula insolita.

(*i*) Finales formulae praecedentes, uti & sequentes, in diplomatibus Ludovici pii sunt inusitatae.

(*l*) Cognomen Regis nunquam sumpsit Ludovicus Imperator.

(*m*) Anno 828 non currebat indictio nona, sed sexta. (*n*) Subscriptio etiam inconsueta.

(*o*) Reginbertus inter cancellarios & notarios Ludovici pii penitus est ignotus: nec unquam hanc formulâ ultimâ eos fuisse usos constat.

TIT. 447.

Anno 848 6 Junii.

DIPLOMA Ludovici Regis Germaniae, quo antiqua
Abbatiae Clingenſis jura & privilegia inſtaurat atque
confirmat.

*Ex veteri an. 1505 tranſumptio, in tabulario palatino
Heidelbergenti (a).*

IN nomine ſancte & individue Trinitatis, Ludovicus divina favente clemencia Rex. Si majeſtas regalis ob amorem Dei curas eccleſiaſticarum rerum libenter ſuſtinere & juſte equitatis pondere dijudicare & ordinare ſtuderit, nimirum ſibi ad eternam retributionem debet confidere; quoniam infructuoſum eſſe non poteſt quod largitori bonorum omnium Deo juſtorumque operum impenditur remuneratori. Quapropter noverit ſagacitas ſeu utilitas omnium fidelium noſtrorum tam preſentium quam futurorum, quod vir venerabilis Rabanus Maguntine ſedis Archiepiſcopus noſtram adiit clementiam ſuggerens, eo, quod accidente caſu Monafterium vocabulo Blidenfelt, ſitum in pago Spiregowe, igne crematum ſit, & in eodem incendio ſtrumenta chartarum exuſta vel concremata fuiſſent, per que ſcilicet Reges, Imperatores, Duces, Marchiones & ceteri Deum timentes homines pro remedio anime ſue miniſteriales ſuos, prædia & mancipia ad idem delegaverunt Monafterium. Unde petiit predictus Archiepiſcopus ſerenitatem noſtram, ut pro mercedis augmento & firmitatis ſtudio eidem Monafterio noſtram auctoritatem fieri juberemus, per quam modernis & futuris temporibus miniſteriales, prædia & mancipia, que per præſata ſtrumenta chartarum eidem tradita fuerunt monafterio, firmiter & quiete & ſecure a Prelatis ipſius Monafterii haberentur vel poſſiderentur. Cujus petitioni, propter divinum amorem & venerationem ſancti Michaelis Archangeli & egregii Theodoli Martiris, qui in predicto loco corporaliter requieſcit, & cujus honori & nomini Monafterium dicatum eſſe cognoscitur (b), aſſenſum prebentes, hanc noſtram auctoritatem circa ipſum Monafterium ejusdemque Rectores decrevimus; per quam precipimus atque jubemus, ut omnes miniſteriales ad ipſum locum pertinentes, per quos ſereniſſimus Rex Dagobertus predictum locum fundatum dote firmavit, atque antiqua inſtituta Abbati & fratribus in Clauiſtro ex regali potentia ſtatuit de hiis ſpecialiter, qui eis ſerviunt miniſtris, quos a ſervicio advocati alicujus potentis, niſi ſoli Abbati & fratribus, liberos eſſe decrevit: ad quorum ſingu-

lorum officia predictus fundator attribuit beneficia, etsi aliqua molestia de eis orta fuerit eorum secundum jura ministerialium loci adjudicare Abbatem equiparavit. Predia quoque, hube, ville & mancipia, ministeriales & omnia, que ex liberalitate Regum, Imperatorum, vel ceterorum fidelium eidem collata fuerunt Monasterio & presenti tempore a Rectoribus ipsius juste & legaliter tenentur vel possidentur, nostris & futuris temporibus, per hanc nostram auctoritatem, absque ullius inquietudine vel injusta interpellatione, quiete & secure habere & possidere valeant. Quod si forte super eisdem rebus charte predictae exustione a Prelatis ipsius Monasterii jure possessis questio orta fuerit, ut pro eis legaliter in foro disceptari necesse sit, ita per hanc nostram auctoritatem eadem res, predia & mancipia, ministeriales ipsius Monasterii per nostram inscriptionem defendantur, sicuti per eadem strumenta, si igne absorpta non fuissent, legibus defendi poterant. Enim vero avus meus Karolus Romanorum Imperator, cum pro honore Regni secundo Romam pergeret & filius ejus Karolomannus ab Apostolico Adriano baptisatus fuisset (c), in reditu suo de tantis reliquiis a serenissimo Rege Dagoberto a Roma translatis huic legali loco ab Episcopis & Principibus in via comperto studiosa intentione de suis proprietatibus decrevit predictum locum sublimare pro sanctorum divina intercessione & familiarium suorum usus consilio attribuit quadraginta ministeriales cum publica Ecclesia Rynzabern (d), curtiles cum edificiis & viginti hubas. Et ne aliquam Prelatus ejusdem loci pateretur violentiam, ob firmitatem jussit muniri sigilli sui impressione. Quapropter nos quoque tenorem justitie sectantes, ob amorem divinum & venerationem sancti Michaelis Archangeli, juxta honorem nostre dignitatis sepedicto loco consulimus, statuentes scilicet ut antiqua privilegia securitatis sue, ut pater meus & predecessores mei sanxerunt, ex nostra regali auctoritate undecunque illibata permaneant. Et ut firmitatem obtineant, manu propria subterfirmavimus & anuli nostri impressione signari jussimus. Signum Domni Ludovici Regis. Reginbertus scripsit & dictavit. Data VIII idus Junii, anno regni ejus XV (e), indictione XI (f). Actum Triburen, feliciter, Amen.

(a) Diploma quoque est anecdotum : sed non erat ignotum Schoepflino, qui illud memorat *Alsat. illust. tom. 2, pag. 173*, attribuens Ludovico Pio Imperatori, ipsius Ludovici Germanici patri. Unde chartam dicit adulterinam, cum reverà formulæ non conveniant cum formulis memorati Imperatoris. Genuinum verò dicimus filii Ludovici Regis praeceptum ; praeter quasdam interpolationes, quæ transumpto potius quam autographo sunt tribuendae.

(b) Theodulus presbyter cum sancto Alexandro Papâ Romae Martyrium subiit tertiâ Maji an. 119. Carmina in honorem S. Theoduli in *Ecclesia Monasterii, quod dicitur Clinga*, requiescentis ab ipso Rabano Moguntino Archiepiscopo composita refert Mabillon *Annales Benedict. tom. 3, lib. 34, p. 9*.

(c) Anno scilicet 781, quò Romam rursus rediit Carolus Magnus. Ibi in vigiliâ Paschatis die 14 Aprilis ab Adriano Papâ baptisatus fuit filius ejus. natus major dictus Carolomannus, qui à summo Pontifice Pippini nomen accipiens obiit an. 810. Ille, qui chartam transcripsit, arbitratus est diploma fuisse exaratum ab ipso Ludovico Pio Imperatore : undè eandem interpolans legit *pater meus Karolus..... frater meus Karolomannus*. (d) Hodie Rhein-Zabern.

(e) Cum Ludovicus Rex annos regni sui in plerisque diplomatibus numerat ab anno 833, quo per civiles motus Germaniae regnum occupavit, hinc annus XV coincidit in annum Christi 848, cum quo concordat indicio undecima.

(f) In transumpto malè legitur IX pro XI.

TIT. 448.

Anno 856 6 Maji.

DIPLOMA Lotharii Lotharingiae Regis, quo Abbatiae Lutrensi, *ubi religiosus vir Deoque devotus athletha cum preelecta monachorum frequentia sub sancti patris Benedicti degens regulari norma Hitto Abba (a) summo regi militat, concedit Ecclesias tres cum decem coloniis uniuscujusque, que vulgo dicuntur Reves & Taheves & Domnus Benignus (b). Actum publice, sedente prefato Rege apud fiscum sancti Quintini non longe ab Ecclesia S. Deicoli (c). Data pridie nonas Maji, an. inc. Dom. nostri Jesu Christi DCCCLVI, indictione quarta (d).*

Extat in tabulario Ecclesiae collegiatae Lutrensis. Illud non vidimus : sed diploma ipsum edidit Lunigius, *Spicilegii Ecclesiastici tom. 5, contin. 1, pag. 961*, ad annum 880 non rectè referens.

(a) Dicitur *Icho* in vitâ sancti Deicoli suprà memoratâ, *tit. 431, pag. LX.*

(b) Videntur esse vici Frahier, Tavel & Dambelin, siti in comitatu Burgundiae, in quibus jus patronatus exercebat Abbatia Lutrensis. Ecclesia loci Dambelin adhuc est hodiè S. Benigno sacrata.

(c) *In loco, qui dicitur sancti Quintini, confedit* dein Waldrada ipfius Lotharii Regis pellex, narrante eodem S. Deicoli agiographo.

(d) Hinc delendus omninò titulus 299 ex operis nostri diplomatici tomo primo *ad pag. cxxviii.*

TIT. 449.

Anno 866 19 Junii.

DIPLOMA Ludovici Regis Germaniae, quo Gebehardo Episcopo Spirensi & ejus Ecclesiae confirmat *res, quas Hildebertus frater, praedicti venerabilis Episcopi Gebahardi, dedit ad Haganbach in pago Spirense, hodiè Hagenbach, ad Spiracensem Ecclesiam. Data XIII kal. Julii, an. XXXIII regni Domni Hludowici serenissimi Regis in orientali Francia regnante, indictione XIV. Actum Franconofurt palatio regio.*

Ex Autographo Ecclesiae Spirensis edidit Lameius, in *Commentationibus Academiae electorali Mannheimensis, tom. 3 historico, pag. 262.*

TIT. 450.

Anno 931.

DIPLOMA adulterinum Henrici I Regis Germaniae,
quo Clingenſis Abbatiae jura & bona renovantur.*Ex apographo tabularii palatini Heidelbergensis (a).*

IN nomine ſancte & individue Trinitatis, Henricus Dei providente clementia Rex, omnibus Chriſti fidelibus & per omnes fines regni ſui Principibus pacem & ſalutem in Domino. Quia potentum judicia ante oculos interni judicis recto examine ſunt diſcernenda, & quia, ſi populo ex judiciaria poteſtate exercent vindictas, tantas ſecundum merita preſentunt a Domino ſibi deſtinatas penas. Unde ne perenali cruciatu ſubjaceant, verba Pſalmiſte Davidis antepoſant (b): beati qui cuſtodiant judicium & faciunt juſtitiam in omni tempore. Igitur me recognoſcens, ego, qui gubernator Eccleſiarum regali throno ſublimatus graviter in his delictis ſum preoccupatus, equali diſtricto judicio antecellor noſter glorioſus Dagobertus ante tribunal Chriſti eſt dijudicatus, cum ab Eccleſiarum Dei patronis eſſet accusatus (c), timens ſuper me evenire tam repentinam ulcionem, cui collata eſt poteſtas ad ſuſcipiendas animas, beati Michaelis Archangeli querens interceſſionem, cui predictus Rex ſub monachica profeſſione regentibus Chriſti famulis fundavit Cenobium nomine Blidenvelt, ubi requieſcit egregius Chriſti Martir Theodolus conſocius Alexandri Pape & Martiris (d), quod cum undecim millibus hubis in diverſis mundi partibus jacentibus & quingentis miniſterialibus ſuis & pluribus mancipiis ditavit ſub regali munitione, decrevit eſſe tuendum. Sed quia caſu accidente idem Cenobium eſt combuſtum, inſimul & ſtrumenta chartarum, in quibus erant intitulata, que ob reverentiam ſancti Michaelis adtribuebant antecellores noſtri Reges, Imperatores, Duces, Marchiones, palatini Comites, miniſteriales, ſervos, villas quoque & mancipia, necnon & cetera donaria, que ab infeſtatoribus, quia ex combuſtione chartarum legibus defendi non poterant, predicto loco pene ſunt omnia uſurpata. Ne ergo deſtitueretur tam regalis locus tantis donariis, ſicut antecellor noſter pius Ludovicus Rex renovavit (e) antiqua privilegia & inſtituta Abbati & fratribus ex regali potentia per ſua inſcripta, & nos ob amorem divinum & venerationem predicti archangeli & regali auctoritate renovantes & confirmantes, per quam precipimus atque jubemus per omnes fines regni noſtri & omnes miniſteriales ad ipſum locum pertinentes nulli, niſi loco & Abbati, inſerviant, ſecundum

ministerialium nostrorum equiparata jura obtineant, omnia etiam donaria, que a prima institutione a predecessores nostris vel a plerisque Christi fidelibus sunt attributa, eidem Cenobio per nostrum edictum sub obtentu gracie nostre libere absque ullius inquietudine per hanc nostram renovationem pertineant; & de hiis, sicuti primitus, Abbati & fratribus statuta jura persolvant. Qui Abbas ex regali privilegio in comitatu suo & ministerio singulis quibusque statuto beneficio habeat marschalcum, dapiferum, pincernam, camerarium & quantos de ministerialibus voluerit habere suo servicio. Villanos etiam suos per omnem Abbaciam & qui deserviunt fratribus in claustro ministros liberos ab omni servicio advocatorum esse statuimus. De mancipiis quoque, quicumque in servicium redegerit, si per annum fideliter perduraverit, hunc promoveri ministeriali honore liberum habeat arbitrium, decrevimus. Singulis quoque mensibus villis attributis ex antiquitate ad servicium fratrum pertinentes & census nummorum, ut sicuti a fundatore Dagoberto Rege, ita eadem debita jura persolvant. Et Abbas ter in anno cum triginta & quatuor equis in unaquaque villa hospicium habeat, ut si disposita jura villarum per aliquem sint usurpata digne correctionis culpam ab illo exigit, donec satisfactione peniteat. Secularia etiam judicia sicuti spiritalia tractet, disponat & dijudicet. Decrevimus enim ex regali auctoritate edictum nostrum super hec statuta predia propalare, que spectant ad regni honorem, Gruningen & Hechingen, in Swevia, ne aliquis potentum per aliquam machinationem predicto loco possit usurpare, ex quibus necessarios sumptus Abbas cum suis ministerialibus perfectionem Rome ad Apostolicum pro imperiali benedictione nostra habeat providere. Illud etiam pari decrevimus auctoritate, ut nullus Pontificum Nemetensis Civitatis, vel reliquorum Episcoporum aliquam in predicto loco ibidem dominandi, vel quaslibet causas agendi habeat facultatem; & ut nullus judex publicus, nullus ex judiciaria potestate quitquam potestatis vel negotii in ipsa marcha sine Abbatis licentia exercere vel habere presumat; nec homines ipsius loci constringere, vel ad causas audiendas, aut freta vel tributa solvenda, postremo nihil penitus ab eis audeat exigere. Firmamus etiam nostre auctoritatis donacione, sicuti predictus fundator delegavit sua auctoritate, ut homines ejusdem Ecclesie per omnes fines regni nostri libere negociis suis inserviant, ita ut nulli debitum thelonii persolvant, & nullus judex seu quelibet cujusunque ordinis persona in hujusmodi causa violentiam in eis inferre presumat. Fratribus autem ibidem Deo servientibus, ut eo devotius & tranquillius sancte conversacionis ordinem custodiant, liberam inter se eligendi sibi Abbatem donamus potestatem, cui Abbati secundum professionis regulam impendant debitam obedientiam & reverentiam. Et quia in istis partibus, Dagoberto Rege eo vivente tempore, aliqua Abbacia preter hanc & Wyzenburc minime fundata erat ab aliquo Rege vel ab aliquo prepotente, hanc tali privilegio & dignitatis sublimatam honore ideo nos ob amorem divinum & venerationem sancti Michaelis Archangeli & sancti Theodoli Martiris

& aliorum plurimorum Sanctorum ibidem requiescentium & ex rogatu reverendi Abbatis domini Amalrici postea Spire Episcopi ordinati & quorundam principum nostrorum, qui predicto loco predia & mancipia adtribuebant pro indulgentia peccatorum suorum, renovavimus. Et ne aliquis nostrorum succedentium usurpare presumat, firmiter & regali auctoritate adjecta sigilli nostri impressione roboratam munivimus. Facta hec renovatio a gloriosissimo Rege Henrico cognomento Saxo, anno ab incarnatione Domini DCCCCXXXI, indictione quarta, tredecimo anno regni sui, quando Regem Obeciorum & Northmannorum effecit christianos, sub Johanne Apostolico, qui centesimus vicesimus quartus post beatum Petrum est ordinatus, Hildibertho Archiepiscopo Moguntino. Data civitate Wangionum, in Christo feliciter, Amen.

(a) Communicavit nobis memoratus Dom. Lameius. Anni & nomina quidem optimè concordant in hoc diplomate : illud tamen dicimus adulterinum, cum nec formulæ, nec contextus, nec statuta sapiant Henricianum ævum vel sæculum decimum. Foetus est falsarii posterioris, cui nulla morum, legum & antiquitatis stabat cognitio.

(b) Psalmus 105, *versu* 3.

(c) Ut patet ex ipso quoque fictitio Dagoberti Regis diplomate, quod edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 23*.

(d) De S. Theodolo ita effatur Dagobertus in illâ supposititiâ, quæ eidem attribuitur, chartâ : » Ad » sublimandum etiam predictum locum protectionem Rome ad Apostolicum pro sacris reliquiis decre- » vimus, qui benignissime voluntati nostre obaudivit. Quatuor corpora sanctorum Martirum Olimpîi » tribuni Rome & uxoris ejus Exuperie, & filii eorum Theodoli & Symphronii, quos beatus Stephanus » Papa & Martir ad fidem convertit & baptizavit, nobis donavit. Inter quos egregium Martirem Theodolum » beati Alexandri Pape & Martiris confocium impetravimus, quem ad principale altare sancti Michaelis » cum ceteris sanctis de Roma translatis collocavimus. »

(e) Diplomate quoque adulterino anni 828, quod suprà est relatam, *tit. 446, pag. xcvi*.

TIT. 451.

Anno 960 9 Maji.

CHARTA quâ venerabilis Presul Godefridus Spirensis Ecclesie & vir quidam nobilis nomine Ruodolfus ineunt inter se concambium, vi cujus a dicto Rudolfo Godefredus Episcopus recipit, præter alia, quicquid in villa Leimeresheim (a) nominata ex parentum tradizione & hereditaria justificatione habuit ac possedit Ruodolfus . . . cum una decimali Ecclesia & cum omni servitute ac utilitate ad hec cuncta pertinenti; in villa Ruolechesheim (b) salicam terram, curtemque dominicalem, hobam servilem unam & dimidium jornalem vinearum; . . . molinam unam in Ossingan (c); hobam unam in Fischelingen (d); . . . jornales vinearum novem in Nuzdorf (e); jornalem viniferum unum in Damheim (f). . . . E contra vero dominus ac venerabilis Pontifex Godefridus ex locis sancte Marie, que sue potestati suberant, eidem Ruodolfo tradidit . . . in villulis, que nominantur Matra (g) & Ulich (h), Ecclesias decimales duas hobasque sexdecim cum

mancipiis ad easdem subsequentibus . . . Acta est autem hec traditio publice in civitate Spira & in domo Domini coram altare sancte Marie in nona Maji, coram populo & clero, an. autem Dom. inc. DCCCCLX, ind. III, regnante vero Rege invictissimo Ottone an. XXVI.

Ex veteri apographo Ecclesiae Spirensis edidit Lameius, in Comment. Acad. electoralis Mannheimensis, tom. 3 historico, pag. 267.

(a) Hodie Leimersheim in dioecesi Spirensi, qui dicitur *Liutmaresheim* in traditione Laureshamensi an. 778, apud Lameium, in codice diplomatico *Laureshamensi*, tom. 2, num. 2170, & tom. 3, pag. 184. (b) Rülshheim. (c) Ober-&-nider-Effingen. (d) Klein-und-gros-Filchlingen.

(e) Nusdorff. (f) Damheim. (g) Motheren. (h) Illingen.

TIT. 452.

Anno 992 11 Martii.

DIPLOMA Ottonis III Regis Germaniae, quo praedia quaedam in Spirgoviâ sita concedit Abbatiae Selsenfi.

Ex autographo tabularii palatini Heidelbergensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Otto divina favente clementia Rex. Quicquid ad exaltationem Ecclesiarum Dei pro divino amore de nostra regia munificentia boni facimus, hoc procul dubio ad aeternam & praesentem salutem nobis profuturum credimus. Quapropter omnium fidelium nostrorum praesentium videlicet & futurorum noverit industria, qualiter nos quaedam praedia Oterbach (b), itemque Oterbach (c) & Turrenbach (d) dicta, in pago Spiricowe vocato, ac comitatu Wolframi comitis sita, ob interventum carae aviae nostrae Adelheidis, scilicet Imperatricis, aliorumque fidelium nostrorum, Willigisi videlicet Moguntinae sedis honorandi Archipraefulis & venerabilium Episcoporum Hiltibaldi Wormatiensis cleri, ac Notkeri Leodienfis Ecclesiae, aliorumque plurium, ad Monasterium Salse nuncupatum, quod ipsa in honore Apostolorum de novo construxit, cum omnibus appenditiis illuc rite pertinentibus, hac nostra praeceptione donamus, atque haec ipsa praedia cum omnibus rebus illuc rite aspicientibus, cum mancipiis utriusque sexus, areis, aedificiis, terris cultis & incultis, agris, pratis, campis, pascuis, vineis, aquis aquarumve decursibus, piscationibus, viis & inviis, exitibus & redditibus, quesitis & inquirendis, cunctisque aliis appendiciis, quae dici aliquo modo, aut nominari possunt, a nostro & omnium hominum jure in perpetuum jus praefatae Ecclesiae hujus nostrae auctoritatis regio praecepto,

transfundimus; interdicentes regali nostra potentia, ut deinceps nullus Dux, vel Comes, aut ulla judiciaria persona aliquam potestatem in praedictis praediis a nobis jam dicto Salsensi Monasterio contraditis exercere, vel aliquid de familia eorundem praediorum exigere, aut eam inquietare praesumat, nisi praedicti Monasterii Abbas, qui tunc temporis ibi fuerit, vel advocatus, quem ipse ad hoc opus a regia potestate constituendum elegerit. Et ut haec nostrae donationis auctoritas dehinc inviolabilis & inconvulsa permaneat, hoc nostrae donationis praeceptum inde conscriptum sigilli nostri impressione, ut infra videtur, signari iussimus. Signum Domini Ottonis gloriosissimi Regis. Hildebaldus Episcopus & Cancellarius, vice Willigisi Archiepiscopi, recognovi. Data V idus Martii, Anno Dom. incarn. DCCCCXCII, indict. V, anno autem tertii Ottonis regnantis nono. Actum Poparto feliciter, Amen.

(a) Communicavit nobis praedictus Dom. Lameius. (b) Ober-Oterbach. (c) Nider-Oterbach.
(d) Dierbach.

T I T. 453.

Anno 1000.

DIPLOMA Rudolphi III Regis Burgundiae, quo, *ob continua Adalberonis Basileensis Episcopi ordine disposito fideliter impensa servicia, concedit sancti Germani Abbatiam, quam Grandemvallem appellant, anno praecedenti jam donatam Ecclesiae Basiliensi, ad Episcopatum diversis ex casibus attenuatum restitutionis amminiculis locupletandum, donationem illam firmans auctoritate Ottonis tertii Imperatoris, vassallis firme per totum consentientibus cum Episcopis Hugone, Henrico & Hugone minori (a), & Cunone comite palatii. . . . Actum Bruchfala, an. Dom. M., anno regni septimo.*

Ex codice membranaceo Ecclesiae Basiliensis, qui servatur Brundruti, ediderunt Schoepflinus, *Alsat. diplomat. tom. 1, pag. 144*, atque Reverendissimus Martinus Gerbertus Abbas & Princeps S. Blasii, *Codex diplomaticus historiae Nigrae Sylvae, num. 16, pag. 20.*

(a) Tres illi Episcopi, qui erant Sedunensis, Genevensis & Lausaneensis, memorantur quoque in alio ejusdem Rudolphi Regis diplomate pro Ecclesia Lausaneensi, quod à Dom. libero Barone de Zurlauben acceptum edidit D. Zapf *Monumenta anecdota, tom. 1, pag. 72.*

TIT. 454.

Circà annum 1020.

PRAECEPTUM Henrici II Imperatoris, quo privilegia Clingenſis Monasterii inſtaurat.

Ex tabulario palatino Heidelbergensi (a).

HENRICUS divina gracia Rex & Imperator, omnibus Regulis & Ducibus, five Episcopis vel Abbatibus, gratiam suam & salutem. Inter multas querelas, que ad nostram serenitatem undecunque delate sunt, adiit nos venerabilis Maguntinus Archiepiscopus Erchenbaldus, nostreque sollicitudinis specialis adjutor, conquerens, quod quoddam Monasterium suum Clynga nomine, quod in pago Spirogoſie situm est, tantam defensorum seu ceterorum, qui idem Monasterium circumſident, violentiam pateretur, ut auſugiente familia, cujus bona inſuſte diripiebantur, omnipotentis Dei ſerviciuſ ibidem deſiceret, niſi per noſtram regalem auctoritatem juxta antiqua privilegia deſſoſorum noſtrorum eidem loco conſuleretur. Siquidem glorioſus Princeps Dagoberthus in honore ſancte & individue Trinitatis ſanctique Michaelis Archangeli idem Monasterium propria dote conſtruxit talique jure & privilegio ſupradictum locum premunivit, ut Abbas ſimul cum familia ab omni ſervicio Regis, ſeu Episcoporum, ſeu advocatorum excuſatus Monasterii ſui utilitatibus omnimodis intendat, excepto quod Maguntino preſuli caballum modium tritice farine portantem ad regalem expeditionem ob teſtamentum hujus pactionis tranſmittat. Hoc privilegium multis annis in eodem loco cuſtoditum eſt, quouſque caſu accidente idem Monasterium una cum privilegiis ſuis igne combuſtum eſt. Poſtea autem Abbatum ceterorumque fidelium ſollicitudine in integrum reparatum, cum iterum defensorum ſeu quorumlibet inſolentia deprimereſtur, Rabanus Magontienſis Episcopus a victorioſo Rege Ludovico ſuis precibus obtinuit, quatinus res, mancipia & predia vel miniſteriales, que antecſſores ſui Reges ceterique fideles ad idem Monasterium tradiderunt, ſua auctoritate ad eundem locum, ut prius diſpoſita erant, delegaret (b). Quapropter nos quoque tenorem juſtie ſectantes ob amorem divinum & venerationem ſancti Michaelis Archangeli & ſancti Theodoli Martiris, cujus nomini idem Monasterium conſecratum eſt, juxta honorem noſtre dignitatis & petitionem memorati Erchenbaldi, tali ratione ſepe dicto loco conſulimus, ſtatuentes ſcilicet, ut privilegia ſecuritatis ſue, ſicut predeceſſores noſtri ſanxerunt, ex noſtra regali auctoritate undecunque illibata permaneat. Si quis vero hanc noſtram

preceptionem post hac supergredi vel violare presumpserit, veluti majestatis reus sex talenta auri ad supradictum locum perfolvat, totidemque ob nostram inveniendam gratiam coactus reddat. Signum Domini Henrici serenissimi Regis.

(a) Communicavit nobis D. Lamey. Hoc diploma, licet non sit adulterinum, interpolatoris *manum* tamen sensisse videtur in quibusdam.

(b) Extat suprà tit. 447, pag. xcviii, ipsum Ludovici Regis Germaniae an. 848 Praeceptum.

TIT. 455.

Anno 1020 3 Februarii.

CHARTA, qua quidam vir illustris & magnae opinionis Comes Gerardus, suadente sua conjuge Eva, pro se & anima filii sui Sigifredi defuncti, donationem facit Monasterio S. Benigni Fructuariensi sito in Lombardiâ. Signum Domini Deoderici Metensis Episcopi, Girardi, Giselberti, Folmari comitum. Actum Metis publice, III nonas Februarii, an. inc. Dom. M. XX, ind. III, regnante Henrico Imperatore feliciter, an. regni ejus XVII, imperii vero V.

Ex tabulario ejusdem Abbatiae ediderunt Guichenon, *Bibliotheca Sebustiana*, centuria 1, num. 75, pag. 164, edit. Lugdun. an. 1660, & pag. 138, edit. Lipsiensis an. 1731, atque Calmet *Histoire de Lorraine*, tom. 2, preuves, col. 316, secundae edit.

TIT. 456.

Anno 1022 12 Augusti.

ACTA & capitula viginti Concilii Seligenstadiensis in causâ disciplinae ecclesiasticae celebrati, quod condixit Aribio Moguntinae sedis Archiepiscopus cum caeteris confratribus & Coepiscopis Burchardo Wormatiensi, Werenhario Argentino, &c. . . . An. Dom. inc. M. XXII, ind. V, secundo idus Augusti, an. autem Dom. Henrici secundi regnantis XX, imperii vero VI (a).

Consultantur Papebrochius, *Acta sanctorum Bollandiana*, tom. 1 Junii, pag. 541; Lunigius, *Spicileg. Ecclesiast.* tom. 2, pag. 17; Labbeus, *Concil.* tom. 9, pag. 844; Harduinus, *Concil.* tom. 6, part. 1, pag. 827; Leibnitzius, *Scriptores rer. Brunswic.* tom. 1, pag. 551; Falckenstein, *Codex diplomaticus antiquitatum Nordgaviensium*, appendix, sectio 3, pag. 35; Hartzheim, *Concil. Germaniae*, tom. 3, pag. 55 & 58 (b); atque Mansi, *Concil. nova collectio*, tom. 19, pag. 393.

(a) De Concilio Salegunstadiensi ita scribit in Chronico suo Hirsaugiensi, fol. 49 Trithemius: *In hac synodo, sicut ex gestis ipsius legi, fuerunt praesentes . . . Wernharus Argentinenfis, &c.* Dein addit nomina decem Abbatum, inter quos leguntur Sizicho Abbas de Schutteren, Adelbertus Abbas de Klingenmunster.

(b) Extat apud eundem Hartzheim, *tom. 3 cit. pag. 63*, epistola undecim provinciae Moguntinae suffraganeorum ad Benedictum VIII Papam, circa an. 1023 conscripta & ex codice membranaceo bibliothecae montis S. Petri Erfordienfis deprompta. In eâ memorati undecim Episcopi, inter quos tertio loco nominatur *Werinharius Argentinensis*, dolent & conqueruntur de suspensione metropolitani sui Arbonis Moguntini factâ ab ipso summo Pontifice.

TIT. 457.

Anno 1027 4 Aprilis.

DIPLOMA Conradi II Imperatoris, quo, *ad petitionem Domini Joannis summi Pontificis & universalis Papae atque Gislæ Imperatricis augustae, necnon Arbonis Maguntinensis Archiepiscopi & Wicernarii Strazburgenfis Episcopi aliorumque multorum privilegium* concedit Jacobo Felulano Episcopo. *Datum secundo nonas Aprilis, an. ab inc. Dom. M. XXVII, ind. X. Actum Romae.*

Edidit Ughelli, *Italia sacra, tom. 3, pag. 286 edit. primae, & pag. 223 edit. secundae.*

TIT. 458.

Anno 1027 6 Aprilis.

ACTA Concilii Romani, in quo lis inter Gradensem & Aquileiensem Archiepiscopos de jure metropolitico pro Aquileiensi est decisa. Celebratum est, *presidente sancto ac beatissimo nono decimo Joanne Papa Apostolicæ urbis Romæ, unâ cum Conrado Imperatore, residente etiam undecimo loco inter quadraginta novem Episcopos viro venerabili Wezilino Straburgensi.*

Extant apud Mansi, *in Supplemento Conciliorum, pag. 1248, atque in novâ Conciliorum collectione, tomo 19, pag. 479.*

T I T. 459.

Anno 1041.

CHARTA Juramenti præstiti sedi Bisuntinae à Theodorico Basileensi Episcopo.

Ex membranâ Ecclesiæ Metropolitanae Bisuntinae (a).

EG O Theodoricus, sacre Basileensis Ecclesiæ nunc ordinandus Episcopus, subjectionem, reverentiam & obedientiam a sanctis patribus constitutam,

secundum precepta canonica, sacre fedi Bisuntinensis Ecclesie rectoribusque ejus, in presentia Domini Archiepiscopi Hugonis, perpetuo me exhibiturum promitto & super sanctum altare propria manu firmo.

(a) Simile juramentum à Berengario Episcopo, Theodorici successorè, praestitum anno 1057 eidem Hugoni Archiepiscopo exhibet Dunod, *Histoire de l'Eglise de Besançon*, pag. 215, qui sequens addit Durandi Abbatis Lutrensis, circa annum 1046 conscriptum.

„ Ego Durandus, nunc ordinandus Abbas Lutrensis, subjectionem & obedientiam a sanctis patribus „ constitutam, secundum regulam sancti Benedicti, sacre Vesuntionensi Ecclesie, in presentia Domini „ Hugonis, promitto & propria manu firmo.

TIT. 460.

Post medium seculum undecimum.

EXCERPTA ALSATICA

Vitae S. LEONIS IX Papae, antea Brunonis, auctore Wiberto ejusdem apud Tullenses Archidiacono (a).

VIAM universe carnis (b) ingresso Pontifice Herimanno (c), successit venerabilis Bruno, vir natalium prerogativa atque morum elegantia mirabiliter decoratus a Domino, qui licet jam quasi postremus appareat in pontificalis decessionis catalogo, primus tamen enituit ex summi pontificatus privilegio. . . . Reverendus igitur Bruno (d) utriusque parentis lineam adeo retinuit generosam, quatenus ab ipsis atavis & supra, quicumque ad nostram potuerunt pervenire notitiam, aut regni seu imperii retentaverunt habenas, aut proximas regibus & imperatoribus gestaverunt infulas (e). Procreatus est autem in dulcis Elisatii finibus, patre Hugone, matre vero Heilewide, quorum religiositas multorum ora consuevit ad laudem Dei aperire. Et pater ejus natione teutonicus (f), Imperatoris Conradi consobrinus (g), in patria lingua atque latina (h) disertissimus: mater quoque latina, eque utriusque linguae perita. Quorum patres & avi (i) a prima indole armis & animis supra modum fortiter compresserunt acies sibi resistentes, se suasque defendendo partes & circa senium, abjecta omni superbia generis & luxu mundi, induerunt humilitatem & paupertatem Christi, patrimonia sua dando Ecclesiis, Cenobia construendo in suis & ex suis prediis; sicque tandem perfecte secuti Christum, seipsos etiam abnegarunt, stultaque sapientia seculi omnino posthabita, sapienti stultitiae Dei atque monastico habitui tota cordis contritione submiserunt (l), laudabilique per cuncta sine decesserunt.

Etenim inter plurima, quae ipsarum divinis distribuerent templis, duo Mo-

nafteria instituerunt ex suis prediis, scilicet Hissam honori beati Martini Pontificis (*m*), necnon alterum Cenobium venerationi sancti Cyriaci Martyris (*n*): quin etiam Lutrense cenobium (*o*) patrimonii suis ampliaverunt. Quorum devotionem imitatus Hugo comes precipuus & ejus devotissima conjux, parentes utique prefati Domini Brunonis, Cenobium remote vite aptissimum construxerunt Woffenheim (*p*), penes nobile castrum suum Eginisheim (*q*) dictum, ex prediorum suorum decimis: in quo ad presens sanctimonialium congregatio consistit ad venerationem & gloriam alme & victoriosissime Crucis. Hi denique ambo (*r*) tantam tamque honestam exhibebant cunctis conversationem, ut etiam ecclesiastice persone & diversis gradibus functe, ab Episcopis usque ad laicos, quiddam imitabile sibi in eis deprehenderent. Nam ut modo de multiplici eorum erga Deum vigilantia taceamus, utrum integre reddidissent rerum suarum decimationem, sub judicio aque frigide perscrutabantur (*s*). Per quos dum decrevisset omnipotens Deus Ecclesie sue Presulem destinare..... Bruno XI kalendas Julii, anno videlicet ab humanato Dei verbo M. II, indictione XV, ubi in hanc lucem fusus est, mirabile dictu, totum ejus corpusculum invenitur charaxatum (*t*) quasi crucicularum stigmatibus. Cujus rei novitate mater permota, preter suam consuetudinem, a nulla alia, nisi a seipsa pertulit eum sustentari lactis alimonia. Quem congruo tempore ablactatum, Bertholdo sancte Tullensis Ecclesie Antistiti tradidit jam quinquennem (*u*), liberaliter educandum litterarumque studiis imbuendum. Qui videlicet Bertholdus, genuine honestatis sectator, mirabilior pre suis predecessoribus, Leucam urbem filii nobilium nobilitavit. . . .

Tam idoneus itaque vir (*x*) infantulum prefatum gratanter susceptum & literis fecit erudiri & omni honestate ingenuis pueris competenti. . . . Ejus quidem college (*y*), quamvis eo majusculi, extiterunt duo Adalberones contribules sui: ex quibus prior immaturo est hinc raptus exitu, Ducis videlicet Theodorici filius, alter autem Hezilonis Ducis germanus, ac Frederici eximii principis natus, sub scolarum magistro, magister nepotuli sui Brunonis constitutus, quia tunc pro tempore habebatur sciolus, qui postea ad Antistitium Mediomatrice urbis, voto cleri & plebis magis quam suo assumptus, vir huic nostro tempori refulsit apprime predicandus (*z*). . . . Hinc ergo tali college (*aa*) indivisibiliter gemino connexus affectu, spectabilis puer Bruno insistebat litterali gymnasio. Quibus etsi adherebant nobilium examina puerorum, ipsi tamen duo omnibus suis consodalibus preeminebant tam capacitate liberalium studiorum quam honestorum excellentia morum. Nempe, decurso artium trivio, non solum claruerunt prosa & metro, verum & forenses controversias acuto & vivaci oculo mentis deprehensas expediebant seu removebant sedulo: denique quadrivium naturali ingenio vestigantes degustarunt, atque non minimum in ipso quoque valuerunt. . . .

Cum jam solito (*bb*) liberiolem a scolari jugo adeptus fuisset cervicem Bruno, multotiens parentum suorum invisebat mansionem, delectatus non

tantum genuina affectione, quantum religiosa eorum conversatione, & liberissima domus sue in militibus & familia dispositione. . . . Estivo tempore ex more cum eis apud nobile eorum castrum Eginisheim nuncupatum morabatur. . . . Hinc decedente (cc) Domino Bertholdo suo nutriere (dd), succedenti Herimanno non recusavit eque parere. . . . Ejus etiam annitente auctoritate & industria, in statu, quem ab idoneis & prioribus presulibus acceperat, integerrime permansit sub Herimanno institutio & prebenda canonica intra beatissimi levite & protomartyris Stephani claustra (ee). . . . Verum accidit (ff) ut eximius adolescens a parentibus & consanguineis assignaretur glorioso Imperatori Conrado, contribuli suo, ejus educandus in aula, atque excubaturus in basilica. Ubi, nondum multis decursis diebus, omnium aulicorum benevolentiam perfecte est adeptus, utpote quem gratiosum exhibebat, prece ejus conversationis ac prudentie, generis ac forme decus: unde cum ab eis ibidem Brunones eque vocarentur multi, hic tamen bonus Bruno meruit prenominari. . . . Preterea (gg) unico & patrio affectu ab Augusto Augustaque adeo est dilectus, ut etiam in secretissimis eorum consiliis gratanter admitteretur & sententia reverenter dulciterque expectaretur, ac promulgata indubitanter susciperetur. . . . Anno etatis sue vigesimo tercio (hh), cum jam alteram adolescentie hebdomadam fuisset ingressus & ab incarnato Dei patris verbo M. XXV excurreret annus, vice sui Pontificis Herimanni in expeditione prefati Conradi Imperatoris super Longobardiam & maxime super Mediolanum tunc rebellem, preclarus Bruno est profectus, levitico officio insignitus. Namque illo suo antistite annis morbisque pregravato, ipse auxiliares militum copias Imperatori venientes a Tullo ducendas suscepit, tam ejusdem Episcopi quam Augusti placito. . . .

Deinde instante (ii) anno ab humanitate filii Dei M. XXVI, Leucus Presul Herimannus abstractus est carnis ab hospitio, cum quadragesimali tempore moreretur Colonie in quodam suo predio. Extemplo clerus & populus provifore orbatus, concordii voto eademque sententia confederatus, diu sibi desideratum & jugiter dilectum Brunonem consonis & continuatis expetit vocibus . . . utpote suorum ipsorum alumnum (ll), & inter ipsos atque ab ipsis liberalium litterarum scientia eruditum, sine querela conversatum & per singulos gradus Ecclesie ad leviticum ordinem provectum. . . . Adeptus ergo donum Pontificalis culminis *discedit ex Italiâ, infidiis Longobardorum feliciter evasis, praesertim suppetiente ejus cognata (mm), nepte Rodulphi Regis Jurenfis, conjuge sui germani nomine Gerardi, strenuissimi atque elegantissimi militis (nn)*. Auspicato ergo cursu ceptum iter exequitur, tandemque (oo) die dominice Ascensionis, tertio decimo kalendas Junii (pp), omnium inexplabili gaudio susceptus, presentibus cunctis Belgice Gallie primatibus, electus ac laudatus, a suo consobrino Domino Theodorico Mediomatricorum Presule (qq) est pontificaliter (Tulli) inthronifatus. *Tandem quinto idus Septembris sequenti in Episcopum fuit ordinatus à Poppone Trevirensi Archiepiscopo.*

Inerat Brunoni mirabilis (*rr*) & honesta morum elegantia, adeo ut cum splendido corporis decore, quem illi super cunctos illius temporis contulit omnipotentis munificentia, quidquid agebat cunctorum animis complaceret, quidquid dicebat omnium corda intimo amoris affectu delectaret. Cum serpentina astutia tantum pollebat in eo columbina simplicitas, ut ab hujus seculi prudentibus omnium videretur superior in prudentia & a divina sapientibus mire coleretur pro pure mentis innocentia. . . . Sapientia divinarum humanarumque artium in eo refulgebat amplissima, maximeque delectabatur artis musice peritia, qua antiquis auctoribus non modo equiparari poterat, immo in mellifica dulcedine nonnullos eorum precellebat. Nam componens responforia in veneratione gloriosi Martyris Cyriaci, sanctique Hidulphi Trevirorum Archiepiscopi, necnon beate Odilie virginis, atque venerandi Anglorum Apostoli Gregorii doctoris, divini laudes servicii mirifico decore ampliavit. . . . Ejus intercurrente sapientia (*ss*), legatione & consilio, est Romano adjunctum & corroboratum imperio Regnum Austrasiae, quod dudum ab origine tenebat Rodolphus Rex Jurensis Burgundie; & idem jam dictus Pontifex est directus legatus pro pacis concordia inter suprafatum Conradum Romanorum Regem ac Robertum Francie Regem : . . tanta firmitate pacem & concordiam inter utraque regna stabilivit, ut quoad vixerunt prememorati principes, cum suis succedentibus filiis utriusque Henricis, nullus quantumcunque fraudulenta arte discordiam inter duo regna ferere valuerit. . . .

Verum videtur congruum (*tt*), ut quiddam de ejus matre (Heilewide) dignum memoratu brevi referat stylus. Nam quanta illi fuerit devotionis sinceritas, quanta usque ad novissimum quadrantem eleemosynarum largitas, quam diutina in divinis orationibus, vigiliis, jejuniisque instantia, quam longanimis in carnis maceratione penitentia, non est facile promere verbis, cum ipse finis, in quo omnis laus canitur secure, manifeste prodiderit. Siquidem in tantam corpulentiam superflui abundantia humoris ejus corporis quantitas excreverat, ut vix rheda posset vehi, quo opportunitas commovebat. Que gravitas ponderis, quoniam sibi videbatur intolerabilis, . . . diutini maceratione languoris ita ad ultimum fuit tenuata, ut, pene cuncto humore carnis exficcato, sola ossa cute & nervis sese tenentibus viderentur tantummodo coherentia. Itaque ad extremam vite metam veniens, cunctis distributis que ipsa per se, exceptis mariti redditibus, ex proprio sumptu in usus pauperum expendendo quotidie aggregaverat, sacra inunctione ac vivifice communionis participatione munita, diu exanimis & absque omni vitali flatu jacuit, cuncta ejulante familia, cum pauperum, viduarum atque orphanorum catervis. Que subito resumpto spiritu rediens, ac confusum deplorantium clamorem sedari precipiens, omnes domo eliminari jubet, solamque Regelwidem (*uu*) Cenobii sancte Crucis Abbatissam cum proprio retinet marito. Quibus cum fletu admirantibus quid sibi vellet ait : Unum te, o amantissime conjux, suppliciter oro, ne mee petitionis verba, que dictura sum, molesto feras animo,

Cumque ille ignarus futurorum gratanter se impleturum sponderet quaecunque illa ex prompta voluntate juberet, ait : precor ut, sicut nuda egressa sum de utero matris mee, ita me nudam in tumultu suscipiat alvus terre & quicquid ornamenti ad consepeliendum mihi paraveras, in usus pauperum fideliter erogare studeas. Cujus petitioni, quanquam invitus, jam prefatus sponsus annuit, eamque cum summa alacritate mentis hominem exutam modo, quo constituerat, sepulture tradidit (xx). . . .

Interea apud Wangionum urbem (yy), ante presentiam gloriosi Henrici secundi Romanorum augusti, fit Pontificum reliquorumque procerum non modicus conventus (zz). Inter quos Bruno Christo dignus presul convocatur : quippe sine ejus consilio intra imperialem curiam nihil magni disponebatur. Et repente, illo nihil tale suspicante, ad onus Apostolici honoris suscipiendum eligitur a cunctis. . . . Coactus suscepit injunctum officium, presentibus legatis Romanorum, ea conditione, si audiret totius cleri ac Romani populi communem esse sine dissidio consensum. . . . *Romam dein pergens & unanimi voce electus* cunctis applaudentibus (aaa) consecratur, ac dominica quadragesimalis initii, pridie idus Februarii (bbb), Apostolice cathedre inthronifatur. . . . Non autem sub clari silentii occulendum estimo, quantam indulgentiam, ejus dignis precibus, Hugoni ipsius germano divina contulerit miseratio. Nam jam dudum ante ejus ad Apostolatam electionem exuerat hominem. . . . Qui postmodum per visum eidem domno Apostolico apparens letus, innumeras reddidit gratias, quia ejus meritis superna clementia a cunctis eum laboribus abfolverat. . . .

His sanctis (ccc) infudans studiis, antiquam repetit patriam (ddd), suscipiturque a totius gentis nobilissimo atque reverendissimo Archiepiscopo Herimanno apud Coloniam (eee). . . . Hinc invitatur ab Herimaro Abbate venerando cenobii S. Remigii Remorum Pontificis ad consecrandam Ecclesiam in ejus honore restructam, ubi non est dictu facile quanta multitudo a finibus terre, Hispanorum, Britannorum, Francorum, Anglorum advenerit ejus invisere presentiam. In qua frequentia adfuit etiam non modicus cetus Pontificum, cum quibus advenit Chrysopolitanorum Archipresul (fff) Hugo, Deo & hominibus amabilis, pre cunctis jucunde eloquentie & affabilitatis. . . . Inde per urbem Mediomatricorum remeans . . . hinc generale apud Maguntiam concilium habuit (ggg), in quo Spirensis presul Sibicho criminali reatu accusatus voluit se expurgare terrifico sacramento dominici corporis : sed, ut fertur, maxilla ejus mansit contorta paralyti, quamdiu presentis vite spatium duxit. . . .

Exemptus est autem (hhh) hic vir magnificus ab hujus vite laboribus, etate quinquagenarius, an. inc. Dom. M. LIV (iii), Leucorum Episcopatus XXVIII, Apostolatus autem VI : siquidem Rome sedit annis quinque, adjectis duobus mensibus & novem diebus.

(a) Vitam Brunonis, sive S. Leonis IX Papae, libris duobus distinctam conscripsit Wibertus, ejus amicus, Tullensis Ecclesiae Archidiaconus, qui, ut ipse in prologo testatur, *de tanto presule non tam*

audita, quam visa ad edificationem plurimorum transcripsit, cum eum benignitas ipsius dignata est familiarius sibi jugiter assistere. Wiberti opusculum primus an. 1615 edidit Jacobus Sirmondus, ex quo descripsit Andreas Duchesne, *preuves de l'Histoire des Cardinaux français*, tom. 2, p. 5-24. Eandem S. Leonis IX vitam auctam & emendatam petulit ex duplici codice manuscripto Abbatiarum S. Maximini & S. Huberti Godefridus Henichenius, *Acta sanctorum*, tom. 2 Aprilis, pag. 648-665. Henichenii editionem secuti sunt Joannes Georgius Eccardus, *Origines Habsburgo-Austriacae*, pag. 171 & seq.; Joannes Mabillon, *Acta sanctorum ord. S. Benedicti, saeculi VI, pars 2, tom. IX*, p. 51-78, atque Ludovicus Antonius Muratorius, *Scriptores rerum Italicarum*, tom. 3, pars prima, p. 282-299. Maximam Wiberti de S. Leone operis partem Gallico aevi sui idiomate transtulit Ruyrius *Antiquités de la Vosge*, partie 3, livre 2, pag. 306-351. Vidimus praeterea in bibliotheca publica Bernensi num. 292, codicem membranaceum undecimo saeculo desinente conscriptum, in quo extat *Vita beatae memoriae Leonis, qui & Bruno dicitur*. Praemittitur in dicto codice pictura ipsius Leonis benedictentis Ecclesiam, quam ipsi offert Abbas Warinus, cum adscriptis nominibus: *Leo Papa, Warinus Abbas*. Warinus ille videtur esse Abbas S. Arnulphi Metensis, cujus Ecclesiam die undecimâ Octobris 1049 dedicavit Leo IX & cui venerabili Warino Abbati Ballam à Meurisso, *Histoire des Evêques de Metz*, pag. 354, relatam inscripsit eodem anno memoratus summus Pontifex. Hic adnotanda quoque veniunt Materni Berleri Rubeagenensis verba ex chronico an. 1510 manuscripto, quod servatur in bibliotheca publicâ civitatis Argentinenfis, extracta, fol. 358 „Ego Maternus Berler Rubeaquerensis „ vetustis characteribus in bibliotheca monasterii Marbach repperi multis in locis depravatum librum „ complectentem Leonis noni Papae vitae seriem, quem in capita dividens magistro praeceptorum meo „ Hieronymo Gebvlerio, ut suo marte ab emendis purgatum in lucem prodire sineret, destinavi. „ Periit ille codex Marbacensis Canonicae à Berlero allegatus & à Gebvlerio nunquam editus.

(b) Ex prologo, apud Henichenium, pag. 648, Mabillonem, pag. 51 & Muratorium, pag. 282.

(c) Herimannus Tullensis Episcopus obiit primâ die Aprilis, 1046.

(d) Libro primo, cap. 1, apud Henichenium, pag. 648, Mabillonem, pag. 52 & Muratorium, p. 282.

(e) Quorum parentes, ut fertur, de antiquo genere Trojanorum Regum venerant, qui sub beato Remigio confessorè jugo fidei colta supponebant: Verba sunt Wipponis, apud Pistorium, in *Script. rer. Germ.* tom. 3, pag. 464. Indè Leo dicitur regali genere ortus à Papâ Victore III, & oriundus ex nobili Francorum prosapia ab Otone Frisingensi Episcopo.

(f) Hugo dicitur à Wiberto Teutonicus, quia in Alsatiâ ad Imperatores Teutoniae sive Alemanniae tunc spectantè maxime vigeat ipsa lingua teutonica.

(g) Adelaidis, amita comitis Hugonis, mater erat Conrâdi Salici Imperatoris. Indè Hugo etiam dicitur *consanguineus Imperatoris* à Wippone & *consobrinus Conrâdi* ab Alberico. Indè ab Anselmo monacho S. Remigii Remensis, in *itinerario Leonis IX, inter Acta sanctorum Bollandiana*, tom. 1 Octobris, pag. 178, laudatur ipse Leo *sanguinis affinitate proximus* Imperatori Henrico III, filio Conrâdi.

(h) Id est, lingua romanica ex latino corrupta, mater dein ipsius nostrae linguae gallicae.

(i) Hugonis pater & avus fuerunt Hugo & Eberhardus.

(l) Idem testatur de Hugonis comitis avo Eberhardo auctor vitae S. Deicoli, *suprà*, tit. 431, p. LVIII.

(m) De Hissâ agit ipse Leo IX in Bullâ datâ circâ annum 1050, tit. 411, pag. CCLXIII.

(n) Scilicet Altorf, tit. 350 & 407, pag. CLXXXIII & CCLV.

(o) Hodie Lure.

(p) Woffenheim, de quo fusiùs agit Bulla Leonis IX an. 1049, tit. 409, pag. CCLVII.

(q) Hodie Egisheim. Henichenius malè legit: *Engesheim*. Rectiùs habent Mabillon & Muratori: *Eginisheim*. Concordat Gallica Ruyrii versio, cap. 1, pag. 307.

(r) Apud Henichenium, lib. 1, cap. 1, §. 3, p. 649, Mabillonem & Muratorium, cap. 2, p. 52 & 283.

(s) Hanc phrasim non intelligens Ruyrius ridiculè in gallicam sic vertit linguam, pag. 307 cit. „ Ils alloient recherchant curieusement, s'ils avoient équitablement satisfait à la décime de leurs „ biens, voire jusques à l'aulmosne d'un verre d'eau fresche. „

(t) Id est, sculptum, gallicè *stigmatizé*. (u) Anno scilicet 1007.

(x) Apud Henichenium, cap. 1, §. 4, pag. 649, Mabillonem & Muratorium, cap. 3, pag. 53 & 283.

(y) Apud Henichenium, cap. 1, §. 5, pag. 649, Mabillonem & Muratorium, cap. 3, pag. 53 & 283.

(z) Scilicet Adalbero, filius Friderici comitis Luxemburgensis, factus Episcopus Metensis an. 1046, defunctus 13 Novembris 1072.

(aa) Apud Henichenium, cap. 1, §. 6, pag. 649, Mabillonem & Muratorium, cap. 4, p. 53 & 283.

(bb) Apud Henichenium, cap. 2, §. 7, pag. 650, Mabillonem & Muratorium, cap. 5, p. 54 & 284.

- (cc) Anno scilicet 1018 cum annum decimum sextum ageret ipse Bruno.
- (dd) Apud Henschenium, *cap. 2, §. 9, pag. 651*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 6, pag. 55 & 284*.
- (ee) Id est, in Ecclesiâ Cathedrali Tullenâ S. Stephano dicatâ.
- (ff) Apud Henschenium, *cap. 2, §. 10, pag. 651*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 6, p. 55 & 284*.
- (gg) Apud Henschenium, *cap. 2, §. 11, pag. 651*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 6, p. 55 & 284*.
- (hh) Apud Henschenium, *cap. 2, §. 12, pag. 651*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 7, p. 56 & 285*.
- (ii) Apud Henschenium, *lib. 1, cap. 3, §. 13, pag. 651*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 8, pag. 56 & 285*.
- (ll) Apud Henschenium, *cap. 3, §. 14, pag. 652*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 8, pag. 56*.
- (mm) Apud Henschenium, *cap. 4, §. 20, p. 653*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 10, p. 60 & 287*.
- (nn) Gerardus comes de Egisheim, frater Brunonis anno 1038 fuit occisus. Uxorem duxerat neptem Rudolphi III Regis Burgundiae. Haec erat Petronix, filia Epiderici Ducis Lotharingiae ex Mathildâ dicti Regis sorore.
- (oo) Apud Henschenium, *cap. 4, §. 21, pag. 653*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 11, p. 60 & 287*.
- (pp) Potius XIV kal. Junii, ut probat Henschenius, *pag. 654*.
- (qq) Brunonis avus erat Hugo comes Nordgoviae, fundator Abbatiae Altorfensis. Hic Hugo fratrem habebat Gerardum comitem, cujus uxor erat Eva foror memorati Theoderici Metensis Episcopi.
- (rr) Apud Henschenium, *cap. 5, §. 24, pag. 655*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 13, p. 62 & 289*.
- (ss) Apud Henschenium, *cap. 5, §. 26, pag. 655*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 14, p. 63 & 289*.
- (tt) Apud Henschenium, *cap. 5, §. 28, pag. 656*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 15, p. 64 & 290*.
- (uu) Alia manuscripta legunt etiam : *Regilindam*.
- (xx) Obiit Heilwigis mater Brunonis an. 1046, testante Joanne de Bayona, *cap. 24, apud Belhomme, Historia Mediani Monasterii, pag. 236*.
- (yy) Apud Henschenium, *lib. 2, cap. 1, §. 4, pag. 657*, Mabillonem & Muratorium, *lib. 2, cap. 2, pag. 66 & 291*.
- (zz) Anno scilicet 1048.
- (aaa) Apud Henschenium, *cap. 2, §. 6 & 7, pag. 658*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 1, pag. 67 & 292*.
- (bbb) Anno verò 1049.
- (ccc) Apud Henschenium, *cap. 3, pag. 659 & seq.*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 4 & 5, pag. 69 & 293*.
- (ddd) Anno quoque 1049.
- (eee) Mensibus Junio & Julio, ut constat ex Anselmi itinerario & ex diplomate Henrici III, *tit. 405, pag. ccli*.
- (fff) Id est, Archiepiscopus Bisuntinus.
- (ggg) Mense Octobri.
- (hhh) Apud Henschenium, *cap. 7, §. 35, pag. 665*, Mabillonem & Muratorium, *cap. 14, pag. 77 & 299*.
- (iii) Annus millesimus quinquagesimus quintus legitur in manuscriptis & in editis errore amanuensis, ut adnotant Henschenius, *pag. 665*, Mabillonem, *pag. 51* & Muratori, *pag. 280*.

TIT. 461.

Anno 1059 15 Octobris.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo litem ortam inter Hecilonem Argentinensem Episcopum & Henricum comitem Nordgoviae de Wildbanno, five jure ferino, dirimit.

Ex libro salico membranaceo an. 1347 conscripto, qui servatur in tabulario summi Capituli Argentinensis, fol. 15 (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Henricus divina favente clementia Rex. Omnibus Christi nostrique fidelibus, tam futuris quam presentibus, notum esse volumus, qualiter venerabilis Strazburgensis Ecclesie Episcopus Hecillus celsitudinem nostram adiit, rogans ut litem, que inter illum, Comitemque Henricum (b) pro Wiltbanno (c) cujusdam foresti sue Ecclesie diu infinita habebat, imposito aliquo discretionis fine, regali nostra maiestate sedaremus. Quapropter nos ob interventum ac petitionem dilectissime genitricis nostre Agnetis Imperatricis Auguste, maxime pro remedio anime patris nostri felicitis memorie Henrici Imperatoris Augusti, ejusdem Episcopi petitioni satisfacimus, ejusque rogatu annuimus, ut sicut pater noster sua diligentia eandem litem determinaverit, ita nos nostra convenienti discretionem determinavimus & perpetuo jure confirmavimus. In presentia igitur Principum nostrorum Adalberonis Wirzburgensis Episcopi, Arnoldi Wormaciensis, Cuonradi Spirensis, Cunzonis Eistatensis, necnon Eberhardi comitis (d), simulque ceterorum nostrorum fidelium, Wiltbannum super ipsum prenominate Strazburgensis Ecclesie forestum, unde lis oborta est, in pago autem Alfacia & in comitatu predicti Henrici Comitis, atque infra hos terminos situm, id est, a villa Ottonis, que dicitur Ottenrode (e) & per rivolum Argenza (f), qui ipsam villam preterlabitur, sursum ex una parte usque ad caput ejus (g) & inde usque ad Widenstrout (h), inde autem per stratam quandam dextrorsum in Floudelen locum (i), & hinc iterum sursum in montem Milcenwanc (l), inde iterum ad rivolum quandam Rotaha (m), & hinc insuper usque ad Bruscham (n), dehinc etiam ubi Wihcaha (o) Bruscham fluvium alluit, ab dextra rursum parte in montem, qui dicitur Magenachere (p), & sic per totius montis cacumen usque ad Stillebach (q) fluvium deorsum, & tunc demum per ipsius rivuli declivem cursum, usque in villam, que dicitur Dinzingen (r), eidem

Episcopo suisque successoribus in proprium dedimus, atque tradidimus, ea videlicet ratione, ut prefatus Episcopus, omnesque sui successores duas partes ejusdem Wiltbanni atque totius utilitatis ullo modo inde provenienti habere & ad usum sue Ecclesie, quoque modo sibi placuisset, accommodarent: tertiam vero partem predictus comes Heinricus proprie & potestative obtineret. Et ut hec nostra regalis confirmatio stabilis & inconversa omni permaneat evo, hanc cartam inde conscribi, manuque propria corroborantes sigilli nostri inpressione jussimus insigniri. Signum domni Heinrici quarti Regis. Gebhardus Cancellarius vice Liutpaldi Archicancellarii recognovi. Data est idibus Octobris, anno Dominice incarnationis MLIX, indictione XII, anno autem ordinationis domni Heinrici quarti Regis VI, regni vero IV. Actum Spire, in Dei nomine feliciter, Amen.

(a) Autographum hujus diplomatis periiit: extat verò descriptum in memorato libro falico, qui ipsius authentici fert vices, eademque gaudet auctoritate, cum fuerit *ad jussum Domini Johannis de Lichtenberg Decani Ecclesie Argentinenfis* an. 1347 publicè exaratus. Fragmentum chartae exhibet Guiliannus, *de Episcopis Argentinenfis*, pag. 196. Eandem ex schedis Wenckeri, sed corruptam, mutilam & maximè truncatam, refert quoque Schoepflinus *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 169*.

(b) Qui erat comes Nordgoviae, five Alsatiae inferioris.

(c) Wiltbannus, five jus venandi vel banni ferarum derivat à vocibus *wild & bannen*, quae feram & interdicare significant. Vetustissimum est hoc nomen, ac in diplomate nostro primum occurrit, ut ex nostra annotatione jam observavit clarissimus Dom. Oberlin in *Glossario Germanico mediæ aevi*, tom. 2, col. 2031. Dicitur *jus foresterse* in praecedenti an. 1017 Henrici II Imperatoris pro eadem Ecclesiâ Argentinenfi diplomate, tit. 371, pag. CCXI.

(d) Eberhardum Comitum memorat aliud Henrici IV Regis diploma anni 1065 infra allegandum, tit. 467, pag. CXXIII.

(e) Ottenrot, vicus in superiorem & inferiorem divisus.

(f) Hodie rivus Ergers. (g) Id est, ad rivi Ergers fontem.

(h) Vicus olim Struttmatt, ubi nunc resonat regia gladiatorum fabrica dicta Klingenthal. Vallem illam permeat ipse rivus Ergers, qui ibidem Ehn, five Ehnus nominatur.

(i) Locus ignotus.

(l) Scilicet planities illa dicta Mitzveld sita in vertice montis, qui quatuor leucis distans ab oppidulo Bersch sese extollit in Vogeso ad Alsatiae Lotharingiaeque confinia. Spectat ad dictum oppidulum & ad vicum Bischofsheim.

(m) Rivulus dictus *Rothaine*, à quo nomen sumit vicus Rothau, qui quae vallem dictam Steinthal à Schirmeckianâ separat.

(n) Amnis Brusch.

(o) Rivulus Wich, qui propè vicum cognominem se Bruschae conjungit.

(p) Nomen montis à rivulo Magel deductum servavit sylva vicina hodie dicta Mechelberg.

(q) Rivulus Still, qui in Bruscâ illabitur.

(r) Dingsheim propè Mutzigam.

TIT. 462.

Anno 1061 18 Aprilis.

BULLA Nicolai II Papae, quâ, sicut petierunt *fratres venerabilis Monasterii Christi martyris Dionysii, ubi ipse dominus corpore requiescit, & sicut in privilegiis praedecessorum domni scilicet Stefani, Leonis, alteriusque Nicolai, vel etiam in praeceptis Karoli Magni, Hainrici quoque, caeterorumque Imperatorum, seu Regum, plenissime continetur, statuit ut quadam Abbatiola, apostolica corroboracione subnixâ, perhenni tempore illibata Abbatiae S. Dionysii profutura permaneat. . . . Est autem Abbatiola in pago Alfiacensi in saltu quodam Vosagi sita, appellaturque Lebraha, quam Fulradus Abbas in suo proprio, munificentia domni Karoli Imperatoris invictissimi, condidit, atque gloriosissimo patrono suo, domno scilicet Dionysio, contradidit. . . . Datum XIV kal. Maji, in Lateranensi Basilica, anno tercio Domni Nicolai secundi Papae, indict. XIV.*

Ex tabulario Abbatiae San-Dionysianae edidit Doublet, Antiquités & Recherches de l'Abbaye de S. Denys en France, liv. 2, pag. 464.

T I T. 463.

Anno 1061.

CHARTA Volmari de Ortenberg, quâ cum uxore Heilichâ Abbatiam Hugshoviensem à patre Wernhero fundatam Argentinensi subjicit Ecclesiae.

Ex autographo tabularii episcopalis Argentinensis Tabernis Alsaticis (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Notum sit omnibus tam presentibus quam futuris, qualiter ego Folmarus & uxor mea Heilicha pro remedio animarum nostrarum parentumque nostrorum dedemus nostri juris Abbatiam Hugeshoven dictam (b) sancte Marie Argentinensi cum ecclesiis, villis, vineis, molendinis, agris, pratis, pascuis, silvis, aquis, aquarumque decursibus, viis & inviis, cultis & incultis, cum mancipiis utriusque sexus & omnibus appendiciis & utilitatibus ad eam pertinentibus, hac facta condicione, ut nulli

Episcoporum praedictam Abbatiam in milites alienandi sit licentia, vel congregationem ibidem Deo fervientem ullo modo destruere. Acta sunt hec Stratzburc in Moriafterio sancte Marie (c), sub presentia Heremanni venerabilis Episcopi ejusdem sedis (d) & Heinrici Alsatiae comitis, anno incarnationis dominicae MLXI, indictione XIII, regnante Heinricho quarto adhuc puero, anno regni ejusdem septimo, subadnotatis testibus, quorum ista sunt nomina: Heinrich advocatus (e), Eberhart comes, Cuono comes (f), Luttolt, Ruodolf, Egino, Hereman, Buggo, Burchart, Diemar, Druhthere, Adalbret, Erlewin, Sicco, Sigeboto, Ruotbret, Luttolt, Adalbret, Meriboto, Hereman, Gutto, Billunc (g).

(a) Edidit, sed ex apographo incorrecto, Schoepflinus *Alsat. diplom. tom. i, pag. 170.*

(b) Abbatiam Hugeshoven, sive Honcourt, fundavit anno 1006 Wernherus comes de Ortenberg; ipsius Folmari pater, ut constat ex noticiâ sequenti immediatè edendâ.

(c) Id est, in Ecclesiâ Cathedrali.

(d) Huic chartae affixum est sigillum cereum, in quo exhibetur Episcopus sine mitrâ, pedum tenens, sinistra manu, dextramque quasi benedicturus elevans, cum hac epigraphè: † *Heremannus Dei gratia Episcopus.* (e) Advocatus scilicet Ecclesiae Argentinensis.

(f) Cunonem & tres sequentes fratres dicimus Comites de Achalm.

(g) Charta haec est paricla, id est, ejus membrana in duas conspicitur partes divisa. Mos tunc fuit saeculi undecimi & duodecimi, ut in unâ eademque membranâ duo similis instrumenti describerentur exempla. Inter utrumque litterae quaedam exarabantur majusculae, quae in duas partes per medium secatae quamdam formam dentium in utroque exemplari praeferebant: undè & indentatae quandòque vocabantur. In memoratâ Folmari chartâ scripta fuit vox illa frequens: *Cyrogaphum*, ut ex secatis & dimidiis litteris majoribus nobis licuit conjicere.

TIT. 464.

NOTITIA

Fundationis Abbatiae Hugshovienfis atque praediorum eidem à Wernhero comite de Ortenberg fundatore & aliis concessorum.

Ex authentico Friderici I Imperatoris anni 1063 diplomate (a).

OMNIUM Christi Imperiique fidelium noverit universitas, qualiter anno incarnationis Domini millesimo, indictione XIII (b), regnante Ottone III Romanorum Imperatore & Patricio, Wernherus comes de Ortenberg (c), divine remunerationis spe ductus, cenobium Hugeshoven in honore sancti Michahelis Archangeli omniumque celestium virtutum in Episcopatu Argentinensi, in silva Wosagus appellata, secus flumen Scheram (d), construxit,

illudque cum omnibus suis appendiciis beato Petro Apostolo & Romane Ecclesie in perpetuam proprietatem delegavit; hac quidem ratione & condicionis determinacione, quatenus idem locus pro aureo uno (e) annualiter perfolvendo Apostolice sedi subjectus perpetuali libertate sit stabilitus & confirmatus. Si quis quoque ministerialium suorum, vel familie sue in ejus presenciam vel absencia de prediis, seu de rebus suis ad eundem locum tradiderit, ejus concessione & licencia atque institucione, firmum & stabile fore constituit..... Sane predia, quibus isdem locus usque in presens ditatus est, hec sunt, campi videlicet, silve, prata in ipsa valle (f) adjacentia a Comite Wernhero cum servis & ancillis eidem monasterio tradita cum duabus ecclesiis baptismalibus ibidem sitis (g), & alodium in Regenesbach (h) cum capella suisque attinentiis, & piscatio usque ad Lutenbach (i), ligna quoque de dominicali silva ad opus Monasterii & officinas claustrum & fratrum usibus necessaria. Predium apud Mackenheim (l) ab eodem Comite traditum. Sed & uxor ejus Hymeldrut cum filio suo Volmaro alodium in Northusen (m) ad eundem locum contradidit. Berlinc soror Comitis predium apud Elgensheim (n) cum omnibus sibi appendentibus & vineam in Tieffenthal (o). Idem Wolmarus & Heilka (p) predium apud Heildolvisheim (q) cum mancipiis & banno, prediumque in Rymefingen (r). Item predia a Lutoldo comite (s) & Donato sacerdote cum mancipiis & tribus ecclesiis baptismalibus in Lutringia (t) eidem loco tradita. Predium quoque apud Flersheim (u), ab Adelberto comite de Habsburg & uxore ejus Junta (x) cum ecclesia ac decimis, omnibusque predio eidem prospicientibus ad eundem locum sancto Michaheli traditum (y); itemque alodium apud Schervillere (z) cum omni jure sibi prospiciente ab eadem Junta per manum Udalrici, scilicet fratris sui, locique advocati (aa) eidem loco donatum. Possessiones quoque in Tihelenfem (bb), in Talheim (cc), & in Westhusen (dd), in Ebersheim (ee) quoque, & in Tambach (ff) & Epfiche (gg), necnon & in Schervillere & Casteneto (hh).

(a) Diploma ipsum Fridericianum insertum libro falico Abbatiae Andlaviensis, fol. 16, dabimus suo loco & tempore. (b) Apographum malè habet: *Indictione VII*.

(c) Cujus castrum situm est in Alfatia propè Selestadium. (d) Scheer rivus.

(e) Illum aureum unum dicunt Calixtus II & Innocentius II in Bullis annorum 1120 & 1135 unum aureum bizantium & Centius in libro censuum Romanae Ecclesiae anni 1192 unum marbutinum. (f) Scilicet Villariensi.

(g) Duas illas ecclesias baptismales, sive parochiales non designat charta. Videntur tamen esse ecclesiae parochiales hodiè dictae in Saint-Martin & in Fouchi, Monasterio Hugshoviensi vicinae, in quibus decimis & jure patronatus gaudet Andlaviensis Abbatia juribus Hugshoviensibus succedens.

(h) Hodiè Roschbach, gallicè Renrupt. (i) Fortè Breitenbach. (l) Mackenheim.

(m) Northausen, vulgò Nartz. (n) Elfenheim. (o) Dieffenthal.

(p) Uxor Volmari. (q) Heildolsheim.

(r) Praedium illud allegat situm in *Reinenheim*, hodiè Reiningen, Bulla Calixti II an. 1120.

(s) Lutoldus comes de Achalm uxorem duxerat Adelaidem filiam unicam Volmari & Heilikae. Obiit ipse Lutoldus anno 1098.

(t) Tres illae Ecclesiae parochiales dicuntur germanicè *Brachalzingen*, *Banesdorff* & *Verebrechteswile* in Bullâ Innocentii II anni 1135; & gallicè *Lascenborne*, *Parru* & *Warcovilla*, in chartâ an. 1244, quâ bona in eisdem locis sita Abbatiae Altae sylvae vendidit Hugshoviana. Vocantur hodiè Landange, Parux & Varengéville, omnes tres in Lotharingâ.

(u) Praedium Flersheim in dioecesi Moguntinâ situm fratribus domûs Theutonicae vendidit anno 1237 Jeremias Abbas Hugshovienfis.

(x) Adelbertum illum comitem de Hahsburg, uxoremque ejus Juntam cum Adelberto Lotharingiae Duce conjugeeque Judithâ perperam confundit Calmetus, *Histoire de Lorraine*, tom. 2, col. cccxxv, notâ (t) secundae editionis.

(y) Circâ annum 1128. (z) Scherweiller.

(aa) Udalricus ille, Juntae frater & Advocatus Hugonis curiae, dicitur *Udalricus de Hurmingen* in diplomatibus Conradi III an. 1146 & Friderici I an. 1163.

(bb) Düttelnheim. (cc) Dalheim. (dd) Westhausen (ee) Ebersheim. (ff) Dambach.

(gg) Epfich. (hh) Chatenoi, sive Kestenholtz.

TIT. 465.

Anno 1063 29 Januarii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo memorat, *qualiter Rudolfus vir illustris Monasterium sancte Marie in Otmershein situm, quod ipse de proprio sumtu in proprio predio edificavit & sanctimonialibus deputavit & per Papam Leonem consecrari fecit, juriq; sancte Romane Ecclesie supposuit, . . . & postulavit illud Apostolice auctoritatis privilegio muniri, cujus precibus Papa inclinatus bona Abbatiae Othmarsheimensis confirmavit, ea tamen ratione ut, dum ipse vixisset, advocaciam loci ipsius merito administraret, & si conjunx ipsius Kunigundis, cujus tunc thalamo utebatur, ei supervixisset, eandem advocaciam sibi haberet. . . . Consecrationem vero Abbatissae & donum Apostolice sedis rogatu ipsius Rudolphi Papa confirmavit. . . . Censum vero statuit annuatim sancto Petro exinde solvendum, albam scilicet & superhumeralem in quadragesimali tempore. Hec omnia supradicta eidem Monasterio corroborat Henricus. Datum est IV kal. Februarii, an. Dom. inc. M. LXIII, indictione prima, anno autem ordinationis Dom. Heinrichi quarti Regis VIII, regni vero VII. Actum Wormatie.*

Autographum extat in ipsâ Abbatia Othmarsheimensi, Edidit ex tabulario Civitatis Basiliensis Schoepflinus, *Alsat. diplom.* tom. 1, pag. 170,

T I T. 466.

Anno 1064.

CHARTA notitiæ à Godefrido monacho conscripta de dedicatione capellæ montis Castberg & de bonis eidem oratorio concessis à Judithâ Andlaviensi Abbâtissâ.

Ex libro Salico Abbatiae Andlaviensis, fol. 29 (a).

NOTIFICO omnibus loco sancte Trinitatis aliqua subtrahere volentibus, qualiter ego Godefridus peccator & monachus, annuente Judita Abbâtissâ, locum in Monte Castelli dicto (b) dedicari meo labore perpetravi, Abbâtissâ suam epistolam ad ipsius loci Episcopum (c) Hetzelonem dirigente hunc modum tenentem : „ Domine & pater piissime, humillime exoro gratiam „ vestre benignitatis, ut rogatum Domini Sigefridi Archiepiscopi (d) paterne „ intendere velitis. Rogamus enim pariter, Domine, ut desiderium patris „ nostri Godfridi consideretis in consecrando & confirmando Ecclesiam sancte „ Trinitatis, quatenus oracionem ejus apud Dominum, ut credimus, effica- „ cissimam inveniatis & nostra servicia ubique acsi jussa habeatis. Deinde, „ pater eximie, rogamus, quo idem oratorium tam liberaliter, tamque „ potestative per vos statuatis, ut nullus sibi quicquam exinde vindicare aut „ usurpare presumat. „ Dum hec inter nos agerentur, Sygfredus Maguncia- censis Archiepiscopus divino spiritu ammonitus limina Apostolorum Petri & Pauli pro exoranda salute corporis & anime revisit, ac ibi eorundem Aposto- lorum benedictione excepta, Eleonense cenobium (e) redeundo adivit & ora- torium, de quo supra memoravimus, in honore summe Trinitatis, Abbâtissæ nostre petitione & loci ejusdem antistitis Hetzelonis permissione, sexto nonas Maji, anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi millesimo LXXXIII consecravit, regnante Heinrico bone memorie Heinrici Imperatoris filio, in festivitate Athanasii Episcopi, dominica die (f). Ad quem locum tradidit prefata Abbâtissâ pro redemptione anime sue in dotatîo altaris montem totum, in qua Ecclesia constat edificata, pro uno manso, excepta dominicata vinea, & duobus lunis diebus & unam curtim cum uno prato prope adjacenti: tradidit & duas particulas vinearum, quas cambiavit Balovinus pro una curte; & unum alium mansum apud Machenen (g) eadem dedit Abbâtissâ, quod reddit de censu duodecim solidorum denariorum Basiliensium, & servitii in nathale Domini. Ego etiam jam humilis & peccator monachus Godefridus

habitor & constructor loci octo vineas, quas laboravi & acquisivi, Deo annuente, de elemofinis & donis populorum eidem Ecclesie tradidi, quatenus de eisdem rebus & supra scriptis victum & vestimentum non solum ego, sed & successores mei in perpetuum haberent. Sed acta est autem hec traditio in nomine sancte & individue Trinitatis, teste Archiepiscopo Sigefrido & Ottone Marchione, & Heinrico advocato, & Argentinensi Episcopo Hetzelone, & Gozwino preposito, & Rozelino Pingonis, & Fulcolto preposito, & Rudolfo Capellano, & Buckardo & Atzone cum filiis suis, & Wichmaro presbytero, fratre predicti Atzonis, & Geroldo villico & Adelgildo & Stephano, sub anathemate sancte Trinitatis, ut si quis ex suprascriptis rebus eidem Ecclesie auferre voluerit, aut in attributis adipisci ejusdem sancte & individue Trinitatis anathemati subjectus sit, omniumque Sanctorum sancte Trinitati obediencium maledictioni. Prefatus etiam advocatus Heinricus sua defensione ita conspiciavit, ita ut si quis aliquam fraudem de attributis bonis fecisset, ipse ei legali jure restituisset: sed nullus erat, qui reclamaret, vel in aliquid contradiceret.

(a) Charta extat apud Schoepflinum, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 171*, sed multum incorrecta & in fine praesertim mutila.

(b) Mons Castellberg propè Andlaviam, ubi inter vineta supersunt adhuc veteris capellae vestigia.

(c) Scilicet Argentinensem. (d) Moguntini. (e) Id est, Abbatiam Andlaviensem.

(f) Concurrent omnes epochae in diem secundam Maji anni 1064. (g) Mackenheim.

TIT. 467.

Anno 1065 22 Maji.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo suo *fideli Eberhardo comiti* (a) in proprium concedit duas villas *Hochfeld* (b) & *Schweichusun* (c) dictas, cum foresta *Heiligenforst* nominato (d), in comitatu *Gerhardi comitis* (e), in pago *Nortcove* sitas, excepta publica Ecclesia in prenominate villa *Hochfeld* (f), & excepto quorundam *Berhtoldi Ducis* (g) & *Adalhalmi* in eodem loco beneficio, cum omnibus appendiciis. . . . Data XI kal. Junii, an. Dom. inc. M. LXV, indictione III, an. autem ordinationis Dom. *Heinrici quarti Regis XII*, regni vero VIII. Actum *Gunceburg*.

Ex autographo tabularii Sponheimensis edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, p. 172*.

(a) Eberhardum illum comitem Sponheimensem satorem fuisse arbitrat Kremerus, *diplomatische Beiträge zum Behuf der deutschen Geschichtskunde, tom. 1, pag. 14*.

(b) Hochfelden. (c) Schweighausen propè Hagenoam. (d) Hodie sylva Hagenensis.

(e) Qui erat comes Nordgoviae, sive Alsatiae inferioris.

(f) De qua agit charta an. 1070 infra, tit. 470, pag. CXXVI, referenda.

(g) Qui fuit Dux Zeringiae sui nominis primus.

T I T. 468.

Anno 1067.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo sicut postulavit suus *fidelis Samuel Abbas ex Monasterio, quod dicitur Wizenburg, quod est constructum in honore sancti Petri Apostolorum Principis*, eidem Abbatiae Weissenburgensi confirmat *regiam donationem & ipsam Marcam, quam Pippinus quondam Imperator contradidit, & postea Hludowicus (a), & bonae memoriae pater Henricus Imperator Augustus (b), aliique antecessores Reges vel Imperatores (c) sua auctoritate firmaverunt, determinans quoque limites locorumque nomina circumjacentium. Quae pertinent ad orientalem plagam Monasterii usque ad Morechenovena (d), & ad Aldenherde (e), & inde ad Geboldeswege, & inde subter vadum Hlutrae (f), & inde ad Buotzdingeshurst, & inde ad limitem, qui stat in summitate vallis Juvenesdal (g), & inde ducitur ad meridianam plagam super Warahesbach (h), & inde ad Bodomelosenstamphe, & inde ad Sebach (i), & inde ad Kirkendale, & inde ad Ingoldefaha (l), & inde ad filvofos montes usque ad locum, qui dicitur Bedebur. Ad occidentalem vero plagam usque Lutenbac (m) & Berenbac (n), & inde ad Erlinbac (o), & inde ad Gruonenbrunnen (p), & inde ad Oderichessceit (q). Ad septentrionalem plagam usque ad Eichineberg (r), & inde ad Utdolvesdale, & inde ad sumitatem fluvii, qui dicitur Otterbac una cum villa (s). . . . Data (t). . . . An. Dom. inc. M. XLVII, ind. V, anno autem ordinationis Dom. Henrici quarti Regis XIV, regni vero XI. Actum Spire.*

Ex autographo tabularii collegiatae Weissenburgensis edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 173.*

(a) Perierunt diplomata Pippini & Ludovici.

(b) Scilicet Henricus III diplomate dato an. 1040, *tit. 396, pag. CCXL.*

(c) Et praefertim annis 959, 993 & 1030 Otto I, Otton III & Conradus II, *tit. 278, 334 & 385, pag. CXXII, CLXV & CCXXVIII.*

(d) Munichhof. (e) Alten-Herdt. (f) Amnis Lauter. (g) Bobenthal.

(h) Warfpach. (i) Ober-&Nider-Seebach. (l) Ingolsheim. (m) Ober-&Nider-Lutenbach.

(n) Baerenbach. (o) Erlenbach. (p) Fons Grunnenbrunn. (q) Scheid. (r) Eichenberg.

(s) Rivulus Otterbach cum duobus vicis hodiè dictis Ober-&Nider-Otterbach.

(t) Notae diei & mensis in autographo sunt erasae.

TIT. 469.

Circà Annum 1068.

NOTITIA donationum quarumdam Altorfienſi factarum
Abbatiae ſub Werinhario II Argentinenſi Epifcopo.*Ex apographo tabularii Abbatiae Altorfienſis (a).*

ATTITULAVIT Preful Wernherus (b) & fanxit ad altare ſancti Ciriaci in hujus templi (c) dedicatione ex ſepdecim manſis decimas, quae dicuntur Selegelende (d), ſive predia eſſent comitis Eberhardi, ſive comitis Hugonis, vel iſtorum fratrum Gerhardi & Maſſridi (e), & decimas proprii fundi ſancti Ciriaci ad Oſterenforſt (f) cum banno, & decimas in Deraberde & in Demofande cum banno, & decimas ex ſilva in Berenbac (g) & Grundelbac (h), incipientes à Rotaho fluvio (i) & finientes in Surebac (l) & ibi in illis locis, quae erant iſtorum duorum hereditates, & decimas ex omnibus hereditatibus in curtibus & in agris, quas in vico iſto poſſidebant, ut & in iſto vicino iſti quatuor ſeniores, preter quartam Eccleſie partem ad Torolfesheim (m), quam Guntramus filius Hugonis pro anime ſue remedio tradidit iſtis reliquiis, cui parti appendet pars quarta decimarum ex prediis, quae tradidit Meſridus patruus prefatorum dominorum ad altare ſancti Stephani in urbe Metenſi (n). Rurſum ipſam partem Eccleſie huic abſtulit Bertha comitiſſa uxor Eberhardi & donavit ad altare ſanctae Marie Strasburgenſis (o) cum appendiciis decimarum, quas Guntramus memoratus huic Cenobio attribuit, Prefule Vernhero renuente & negante iſtud templum ab ipſo Deo conſecrari, quod homines hic anathematizati ſepulti requieſcerent. Iterum in villa Altdorff (p) ex curtibus dictorum dominorum, quae habentur in media villa, he dicuntur Selehofa (q), in una harum ſcilicet puteus habetur & omnibus, quas haberent proprias, ex ipſis terminavit decimas iſti loco & baptiſmum conſtituit hic haberi legitimum & ſepulturam ob terminum decimarum. Ymmo preſbyter ex juſſu Berthe & prelocuto patre compoſuit, Wernhero Epifcopo iſtam ſententiam anathemate dictante & firmante in conſecratione hujus templi.

(a) Haec noticia, teſte Curiae Argentinenſis judice, qui Leonis IX an. 1049 Bullam pro Altorfienſi Abbatiâ, tit. 407, pag. cclv, an. 1462 tranſcriptit, in dorſo & a tergo praefatae Bullae de antiqua littera ſcripta erat.

(b) Werinharius II, qui ab anno 1065 ad 1079 Argentinenſi praefuit Eccleſiae.

(c) Scilicet Altorfienſis Eccleſiae S. Cyriaco dicatae.

(d) Id eſt, decimas provenientes ex praediis, quae pro remedio animarum Monafteriis tradebantur homines : unde à monachis germanis illa dicebantur *Selegelende*, ſive *Seelgut*, ut explicant

Schoepflinus *Alsat. illustr.*, tom. 1, pag. 803 & Scherzius, *Glossarium Germanicum medii aevi*, tom. 2, col. 1477.

(e) Hugo comes, Abbatiae Altorfensis fundator quatuor filios habuit hic nominatos Eberhardum, Hugonem, Gerhardum & Maffridum.

(f) Id est, sylva orientalis. (g) Baerenbach. (h) Grendelbruch.

(i) Rivulus Rothaine propè Rothau.

(l) Vicus olim dictus Storbach, sive Stoerenbach propè Schirmeckium.

(m) Dorlisheim. (n) Id est, ad Ecclesiam Cathedralem Metensem.

(o) Scilicet ad Ecclesiam Cathedralem Argentinensem. (p) Altorff.

(q) Id est, curtis falica, ut explicat memoratus Scherzius, tom. cit. col. 1479.

TIT. 470.

Anno 1070 23 Junii.

CHARTA, quâ Dietmarus Floriacensis in Galliâ Abbas vendit pro ducentis libris argenti & quinque libris auri Monasterio dicto *Novumvillare*, in pago *Alfacense*, quod est in honorem sancti Petri Principis Apostolorum & aliorum Sanctorum venerabiliter constructum, ubi preeffe videbatur Rupertus Abbas, Ecclesiam in Hochfelden, que longe posita a suâ Abbatiâ Floriacensi sibi atque suis amicis sepius ad videndum nimis periculosa & incommoda fuerat. Hanc matrem Ecclesiam Hochfeldam (a) dictam, in pago Alfacense sitam, pie memorie major Heinricus Imperator & venerabilis atque Deo amabilis conjunx ejus Agna, celeberrima Imperatrix, ad quandam Abbatiam Florinis nuncupatam in Francia sitam (b) regali majestate tradiderunt (c). Haec vendicio, sub fidejussoribus & testibus, Folmaro comite & alio Folmaro comite (d) & filio ejus Hermanno, Eberhardo advocato (e) & aliis multis, facta est ad Aquasgrani, in Regis Palacio, an. ab incarn. Dom. M. LXX, indictione VIII, epacta VI, concurrente IV, IX kal. Julii, luna XXV (f), regnante juniore Heinricho Rege glorioso, anno imperii sui XIV, Adalberone Episcopo Metensi anno XX (g), Ruperto Abbate XVI.

Ex tabulario collegiatae Ecclesiae Neovillarensis edidit Schoepflinus, *Alsatiae diplom.* tom. 1, pag. 173.

(a) Hochfelden.

(b) Hodiè Fleury, sive Floriacum, celebris in Galliâ ordinis S. Benedicti Abbatia, septem leucis ab Aurelianensi distans Civitate.

(c) Circà annum 1050. (d) Folmarus scilicet comes Metensis. (e) Abbatiae Neovillarensis.

(f) Concurrent omnes epochae, praeter lunam, cujus cycclus an. 1070 erat quartus & non vigesimus quintus.

(g) Potius anno XXVI.

TIT. 471.

Anno 1070 7 Octobris.

CHARTA quâ vir nobilis Godefridus vicum Ulm cum castro adjacenti Ulmburg concedit Ecclesiae Argentinensi.

Ex autographo tabularii episcopalis Tabernis Alsaticis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. A bonorum omnium auctore Deo, quia vitam possidemus & cetera, dignum est, ut ex concessis temporalibus illum aliquando recognoscamus, a cujus gratuita pietate & nos & nostra obtinemus. Huic intentioni vir militaris Sigifridus magna Francorum ex stirpe progenitus advigilans, ut qui attentissime Deo, Christique ejus genitrici tradere felicius deliberaverat, que illum delicioſa posteritatis spe secretorum iudex possidere non conceſſerat, ergo predium unum, quod inter cetera sua hereditario jure possidebat optimum, Ulmena (b) dictum, ejusdemque nominis castellum (c) in pago Mortenowa, in comitatu Chinzihdorff (d), & Otenheim (e) situm cum mancipiis & fervientibus, cum Ecclesiarum decimacionibus, cum silvis, cum arvis cultis & incultis, nemoribus, pratis, pascuis, rivis, piscationibus, molendinis, viis & inviis, exitibus & redditibus, ceterisque utensilibus gloriosissime Argentinensis Ecclesiae procuratrici hac conditione cautissime prefinita tradidit, traditumque legalibus preeuntibus verbis, legalique astipulatione stabilivit, ut a prefatae Ecclesiae Episcopo Werenario secundo, cujus haec rogatu precipue fecerat, Outhtingun (f) & Wolfgangesheim (g), ipsumque, quod dederat praedium, beneficiario jure reciperet & quoad usque viveret, absque militari servitio, nisi forte sponte quid amore Episcopi agere vellet, quiete possideret. Ex servitientibus autem quosdam, uti juxta parentelam suam & genere & virtute ceteris digniores erant, specialiter elegit, electos Dagobertino fisco, quo in Biscovesheim (h) advocacione optimates utuntur, firmiter subjugavit & quocumque locorum degerent, post obitum sui absque omni refragatione hac viverent paritate, firmavit utique legitime. Rursus ergo ex his electis duos, Vodalricum videlicet & Tanchradum, quos cum omnibus suis elegit & pristina servitute ea cautione expedierat, ut per eos Ecclesia & Episcopus cum principali advocato Heinricho firmiori securitate predictam traditionem possideret. Iste autem ita, ut prelibatum est, absque coheredium suorum contradictione sancita esse nullus fidelis dubitet, quin potius dubitantem sancta justitia corrigat, & invidiosam rodentium inva-

fionem idonea subsequen-
tium nominum testificatio jure repellat. Huic utique actioni pio assensu, cum legali judicum suorum laudatione, Luitfridus comes (i) affuit. Quorum nomina hec sunt : Landolphus, Hartbertus, Lantfridus, Bernherus, Eppo, Bernhardus, Cuno, Billunc, Anshelmus. Anno ab incarnatione Domini nostri Jesu Christi M. LXX, indictione II (l), regnante Heinricho quarto, Werinhario secundo Argentinensis Ecclesiae Episcopo, ejusdemque Ecclesiae Heinricho principali advocato. Acta sunt hec nonas Octobris, luna quarta, sub Luitfrido predicto comite, comitiis ejus Otenheim habitis & inrefragabiliter confirmata.

(a) Edidit, sed non satis correctè & integrè, Schoepflinus, *Alf. diplom. tom. 1, pag. 174*.

(b) Ulm ultra Rhenum. (c) Castrum hodiè dictum Ulmburg.

(d) Districtus, sive comitatus Ortenaviensis sic olim vocabatur a loco Kinstorff propè Offenb-
urgum sito. (e) Ottenheim ultra Rhenum.

(f) Uttingen, vicus Alfatie destructus, olim inter Rangen & Hoh-goeft situs.

(g) Wolxheim propè Molshemium. (h) Bifchofsheim, sive Bifchen-am-Berg, propè Rosheimium.

(i) Comes scilicet Ortenaviae, sive pagi Kinsdorffensis.

(l) Indictionem malè computavit chartae scriptor : anno enim 1070 concurrebat octava & non secunda.

TIT. 472.

Anno 1071 26 Martii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo, praeter alia, Rhenovienfi in Helvetiâ Abbatiae concedit *quicquid in villa Enfishain (a) habere videbatur. Data est VII kal. Aprilis, an. Dom. inc. M. LXXI, ind. IX, an. autem ordinationis Dom. quarti Henrici Regis XVII, regni vero XV. Actum est Basileae (b).*

Autographum extat in tabulario Abbatiae Rhenovienfis, ex quo descriptum communicavit nobis Reverendus Dom. Mauritius Hochenbaum Vandermeer, ejusdem Monasterii asceta. Edidit verò jam Schoepflinus, *Alf. diplom. tom. 1, pag. 175*.

(a) Enfishheim in superiori Alfatiâ. Eadem bona possedit Abbatia Rinaugiensis ad posteriora usque tempora, ut nos edocuit memoratus Dom. Vandermeer. Illa ab Henrico Abbate in feudum obtinuit an. 1360 Joannes de Tengen miles, dictus de Wartenfels, adnotante eodem Vandermeerio, *apud Zapf, Monumenta anecdata, tom. 1, pag. 425*.

(b) Eodem anno, menseque sequenti ex Basileâ transiit Henricus in Alfatiâ, ut constat ex ejus diplomate, *apud Hergottum Genealog. Habsburg. codex probat. num. 184, pag. 124*, quo quaedam bona sibi a Duce Rodolfo tradita concedit Abbatiae San-Blasianae. Fuit enim *Actum Strazburc, die tertiâ Aprilis anni 1071*.

TIT. 473.

Anno 1071 15 Augusti.

ACTA Concilii Moguntini celebrati in causâ Caroli Constantiensis Episcopi, praefide venerabili Sigefrido Moguntinae Ecclesiae Primate & Apostolicae sedis legato, assidentibus & cooperantibus sibi venerabilibus Archiepiscopis Gebehardo Fuvavensi & Udone Treverensi, confidentibus vero & collaborantibus reverendis Episcopis novem, scilicet quarto loco Werenhero Argentinenfi & quinto Heinricho Spirensi. . . . Acta sunt autem haec apud Moguntiam Metropolim Orientalis Franciae, an. ab inc. Dom. M. LXXI, indict. IX, XVIII kal. Septembris, regnante serenissimo Heinricho Rege hujus nominis quarto, an. regni ejus XVI, ordinationis vero ejusdem XVIII.

Extant apud Gretzerum, *Opus ejus novae edit.* tom. 6, pag. 534; Eccardum, in *Corporis Historico medii aevi*, tom. 2, pag. 112; Labbeum, *Concil.* tom. 9, pag. 1206; Harduinum, *Concil.* tom. 6, part. 1, pag. 1167; Hartzheimium, *Concil. Germaniae*, tom. 3, pag. 154; atque Mansium, *Sacrorum Concil. nova & amplissima collectio*, tom. 20 Venetiis anno 1775 edito, pag. 10 & seq.

TIT. 474.

Anno 1072 27 Julii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo donationem Ecclesiae in Rimsingen, Hugoni Abbati à religioso viro Hessone factam, confirmat Abbatiae Cluniacensi. *Data Vormatiae, VI calendas Augusti, anno Dom. incarnat. M. LXXII, ind. X, an. autem ordinationis Domni Henrici quarti Regis XVII, regni vero XVI.*

Autographum cum sigillo non integro extat in tabulario Abbatiae Cluniacensis, ex quo descriptum nobis communicavit Dom. Pondevaux ejusdem Monasterii Custos. Retulimus illud in novorum subsidiorum diplomaticorum tomo sexto, qui curante Reverendissimo Wurdweinio Episcopo Heliopolensi suffraganeoque Wormatiensi Heidelbergae anno 1785 fuit editus, num. 106, pag. 246. Idem diploma ex chartulario Cluniacensi descriptum minùs correctum referunt Marrier & Duchesne, *Bibliotheca Cluniacensis*, pag. 526, atque Rev. plur. Dom. Philippus Jacobus Streyrer, Abbas S. Petri in Nigrâ sylva, *Leben und Wunderthaten des heiligen Udalrici*, pag. 60.

TIT. 475.

Anno 1072 29 Decembris.

DIPLOMA Henrici IV Regis pro Monasterio dicto Kayserfwerdt, datum opitulante dilecta Bertha Regina, subvenientibus quoque nostris fidelibus. . . . Henrico Spirensi Episcopo, Wernero Strasburgensi Episcopo, Duce quoque Rudolfo Alemanniae. . . . Data IV kal. Januarii, an. Dom. inc. M. LXXII, ind. X, an. autem ordinationis Dom. Henrici Regis XVIII, regni vero XVI. Actum Wormatiae.

Ediderunt Lunigius, *Spicilegii Ecclesiast. tom. 4, pag. 697*, Pezsius, *Codex diplomaticus Historico-epistolarius, qui est tomus 6 thesauri anecdot. part. 1, pag. 258*, atque Scheidius, *Origines Guelficae, tom. 2, lib. 6, probat. pag. 417*.

TIT. 476.

Anno 1074 15 Aprilis.

EPISTOLA Gregorii VII Papae ad Beatricem, ejusque filiam Mathildem, quâ laudat humilem Werinharii Argentinenfis Episcopi poenitentiam, arguens illas, quòd eum Româ reducem injustè detinuerint.

Ex registro Gregorii VII, lib. 1, epist. 77, qui servatur in Romano Vaticani Palatii tabulario (a).

GREGORIUS Episcopus servus fervorum Dei, Duci Beatrici & ejus filiae Mathildi salutem & Apostolicam benedictionem. Cum propheta testatur, quod omnipotens Deus, quem imitari jubemur, cor contritum & humilitatum non spernat (b); nos quidem, qui peccatores fumus, etsi contritionem cordium in aliis non satis plene respicimus, cognita tamen dissimulare & quasi pro nihilo computare non debemus. Guarnerius Argentinenfis Episcopus, postquam peccatis suis decorem sui ordinis indigne tractavit, vocatus ad correctionem a Domino nostro venerandae memoriae Alexandro Papa solus inter omnes Teutonicae terrae Episcopos, quorum multi non solum carnali scelere, sed etiam simoniaca labe faedati itidem vocati sunt, Aposto-

lorum limina petiit, locum iudicii in humilitatis forma praevenit & veritus apostolicam virgam annuntiando & cogitando pro peccatis suis in faciem procidit. Apostolica igitur tum censura correptus, jam nunc apostolicam venit experiri clementiam; & cum tanta fatigatione, sicut audivimus, jejunando pariter & plerumque pedes eundo, compunctionem suam & obedientiam demonstravit, ut confratres nostri pro competentia horum temporum miserendum sibi fore aestimarent & decernerent. Cui quamquam Episcopalis officii redintegrationem ad vota sua non concessimus, exercere tamen in illo rigorem canonicum hoc in tempore quid referret? cum fortasse, hoc amoto, locum ejus non alius possideret, nisi qui plurimum pecuniae dare posset? Caeterum quod vos fecistis in eum, quam inhonestum vobis, quam mihi verecundum, quamque beato Petro & Apostolicae fedi contumeliosum sit, quaeso, cum animis vestris reputate; ut in quibus peregrinorum his in partibus tutissima debet esse defensio, inopinata pericula lateant & nostra, qui hoc aliis principibus prohibemus, in hac re quasi consentanea pro familiaritate vestrae dilectionis voluntas arguatur; praesertim cum eundem fratrem per litteras nostras vobis commendaverimus. Quamobrem nobilitatem vestram multum rogamus & admonemus, ut injurias ejus, quantum potestis, demulcentes, cum omni benevolentia & manifesta caritatis exhibitione eum abire dimittatis; &, sicut in supra memoratis rogavimus litteris, tutum sibi usque ad Domnum Erlembaldum Mediolanensem (militem) ducatum praebeatis, scientes eum per epistolam nostram esse commonitum, ut nullatenus super hac re contra vos, aut vestros aliquid moliatur adversi. . . . Deus autem omnipotens, qui verus inspector est cordium, doceat nos & vos facere voluntatem suam, & ponat legem suam in medio cordis nostri. Data Romae, decimo septimo kalendas Maji, indictione duodecima (c).

(a) Extat in epistolis decretalibus summorum Pontificum an. 1591 editis, tom. 3, pag. 608; apud Baronium, *Annales Ecclesiastici*, tom. XI, ad an. 1074, num. 72 & seq. pag. 603, edit. Moguntinae, & pag. 484, edit. Colonienfis; apud Harduinum, *Concil. tom. 6, parte 1, pag. 1252*; atque apud Mansium, *Concil. tom. 20, pag. 118*. (b) Psalm. 50, v. 18.

(c) His addit Baronius pag. 603, vel 485, » Sic monitae Beatrix atque Mathildis res gestas ab ipso Gregorio, ut ab homine divinitus inspirato, omni sunt reverentia & officio prosecutae, & sedulo semper studio promovere curarunt. »

TIT. 477.

Anno 1074 13 Augusti.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo, *interventu dilectissimae conjugis Berthae regni & thori sociae*, concedit *Salsburgensis aecclesiae* fratribus, scilicet monachis Abbatiae Selsensis, *preddium quoddam, triginta scilicet mar-*

fos diversis in locis fitos. Illi verò erant ad Scerlenheim (a) tres mansi dominicales, & sex tributum reddentes, & quarta pars mansi; ad Mellesheim (b) tres; ad Wilvenesheim (c) unus & quadrans; ad Lupenstein (d) unus; ad Munmenheim (e) quinque & dimidiis; ad Bardestede (f) unus; ad Gotdenesheim (g) unus; ad Osderwilre (h) unus; ad Wicchersheim (i) duo; ad Willingishusen (l) tres; ad Boffendorf (m) unus; ad Richeneshoven (n) unus; ad Muzenhusen (o) unus; omnes siti in pago Nortgoae, in comitatu Gerhardi comitis. Data idus Augusti, an. Dom. inc. M. LXXIII, indictione XII, an. Dom. Heinrichi Regis ordinationis XXIII, regni XXII. Actum Moguntiae.

Autographum extat in tabulario palatino Heidelbergensi, ex quo descriptum nobis communicavit clarissimus Dom. Lameius. Integrum jam retulit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 175.*

(a) Scherlenheim. (b) Melsheim. (c) Wilwisheim. (d) Lupstein. (e) Mummenheim.
(f) Berstett. (g) Gottesheim. (h) Ottersweiler. (i) Illwickersheim. (l) Wilshaufen.
(m) Boffendorff. (n) Reichshoven. (o) Mutzenhausen.

TIT. 478.

Anno 1074 29 Octobris.

EPISTOLA Gregorii VII Papae ad Werinharium
Argentinensem & Burchardum Basiliensem Episcopos
de advocatiâ Abbatiae S. Crucis in Woffenheim adju-
dicandâ.

Ex registro Gregorii VII, lib. 2, epist. 14 (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Guarnerio Argentinensi & Burchardo Basileenfi Episcopis salutem & Apostolicam benedictionem. Non ignorare vos credimus Dominum nostrum beatae memoriae Leonem Papam Monasterium sanctae Crucis in terra hereditatis suae fundatum, ac propriis opibus ejus constructum, sanctae Romanae Ecclesiae, cui pie & sancte praesidebat, in proprium jus tradidisse (b), quatenus venerabilis ille locus sub alis sancti Petri tutior & liberior in divino famulatu proficeret. Verum, sicut nos certa relatione comperuimus, nepotes illius Hugo videlicet & Gerardus sua potius, quam quae Dei sunt quaerentes, nec tam sanctissimi viri excommunicationem timentes, dum inter se de advocatia contendunt, Monasterii bona diripiunt & quae ad sustentationem ancillarum Dei constituta sunt, sacrilegis invasionibus militibus suis praedam faciunt. Quapropter fraternita-

tem vestram multum rogamus & admonemus, ut, pro amore & debita sancto Petro obedientia, ambos in locum aliquem vestro conventui aptum convocetis, & causam utrinque diligenter inquirentes finem contentioni eorum imponere summopere studeatis : in nullo quidem ab ea, quae in privilegio prae-
libati patris nostri Leonis Papae descripta est, constitutione & determinatione digredientes. Ibi enim inter caetera ejus Apostolica sanctione decretum est, ut qui de progenie sua in castro Egeneschen (c) caeteris major natu fuerit, curam advocatae solus teneat, & in omnem posteritatem ejus generis haec potestas ita procedat, juxta quam ordinationem Gerardum quidem justius agere & advocatiam magis merito, quam Hugonem administrare putamus, quia aetate priorem esse intelleximus. Quod si & vos ita esse cognoveritis, ex parte beati Petri & nostra Apostolica, vestra etiam Episcopali auctoritate, Hugoni interdicitur, ne ulterius ullo modo de eadem advocatia se intromittat, neque Monasterium, aut bona ejus, cujuscumque modi sint, aliqua laesione vel contrarietate impetat : alioquin sciat se Apostolici gladii ictum nullatenus evadere posse, & non solum a gratia beati Petri, sed a communione totius Ecclesiae judicio sancti Spiritus & Apostolica sententia excommunicatum ac condemnatum penitus separari. Quidquid igitur inde factum fuerit, per litteras vestras nobis quantocius indicare curate. Data Romae, quarto kalendas Novembris, indictione decima tertia.

(a) Extat tùm in epistolis decretalibus summorum Pontificum *tom. 3, pag. 630*; tùm apud Martennium, *Anecd. tom. 1, pag. 169*, Lunigium, *Spicilegii Ecclesiastici tom. 3, pag. 872*, & Justellium *Histoire généalogique de la maison d'Auvergne, Preuves pag. 74*; tùm apud Conciliorum editores, Labbeum, *tom. 10, col. 81*, Harduinum, *tom. 6, part. 1, pag. 1274*, atque Mansium, *tom. 20, pag. 139*.

(b) Consulatur ipsa Bulla S. Leonis noni Papae an. 1049 tomo praecedenti inserta, *tit. 406, pag. cclii*. (c) Egisheim.

TIT. 479.

Anno 1074 4 Decembris.

EPISTOLA Gregorii VII Papae ad Sigefridum Moguntinum Archiepiscopum, quo Werinharium Argentinensem Episcopum cum aliis Provinciae Moguntinae Suffraganeis ad Romanum invitat Concilium.

Ex registro Gregorii VII, lib. 2, epist. 29 (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Sigefredo Moguntino Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. . . . Apostolica auctoritate

religionem tuam admonemus, ut ad Synodum, quam, Deo annuente, in prima septimana quadragesimae celebraturi sumus, cum suffraganeis tuis videlicet Ottone Constantiensi, Guarnerio Stratzburgensi, Henrico Spirensi, Herimanno Bambergensi, Imbrico Augustensi, Adelberone Wirtzburgensi, si potes, venias. Quod si aliqua infirmitate, quod absit, praepeditus venire nequiveris, tales ad nos studeas nuntios dirigere quorum secure consilio inniti & quorum testimonio quasi praesentiae tuae credere possimus. Et hoc diligentissime fraternitas tua perpendat, ut neque precibus, neque gratia alicujus dimittas, quin introitum & consecrationem praedictorum Episcoporum diligentissime inquiras & per eosdem nuntios tuos nobis insinues. Ne igitur mireris, quod plures ex Provincia tua, quam ex aliis invitavimus, cum tua amplior sit ceteris & in ea sint quidam non laudandae opinionis. Data Romae, secundo nonas Decembris, indictione XIII.

(a) Extat integra in epistolis decretalibus summorum Pontificum, tom. 3, pag. 638; apud Luningium, *Spicilegii Ecclesiast.* tom. 2, pag. 27; Labbeum, tom. 10 *Concil.*, pag. 315; Harduumum, tom. 6 *Concil.*, part. 1, pag. 1282, & Mansum, *Conciliarum* tom. 20, pag. 147.

TIT. 480.

Anno 1074 7 Decembris.

EPISTOLA ejusdem Gregorii VII ad Henricum IV
Regem Germaniae, quâ illum monet de convocatione
Concilii Romani, in quo Argentinensis Episcopus vitae
suae rationem erit redditurus.

Ex memorato registro Gregorii VII, lib. 2, epist. 30 (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Henrico Regi salutem & Apostolicam benedictionem. . . . Noverit sublimitatis tuae dignatio nos Sigefredo Moguntino Archiepiscopo litteras misisse, evocantes eum ad Synodum, quam, Deo auctore, proximae quadragesimae prima hebdomada celebraturi sumus. Quod si venire non posse patuerit, tales mittat legatos, qui vicem ejus Concilio repraesentent. Similiter Bambergensem, Stratzburgensem, Spirensensem adesse praecipimus introitus sui & vitae rationem posituros. Qui si forte, ut est hominum protervia, venire distulerint, regiae tuae potestatis impulsu petimus ut venire cogantur, cum quibus volumus a latere tuo legatos tales transmitti, qui nos fideliter doceant & de ingressu & de vita eorum. Quorum relatione, cognita veritate, ad liquidum certius possimus de

indubitatis proferre iudicium. Data Romae VII idus Decembris, indictione decima tertia.

(a) Extat quoque in epistolis decretalibus summorum Pontificum, tom. 3, pag. 639; in Harduino Concil. tom. 6, part. 1, pag. 1283; atque in Mansio Concil. tom. 20, pag. 147.

TIT. 481.

Anno 1074 8 Decembris.

BREVE Gregorii VII Papae ad Werinharium Argentinensem Episcopum de clericis incontinentibus & conjugatis.

Ex Romano Gregorii VII registro (a).

GREGORIUS Episcopus servus servorum Dei, Guarnerio Argentinensi Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem. Perlatum est ad nos de fraternitate tua, quod satis invitatus & mestus audiui, quodque si de extremo Christiane plebis membro ad audientiam nostram deferretur, severiore distractionis & discipline censura esset procul dubio castigandum. Cum itaque Apostolica auctoritate & veridica sanctorum Patrum sententiis incitati ad eliminandam symoniacam herefim Moguntino Archiepiscopo confratri nostro hoc obedientie munus injunximus, ut tam per se quam per suffraganeos suos hoc Romane Ecclesie decretum universo Clero studiosius inculcaret & inviolabiliter tenendum proponeret. Tibi quoque ob eandem causam speciales litteras cudere bulla nostra pressas collibuit, quarum fultus auctoritate tucius animosiusque preceptis nostris obtemperes & de sanctuario Domini symoniacam herefim & fedam libidinosam contagionis pollutionem expelleres. Apostolica namque beati Pauli prepollet auctoritas, que fornicatores & adulteros cum ceteris sceleratis connumerans diffinitam sue missionis sententiam subjicit cum hujusmodi nec cibum capere. Preterea universus Catholice Ecclesie cetus aut virgines sunt, aut continentes, aut conjuges. Quicumque ergo contra hos nostrates ordines reperitur, inter filios sive intra christiane religionis terminos non numeretur. Unde & nos, si vel extremum laicum pellicatui adherentem liquido cognoverimus, hunc velut precipitum a dominico corpore membrum, donec peniteat, condigne a sacramentis altaris arcemus. Quomodo ergo sanctorum sacramentorum distributor vel minister Ecclesie debet esse, qui nulla ratione potest esse vel particeps. Sed & illa beati Leonis Pape impulit auctoritas, qui Subdiaconis connubii licentiam prorsus abstulit: quod decretum beati Leonis Pape posteriores sancte Romane Ecclesie Pontifices & maxime

doctor eximius Gregorius ea lege sanxerunt, ut deinceps tribus ordinibus ecclesiasticis Sacerdotibus, Levitis, Subdiaconibus vincula conjugalia omnino essent prohibita. Cum autem hec omnia tibi observanda pastorali providentia transmitteremus, tu non sursum cor, sed deorsum cor in terra ponens, predictis ordinibus frena libidinis, sicut accepimus, laxasti, ut mulierculis se jungerent & in flagitio persisterent, & qui nec dum duxerant, tua interdicta non timerent. O impudentiam! O audaciam singularem, videlicet Episcopum Apostolice sedis decreta convellere, precepta sanctorum patrum contemnere, imo vero preceptis contraria ac fidei christiane repugnantia de superiore loco & de cathedra pontificali subjectis ingerere! Quapropter tibi Apostolica auctoritate mandamus ut ad proximam synodum nostram prima quadragesime hebdomada te presentem exhibeas tam de hac inobedientia & sedis Apostolice contemptu quam de omnibus, que tibi objiuntur, canonice respondurus. Data Rome, VI idus Decembris, indictione XIII.

(a) Descriptum est ex Schedis manuscripti illustrissimi Schoepflini à clarissimo Domino Koch nobis communicatis.

TIT. 482.

Anno 1075 ineunte.

LITTERAE Sigefridi Moguntini Archiepiscopi ad
Gregorium VII Papam circa poenitentiam Werinarii
Argentinenfis Episcopi.

Ex codice epistolari Udalrici Babenbergensis, qui servatur in bibliothecâ caesareâ Vindobonensi (a).

DOMINO venerabili & patri in Christo amabili Gregorio primae sedis Antistiti S. Moguntinus, id quod est gratia Dei, debitae obedientiae subjectionem & sedulam obsequii devotionem. Quid causae intercedat & quid impediementi intercipiat, quod sacro huic sanctae Apostolicae sedis Concilio interesse non possum, sicut jam priori legatione significavi, ita & nunc sanctae paternitati vestrae ex ipsa veritate denuncio, videlicet quod eodem paralisis morbo, quo tunc laborabam, non quidem remissus, sed in dies auctius, acriusque laboro. Non hoc praemitto aut fastu superbiae, aut contemptu inobedientiae, quem animae morbum divina misratio longe faciat a me. Non enim cujuslibet negotii quamlibet maximi me retinere posset impediementum, cum me ad vos non sola ducit voluntas, sed & ardens trahit desi-

derium : mea namque intererat, & haec obedientiae ratio. & caritatis ordo poscebat, ut huic consortio sanctorum interesset & de praesentia vel allocatione, atque de salutifera collatione divini Patris mei Gregorii & Christi sacerdotum hilaris in melius proficerem. Non poenitendum esset longae viae & magni laboris, quippe inde proveniret fructus magnae salutis. Maximas autem grates cum humili inclinatio vestrae refero Sanctitati, quod legationi nostrae tam clementer aurem inclinastis, ipsosque legatos bene admistis & melius dimistis, quodque placuit vestrae Sanctitati antiquae dilectionis & germanae affectionis nostrae tam benigne reminisci, nec in summa speculationis arce, & in ipsa omnium Ecclesiarum sollicitudine duxistis praetereundum, quod olim adhuc in ipsa privata conversatione Christi inter nos fuerat caritate conjunctum. Primum multiplices erga me benignitatis vestrae gratiae nulla temporum longinquitate deleri, nulla unquam rerum vel eventuum inaequalitate poterunt obliterari; sed ad hoc remedium nostra sedulo vigilabit industria, ut in hac perseverare vestra dignetur benevolentia. Quod autem in commonitorio vestro proposuistis me vestrae paternitati secretorum, imo salutis meae commisisse consilium, quod alia quaedam & correctionis limam addidistis ad castigationem vitae & morum, hoc semper feci & semper faciam, nec ab hoc opere unquam, vita comite, desistam, & quod ibi cautum est, cautissime cavebo, & quod ibi praeceptum est, prout vires dederit Deus, pleniter adimplebo : & si aliter de me alicujus adversantis vobis suggeret relatio, noverit Sanctitas vestra, quod unitatem scindere & caritatem corrumpere suo mendacio conetur, nisi forte hoc accuset quod aliquando illud, quo me castigo, frenum disciplinae aliquantum laxare consilio fratrum compellor causa medicinae. Porro quod de examinandis Episcopis, quos mihi nominastis & introitum eorum & conversationem diligentissime inquirere, & per nuncios nostros vobis insinuari mandastis, perpendat vigilans ille oculus sapientiae vestrae, quod a reddito legatorum nostrorum, usque ad hanc iteratam legationem, non tantum erat temporis interstitium, ut vel fratres colligere, vel examinationis etiam possem habere judicium. Non aliud super hac de re adhuc vobis de his intimare valeo, quam quod vel vos scitis, vel communis habet opinio. Verum litteras vestras illis quantocius direxi &, ut mandatum vestrum impleant, etiam nostris litteris diligenter submonui. De poenitentia autem Strasburgensis Episcopi nihil certi possumus vobis respondere, quod nec, si ei injuncta esset, antehac scivi, nec si eam observet, propter temporis compendium inquirere potui. De castitate vero Clericorum & de symoniacae haeresi ad summam de omnibus, quam mihi mandastis, semper prout ipse adjuverit, obediam Deo & vobis. Erit autem Apostolicae mansuetudinis & paternae dilectionis, si ad fratres mandata dirigere ecclesiastica, ut & temporum opportunitates & singulorum possibilitatem dignemini inspicere, ut & deviantibus & discolis adhibeatur disciplina quae debetur, & infirmis & opus habentibus medico compassio caritatis non negetur, saepeque examinatis

negotiorum causis adhibeatur iudicii censura, ut Apostolicae discretionis & paternae pietatis modum non excedat iustitiae mensura. Sacrum Apostolatam vestrum pro nobis orantem Samarites ille custodiat, qui in custodiendo suum Israel non dormit, neque dormitat & divisiones gratiarum, quas in clave Petri adunavit, ipse in vobis unitas integrasque conservet, qui ipsam clavem vobis commisit.

(a) Ediderunt Eccardus in *Corpor. Hist. medii aevi*, tom. 2, pag. 129; Gretzerus, tom. 2 *Operum novae edit.* pag. 540; Hartzheim, *Conciliorum Germaniae*, tom. 3, pag. 748, & Mansi *Conciliorum* tom. 20, pag. 433.

TIT. 483.

Anno 1075 11 Januarii.

EPISTOLA Gregorii VII Papae inscripta *Rodulpho Duci Sueviae atque Bertulpho Duci Carentano*, id est Zeringensi, quâ invehitur in Episcopos *terrae eorum* qui, inobedientes decretis Apostolicis non prohibent clericos simoniacos & fornicarios. Eisdem Duces monet ut, *quidquid Episcopi dehinc loquantur aut taceant, officium eorum, quos aut simoniace promotos & ordinatos, aut in crimine fornicationis jacentes cognoverint, nullatenus recipiant. . . . Data Romae III idus Januarii, indictione XIII.*

Ex registro Gregorii VII, lib. 2, *epist.* 45, ediderunt, praeter alios, Paulus Bernriedensis, in *Vita Gregorii VII*, pag. 53; Labbeus, *Concil.* tom. 10, col. 101; Harduinus, tom. 6, part. 1, col. 1194; atque Mansi, tom. 20, pag. 158.

TIT. 484.

Anno 1075 mense Februario.

ACTA Concilii Romani, quod *an. ab inc. Dom. M. LXXV, indict. XIII, celebravit ipse Dominus Gregorius Papa a VI kal. Martii usque ad pridie kalendas praeteriti mensis*, ubi interfuit Archiepiscoporum, Episcoporum & Abbatum multitudo, atque diversi ordinis clericorum & laicorum copia. In quo inter caetera decreta, quae ibi gesta sunt . . . Guarnerium Strazburgensem ab episcopali & sacerdotali officio suspendit, Henricum que Spirensen similiter suspendit.

Consultantur Baronius *Annales Eccles.* tom. 11, ad an. 1075, num. 10, pag. 611, edit. Moguntinae, & pag. 490, edit. Colon.; Papebrochius, in *Actis sanctorum*, tom. 5 Maji, pag. 620; Labbeus, *Concil.* tom. 10, p. 344; Harduinus, tom. 6, part. 1, p. 1551; atque Mansi, tom. 20, p. 443.

TIT. 485.

Anno 1075 3 Septembris.

EPISTOLA Gregorii VII Papae ad Sigefridum Moguntinum Archiepiscopum, ut illum certiore faciat de moribus & simoniâ Werinharîi Episcopi Argentinenfis.

Ex registro Gregorii VII Papae, lib. 3, epist. 4 (a).

GREGORIUS Episcopus servus fervorum Dei, Sigefrido Moguntino Archiepiscopo salutem & Apostolicam benedictionem. Plurimas in tuis litteris, frater, excusabiles, & quantum ad humanum spectat iudicium validas, protulisti rationes. . . . Oportet & nos studiis pastoralis officii insistere vigilanter, atque ad Domini gloriam ovium semper suarum salutem quaerere, ad gregis custodiam socios instigare, & ut recto gressu commissis ovibus praecedant salubriter commonere. Namque si fratres nostros consideremus delinquere & tacemus; si denique errare & non eos ad rectitudinis semitam monendo revocare conemur, nonne & ipsi delinquimus & errare merito judicamur? Etenim, qui negligit culpas emendare, committit. . . . Ut autem ad id quod ad praefens premit animum, & quod quasi causa est nostri sermonis, veniamus, quomodo ea patienter perferre valemus, quae de fratris nostri Strasburgensis Episcopi moribus audivimus, & certa esse nonnulla veraci relatione cognovimus? Unde volumus, atque praecipimus, quatenus unum, quod apud nos adhuc manet in dubium, simoniacae videlicet haereseos contagium diligenter discutias, & quidquid super eo certum reperieris nobis intimare non differas. Quatenus si verum sit, Christi Ecclesia tantis fordibus emundetur & illius animae, ne pereat, subveniatur. Si vero, quod magis optamus, falsum, tanta infamia procul ab eo, adjuvante nos divina gratia, propellatur. . . . Hoc autem adhuc tuae fraternitati injungimus, quatenus de simoniaca haeresi ac fornicatione clericorum, sicut ab Apostolica sede accepisti, studiose perquiras & quidquid retroactum inveneris, legaliter punias & funditus reseces, ac ne quid ulterius fiat, penitus interdicas. Data Romae, tertio nonas Septembris, indictione incipiente decima quarta.

(a) Extat integra in epistolis decretalibus summorum Pontificum, tom. 3, pag. 680; apud Lunigium, *Spicilegii Ecclesiastici* tom. 2, pag. 28; Harduinum, *Concil.* tom. 6, part. 1, pag. 1325; atque Mansum, *Concil.* tom. 20, pag. 189.

TIT. 486.

Anno 1076 23 Januarii.

ACTA placiti, five conciliabuli Wormatiensis, quo Episcopi Germaniae, in Gregorium VII Papam vehementer inveci, eidem praestare obedientiam in futurum recusant, atque Papatum ipsius nullum declarant. Sederunt in eo primus, quartus, octavus, decimus & undecimus *Sigifridus Moguntinus Archiepiscopus*, *Herimannus Metensis Episcopus*, *Huzmannus Spirensis*, *Wernherus Strazburgensis* & *Burckhardus Basiliensis*.

Consultantur Goldastus, *Constit. Imperiales*, tom. 1, pag. 237, atque *Statuta & Rescrip. Imperial.* tom. 1, pag. 47; Wolfius, *Lectiones memorabiles & reconditae*, tom. 1, pag. 298; Leuckfeldius, *Antiquit. Halberstadenfes*, pag. 682; Lunigius, *Spicilegium Ecclesiast.* tom. 1, p. 143; atque Rouffetus, *Supplément au corps diplomatique de Dumont*, tom. 1, part. 1, pag. 31.

TIT. 487.

Anno 1076 27 Martii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo jubente matre Agnete Augusta, quae cum Apostolici Gregorii septimi legato Geroldo Hostiensis Episcopo & Cardinalium primo aderat, & ob interventum Moguntiensis Archiepiscopi Sigefridi, Colonienfis Archiepiscopi Annonis, Treviriensis Archiepiscopi Uthonis, Metensis Episcopi Heremanni, Wirzeburgensis Episcopi Adalberonis, Wormatiensis Episcopi Adelberonis, Spirensis Episcopi Einhardi, Argentinenfis Episcopi Wernheri, Lausonenfis Episcopi Burchardi, Sedunenfis Episcopi Ermeфриди, Suevorum Ducis Rodolphi, Saxonum Ducis Magni, Lothariensium Ducis Gothofridi, Palatinorum Heremanni, Mangoldi, Ratbodonis, Marchionum Heremanni, Uthonis, Eggeberti, Comitum Wernheri, Wolmari, Chunonis de Burgundia, aliorumque multorum regni principum, praeter alia confirmat Hugoni Abbati Cluniacensi & ejus Abbatiae Ecclesiam Rueggisberg in Helvetiâ sitam in suo regno, in Lausonenfi Episcopatu, in pago nomine Ufgowe, in comitatu Bargensi, quam Monasterio praedicto Cluniacensi concefferat quidam illustris vir nomine Lutholdus de castello Rumelinga, cum fratre suo Reginfrido & filiis consentientibus, per manum Bertholphi Ducis, filii Rudolphi, patre ipso Duce jubente. . . . Data VI cal. Aprilis, an. Dom. inc. M. LXXXVI, indiet. XIV, anno vero Domini Heinrichi quarti XXI. Actum in Wormatia (a).

Ex autographo Lausanensi edidit Schoepflinus, *Histor. Zaringo-Badensis, codex diplomaticus num. 13, pag. 22*. Ast hujus diplomatis apographum in quibusdam locis à Schoepfliniano apographo diverfum communicavit nobis Perillustris vir Bernensis Felix Victor Effinguer de Wildegg.

(a) Anno praecedenti menseque Decembri Argentinam venerat ipse Henricus IV, ut scribit Anna-
lista Saxo, *apud Eccardum, Corpus Historicum medii aevi, tom. 1, pag. 515*. » An. Dom. inc.
» 1075 Henricus Rex natalem Domini Argentorati celebravit. » De eodem Argentinensi conventu
agit Monachus Hersfeldensis, *inter Opera Hist. Germaniae antiquae, pag. 769*: » Anno 1075 Rex
» natalem Domini Argentorati celebravit. Cumque adessent quam plurimi ex principibus, quos ille
» dedita opera de toto regno ad diem festum evocaverat, habuit cum eis mysterium consilii sui. »

TIT. 488.

Anno 1076 9 Decembris.

BULLA Gregorii VII Papae, quâ Abbatiae Cluniacensi ejusque Abbati Hugoni, praeter alia Monasteria confirmat in *Lausanensi Episcopatu Monasterium, quod dicitur Paterniacus, & quae in Alsatia dederunt Imperatores eidem loco; In Argentino Episcopatu, Monasterium Salsense; in Constantiensi Episcopatu, Cellam quae dicitur Romisfn. . . . Datum Laterani, Vidus Decembris, an. IV Pontificatus Dom. Gregorii Papae VII, indict. XIV.*

Extat in Bullario Cluniacensi pag. 18, & in Opere Gallico, quod inscribitur: *Recueil de Pieces sur Cluny, pag. 6.*

TIT. 489.

Anno 1077 1 Julii.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo provincialem Brisgoviae Comitatum Bertholdo antea Carinthiae Duci ereptum Wernhero Argentinensi Episcopo concedit.

Ex libro salico summi Capituli Argentinensis, fol. 13 (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Henricus divina favente clementia Rex. Saluti nostre & regni consulere credimus, cum eam, per quam salus mundi credentibus apparuit, honorare studemus, sanctam videlicet Dei genitricem Mariam, quam in peccatis nostris propitiatricem, in peccatorum cor-

reptione sustentatricem, in regni & honoris nostri stabilitate fundatricem habemus. Unde ob interventum Principum nostrorum, Episcoporum, comitum, vel aliorum fidelium nostrorum, precipue autem ob fidele servitium Wernheri Argentinenfis Episcopi quendam Comitatum situm in pago Brisgowe Bertholfo (b) jam non Duci justo judicio sublatum, cum omnibus appenditiis legum sancte Marie Argentinenfi in proprium tradendo firmavimus, firmando tradidimus, ea conditione, ut idem Wernherus Episcopus, sui que successores eundem Comitatum omni evo potestative possideant. Cujus traditionis testem cartam presentem scribi iussimus, quam, ut infra videtur, nostra manu corroboratam & sigilli nostri impressione insignitam omnis generationis tam future, quam presentis notitie reliquimus. Signum Domni Henrici quarti Regis invictissimi. Gebehardus Cancellarius vice Sigefridi (c) Archicancellarii recognovi. Anno Dominice incarnationis M. LXXVII, indictione XV, kalendis Julii, data, anno autem ordinationis Domni Henrici quarti Regis XXIII, regni XXI. Actum Mogoncie, in Christi nomine, Amen.

(a) Retulerunt Hergottus, *Genealog. Habsburg. codex probat. num. 187, pag. 126*, & Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 176* sed ambo vitiosè. Idem Schoepflinus, *Hist. Zaringo-Badenfis, tom. 1, pag. 55*, asserit autographum hujus chartae aureâ bullâ munitum extare Tabernis Alsaticis in tabulario episcopali. Unde haec hauserit vir doctissimus, nos latet. In tabulario enim Tabernenfi hujus diplomatis nec autographum, nec etiam apographum multas post indagaciones potuimus reperire. Illius apographum damus, prout extat in libro Salico summi Capituli Argentinenfis membranaceo authenticè descriptum.

(b) Bertholdus scilicet Brisgoviae comes, ex quo originem ducunt Duces Zaringenses. Cum Bertholdus an. 1076 ab Henrico IV Germaniae Rege deficiens electionem Rudolphi Anti-Caesaris promovisset, Henricus plenus irarum ejus terras invasit, Comitatumque provincialem Brisgoviae ab eo possessum Wernhero Argentinenfi Episcopo strenuo suo aecclae donavit.

(c) Arbitratur Besselius in *Chronico Gottwicensi, tom. 1, pag. 293 & 294*, Archicancellariatûs officium in personâ Sigefridi Archiepiscopi Moguntini ab anno 1074 usque ad mortem ejus an. 1084 fuisse suspensum, eò quod in diplomatis subsequentiis annorum nulla ejusdem occurrat subscriptio. Contrariam Besselio sententiam probat haec charta, in quâ tamen mirum esse videtur Sigefridum adnotatum esse anno 1077 Archicancellarium Henrici IV, cum eodem anno ipse Sigefridus Rudolphum Anti-Cesarem Henrici hostem in regem consecrasset.

TIT. 490.

Anno 1078 19 Martii.

EPISTOLA Gregorii VII Papae, quâ Henrico Spirensi Episcopo facultatem & licentiam concedit faciendi officium episcopale, quod adhuc denegaverat, quia verebatur illum in susceptione Spirensis Ecclesiae contra decretum Apostolicae sedis virgam de manu regis scienter ac temerarie suscepisse, monens eundem ut omnem venalitatem de Ecclesia sua ejiciat . . . & ut clericos non caste viventes rigore pastoralis corrigat, neque sit, sicut olim, negligens & desi-

diosus, sed in administratione suscepti officii vigilans & studiosus appareat.....
Data Romae XIV kal. Aprilis, indictione prima.

Ex registro Gregorii VII Papae, lib. 5, epist. 18, praeter alios, edidit Mansi, *Conciliorum*
tom. 20, col. 251.

TIT. 491.

Anno 1078.

CHARTA Theodorici Lotharingiae Ducis atque Marchionis, quâ decimas de sancta Maria (a) & de sancto Blasio (b), Betham (c), seu collectam & forum quod est in valle Leporis (d) imprimis a patre suo Duce Gerardo de Alfatiâ, postmodum a se quoque hactenus injuste invasum, Abbatiae S. Dionysii & Abbati ejus Ivoni necnon praeposito Lebrahenfi, qui vocatur Manasses, restituit perenniter habendum. Testes adnotantur Pibo Tullenfis Episcopus, Theodoricus Viridunensis Episcopus, Comes Rembaldus, Comes Hugo, Comes Quascelo, &c.... An. ab incarn. Dom. M. LXXVIII, epacta IV, indictione I. Actum est autem hoc apud sanctum Deodatum, regnante Rege Henrico, Hildebrando Romane sedis Apostolico (e).

Autographum hujus chartae, quam esse suspectam immeritò dicit Calmetus, *Histoire de Lorraine*, tom. 1, liv. 20, pag. 1121, extat in tabulario Capituli Ecclesiae Primatialis & Cathedralis Nanceianae. Edidit integram Hugo in *Monumentis sacrae Antiquitatis*, tom. 1, pag. 174, & idem sub larvato Baleicourtii nomine, *Traité historique & critique sur l'origine & généalogie de la maison de Lorraine*, Preuves num. 1x, pag. xxxviii. Ex memorato opere descriptum eandem chartam inseruimus in novis subsidiis diplomaticis, *tomo 6, num. 106, p. 249.*

(a) Sainte-Marie-aux-Mines, germanicè Markirch.

(b) S. Blaise viculus propè sanctam Mariam ad Fodinas.

(c) Hugo perperam legit: *dicam*. Collecta illa, quae de praediis solvitur, adhuc hodiè dicitur in Alfatiâ *Baet* sive *Bett*. / (d) Val de Lievre, germanicè Leberthal.

(e) Huic chartae affixum est sigillum exhibens hominem cataphractum, cum hâc epigraphe: *Theodoricus Dei gratia Lotharingorum Dux*. Illud ære incisum repraesentat Calmetus, *Histoire de Lorraine*, tom. 2, planche I, num. IV.

TIT. 492.

Anno 1080 7 Decembris.

DIPLOMA Henrici IV Regis, quo, omnia decreta a Dagoberto Rege, Ludovico Rege, atque Heinrico secundo Imperatore (a) super Abbacia Klinga, id est Clingenmünster, confirmat. Cujus Abbacie idem Dagobertus fundator

fuit devotus & quam legem habitura foret a Prelatis prescriptis sollicitus. Hanc siquidem Abbaciam Klinga Dagobertus Rex construxit & Moguntine Ecclesie eam attitulavit, talique jure & privilegio supradictum locum premunivit, ut Abbas simul cum familia ab omni servicio Regis, seu Episcopi, seu advocati excusatus, Monasterii sui utilitatibus omnimodis intendat, excepto quod Moguntinenfi Presuli unum caballum, modium triticeae farine portantem, ad regalem expeditionem transmittat. Data an. Dom. inc. M. LXXX, ind. III, VII idus Decembris, an. autem ordinationis Dom. Heinrichi Regis XXVII, regni XXVI. Actum Spire.

Edidit ex tabulario Moguntino Gudenus *Codex diplomaticus Moguntinus*, tom. 1, num. 15, pag. 25.

(a) Diplomata Ludovici Regis Germaniae & Henrici II Imperatoris extant suprà tit. 447 & 454, pag. xcviij & cvi.

T I T. 493.

Anno 1080.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo cuidam fidei suo nomine Sigeberto (a) concedit villam Wagdassen sitam in pago Saregauve & in comitatu ejusdem Sigeberti, cum omnibus suis appendiciis. Actum Moguntiae, an. Dom. incarn. M. LXXX, indictione III, anno autem ordinationis Dom. Henrici IV Regis XXVII, regni vero XXVI.

Ediderunt Ludolff *Symphorema consuet. & decis. forens.* tom. 1, num. 46, pag. 1432; Hugo; *Annales ordinis Praemonstratensis*, tom. 2, pag. 618; Calmet, *Histoire de Lorraine*, tom. 3, primae edit. preuves col. xxviii, & tom. 5 secundae edit. preuves col. cxxvii; de Hontheim, *Historia Trevirensis diplomatica*, tom. 1, pag. 429; atque Crollius, *Origines Bipontinae pars prima*, cap. 4, pag. 182.

(a) Ex illo Sigeberto originem suam ducunt tum Comites Werdenfes, dein Alfatiae inferioris Landgravii, tum Comites Saraepontani, Gemini pontis atque Liningenses, ut probabimus in historia nostra Alfatiae gallicae.

T I T. 494.

Circà annum 1080.

OPUSCULUM Manegoldi Canonici Lutenbacensis & dein primi praepositi Marbacensis in viginti capita divisum contra Wolfelmum clericum Coloniensem conscriptum.

Ex manuscripto bibliothecae S. Ambrosii Mediolanensis erutum edidit an. 1713 Muratorius, *Anecdotorum tom. IV*, pag. 163-208.

TIT. 495.

Circà annum 1082.

TRACTATUS alius ejusdem Manegoldi contrà Winricum
scolasticum Trevirenses & contrà ipsum Henricum IV
Regem Germaniae in gratiam Gregorii VII summi Pon-
tificis.

Opus illud septuaginta & octo capitibus comprehensum, nunquàm editum & forsan nunquàm edendum, extat in membranaceo saeculi undecimi vel duodecimi codice, qui servatur Carlsruhae in Bibliothecâ serenissimi Marchionis Badensis, ubi illud vidimus. Titulos ipsorum capitum cum praefatione hic indicare satis duximus.

1. QUOD arbor bona non possit fructus malos facere.
2. De subdolo sermonis exordio.
3. De fraudulentia praedictarum sententiarum facile agnoscenda.
4. Quod apertus inimicus facile, occultus vix queat vitari.
5. Qualis debeat esse Episcopus.
6. De falsa ignorantiae querela.
7. De privilegiis sedis Apostolicae ac decretis omni reverentia observandis.
8. Quod Dominum Papam ab aemulorum calumniis illustrium personarum familiaritas plene defendat.
9. Quod pulcra sit copula juniorum cum senioribus.
10. Quod Domini Apostolici potius gloriam augeat, quod suscepto religionis habitu tot urbes & regiones perlustrat.
11. De mediocritate & temperantia sermonum ejus.
12. De temerario adversariorum judicio.
13. Probabilis excusatio de objecta calumnia.
14. De introitu ipsius.
15. De qualitate turpissimae religionis adversariorum.
16. Quam authentica sint nostri Apostolici decreta.
17. Decretalis nostri Gregorii epistola.
18. De primo & secundo nostri Gregorii statuto.
19. De auctoritate quatuor principalium conciliorum.
20. Diverfa testimonia diverforum patrum de damnatione simoniacorum.
21. Quod mediatores hujus mercimonii damnentur.
22. De tertio statuto, ut incontinentes penitus damnentur.
23. De damnatione infelicium muliercularum sacris ministris prostitutarum.
24. De qualitate illarum literarum contra quas iste stilus invigilat.
25. De Wormatiensi conspiratione & temeraria Apostolicae sedis proscriptione.
26. De Apostolica mansuetudine.
27. Testimonia Agnetis Imperatricis de damnatione filii sui Regis.
28. In hac epistola Dominus Papa quibusdam de primo Regis anathemate dubitantibus satisfecit.
29. Item testimonia a Christianis temporibus.
30. Quod Rex non sit nomen naturae, sed vocabulum officii.
31. De damnatione conspiratorum.
32. Quam grave crimen sit schismatis.
33. Quod Heinriciani, quoniam ecclesiastica mansuetudine corrigi detrectant, per exteris inde

mundanas potestates opprimantur. 34. Item testimonium Gregorii. 35. Item testimonium Augustini, ut qui extra Ecclesiam Catholicam sunt possessionum suarum ac rerum omnium ablatione coerceantur. 36. Item testimonium de Concilio Melevitano. 37. Item testimonium Augustini quod haeretici vel schismatici qualemcumque afflictionem sive corpore sive rebus sustineant, non persecutio, sed disciplina vocanda sit. 38. Quod ii qui excommunicatos, non pro privata injuria, sed Ecclesiam defendendo, interficiunt, non ut homicidae poeniteant vel puniantur. 39. Item diversa testimonia de eadem re. 40. Testimonium Augustini, quod afflictio malorum eleemosyna vocetur. 41. Quod pro Heinricianis non sit orandum. 42. De exemplis Salomonis falso introductis. 43. Item de male introductis Apostoli testimoniis. 44. De Ebónis depositione. 45. De modo & qualitate Gregoriana obedienciae & diversitate locutionum. 46. Quod omnis sive iuste sive iniuste excommunicatus usque ad Apostolicam audientiam aequaliter sit vitandus. 47. De absolutione juramentorum Heinrich factorum. 48. De absolutione eorum quae iuste & legaliter fiunt. 49. Item diversa testimonia patrum de iniustis juramentis non observandis. 50. De falsa delatione Domini Apostolici. 51. Statutum Domini Apostolici, ne quis a laica manu Ecclesiasticas suscipiat dignitates & diversa patrum testimonia ad eandem rem confirmandam. 52. Exemplum Theodosii Imperatoris. 53. Quam detestabiles sint qui saeculari ambitu sacras dignitates usurpant. 54. De vocatione Aaron. 55. De Machabeorum exemplis falso prolatis. 56. Item de falso prolatis Salomonis exemplis. 57. De Braulione Episcopo. 58. De promotione sancti Gregorii. 59. De eligendo sedis Apostolicae Pontifice. 60. Testimonia Gregorii, quod tam electio quam ordinatio Pontificum praecipue ad Apostolicam pertineat sedem. 61. Item testimonia Gregorii, quam districte examinavit quos ad Pontificatus ordinem promovendos elegit. 62. Quod Gregorius non solum novos ordinavit, sed vacantes Episcopos vacantibus inordinavit Ecclesiis. 63. Qualiter Gregorius Apostolica auctoritate alias Ecclesias aliis adunavit. 64. Quam absurdum sit a regibus accipere quod necesse sit in consecrationibus iterare. 65. Iterum diversa testimonia patrum, quod electio Episcoporum non in potestate Regum, sed in arbitrio consistat comprovincialium Episcoporum. 66. Quod mala consuetudo non sit retinenda. 67. Iterum diversa testimonia patrum, quod qui publice impugnant canones non sint dicendi sacerdotes. 68. Satisfactio de quarto nostri Gregorii capite cur populis simoniacorum & nicolaitarum officia prohibeantur. 69. Decretalis epistola venerabilis Gregorii Papae ad Episcopum Constantiensem Ottonem. 70. Testimonium Petri de non recipiendis istorum officiis. 71. Item testimonium poenitentis de eadem re. 72. Cur eorum officia sint prohibita. 73. Explanatio cujusdam capituli, quod praesenti statuto videbatur adversari. 74. Item aliae rationes cur istorum officia populo sint interdicta. 75. Item testimonium Eutichiani Papae, quam sit periculosum ab his haereticis dominica Sacramenta accipere. 76. Testi-

monium Petri Damiani quod jure vocentur haeretici. 77. Item quod non solum haeretici, sed etiam infideles possunt appellari. 78. De continentia clericorum.

Sequitur dein ipsa praefatio Manegoldi inscripta Gebehardo, qui videtur esse ipse sanctus Gebehardus Ecclesiae Salisburgensi an. 1060 praefectus, anno 1088 die 16 Junii defunctus. Tractatum ejusdem Gebehardi Archiepiscopi in gratiam Gregorii VII an. 1081 conscriptum retulit inter alios P. Janningus (a). Memorat Manegoldus in fine praefationis libellum, quem nomine Theodorici Viridunensis Episcopi contra Gregorium exaraverat Winricus, sive Henricus scolasticus Trevirensis. Winrici verò libellus extat apud Martennium (b) typis quoque editus.

GEBEHARDO arcis Sion speculatori vigilantissimo necnon animali ante & retro oculato, Manegoldus ille vermis & non homo quidquid supplex gemenfque peccatoris devocio suggerit. Cum in dies, pater venerande, adversariorum rabiem & insaniam attenuari & Catholice pacis unitatem reparari crebris aestuaremur suspiriis, de effectu optati desiderii eheu non modo non gaudemus, sed eandem truculentiorum cottidie furore exaggerari gemimus & omni cordis dolore & amaritudine exhorremus. Nam quod hactenus privatis conventiculis susurrare & quasi furtivis assertionibus ipsius sceleris immanitate stupidi & adtoniti inter mulierculas vix praedicare praesumpserant, nunc scriptis defenditare & corroborare nec erubescunt nec formidant. Episcopus namque Viridunensis, immo ex persona & rogatu ipsius, Winricus scolasticus Treverensis nuper contra sedem Apostolicam, contra ecclesiasticam disciplinam, contra Religionem Catholicam compilavit libellum.

(a) Acta sanctorum Bollandiana, tom. 6 Junii, pag. 157-165.

(b) Thesaurus anecdotorum, tom. 1, pag. 214-230.

TIT. 496.

Anno 1084 8 Junii.

BULLA Clementis III Antipapae pro Abbatiâ Selsenfi.

Ex autographo tabularii palatini Heidelbergensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis. Quia fidelium profectionibus nostra interest congratulari piisque votis eorum pro posse suffragari, fratris nostri Libonis Coenobii Salsensis Abbatis affectui congaudemus, qui quod priorum Abbatum negligentia contra morem coenobialis instituti male omissum est, pie instaurare desiderans, cum fratrum suorum consensu, pro amore Christi hec in peregrinorum & pauperum contulit usus : dominicalem decimationem de Salsa (b), de Winzenbach (c), de Rotheren (d), de Frankinheim (e),

de Mundusfelt (*f*), de Steinbrunnion (*g*); novalium decimationem de Wifinowa (*h*), de Boukberc (*i*), de superiori & inferiori Otterbach (*l*), ubi non est falica terra; decimam predii ad suum jus pertinentis; dominicalem vero curiam ad Scerllenheim (*m*), quam Henricus quartus Rex, tertius Imperator, dedit S. Petro Apostolo & S. Adelheidae pro remedio anime sue & liberatione totius generis sui in id ipsum; de Dierbach (*n*) quoque quicquid de communi remanserit servicio, quod in Abbatis Ercanbaldi datur anniversario. Hanc igitur constitutionem Clemens ego tertius, Praeful Romanus, Abbatis ipsius rogatu ex apostolica auctoritate firmavi, proprioque sigillo munivi. Datum Rome ad sanctum Petrum, VI idus Junii, anno nostri Pontificatus VI (*o*).

(*a*) Communicavit nobis Clarissimus D. Lamey, Academiae Mannheimensis Secretarius perpetuus.

(*b*) Seltz. (*c*) Winzenbach. (*d*) Ober-&-Nider-Roedern. (*e*) Hoh-Franckenheim. (*f*) Minfeld.

(*g*) Hodie Steinfeltz. (*h*) Weifenau. (*i*) Puberg. (*l*) Ober-&-Nider-Oterbach.

(*m*) Curiam in Scherlenheim Abbatiae Selsenfi dedit anno 1074 Henricus IV suprà tit. 477, p. cxxxiii.

(*n*) Dierbach. (*o*) Guibertus, Ravennatenfis Episcopus, Antipapa electus est 25 Junii 1080 nomenque assumpsit Clementis III.

T I T. 497.

Anno 1084.

DIPLOMA Henrici IV Regis Germaniae, quo Burchardo Episcopo, *quia nos dilexit & fidem Deo in nobis servare studuit, bona Ecclesiae dilapidari, quam contra nos in animam inimicorum nostrorum & propter nostrorum animam suam dare maluit, & ejus Basiliensi Ecclesiae concedit praedium quoddam, nomine Rapolfstein* (*a*), *haereditario jure ex parte patris nostri Imperatoris Henrici ad nos pertinet, cum omnibus appendiciis suis ac cum omni utilitate, situm in pago Alsatia, in comitatu Henrici comitis . . . petentibus secum, ac pro eo nos interpellantibus Bertha dilecta conjuge nostra, Ottone Argentinensi Episcopo; aliisque multis regni principibus. . . Actum in palatio nostro, an. Dom. incar. M. LXXXIII.*

Ex codice membranaceo Ecclesiae Basileensis retulit Hergottus, *in codice probat. geneal. Habsburg. num. 189, pag. 128*, qui erroneè legit 1083 pro 1084. Hic enim numerus legitur in ipso manuscripto codice.

(*a*) Id est, Rapolfstein, sive Ribeaupierre, in Alsatia superiori.

TIT. 498.

Anno 1085 mense Januario.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo Abbatiae Neovillarenſi concedit tres partes Eccleſiae & decimarum in Hochfelden.

Ex Cartulario Collégiatae Neovillarenſis (a).

IN nomine ſanctae & individuae Trinitatis, Heinricus divina favente gratia Imperator Auguſtus, filius Heinrici Imperatoris Auguſti glorioſiſſimi & invictiſſimi (b), pacem & gratiam omnibus in Chriſto fidelibus. Si clericos, vel monachos in Dei ſervitio laborantes noſtro juvamine relevamus, aut aliquid de terrenis rebus, quas divina pietas nobis ampliavit, illis donare ſtuduimus, Deum noſtrum & Jeſum Chriſtum ob hoc nobis propicium fore non dubitamus, & aeternam mercedem nos recepturos fideliter credimus. Quapropter notum ſit omnibus in Chriſto fidelibus, quod ego Heinricus gratia Dei Rex & Imperator Auguſtus, pro remedio (animae) patris & matris meae, inſuper & meae, totiuſque parentelae meae, dono tres partes Eccleſiae Hochfelden (c), ſitae in pago Nortguwe dicto*, ad Abbatiam Novillarenſem, ubi Rubertus Abbas praeſeſſe videtur, cum decimis & mancipiis, & cum omnibus ad eandem Eccleſiam rite pertinentibus, ſancto Petro ejuſdem Coenobii patrono, ſibiſque ſervientibus in eodem loco, in perhennem proprietatem. Quam muneris noſtri largitatem ſi quis, quod abſit, ſuadente dyabulo, irritam facere auſus fuit, vindictam Dei incurrat & imperpetuum anathema ſit, & mala voluntas ejus nihil ultra valeat. Et ut haec donationis noſtrae auctoritas firmior habeatur, & per futura tempora verius credatur ac diligentius obſervetur, propria manu ſubtus firmavimus & ſigillo noſtro ſigillari juſſimus, ut caſa Dei imperpetuum firmius ac certius habeatur. Facta eſt autem haec traditio anno ab incarnatione Domini M. LXXXV, indictione VIII; epacta XXII, concurrente II (d), mense Januario, anno imperii Heinrici Imperatoris Auguſti XXVIII (e). Acta eſt in palatio regis in Maguncia civitate, coram teſtibus ſubter notatis Ottone Argentinenſis Civitatis Epifcopo, Ruberto Babenbergienſi Epifcopo, Conrado Tarentinenſi Epifcopo, Comite Volmaro, ejuſdemque loci advocato (f), & filiis ejus Gotfrido & Volmaro, & aliis circumſtantibus plurimis clericis ac laycis, viris reverendiſſimis. Signum Wezelini ejuſdem Civitatis Archiepiſcopi. Signum Friderici Ducis (g). Signum Rapodonis Comititis. Signum Bertoldi Comititis (h). Signum Gerhardi Comititis (i).

Signum Gifelberti Comitis. Signum Conradi Comitis. Signum Wigerici Comitis. Signum Hermannii & fratrum ejus, Goteфриdi, Friderici, Teuderici. Signum Hugonis de Biblich. Signum Lutefridi Comitis (*l*). Signum Hermannii Comitis Palatini. Signum Wernheri Comitis (*m*). Signum Egenonis Comitis de Urreburc (*n*). Signum Eberhardi de Hostufen (*o*). Signum Eberhardi de Hagone. Signum Ottnandi de Trifels (*p*). Signum Conradi. Signum Wolningi. Signum Bertoldi. Signum Adelhardi de Mulhufen (*q*).

(a) Chartam retulit Schoepflinus *Alfat. diplom. tom. 1, pag. 215*, eandem inter diplomata adulterina recensens. Ipsa verò falsitatis argumenta, quae allegat vir doctissimus, nobis non tanti videntur momenti, ut dictum diploma dicamus supposititium propter styli rarò quidem usitatum, sed non omninò incognitum.

(b) Formulam hanc introitús, quá Henricus se vocat *filium Heinrici Imperatoris Augusti gloriosissimi & invictissimi*, suspectam dicit Schoepflinus *loc. cit. pag. 216* : at ipse Henricus in alio anni 1083 pro Ecclesiá Hamburgensi diplomate, quod referunt Lindenbrog, *Scriptor. rer. septentr. German. pag. 144* atque Schaten, *Annal. Paderbor. part. 1, pag. 609*, eodem ferè usus est titulo, scilicet : *Henricus, Henrici filius Imperatoris secundi*. Non tamen has litteras ob talem infrequenter usurpatum titulum arguit falsitatis Besselius, *Chronicon Gottwicense, tom. 1, pag. 284*.

(c) Hochfelden situs in Nordgoviá sive Alfatia inferiori, de cujus Ecclesiá jam agit praecedens anni 1070 charta, *tit. 470, pag. cxxvi*.

(d) Concordant omnes in annum 1085 epochae. Notas has chronicas prorsus insolitas dicit Schoepflinus. Rarae quidem sunt in diplomatibus regiis epactae & concurrentis adnotationes : sed tamen non adeò sunt insolitae, ut non quandoque etiam usurpentur.

(e) Desunt quidem, ut adnotat Schoepflinus, regia subscriptio & cancellariorum nomina. Illa verò facile omittere potuit chartularii scriptor : Amanuenses enim notarios constat in describendis autographis saepius extitisse negligentes.

(f) Volmarus scilicet, vel Folmarus comes Metensis, advocatusque Abbatiae Neovillanae, pater Gotfridi & Folmari comitum.

(g) Fridericus de Hohenstauffen Dux Sueviae & Alfatiae. (h) Videtur fuisse comes de Nuwenburg.

(i) Gerhardus, filius Gerhardi de Alfatia, primus Vaudaniontis comes ab Henrico IV Imperatore creatus.

(l) Qui dicitur comes Ortenaviae in chartá Godefridi an. 1070 suprà relatá, *tit. 471, pag. cxxviii*.

(m) Wernherus tunc temporis memoratur comes Habsburgi.

(n) Forté de Urach. (o) Osthausen. (p) De castello Trifels.

(q) Mulhausen propè Ingweiller, in inferiori Alfatia. Rara esse scribit Schoepflinus Henrici IV praecepta in quibus testes ad finem diplomatis post ipsas notas chronicas enumerantur. Ast ex usu raro argui non potest alicujus chartae falsitas, praesertim cum adnotet Besselius, *Chronicon Gottwicense, tom. 1, pag. 305*, jam apud dictum Henricum IV invaluisse consuetudinem, ut aliquando testes post diplomatis contextum collocarentur : quod jam anno 1028 fecisse Conradum secundum alibi *pag. 261* asserit dictus Besselius, quodque nos ipsi in Fabariensi Henrici II observavimus diplomate an. 1019, *tit. 373, pag. ccxiv*.

TIT. 499.

Anno 1085 4 Maji.

ACTA conciliabuli Moguntini, quo Gregorio VII deposito Clemens III Antipapa justè fuisse subrogatus declaratur, habiti IV Maji M. LXXXV. *Accessere ad hanc synodum quatuor Archiepiscopi & quatuordecim Episcopi, inter*

quos *Wezilo Moguntinus* (a), *Huozmannus Spirensis* (b), *Otto Constantiensis* leguntur. *Tres praeterea Bibo Tullenfis, Burchardus Basileensis, Otto Stratzburgensis Episcopi legatos suos misere* (c).

Consulantur *Goldastus, Constit. imperiales tom. 1, pag. 245; Aventinus, Annales Boior. lib. 5, fol. 465; Schatenus, Annales Paderborn. tom. 1; Labbeus, Concil. tom. 10, pag. 409; Hartzheim, Concil. Germaniae, tom. 3, pag. 201; atque Mansi, Concil. tom. 20, pag. 613.*

(a) Concilium Quintilineburgense habitum mense Aprilis 1085 praecedenti, *apud Hartzheim, tom. cit. pag. 199*, jam anathema promulgaverat in *Vecilonem Moguntinum invasorem, Ottonem Constantiensis, Burchardum Basileensem & Huzmannum Spirensis Episcopos.*

(b) Extat apud *Mansi, tom. 20 cit. col. 543 & 614* atque apud alios epistola *Husmanni Spirensis Episcopi*, quo Episcopos & proceres Longobardiae ad Moguntinum conventum invitat.

(c) De *Burchardo & Ottone* agit *Waltramus Numburgensis, de unitate Ecclesiae conservandâ, lib. 2, cap. 20, apud Struvium, inter script. rer. German. tom. 1, pag. 287.*

TIT. 500.

Anno 1086 mense Aprilis.

ACTA conciliabuli Moguntini secundi coràm Clementis III Antipapae legatis habiti mense Aprilis M.LXXXVI, in quo conventu *Henricus IV Imperator Wratislaum Ducem Boëmorum tam Bohemiae quàm Poloniae regnis praefecit. Interfuerunt quatuor Archiepiscopi & duodecim Episcopi, atque tres Episcopi per legatos, Bibo Tullenfis, Burchardus Basileae, Otto Strazburgi.*

Referunt *Cosmas Pragensis, apud Menckenium, in script. rer. German. tom. 1, pag. 2057; Hartzheim, Conciliorum Germaniae tom. 3, pag. 753; atque Mansi, tum in Conciliorum supplemento tom. 2, pag. 70, tum in novâ Conciliorum collectione, tomo 20, pag. 635.*

TIT. 501.

Anno 1089 30 Maji.

CHARTA Ottonis Episcopi Argentinenfis de sex mansis in Wolcksheim fratribus Ecclesiae Cathedralis concessis.

Ex libro Salico Summi Capituli Argentinenfis, fol. 17.

IN nomine fancte & individue Trinitatis, Otto Dei gracia Argentinenfis Episcopus. Quoniam non preter solitum Dei gratia familiares nostros ita semper dileximus, ut etiam honesta petentibus aliquando annueremus, ergo quod

plurimis debuimus, uni subtrahere inhonestum putavimus. Itaque Wanhardi fidelis nostri (a) petitioni condescendimus, votoque ejus in hunc, quem dicemus modum, assensum prebuimus. Ipse enim a nobis hoc gratuita acquisivit servitute, ut sex mansos, quos in Volkoldesheim marchia (b) beneficii jure possederat, alterius beneficii redditu, hoc est undecim denariorum unciiis libere redemptos fratribus beate Marie in principali Monasterio servientibus (c) ea traderemus condicione, ut ipse & posterius ejus hereditario jure absque omni contradictione possideant, & in anniversario prefati Wanhardi quinque siclos Argentinensis monete (d) quotannis persolvant. Hec etiam, quia nostris placuit fidelibus, hac, qua prelibatum est, tradicionem firmavimus & sub advocati Heinrici, ceterorumque subscriptorum testimonio assensu signavimus (e). Burkardus prepositus, Hartwig Decanus, Hezel Archidiaconus, Anshelmus Camerarius, Herold Cantor, ceterique confratres. Friderich Dux (f), Cuonrat, Walthere, Ludewig (g), Hereman, Otto, Cuono, Manno. Acta sunt hec anno incarnationis Dominice M. LXXXVIII, indictione XII, III kalendas Junii, luna quarta. Manno Notarius scripsi & subscripsi (h).

(a) Id est, vassalli Ecclesie Argentinensis.

(b) Videlicet in banno vici Wolcksheim propè Molshemium.

(c) Bona illa adhuc hodiè possidet Summus Chorus Ecclesie Cathedralis Argentinensis.

(d) Siclos nunc vocamus Schillingos, quorum quinque faciunt unum dimidium florenum.

(e) Eandem Wanhardi donationem memorat Burchardi Argentinensis Episcopi charta anni 1156, in qua illi quinque sicli Argentinensis monetae dicuntur esse *cenfus quinque solidorum*.

(f) Fridericus scilicet de Hohenstauffen Dux Sueviae & Alfatiae, frater Ottonis Episcopi Argentinensis.

(g) Conradus, Waltherus & Ludovicus fuerunt quoque fratres Ottonis Episcopi atque Friderici Ducis.

(h) Extat in tabulario summi Capituli Spirensis diplomatis Henrici Imperatoris, quod nondum editum datum fuit Ecclesie Spirensi 21 Septembris 1091, ob fidele servitium carissimi Johannis Spirensis Episcopi, tum etiam ob interventum fidelium nostrorum Ruoperti Babenbergensis Episcopi, Ottonis Argentinensis Episcopi, &c., ut nos monuit Clarissimus Dom. Loebel ejusdem Capituli Archivarius.

TIT. 502.

Circà annum 1090.

CHARTA Mathildis Comitissae, viduae Hugonis Comitissae Nordgoviae & Dagsburgensis, quae renovantur bona Abbatiae S. Crucis in Woffenheim.

Ex autographo tabularii Civitatis Colmariensis.

DOMNUS Hugo attavus meus dum construeret hunc locum (a), surreptus morte (b) reliquit filio suo glorioso heredi Leoni ad perficiendum. Ille vero

statim cathedram beati Petri obsedit & praeoccupatus tam magni nominis opere nos orphanos & inopes reliquit. Unde ego Mathildis, ancilla ancillarum Christi, dum saepe querelam hujus congregationis nimium dolens audirem, quod egestatem vestimentorum haberent, statui, ut quantum Ecclesia amplificaretur nostris temporibus, ad hujus necessitatis causam ordinare. Ob memoriam hujus rei, ut opus est nostri officii, propria manu scripsi. Licet heu parum sit, tamen, ut nullus ad istud bonum audeat aliquid subripere aut manus injicere, studiose consignavi, ut post obitum meum firmum sit & inconcussum. Ad Herlichesheim (c), quod comitissa Hiltegardis (d) pro anima filii sui Lodewici comitis nobis tradidit, accipiant. Ad Dambach (e), quantum mater mea pro anima patris mei dedit (f). Ad Wilre (g) molendinum unum. Ecclesia ad Hohenroderen (h). Ad Herlichesheim, quod Gerhardus (i) dedit, annuatim quinque siclos. Ad Lanheim (l), quod Baldemar dedit, quinque denarios. Ad Monstrol (m), sicut dominus noster Hugo (n) ab initio constituit, ita amplius fiat (o). Hoc igitur in festivitate sanctae Crucis congregatur, ut ad forum Bollenburc afferatur, ut praefati sumus, sororibus tradatur, quantum fieri possit & hoc cum omnium consilio tractetur & singulis, qualiter fiat, a cameraria dividatur. Unde ego iterum disposui qualiter res Ecclesiae undique perfolvere debeant cum Lucelino cappellano sanctae Mariae. Quisquis ergo hanc Ecclesiam, ubi dominus noster praedictus se ipsum & uxorem suam sepelevit (p), habuerit, ad sanctam Mariam missam celebret de die & ad sanctum Petrum, ubi sepulturae congregationis & ipsius sunt, missam pro defunctis hic praedictus capellanus per singulos annos anniversarium amborum celebret. Capellanus Domni nostri Leonis structuram & luminaria utriusque Ecclesiae ipse procuret. Ordo de Ecclesiis. Ad Rotencamp (q), per singulos annos decem siclos & tres tabulas cerae, unam tabulam in natale Domini, secundam in Pascha, tertiam in Pentecosten, denarios in Inventione sanctae Crucis. Duae partes decimationis in Dedicatione Ecclesiae praesententur Abbatissae: tertia pars remaneat presbitero, quia haec decimatio numerata est ad centum manfos. Ad Monstrol duodecim panes & duorum siclorum carnes & duos sextarios vini Abbatissae detur & sororibus, decem solidos nummorum & in natiuitate Domini panem & vinum & carnem ut supra. Ad Morenze (r) censum, quinque solidos & duos sextarios & sex panes & carnem duodecim nummorum. Item Ecclesia de Hohenroderen perfoluat ut ista. Mansus unus ibi dare debet in autumno quinque solidos, & duos sextarios vini & quatuor nummos pro pane & carne. In Natale Domini duas scapulas, aut redemptionem duodecim nummorum, quatuor panes, duo sextaria vini, dimidium modium avenae. Mansus de Aufchotzingen (s) quinque siclos de censu & totidem de servitio, ut supra. Ad Wilre (t) in dedicatione ob servitium detur. Ecclesia de Orbetz (u) quinque solidos de censu, in festivitate S. Joannis Baptistae duo sextaria vini & tres panes, in Natale Domini totidem, in Inventione S. Crucis totidem, in Dedicatione totidem, in Nocte Christi totidem, excepto censu. In ipsa supra-

dicta Ecclesia, decima de triginta mansibus penitus huic tribuatur. In aliis possessionibus dividatur a presbitero dimidia pars. Ecclesia de Sconerloch quinque ficos de censu, in festivitate S. Joannis duo sextaria vini & duodecim nummos pro carne & sex panes, in Nativitate Domini totidem, in Inventione S. Crucis totidem, in Dedicatione totidem, in Nocte Christi totidem. Ecclesia de Thambach decem panes. Ad ipsam Ecclesiam clericus per singulos annos det servitium & duodecim equos Abbatissae, tres ebdomedariis. Mazzenheim (x) unus mansus : si Abbatissa restaurare voluerit, viginti malderas (y) & carratam vini, duas friskingas (z) in Natale Domini, duas in Pascha sibi det. Ad Regensheim (aa), in quo beneficiales novem mansus sunt, unusquisque quinque ficos dabit & viginti tres malteras. Possessiones in Richenwilre (bb) cum curiis, vineis, agris, pratis & omnibus appenditiis suis. In Inventione S. Crucis constitutum est a Domino nostro Leone Apostolico, ut unusquisque de familia hujus Ecclesiae duos denarios ad suscipiendas cruces & reliquas partes det ad refectionem fratrum. Ipso namque die de Bischofswilre (cc) quinque ficos, de Herlichesheim quinque ficos, de Artolvsheim (dd) duos ficos cerae, de Rodolfo duodecim nummos, de Ruhsheim (ee) quinque ficos, de Turenheim (ff) quatuordecim denarios & duo sextaria vini & duas scapulas. Ad Monstrol, quinquaginta utriusque sexus de familia mansus. Ad Aufchozingen mansus. Ad Moriwilre (gg) mansus. Ad Reinungen (hh) dimidiatus mansus. Ad Heiterheim (ii) novem mansus. Ad Ongersheim (ll) curia cum vineis, agris, pratis. Mansus ad Arzenheim (mm).

(a) Hugo comes Egisheimensis, fundator Abbatiae S. Crucis in Woffenheim, dicitur hic attavus Mathildis, quia dictae comitissae maritus Hugo, Comes Nordgoviae & Dagsburgensis, anno 1089 occisus erat pronepos memorati Hugonis fundatoris.

(b) Obiit Hugo anno 1048, pater Brunonis, qui dein Leo IX Papa effectus est an. 1049.

(c) Herlisheim.

(d) Scilicet Hildegardis, uxor Friderici comitis de Buren, anno tantum 1094 defuncta, cui filius erat inter alios, Ludovicus, & de qua infra, tit. 510, pag. clx.

(e) Dambach.

(f) Mathildem dicimus filiam Ludovici comitis de Montione atque Sophiae Barrensis.

(g) Hodie Wyhr propè Horburgum. (h) Hohenrodern.

(i) Gerardus Comes Egishemii, qui legitur anno 1074 advocatus Woffenheimensis.

(l) Fortè Lagelnheim propè Colmariam. (m) Munsterol, sive Montreux.

(n) Id est, defunctus Hugo Comes, maritus ipsius Mathildis.

(o) Hic quaedam sunt in autographo erasa.

(p) Hugo Comes, fundator Abbatiae Woffenheimensis cum uxore Heilwige in eadem Ecclesia fuit sepultus.

(q) Hodie districtus propè Colmariam nuncupatur *Rotleuble*. Videtur esse Rotencamp ille locus, qui dicitur *Rotfelth*, id est, *Rubeus campus*, juxta *Columb* in Annalibus Bertinianis, ex historia Ludovici pii Imperatoris an. 833 celebris.

(r) Moritzheim, sive Mertzen. (s) Enschingen. (t) Wyhr. (u) Orbey. (x) Matzenheim.

(y) Mensura frumenti in Alsatiâ adhuc dicta *Malter*. (z) Id est, duos juniores porcos, vel oves.

(aa) Regesheim. (bb) Reichenweyer. (cc) Bischweyer in comitatu Horburgensi.

(dd) Artolsheim. (ee) Rulisheim. (ff) Turingheim. (gg) Hodie Ober-Morichweiller.

(hh) Reiningen. (ii) Heideren. (ll) Ungersheim. (mm) Artzenheim.

TIT. 503.

Anno 1091 10 Octobris.

CHARTA, quâ *Luctulphus humilis clericus, Tullenfis Ecclesie clauſtri Decanus* (a), testatur quomodo *Hugo comes, filius comitis Henrici, sese curarum ejus futurum socium & suscepti laboris indefessum cooperatorem* praeſtuit in fundandis Monasterio & Hospitali extrâ muros Tullenſes *in honore beati Leonis Pape Tullenſis Episcopi*. Dedit praesertim dicto ordinis sancti Augustini coenobio memoratus piissimus comes *Hugo* cum comitiſſâ uxore quandam villam, dictam Martini montem, quam ipse beneficiario jure tenebat à Pibone Tullenſi Episcopo. Dein *Officia puella, soror Hugonis, vineas & duo jugera terre contulit*. Tunc temporis *Hugo & uxor ejus jam defuncti erant, cum scribat Luctulphus, quod ipse & uxor sua appositi essent ad patres suos. . . . Confirmata est & signata hujus privilegii carta a Domino Pibone venerabili Episcopo, praesidente in synodo plenaria, an. ab inc. Dom. M. XCI, ind. XV, sexto idus Octobris*.

Ediderunt *Hugo, Sacrae Antiquitatis monumenta, tom. 2, pag. 296; Calmetus, Histoire de Lorraine, tome 1 preuves, pag. 488, primae editionis, & tom. 3, col. xvii, secundae edit.* atque Galliae Christianae auctores, *tom. 13, col. 472*.

(a) Dicitur à Bertholdo Constantienſi *Lutulfus sanctissimi Leonis Papae filius, sanctaeque Tullenſis Ecclesiae Decanus*.

TIT. 504.

Anno, mense & die iisdem.

CHARTA Pibonis Tullenſis Episcopi, quâ enarrat quomodo *strenuus comes Hugo de Dasborc, venerabilis Henrici filius, intrinsecus Dei tactus inspiratione & nobilis prosapiae beati Leonis, de qua descenderat, ductus dulcedine, assensu conjugis suae & haeredum suorum, Tullenſi S. Leonis Monasterio concesserat villam S. Martini montis. An. ab inc. Dom. M. XCI, indict. XV, VI idus Octobris, confirmata est & signata hujus privilegii carta a Domno Pibone venerabili Episcopo*.

* Extat apud Benoit Picart, *Histoire de Toul, preuves, pag. 85*, atque apud Calmetum, *Histoire de Lorraine, tom. 1, preuves, pag. 491 primae edit., & tom. 3, col. xx secundae*.

TIT. 505.

Anno 1091.

NOTITIA foundationis Monasterii Marbacensis.

Ex Rudolphi I Regis Germaniae anni 1275 diplomate, quod autographum servatur in tabulario episcopali Tabernis Alsaticis.

COGNOScant universi fideles imperii presentes & futuri, qualiter locum illum, qui dicitur Marbach, Burcardus de Geberfwilre, ministerialis Ecclesiae Argentinenfis, pro remedio animae suae fundavit (a). Praedictum locum cum omnibus appendiciis suis duodecim comparibus suis, Argentinenfis Ecclesiae ministerialibus, in proprietatem dedit idem Burcardus tali conditione, ut fratres ibidem sub regula beati Augustini Domino servientes & bona Ecclesiae manutinentes, & quicquid in posterum donatione vel oblatione alicujus iuste & rationabiliter eidem Ecclesiae conferetur, suae jurisdictioni firmissime adscriberent atque omnia proprietatis jure fidelissime tuerentur. Quae omnia praedictus Burcardus, auxilio comitis Ottonis de Habesburc (b) & omnium comprovincialium fuorum testimonio, in generali placito publice confirmavit. Statutum est etiam, quod filii illorum duodecim in eadem proprietatis donatione patribus haereditario jure succederent; & si forte, deficientibus haeredibus, Praelato Ecclesiae & fratribus visum fuerit, plures ejusdem familiae in eodem jure, ipsis consentientibus & donantibus, assumantur.

(a) Anno scilicet 1090, ut constat ex Annalibus supra relatis, tit. 433, pag. LXV, & ex Fragmento historico Urstisi, inter *Scriptores Germaniae, pars secunda, pag. 83*. Foundationem Monasterii Marbacensis ita enarrat Henricus Elten, ejusdem canoniae Prior anno 1522 defunctus, in noticiâ manuscriptâ an. 1502, quam ipse ex antiquiori membranâ Colmariae repertâ descripserat. „ An. Dom. „ inc. M. LX (lege M. XC) sub invictissimo Romanorum Imperatore Henrico quarto, venit generosus „ Dominus Burcardus miles de Geberfwylre, ministerialis Ecclesiae Argentinenfis, nobilissimus genere, „ sed longe nobilior fide & virtute, ad locum nemorosum, qui dicitur Marpach, causa venandi. „ Verum nimium lassatus contigit ipsum de equo descendere, ac sub ejusdem arboris umbra dormire & post spissitudinem somni apparuit ei visio talis, sicut ipse retulit Domino Gerungo Praeposito „ (secundo Marbacensi) & ejus fratribus, cum esset in extremis, dicens: Vidi coelum serenissimum „ & nubem candidissimam aëre pendentem, & Christi humanitatem cum virgine matre sua a dextris „ & beatum Augustinum Ypponentem Episcopum a sinistris sub silencio manu Christi disponentem „ Monasterium, & sic, finita ordinatione Christi, descendit divus Augustinus & stans juxta me quae- „ sivit expostulans an adimplere vellem voluntatem Christi magna mercede remuneraturus in saeculo „ futuro. Cui statim assentum praebui, primumque lapidem fundamento adjiciens super proprium „ fundum construxi. Ob hujus visionis memoriam extat capella in honore S. Augustini eodem in loco, „ quo facta est, constructa. Miles enim praedictus, nil haesitans de visione illa sibi caelitus ostensa, „ habito quorundam procerum consilio, ac exinde regia auctoritate suffultus, mandat excidi nemus, „ coequari terram, quadrari lapides & materias ad aedificia necessarias magnis impensis parari &c. „ Eadem ferè leguntur in chronico manuscripto Rubeacensi, quod anno 1510 exaravit Maternus Beilerus parochus in Geberfwiler, quodque servatur in bibliothecâ publicâ civitatis Argentinenfis olim Schoepplinianâ, fol. 348 & seq.

(b) Qui tunc erat comes Alsatiae superioris.

T I T. 506.

Anno 1092.

EPISTOLA S. Ivonis Episcopi Carnotensis ad Magistrum
Manegoldum Lutenbacensem Canonicum, futurumque
primum Marbacensem Praepositum.*Ex Epistolis Ivonis Carnotensis, Epistolâ 40 (a). .*

Iv o Carnotensis Ecclesiae non satis aptus minister, fratri Manegaldo Magistro sic crucem Christi portare, ut ejus remigio mare hujus mundi valeat transfretare. Quoniam post multos circuitus levem Christi farcinam subire & contempto mundi flore in domo Dei abjecte vivere elegisti, sciens quia melius est modicum justo super divitias peccatorum multas, divinae bonitati, quae humilibus dat gratiam, grates exsolvimus : & ut de commisso tibi talento tanquam fidelis nummularius creditori tuo multiplicem referas usuram, eandem divinam bonitatem intensius obsecramus. Sic enim ordo rationis poscebat, ut qui verbo ad viam vitae plurimos informaveras, aliquos aliquando conformares & confirmares exemplo ; & qui de semine patris Jacob tanquam Zelpha inveterata & ancillari consuetudine philosophandi filios pepereras, jam de ejusdem patris semine tanquam speciosa Rachel ex intimae visionis libertate spirituales sobolem multiplicare non desistas. Ista dicens, Minervam quidem non doceo, a qua magis doceri indigeo : sed fraternis profectibus congaudens, bonis principiis meliores exitus apponi desidero. Simul obsecro, ut pusillanimitatem meam in alto remigantem & pene aliquando naufragantem de portu tranquillitatis tuae orationibus juves, salutaribus monitis aliquando consolers. Notum enim credo prudentiae tuae mihi pro Rachel servienti Liam esse nocte suppositam, quam quidem invitatus suscepi & invitatus tolero, utpote parum videntem, parum parientem, sed multum exasperantem. Quorum molestiarum taedio frequenter affectus, retrospectâ quietis amissae pulcritudine, graviter ingemisco & datis mihi columbae pennis avolare, iterum vacare desidero. In qua perturbatione solum mihi refugium est orare & eum expectare, qui salvum me faciat a pusillanimitate spiritus & tempestate. A cujus voluntate si dissentire non timerem, tanto oneri impar, eidem oneri humerum libenter subtraherem. Cum ergo a te ad partes nostras transierint, vel redierint aliqui, fac ut videam interiorem hominem tuum in litteris tuis, sicut ex parte vidisti meum in meis. De caetero commendo fratrem istum portitorem praesentium fraternitati tuae, ut familiariter eum habeas & in lec-

tionibus tuis ei benigne respondeas. Quantum enim de homine aestimare possumus, aedificari quaerit, non inflari.

(à) Extat inter opera sancti Ivonis Carnotensis Parisiis anno 1647 impressa, *parte alterà, pag. 18.* Manegaldum illum eundem fuisse cum Manegoldo primo Marbacensis Canonice Praeposito rectè opinantur Juretus & Souchetus in observationibus ad dictas Ivonis epistolas, *ibidem, pag. 137 & 218.*

TIT. 507.

Circà annum 1092.

CHARTA Alberti comitis Egisheimensis dicti de Muha, quâ Monasterio Marbacensi neo-erecto predium in Herlisheim concedit.

Ex autographo tabularii episcopalis Tabernis Alfaticis.

EGO Albertus Comes in Eginshiem dictus de Muifal (a), peccator non ultimus, devotione Helewidis Comitisse (b), Gerhardi Comitis mariti ejus (c), qui aliqua prediorum suorum Marbacensi Ecclesie pro remedio anime sue contulerant, & ego pro facultate rerum mearum aliqua in gazophilatium Domini mittere curavi. Contuli ergo prefate Ecclesie adhuc plantationi novelle pro salute anime mee & omnium parentum meorum ad solatium ibidem Deo militantium predium quoddam apud Herlichisheim (d) positum, ad cujus jus pertinet quarta pars patronatus, & octava pars decimarum Ecclesie in Herlichisheim, & de banno tantum quantum due partes habent predii, quod fuit Rigarde Comitisse de Eginshiem & mariti ejus Gerhardi (e). Cujus patronatus pars data est Monasterio sancte Crucis Woffenheim (f), pars Baldemaro ministeriali Helewidis Comitisse filie ejus. Quicumque ergo dicta donatione nostram Ecclesiam Marbacensem privaverit, vel privare voluerit, omnium nostrorum peccatis gravatus perhenni felicitate & regno Dei privetur. Amen (g).

(a) Hic Albertus est Albertus I comes de Egisheim & de Dagshurg, filius Hugonis comitis, qui Hugo erat frater S. Leonis IX Papae. Albertus ex Egisheimensibus primus possedit comitatum Muhæ, five Mohæ ad fines Brabantiae in Episcopatu Leodiensi situm: undè in hac chartâ vocatur *dictus de Muifal*, quod erat nomen castrî Muhæ.

(b) Helewidis, five Heilwigis erat filia Gerhardi, five Gérardi, qui habuerat etiam fratrem sanctum Leonem IX. Haec, defuncto sine filiis Gerardo fratre, haereditario jure accepit terras Egisheimenses marito suo transmittendas.

(c) Gerhardus scilicet, primus comes Vaudani montis, filius Gerhardi de Alfatiâ Ducis Lotharingiae.

(d) Herlisheim.

(e) Id est Gerardus comes Egisheimensis & Nordgoviae annis 1038 & 1065 antè annum 1078 mortuus.

(f) Woffenheim.

(g) Deest sigillum in autographo, remanente tantum ex eo olim pendente vestigio. Illud verò sic describit Officialis Curiae Basileensis in veteri hujus chartae an. 1312 vidimato apographo : „ Litterae „ sunt sigillatae sigillo cereo pendente habente imaginem hominis armati super equo sedentis, gerentis „ in manu dextrâ gladium elevatum, & in sinistrâ clipeum super pectus ejusdem, & in circumferentia hos caracteres legibiles, preter alios qui ad intellectum prima facie legi non poterant, videntur licet : *Sigillum Alberti comitis.* „

TIT. 508.

Anno 1092 9 Augusti.

BULLA Clementis III Antipapae, quâ Canonicis San-Deodatenfibus confirmat, praeter alia, *decimas, praedia, sylvas, terras, aquas, vineas, quas habet Ecclesia beati Deodati in Elisatio. . . . Datum V idus Augusti, apud Montem veterem, qui alio nomine Mons Belli dicitur, an. Dom. inc. M. XCII, indictione XV.*

Edidit Sommier, *Histoire de l'Église de Saint-Diez*, pag. 359.

TIT. 509.

Anno 1092 12 Augusti.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo confirmans privilegia ab antecessoribus suis collata Canonicis S. Deodati, quorum instrumenta in combustione ejusdem Ecclesiae incensa fuerant, renovat praefertim *Ecclesias, decimas, praedia, sylvas, terras, vineas, aquas aquarumque decursus* aliaque bona quae dicta Ecclesia habebat *in Elisatio. Data secundo idus Augusti, apud Montem veterem, qui alio nomine Mons Belli dicitur, an. Dom. inc. M. XCII; indict. XV, epact. IX.*

Ediderunt, praeter Sommier, *Histoire citée* pag. 356, Martenne, in *Thesauro anecd.* tom. 1, col. 259 atque Calmet, *Hist. de Lorraine*, tome 3 *preuves*, col. xxxi.

T I T. 510.

Anno 1094.

CHARTA Hildegardis uxoris Friderici Comitis de Buren, quâ cum filiis suis Ottone Argentinenſi Epifcopo, Friderico Duce Sueviae, Ludovico, Walthero, Conrado & Adelheida Eccleſiam S. Fidis in Seleſtadt fundans eam Abbatiae Conchenſi regendam committit.

Ex autographo tabularii epifcopalis, in palatio Argentinenſi (a).

IN nomine ſancte & individue Trinitatis. Felicius agi res putamus humanas, ſi noſtris ex facultatibus res adjuvamus divinas. Quam ſententiam ego Hildegardis (b) in Chriſto pauper & modica cum filiis meis, Ottone videlicet Argentinenſis Eccleſie Epifcopo, Suevorumque Duce Friderico, Lodewico, Walthario, Cunrado, & filia mea Adalheida cariffima ante oculos noſtros ponentes, & pia conſideratione attendentes Eccleſiam in Sleheſtat (c) ad inſtar Dominici ſepulchri factam & a prefato filio meo Ottone Epifcopo conſecratam ſancte Fidei in Conca (d) cum curti monachorum officinis apta & cum cetero predio ſubnotato legali adſtipulatione tradidimus, eaque ratione confirmavimus, ut ibidem Deo monachice ſerviat & a Conchacenſis cenobii Abbate regulariter regatur. Tradidimus etiam monachis ibi Deo ſervientibus duos manſos in Wittenesheim (e) marcha in pago Alſatia, & vineam unam in Onolteſwilere (f), & duo mancipia; ejuſdemque traditionis liberam poteſtatem illorum utilitati conceſſimus, concedendo firmavimus & quicquid huic traditioni, Deo adjuvante, addere poterimus una eademque confirmatione ſtabilivimus. Ad hoc eciam eandem Eccleſiam & ejus atrium ab omni ſervitutis jugo abſolvimus, & tali libertati ſub prefati Epifcopi Ottonis anathemate aſcripſimus, ut eciam ab epifcopali libera ſit ſervitio & atrium ipſius Eccleſie neque baptiſmalis Eccleſie preſpiter (g), neque aliquis clericorum aut laicorum aut ſepultura, aut alia aliqua occaſione inquietare preſumat. Acta ſunt autem haec & feliciter confirmata anno ab incarnatione Domini noſtri Jeſu Chriſti M. XCIII (h), indictione II, regnante Heinrico III Imperatore, ſub Ottone Argentinenſi Epifcopo, Suevorumque Duce Friderico, ceteriſque ſubnotatis teſtibus, Burchardo majoris Eccleſie Prepoſito, Heroldo Cantore, Wernhero Camerario, ceteriſque confratribus: de ſancto Thoma, Cunone Prepoſito, Mannone, ceteriſque: de ſancto Petro, Hezelino Prepoſito, Cuni-

berto, Johanne, ceterisque quam plurimis ejus ordinis: Anshelmo advocato, ceterisque quam plurimis ejus ordinis.

(a) Ediderunt Beatus Rhenanus, *Rerum germanicarum*, lib. 3, pag. 294 *secundae edit.*; Hertzogius, *Edelsaffter-Chronick*, lib. 7, cap. 3, pag. 4; Crusius, *Annales Suevici*, tom. 1, part. 2, lib. 8, cap. 13, pag. 285; Guillimannus, *de Episc. Argentinenfibus*, pag. 211; La Guillius, *Histoire d'Alsace*, *preuves* pag. 28; atque Hergottus, *Geneal. Habsburg. Codex probat.* num. 190, pag. 129: sed omnes vitiosè ex apographo corrupto.

(b) Hildegardis, filia Hermannii comitis Franciae orientalis, maritum duxerat an. 1040 Fridericum comitem de Buren. Primo antea matrimonio juncta fuerat cum Conrado Praefecto five Burgravio Nurembergensi. Indè in diplomate Henrici VII Regis Romanorum dato 2 Julii 1225, quod refert Hanfelmann, *Abhandlung von dem Hause Hohenlohe Ursprung und Herkunft*, *Urkunden*, num. 18, pag. 393, dictus Rex Monasterio Scottorum in Nuremberg constructo, praeter alia bona, confirmat in *Helboltzheim*, *Ungersheim* & *Kirchheim*, hodiè *Herboltzheim*, *Ungersheim* & *Kirchheim* in *Alfatià*, *sex mansos*, qui proveniebant *ex dono Hildegardis praefectissae*.

(c) Selestadt. (d) Abbatia scilicet Conchenfis sita in Normannià.

(e) Wittisheim. (f) Orschweiller propè Selestadtum.

(g) Id est, Parochus ipfius parochialis Ecclesiae in Selestadt.

(h) Annum M. XLIV malè edidit beatus Rhenanus, quem secuti sunt alii. Errorem verò jam correxerunt Guillimannus, *lib. cit.* pag. 212 & Obrechtus, *Alsaticarum rerum Prodromus*, cap. 10, pag. 231.

TIT. 511.

Anno 1095 4 Februarii.

CHARTA Ottonis Argentinenfis Episcopi & fratrum ejus circà allodium in Wittisheim concessum Monasterio S. Fidis in Selestadt.

Ex autographo tabularii episcopalis in Palatio Argentinenfi.

INTER cetera beneficia, que ego Otto Argentinenfis Ecclesie Dei gratia Episcopus, & fratres mei, cum assensu matris nostre bone memorie Hildegardae, cenobio in fundo nostro Slezeftat, beate Fidei virgini consecrato tradidimus allodium unum, quod in Withenesheim Marcha hereditario paterne acquisitionis jure possedimus, a cujusdam Gotheфриdi clamore five justo, five injusto hac, quam dicemus, deliberatione liberavimus. Datis enim illi quinque ex nostro sumptu Argentinenfis percussure libris reclamationem ipsius, ejusque posteritatis, stipula manu ejus juxta jus gentium emissa (a), legitime pacificavimus, & sub idoneis testibus in perpetuum absolvimus. Acta sunt hec Argentine anno ab incarnati Domini nostri Jehu Christi MXCV, indictione III, secundo nonas Februarii, Ottone prefato Episcopo hec presentialiter agente, & cum suis palatinis primatibus rite confirmante; Burchardo

principali Preposito (b), Cunone Vicedomino, Mannone Notario, Anshelmo Urbis Prefecto (c), Ottone Thesaurario, Cunone urbani juris Villico (d), Stabuli Comite Bernhardo (e).

(a) Usus ille traditionis symbolicae per festucam, *mit einem Halm etwas uffgeben, als gewonlich ist*, Argentinae adhuc vigeat annis 1424, 1450 & 1557, ut constat ex Scherzii Glossario Germanico, tom. 1, col. 597 & 598.

(b) Id est, Praepositus major Ecclesiae Cathedralis. (c) Vel Burggravio. (d) Aut Schulteto.

(e) Remanet sigillum cereum, non omnino integrum. In eo exhibetur Episcopus sine mitrâ, facie ad sinistram versâ, pallio monachali indutus, pedum sinistrâ tenens librumque clausum gerens dextrâ. Verba inscriptionis sunt deleta.

TIT. 512.

Anno 1095 23 Julii.

CHARTA Ottonis Argentinensis Episcopi, quâ cum fratribus suis Friderico Sueviae Duce, Ludovico & Walthario foundationem Monasterii S. Fidis in Selezstadt confirmans privilegia eidem largitur.

Ex veteri apographo membranaceo saeculi XIII ineuntis in tabulario episcopali Palatii Argentinensis, & ex vidimus anni 1360 in Archivo Tabernensi (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Ottone Argentinensi divina favente clemencia Episcopo. Bona inchoare & inchoata non segniter consummare, & ab hoc affectu non deficere, sicut apud homines honestum & memorabile notatur, ita apud Deum dignum esse & acceptabile non dubitatur. Hoc ego peccator Otto Argentinensis Ecclesie Dei gratia Episcopus, & fratres mei Dux scilicet Suevorum Fridericus, Ludewicus & Waltharius non absurde adtendentes, quod mater nostra ad honorem Dominici sepulchri in Selezestat & sancte Fidei benigne incepit, hoc nos maternelis voluntatis heredes ut predii ad effectum perducere ea qua dicemus ratione, prout potuimus, Deo auxiliante conati sumus. Matre enim nostra, fratreque nostro Cunrado in Christo defunctis, nos quatuor qui tunc vita comite Dei gratia remansimus, pari consensu, communique voto convenimus, & matris nostre propositum effectualiter adimplere considerata diligentia deliberavimus. Ergo predium, quod in Selezestat villa, in pago Alfatie & in comitatu Kirricheim (b), hereditario jure possidemus, sancte Fidei principaliter, Abbatique Conchacenensis Cenobii obedientie libera manu tradidimus, legali astipulatione confirmavimus, cum

mancipiis utriusque sexus sua conditione designatis, debiteque servituti attulatis. Et cum ejusdem predii terminis, certis limitibus superius & inferius & ad utraque plagas exitibus & redditibus, viis & inviis certissime denotatis, cum terris etiam cultis & incultis, vineis & vinetis, rivis, aquis, aquarumque decursibus, pratis, pascuis, piscinis, filvis, silvarumque usibus, venatoriisque stationibus & nemoribus fiscalibus, & forum legitimum cum theloniis & tabernariis, & cum ceteris omnibus eidem allodio antiquissima tradizione subjacentibus. Ad hoc ergo, ut hec omnia ab adversariorum invasione secura permaneant, predicti advocacionem predii ex fratribus nostris quoadusque superint, semper majori natu concessimus, & post eorum obitum prefati Abbatis libero arbitrio & lege addiximus, ut cui velit, potestative committat. Dedimus autem idem predium ea ratione, ut prefatus Abbas Conchacensis cenobii suiique successores deinceps liberam potestatem habeant commutandi & precariandi, vel quidquid ad utilitatem Ecclesie placuerit inde faciendi. Insuper eandem Ecclesiam, ejusque atrium cum omnibus ad eam pertinentibus ab Episcopalis ceteraque servitutis jugo perpetualiter absolvimus. Hujusque absolucionis libertatem sub beati Petri Apostoli, omniumque Sanctorum auctoritate & nostra ita confirmavimus, ut ab omni hostium incurfione sit secura & quicumque sive ex eadem villa, sive ex totius Episcopatus Parrochia illic sepulturam petierit, libere accipiat, & nullus sacerdotum contradicere presumat. Signum Ottonis Argentinensis Episcopi. S. Friderici Ducis, S. Ludewici, S. Waltharii, S. Anselmi (c), S. Heflonis, S. Cunradi, S. Heinrichi, S. Bertolfi, S. Luitolfi, S. Utonis, S. Hermanni. Manno Argentinensis Notarius scripsi & subscripsi & recognovi. Data est decimo kalendas Augusti, luna decima, anno Dominice incarnationis MXCV, indictione III, anno ordinacionis Domni Ottonis Argentinensis Episcopi nono, regnante Heinricho quarto Romanorum Imperatore Augusto (d).

(a) Ediderunt, sed maximè incorrectè, atque ad annum 1035 perperam statuentes Galliae christianae Auctores, tom. 5 *instrum. pag.* 470.

(b) Ità autographum. Dicitur à Galliae christianae auctoribus : *in comitatu Beirichein*. Quam falsam lectionem secutus Schoepflinus, *Alfar. illustr. tom.* 1, *pag.* 663, peculiarem ex eo facit comitatum. Indè optimo jure Selestadium ad comitatum Kircheimensem retulit beatus Rhenanus, *Rer. Germ. lib.* 3, *pag.* 315, injustè notatus proin à Besselio, *Prodromus Chronici Gottwicensis, lib.* 4, *pag.* 814. (c) Qui tunc erat advocatus Argentinensis.

(d) Membrana, in qua haec charta cum aliis suo loco referendis est transcripta, vetustissimum exhibet apographum. Ex septem enim nominibus Abbatum, qui membranam signis suis & sigillis reddiderunt authenticam, patet illam scriptam fuisse circa annum 1235. Sic autem terminatur : " Ego Hugo Dei gratia Abbas Murbacensis, testificor me audisse, vidisse & legisse in autenticis quod continentur in his rescriptis. Ego Conradus Dei gratia Abbas Parisiensis, Cytherciensis ordinis, testificor me me vidisse, audisse & legisse in authenticis quod continentur in his rescriptis. Ego Gerardus Dei gratia Abbas Mediani Monasterii testificor me audisse, vidisse & legisse in autenticis quod continentur in his rescriptis : ideoque ad veritatis testimonium sigillum meum apposui. Ego Baldwinus Dei gratia Abbas Hugonis curie testificor me audisse, vidisse & legisse in autenticis quod continentur in his rescriptis. Ego Widricus Dei gratia Abbas Senoniensis testificor me audisse, vidisse & legisse hec prescripta autentica sicut in hoc transcripto continentur, ideoque ad evidens testimonium veritatis huic pagine sigillum meum apposui. Ego Cono Dei gratia Abbas Alciati ordinis Canonicorum regularium testificor me audisse, vidisse & legisse in autenticis quod continentur in his transcriptis. Ego Widricus Dei gratia Abbas Stivagiensis, ordinis Premonstratensis, testificor me audisse, vidisse & legisse in autenticis quod continentur in his transcriptis. "

TIT. 513.

Anno 1096 24 Martii.

BULLA Urbani II Papae, quâ Monasterium Marbacense ad preces Manegaldi Praepositi sub tuitione Apostolicae sedis recipiens ejusdem jura & privilegia confirmat.

Ex autographo tabularii episcopalis Tabernis Alsaticis (a).

URBANUS Episcopus fervus fervorum Dei, dilectis filiis in Marbacensi Ecclesia canonicam vitam professis, eorumque successoribus in eadem religione permanfuris in perpetuum. Religiosis desideriis dignum est facilem prebere consensum, ut fidelis devotio celerem fortiatum effectum. Proinde nos vestris per familiarem filium nostrum, vestrum autem Praepositum Manegaldum, precibus annuentes tam vos, quam vestra omnia sub tuitionem Apostolice sedis excipimus & presentis privilegii auctoritate munimus. Statuimus enim, ut nemini inter vos, professione exhibita, proprium quid habere, nec sine Praepositi, aut sine communi congregationis licentia de claustris discedere liberum sit. Quod si discesserit & commonitus redire contempserit, ei ejusque successoribus facultas sit ejusmodi ubilibet a suis officiis interdiceret. Interdictum vero nullus Episcoporum vel Abbatum sine ejus consensu absolvat. Preterea per presentis privilegii paginam Apostolica auctoritate statuimus, ut quaecunque hodie vestra Ecclesia juste possidet sive in futurum concessione pontificum, liberalitate principum, vel oblatione fidelium juste atque canonice poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. Decernimus quoque, ut nulli omnino hominum liceat eandem Ecclesiam temere perturbare, aut ejus possessiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, vel temerariis vexationibus fatigare, sed omnia integra conserventur eorum pro quorum sustentatione & gubernatione, concessa sunt usibus omnimodis profutura. Ad hec adjicientes statuimus, ut nullus vobis violentia vel astutia qualibet in Praepositum constituatur, nisi quem fratres omnes communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei timorem regulariter providerint eligendum. Chrisma, oleum sanctum, consecrationes altarium sive basilicarum, ordinationes clericorum ab Episcopo, in cujus diocesi estis, accipietis, siquidem gratiam atque communionem apostolicae sedis habuerit, & si ea gratis ac sine pravitate voluerit exhibere. Alioquin

liceat vobis catholicum, quem malueritis, adire antistitem & ab eo consecrationum sacramenta suscipere. Si qua sane Ecclesiastica secularive persona hanc nostre constitutionis paginam sciens contra eam venire temptaverit, secundo tertiove commonita, si non satisfactionem congruam emendaverit, potestatis, honorisque sui dignitate careat, reamque se divino iudicio existere de perpetrata iniquitate cognoscat, & a sacratissimo corpore ac sanguine Dei & Domini redemptoris nostri Iesu Christi aliena fiat, atque in extremo examine districtae ultioni subjaceat. Cunctis autem eidem loco iusta servantibus sit pax Domini nostri Iesu Christi, quatenus & hic fructum bone actionis percipiant, & apud districtum iudicem premia eterne pacis inveniant, Amen, Amen, Amen. Datum Turonis (b), per manus Johannis sancte Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis, IX kal. Aprilis, indictione IV, anno Dominice incarnationis M. XCVI, Pontificatus autem Domni Urbani secundi Pape IX.

(a) Extat in Galliâ christianâ, tom. 5, *inft.* pag. 474, sed non satis correctè.

(b) Mense Martio 1096 Urbanum II Turonis esse versatum multae probant Bullae, quas indicat D. de Brequigny, *Table chronologique des Diplômes*, tom. 2, pag. 280.

TIT. 514.

C A P I T U L A

Constitutionum antiquarum Canonicorum Regularium ordinis S. Augustini, quae in usum Canoniae Marbacensis fuerunt conscriptae.

Ex libro membranaceo Canoniae Marbacensis, fol. 224-282 (a).

1. **Q**UALITER novicius ad canonicam professionem recipiatur.
2. Ut predicentur ei cuncta, quae ad regularem disciplinam pertinent.
3. Qualiter admonendus sit novicius.
4. Ubi novicius in claustro sedere debeat.
5. Quomodo se frater levet ad nocturnos.
6. Qua distinctione Canticum graduum cantandum sit.
7. Quali gestu se habeant inter hos psalmos.
8. De Cantico graduum quando cantandum sit, vel dimittendum.
9. Quid faciat, si quis tardius occurrerit ad regularem horam.
10. Quod petenda sit venia, cum in choro quis cantando vel legendo offenderit.
11. De inclinatione ad Gloria patri.

12. Quomodo se habeant stando, vel sedendo in regularibus horis.
13. De collectione vestimentorum cum federint & manicarum astrictione.
14. Quomodo preces prostrati faciant.
15. Qua disciplina lector ad legendum procedat & redeat.
16. Ubi sacerdos stare debeat cum orationes dicuntur ad regulares horas.
17. Ne quis ante sonitum de dormitorio egrediatur.
18. Quomodo mane surgant, vel quid statim faciant (*b*).
19. Quomodo sedeant ad lectionem (*c*).
20. De disciplina & eruditione puerorum.
21. De custodia puerorum & hora prandii eorum.
22. Quanta festinatione & gravitate surgant, cum regularis hore signum sonuerit (*d*).
23. De censura & districtione claustrali.
24. De culpa leviori.
25. De correptione leviorum negligentiarum.
26. Qualiter solvendum sit capitulum.
27. De obitu fratris nuper defuncti nuntiato.
28. De cautela loquendi, soluto silentio.
29. Quomodo debeant stare & stando longum sermonem non facere.
30. Quid frater debet dicere suum.
31. De minutione sanguinis.
32. Qua velocitate surgant, cum signa sonuerint.
33. Qualiter se habeant inter missam.
34. Qua hora servitores refectorii mistum accipiant.
35. Quo ordine ad refectionem accedere debeant.
36. De prebenda Christo in majori mensa apponenda.
37. De servitoribus.
38. Ut a ministerio refectorii nullus excusetur.
39. Ut nullus a communi refectione se subtrahat & quanta disciplina illic maneant.
40. De ferculis quotidiane refectionis.
41. Quid sit generale & quid pulmentum, & quis generale & quis pulmentum debeat administrare.
42. Quomodo faciat, si quis priusquam ceteri inde recedere debeat.
43. De micarum diligentia & qualiter bibant & panem recondant.
44. Quo ordine de mensa surgant & ad Ecclesiam procedant.
45. De refectione ministrorum.
46. De somno meridiano & de mutatione vestium.
47. Quo ordine ad nonam surgant & post nonam bibant.
48. Qua hora provideant, quid in matutinis lecturi, vel cantaturi sunt.
49. De silentio cum primum vespere pulsantur.
50. De coena & completorio.

51. Qualiter sedentes in lectis se discalcient.
52. Quod simul omnes dormiant.
53. De communi silentio.
54. De professione novicii.
55. Qualiter novitium habitum religionis fuscipiat.
56. De hora professionis.
57. De officio cantoris.
58. De sacerdotibus ebdomedariis.
59. Quomodo se praeparare debeant ministri majoris Misse.
60. Quo ordine ad missam debeant ministrare.
61. De armariolo & quid ponendum sit in illo.
62. De lavatoriolo altaris.
63. Quo ordine & qua cautela ad consecrationem Dominici corporis debeant accedere.
64. Quando dicendum sit *Ite missa est*, & quo ordine ab altari recedant.
65. De sacerdote, qui missam privatam vult cantare.
66. De horis cantandi missas privatas.
67. De reverentia Domni Prelati.
68. De negotio, quod Prelatus non sine concilio fratrum tractare debet.
69. Ut nullus in Monasterio propriam sequatur voluntatem.
70. De disciplina, qua mulctandi sunt qui sibi invicem contumelias inferunt.
71. Ut nullus communicet fratri excommunicato.
72. De flagitio publico.
73. Qualiter sit tractandus inobediens.
74. Item de eodem.
75. Qualiter laici fratres tractandi sunt, si se invicem leserint.
76. Qualiter & quotiens recipiendus sit, qui pro vicio de Monasterio projicitur, aut egreditur.
77. Qualiter Prior eligendus sit.
78. Qualiter Prior ordinandus sit.
79. De officio Prioris.
80. De absolutione ejus.
81. De circatoribus.
82. De custode Ecclesie.
83. De custodis adjutore.
84. Qua diligentia hostie sint faciende.
85. De ordinatione cellerarii.
86. De horto canonicorum.
87. De hortulano.
88. De refectorario & duabus clavibus refectorii.
89. De mensura panis & potus.
90. Quanto tempore canonici bis in die comedant.

91. Quando major missa non post terciam, sed post sextam cantanda fit.
92. Quando canonicos carnibus vesci liceat (e).
93. De jejunio quartae & sextae feriae.
94. Qualis ordo servandus fit ab idibus Septembris usque ad kalendas Novembris.
95. De meridiano somno & potione post nonam.
96. Quomodo post matutinum calefacere se debeant & vigiliis canere.
97. De modo vestimentorum.
98. De calciamentis.
99. De foccis & caligis & camisiis.
100. De pelliciis & coopertoriis, seu pellibus.
101. De superpelliceis & cappis.
102. Qualiter exeant, sive equeant.
103. De benedictione iter agentium.
104. Qualiter se habeant de aliquo loco redeuntes, vel in Monasterium suo Prelato subjectum venientes.
105. De benedictione redeuntium.
106. Qua disciplina ingredi debeant Monasterium monachorum.
107. De Benedicite.
108. Ut nullus absque Prelati licentia prandium foris accipiat, si eadem die ante prandium reverti voluerit.
109. Ut nullus presumat quid dare, vel accipere sine Prelati licentia & proprium nullatenus habere.
110. Quo tempore cum cappis chorum intrent & quo fine cappis.
111. De octavis.
112. De Vigilia Nativitatis Domini.
113. In die Palmarum dormiant post prandium.
114. Quibus Sabbatis mandatum non faciant.
115. De mandato, quod fieri solet Sabbato.
116. De mandato trium pauperum.
117. Qualiter habendum fit capitulum in Cena Domini.
118. De mandato pauperum in Cena Domini.
119. Quomodo in refectorio benedicendum fit in Cena Domini, Parasceve & Sabbato sancto.
120. De mandato generali in ipso die.
121. Quod capitulum non teneatur in Parasceve & quandiu discalciati manere debent.
122. Ut frater, qui hospitibus servit, magne sit discretionis.
123. Qualiter suscipiantur hospites & recreentur.
124. De hospitali & de conferendis ad illud.
125. De elemosinario & de junco, qui in Ecclesia & in clauistro spargendus est.
126. De infirmario.

127. De cellerario, ne quod habere potest infirmis subtrahat.
128. De fratre, qui coepit infirmari.
129. De unctione infirmi.
130. De communicando infirmo.
131. De fratre, qui est in agone, qualiter custodiatur.
132. De fratre jam moriente.
133. De eo, qui absente conventu defungitur.
134. Quid agendum sit, postquam frater obierit.
135. Quo ordine portetur in Ecclesiam.
136. De studio psalmodie & misse impendende.
137. De sepeliendo defuncto.
138. Qualiter redeant de sepultura.
139. De septenario & tricenario & vestimentis in capitulo distribuendis.
140. Quid fiat inobedientia pro eo, qui apud nos obierit, & quid nos pro illis, qui ibi obierint, faciamus.
141. Quibus diebus in capitulo anniversarii non pronuntientur.
142. De Prelato de hac luce migrante.
143. De electione Prelati.
144. Qualis esse debeat Prelatus.
145. Quomodo cunctis consentientibus electus in Ecclesiam cum laudibus ducatur & postea reducto obedientia ab omnibus promittatur.
146. De eo, qui in quadragesima obierit, & in novem lectionum die est sepeliendus.
147. De eo, qui sepeliendus est in aliquo dierum trium ante Pascha.
148. De eo, qui sepeliendus est in diebus rogationum.
149. De eo, qui sepeliendus est, quando rasuri sumus.
150. Quid faciendum sit pro familiaribus defunctis.
151. Qualiter omni petenti danda sit fraternitas & quid pro eis adhuc viventibus fiat.
152. Quid pro eis fiat, quando obierint.
153. Qualiter danda sit fraternitas.

(a) Has constitutiones integras, cum capitulis & ipso textu quem omitimus, sed ex alio manuscripto codice scilicet Canoniae Pollinganae, an. 1747 edidit ejusdem Ecclesiae Canonicus Eusebius Amort *Vetus disciplina Canonicorum regularium & saecularium*, tom. 1, pag. 384-431, qui eandem pag. 69 & 383 attribuit Manegoldo Marbacensi primo Praeposito, seu ejus successori Gerungo.

(b) Hic in codice Pollingano, quo usus est Amort, pag. 390 adest titulus : *qua reverentia & silentio accedant ad lavatorium* cum textu.

(c) Hic in eodem codice pag. quoque 390 sunt duo alii tituli, cum subsequente quoque textu, quorum primus : *quomodo vel quibus horis veniant ad confessionem*, & secundus : *de quadriparsita illusione somniorum*.

(d) Hic quoque in praedicto codice pag. 392 est alius cum textu titulus : *de admonitione & correptione minus perfectorum*.

(e) Memoratum capitulum XCII cum suo textu omiffum est in Pollingano Amorti codice. Ità verò fonat. „ A Pascha Domini usque ad idus Septembris in tercia & quinta feria canonicis carnem man-
„ ducare licebit. Ab idibus vero Septembris usque ad Pascha in festivitibus novem lectionum &
„ octavis similiter carne vesci licebit, excepto in Adventu Domini & in Septuagesima, in quo tem-
„ pore ab usu carnis & fagiminis abstinere debebunt, retento usu ovorum & caseorum usque in Quin-
„ quagesimam. „

TIT. 515.

Anno 1096 10 Maji.

CHARTA, quâ *Albertus Comes de Musau*, qui etiam erat Comes Egisheimensis & Dagsburgenfis, fundat prioratum in monte S. Martini propè Longwicum, eundem submittens Abbatiæ S. Vitoni Viridunensis (a). *Data Metis, in Monasterio S. Clementis, VI idus Maji, an. inc. Dom. M. XCVI, ind. IV, conc. II, epacta XXIII.*

Extat ex chartulario S. Vitoni Viridunensis descripta apud Calmet, *Histoire de Lorraine*, tom. 1 *preuves*, pag. 506 *primæ edit.*, & tom. 3, col. XXXVIII *secundæ*.

(a) Indè hæc leguntur in necrologio S. Vitoni Viridunensis, apud Duchesne, *Histoire de Luxembourg*, *preuves* pag. 36, „ IX kal. Septembris, Albertus comes Dagsburgenfis, qui nobis Cellam „ montis S. Martini cum omnibus appendiciis suis dedit. „

T I T. 516.

Anno 1096.

CHARTA Ottonis Argentinensis Episcopi, quo confirmat Conrado fideli suo beneficium in Lampertheimensi banno ab Ecclesiâ Haselacensi eidem Conrado concessum.

Ex Apographo (a).

IN nomine sanctæ & individuae Trinitatis, Otto Dei gratia Argentinensis Episcopus. Quanto juniores tempore, tanto negligentiores, major pars quia existimus in opere, ævique prolixitas per plura quia solet ex animo tollere, quæ literarum non obtinemus testificatione; curiosa quæque paginarum memoriis tradere solemus, ne quasi glacie scripta ad solem ponamus. Notum igitur esse cupimus Christi nostrisque fidelibus, tam futuris quam præsentibus, qualiter quidam Counradus nomine noster fidelis, homo scilicet Ecclesiæ

Argentinenfis, quicquid beatus Florentius ad Hafelaha in Marchia Lampertheimenfi habet, in beneficium accepit, me volente, praeposito Wernhero praefante, advocato Hezelino manu fua confirmante, praenominati loci caterva fratrum rogante & conlandente, ut idem Cuonradus ejufque hereditarii fucceffores liberam potefatem inde habeant fibi retinendi, aliis fuae comparitatis dandi, precariandi, vel quicquid fuae & Ecclefiae, cui idem attitulatus eft, fibi utilitatis placuerit inde faciendi. Idem vero Cuonradus praedicti loci canonicis de eodem beneficio in eodem beneficii loco, & ejus hereditarii fucceffores talentum (b) debent annuatim perfolvere, in nativitate fancti Joannis Baptiftae. Ad hujus tradicionis memoriam, delictorumque fuorum abfolutionem perpetuam idem Cuonradus duo candelabra dedit Ecclefiae fancto Florentio ad Hafelaha attitulatae. Et ut hujus donationis noftrae auctoritas ftabilis & inconvulfa omni permaneat aevo, hanc chartam inde confcribi, teftesque fubfcribi & figilli noftri impreffione fecimus infigniri. Hii funt teftes, quorum praedictae rei praepollebat auctoritas : Otto Epifcopus, Burchardus major Praepofitus, Wernhere Camerarius & ejufdem loci Praepofitus, Hezelinus Aedituus, Beringarius Decanus, Wolverat, Herolt, Gerhard, Manno. S. Thomae Praepofitus & Canonicus. Hezil, ejufdem loci advocatus. Anshelm. Cuonrat. Heffo. Diebolt. Mereboto. Sigefrit. Beringer. Manno. Ezzelo. Burchart. Manno. Odalrich. Wolfram. Wanhart. Wignant. Erbo. Bebeno. Berhtolt. Ortolf. Wezel. Walthere. Otto. Hanrich. Friderich. Roho. Berbolt. Regenhart. Burchart. Heinrich. Adelhart. Heinrich. Odalrich. Hartger. Adalbero ejufdem loci Decanus, Cuono Aedituus, Buggo, Suigger, Lanzelin Liuthart, caeterique Canonici & laici, quos enumerare figillatim perlongum eft. Acta funt haec anno MXCVI, indictione IIII, regnante Heinricho Imperatore quarto.

(a) Edidit Schilterus, *Gloffarii Teutonici* pag. 572 : undenam verò hauferit non indicat.

(b) Id eft marca argenti, five una libra denariorum, *ein Pfund Pfennig*, ut explicat idem Schilterus, *tom. cit.* pag. 572 & 615.

TIT. 517.

Anno 1097 13 Julii.

CHARTA, quâ Otto divina favente clementia Argentinenfis Epifcopus teftatur qualiter quidam Ecclefiae fuae fidelis Liutfrit nomine, homo fcilicet libere conditionis, quicquid predii habuit in Eichhohe (a) Marchia, in Provincia Alfacia, in comitatu Godefridi comitis (b), juxta flumen Andelaha (c), Monafterio fancti Cyriaci ad Aldorph (d), per manum comitis Adelberti praenominatae villae advocati (e), tradidit . . . ea videlicet ratione, ut ipfe & ejus uxor idem prae-

dium in sua potestate & utilitate jure beneficiâli retinerent. . . . Idem autem Liutfrid a domino Dietbaldo praedicti Monasterii Abbate sex talenta Argentinensis monetae pro facta conditione accepit, & viniferos agros duos lege precaria recepit. . . . Hii sunt testes hujus traditionis, Regenbalt de Valva (f), Burchart de Musteresheim (g), Wernhere de Bloedenesheim (h), Cuono de Virdenheim (i), Lenzelin, Hugo, Heinrich de Bischofesheim (l). Acta sunt hec an. Dom. inc. M. XCVII, ind. V, regnante Heinricho IV Romanorum Imperatore Augusto. Data III idus Julii (m).

Ex tabulario Abbatiae Altorfienfis edidit Schoepflinus, *Alfat. diplom. tom. 1, pag. 178.*

(a) Eichhofen. (b) Qui erat comes Nordgoviae, five Alfatiae inferioris.

(c) Rivus Andlau. (d) Abbatia Altorfienfis. (e) Albertus scilicet comes Dagsburgenfis. (f) Valf.

(g) Videtur esse ille Burchardus de Munzenhem, quem memorat charta sequenti titulo edenda.

(h) Blesheim. (i) Firdenheim. (l) Bischofsheim propè Rosheim.

(m) Eodem anno 1097 in Alfatiam venit ipse Henricus IV, ut scribunt Albertus Stadenfis, in *Chronico*, pag. 251, & Annalista Saxo, apud *Leibnitzium*, *Accessiones historicae*, pag. 275, "Anno Dom. 1097, Henricus Imperator natalem Domini apud Argentinam celebravit."

TIT. 518.

Circà annum 1098.

CHARTA Burchardi de Munzenheim & uxoris ejus, quâ praedia sua in Ruffach & Heringheim Abbatiae Rhenaugienfis in Helvetiâ concedunt.

Ex autographo Monasterii Rhenaugienfis (a).

BURCHARDUS de Munzenhem (b) & uxor ejus Hazicha quicquid proprie habuerunt in Rubiaca (c) dederunt sanctae Mariae & congregationi Renau-giae (d), & agrum in Herinheim (e). Hadelhelm & uxor ejus Renza dederunt eidem congregationi decem fazza (f) & jugerum unum. Sigezo & filii ejus dederunt undecim fazza & duo jugera, & duas perticas (g), & domum eidem congregationi. Ellenza dedit septem fazza. Ego Telharius scripsi & subscripsi (h).

(a) Chartam hanc nobis communicavit R. D. Mauricius Hochenbaum Van der Meer, Prior Abbatiae Rhenaugienfis. Charta est sine datâ & anno: autographum tamen est manûs antiquissimae, quae diph-
tongos adhuc observavit, & quam ad initium saeculi duodecimi referendam esse arbitratur memoratus D. Van der Meer.

(b) Hodiè Munzenheim. Forte idem ac Burcardus de Musteresheim in chartâ praecedenti Altorfinâ an. 1097 inter testes memoratus. (c) Ruffach.

(d) Hodiè Monasterium Rheinaw ordinis S. Benedicti in dioecesi Constantienfi situm, in descensu Rheni fluminis, sub ipsis proximè cataractis, quae in Rhenum, postquam Schafusium praeterfluit, & rupe cum grandi aquarum sonitu praecipitantur. Abbatiae Rhenaugienfis annis 1697 & 1730 Abbas

praefuit Geroldus L. B. de Zurlauben, qui Ecclesiae & Conventus aedificia à fundamentis construxit. Historiam ejusdem Abbatiae composuit praedictus D. Mauritius Hochenbaum Van der Meer, quam monumentorum anecdotorum tomo primo inseruit D. Zapf pag. 225 & seq.

(e) Duplex extat vicus Ober-Heringheim & Nieder-Heringheim ambo propè Rufacum siti.

(f) Saz, five Schatz, quod nomen adhuc viget in superiori Alsatia, est quaedam mensura vinearum, de qua agit Scherzius *Glossarium Germanicum medii aevi*, tom. 2, pag. 1366 & 1381. Denotat verò nonam partem jugeri.

(g) Pertica est certus agri modus constans decem pedibus, Argentorati dicta *eine Ruthe*.

(h) Bona haec Rubeacensia an. 1242 vendidit Hermannus Rhinaugienfis Abbas Monasterio Marbacensi. Chartam venditionis ex autographo tabularii Tabernensis descriptam & Dom. Mauritio Hochenbaum à nobis communicatam edidit praedictus Zapf tom. 1 cit., pag. 476.

TIT. 519.

Anno 1099 8 Novembris.

CHARTA Johannis Episcopi Spirensis, quâ cum Cunone Wormatienfi Antifite quaedam loca ratione utriusque dioecesis permutat. *Praescriptum concambium confirmatum est assensu Heinrici tercii Imperatoris, in presencia complurium ipsius principum. Fuerunt autem ibi presentes & consenserunt inter alios Burchardus Basiliensis Episcopus, Otto Argentinensis Episcopus, Dux Fridericus, &c. Factum est Mogunciae V idus Novembris, an. Dom. inc. M. XCIX, indictione VI.*

Extat in libro membranaceo privilegiorum Ecclesiae Spirensis conscripto saeculo XIII, fol. 43. Ediderunt verò Lameius, *Commentationes Academiae electoralis Mannheimensis*, tom. 4 historico, pag. 139, atque Würdtweinius, *Subsidia diplomatica*, tom. 4, pag. 329.

TIT. 520.

Anno 1100 6 Januarii.

CHARTA altera Johannis Episcopi Spirensis, quâ fundans & dotans Abbatiam Sunnesheimensem, praeter alia, ei concedit *Offenbach (a)*, *Bebington*, *Servilingan in pago Spirgowi*, in comitatu Spirensis Episcopi, donans pariter suam curtem *Steinwilre (b)* sitam in eodem pago Spirgowi fratribus Ecclesiae suae Spirensis. . . . Huic traditioni interfuerunt ipse Imperator *Heinricus & complures principes illius..... Burchardus Basiliensis Episcopus, Otto Argentinensis Episcopus . . . & alii quam plures. Facta VIII idus Januarii, an. ab inc. Dom. M. C, indict. VIII, regnante Heinrico III Imperatore Augusto an. XLVI,*

Imperante autem XV, Johanne vero Episcopo an. X Spirenſi Eccleſie preſidente. Acta Spire.

Extat in memorato libro privilegiorum Spirenſis Eccleſiae membranaceo, fol. 44. Retulit jam Lameius, in *Commentat. Academiae Mannheimenſis*, tom. 3, pag. 277.

(a) Offenbach. (b) Steinweiller.

TIT. 521.

Anno 1100 7 Januarii.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo donationem Abbatiae Hornbaccenſis à ſe factam praecedenter Eccleſiae Spirenſi confirmans, juſ advocatiae ejusdem Monaſterii Joanni Episcopo quoque Spirenſi concedit. *Huic donationi interfuerunt praeter alios Burchardus Baſilienſis Episcopus, Otto Argentinenſis Episcopus, Dux Fridericus & alii quamplures principes. . . . Data VII idus Januarii, an. ab inc. Dom. M. C, indic. VII, regnante Heinricho III Romanorum Imperatore Auguſto an. XLVI, imperante autem XV. Actum eſt hoc Spire.*

Legitur quoque in dicto chartulario Spirenſi, fol. 45, ediditque Reverendiſſimus Würdtweinius, *Subſidia diplomatica*, tom. 5, pag. 257.

TIT. 522.

N O M I N A

Canonicorum ſive fratrum beatae Mariae Eccleſiae Cathedralis Argentinenſis, deſinente ſaeculo undecimo, vel ineunte duodecimo.

Ex libro membranaceo ſummi Capituli Argentinenſis, qui dicitur liber regulae, fol. 56.

NOMINA fratrum. 1. Heinrihc. 2. 3. Hartunc. 4. Adalbreht. 5. Diederihc (a). 6. Odalrihc. 7. 8. Hezil (b). 9. 10. Herolt (c). 11. Altmann. 12. Werinher (d). 13. Anshelm. 14. Adalbert. 15. 16. 17. Beringer (e). 18. 19.

20. Brun (*f*). 21. 22. Burkart (*g*). 23. Adalbert. 24. Otto.
 25. Otto (*h*). 26. Cuono (*i*). 27. Burkart. 28. 29. Wolwe-
 rat (*l*). 30. Vodalrihc. 31. Burkart (*m*). 32. 33. Eberhart (*n*).
 34. Heinrich. 35. Cuonrat (*o*). 36.

*Numeri vacui & punctulis distincti sunt ii Fratres , quorum nomina deleta sunt in veteri mem-
 branâ hinc indè maculatâ.*

- (*a*) Refertur in chartis annorum 1116, 1118 & 1119. (*b*) Erat Archidiaconus anno 1089.
 (*c*) Legitur cantor annis 1089, 1094 & 1105. (*d*) Dicitur Camerarius annis 1094, 1096 & 1105.
 (*e*) Fuit Decanus an. 1096. (*f*) Dein Decanus. (*g*) Praepositus annis 1089 & 1105.
 (*h*) Memoratur in chartâ anni 1116. (*i*) Dein Episcopus.
 (*l*) Legitur Chorepiscopus in chartâ anni 1109. (*m*) Quoque Chorepiscopus in eâdem chartâ.
 (*n*) Similiter Chorepiscopus in chartâ memoratâ. (*o*) Vivebat adhuc anno 1116.

TIT. 523.

E X C E R P T A

Opusculi de Zwifaltensis Monasterii fundatione, quod
 anno 1135 conscripsit ejusdem Abbatis Monachus
 Ortliebus (*a*).

TEMPORIBUS (*b*) Counradi Imperatoris (*c*) fuerunt in partibus Alama-
 niae (*d*) duo germani fratres potentissimi & nobilissimi Comites, quorum unus
 Egino, alter Roudolfus dicebatur. E quibus Egino vir bellicosus . . . mon-
 tem, qui a praeterfluente rivo Achalmin (*e*) vocatur, coemit, moxque funda-
 menta urbis, quae hodieque dicitur Achalmin, in ejusdem montis cacumine
 jecit. Verum isdem Egino modico febris dolore tactus, mortisque debitum
 solvere coactus, castrum, quod coepit aedificare, non potuit consummare.
 Cujus frater Rudolfus tanto germano viduatus gloriae virtutis & inchoati
 operis haeres est factus. Hic, urbe jam constructa & ad fastigium usque
 decenter perducta, juxta christianum morem competentem sibi accepit ux-
 orem filiam nobilissimi Comitis Liuthonis ac Willibergae de Mumpilgart, seu
 de Wulvelingen (*f*), Adelheidem nomine, sororem videlicet Hunfridi Raven-
 nantium Archiepiscopi (*g*). Natique sunt eis septem filii & tres filiae. Nomina
 filiorum fuerunt ista: Cuno primogenitus, secundus Liutholdus, tertius Egino,
 quartus Rudolfus, quintus Hunfridus, sextus Beringerus, septimus Wernherus
 postea Strazburgenfis Episcopus. Horum sorores fuerunt Willibirg, Mahthildt,
 atque Beatrix, quae postea apud Ascuwanc (*h*) Abbatissae nomine praefuit.

Quibus omnibus viam univerſae carnis ingreſſis, duo germani, qui majores natu fuerunt, Cuno ſcilicet & Liutholdus ſoli ſuperſtites remaſerunt.

At, ubi tota ſimul hereditas eſt ad eos devoluta, . . . ſuperna gratia pre-venti tractare coeperunt de ſuis facultatibus Chriſto Domino Monaſterium conſtruere & ad hoc omnem ſuam haereditatem tradere. Invenitur locus (*i*) juxta famoſiſſimum fluvium Danubium ſitus. Nomen autem a duplici fluvio ſuſcepit, quia duplex fluvius Zwifaltacha vocatur. Igitur praetitulati comites (*l*) Cuno ſcilicet ac Liutholdus in Nativitate S. Mariae huc advenientes Willelhelmum Hirſaugienſem Abbatem cum aliis multis aſſeſſe fecerunt & locum habitationis gloriae Domini hic praefignaverunt & eadem die praediis dotaverunt. Haec ſunt autem (*m*) praedia & iſta ſunt allodia, quae ſupradictus piaae memoriae Liutoldus Comes cum germano ſuo Chunone comite ad Monaſterium Zwifildenſe tradiderunt. Primo videlicet locus, in quo Coenobium nunc eſt conſtructum & Eccleſia plebis cum omni decimatione vel jure, quo ab iſtis aut patribus eorum eotenus eſt poſſeſſa. Iſte locus in diviſione praediorum in fortem obvenerat Wernhero fratri eorum, qui, cum eſſet Argentinenſis Epicoſopus, ante paucos dies obierat : ideoque ambo indifferenter, utpote adhuc indiviſa, tribuebant. &c. &c.

Tempore Cunradi Imperatoris (*n*) & Heinrici ſucceſſoris ejus in regno, avia eorumdem fratrum conſilio & affectu conſanguineorum ſuorum miſſa in Longobardiam legitimo ibidem tradita eſt marito. Interim frater ejus domi relic-tus paralitica infirmitate per compagem membrorum reſolutus praedium Tarod-ingen & Undingen, quod tunc temporis ſui juris erat, tradidit in proprietatem Rudolfo comiti de Achalmin, tum quia infirmitate debilitatus, tum quia conſanguinitate ei erat conjunctus. Poſtea vero longo temporis intervallo tranſacto, foror ejus, contempto cui legitime ſociata erat marito, a Longobardia revertens praedium praedictum, quaſi injuſte ſibi ablatum, a Rudolfo repetiit : ſed contradicentibus legiſperitis minime recepit.

Idem Chriſti cultor Dominus Liutoldus Comes (*o*) quoddam in Alſatia cum fratribus ſuis habebat praedium, cui Ebirsheim erat vocabulum (*p*), quod poſt obitum fratrum ſuorum cupiebat conferre Monaſterio. Sed quia cingulum militiae tum pro divino amore, tum pro corporali depoſuerat aegritudine, ſecundum leges ſaeculi non potuit hoc heredibus ſuis auſſerre. Cum longe a Monaſterio fuiſſet remotum, & idcirco quorundam hominum violentia nobis eſſet ablatum, Wernhero Comite de Gruningen, filio ſcilicet fororis ejus (*q*), operam dante, licet hoc hereditario jure ſibi poſſet vindicare, per Henricum quintum Imperatorem in uſum noſtrum taliter eſt redactum. Per manum ipſius Wernheri Comitis praefato hoc dedimus Caefari pro ſexaginta marchis argenti, de qua pecunia viginti marchas poſtea dedimus Sophiae conjugi Cunradi de Habechiſburc (*r*). Quae cum quondam eſſet uxor Eginonis fratris Liutoldi Comitis, idem praedium dicebat ab eodem Eginone viro ſuo ſibi fuiſſe traditum.

Praefati duo fratres germani (s) Liutoldus & Cuno tradiderunt nepoti suo Wernhero Comiti de Gruningen, filio Willibirgae fororis, villam Tetingen dimidiam, in qua parentes eorum fedem suam statuerant & ubi frequentius, cum in his essent regionibus, habitaverant; ubi etiam pater ipforum Rudolfus Comes cum duobus parvulis suis, fratribus eorum Hunfrido videlicet & Beringario, sepultus quiescebat: quorum corpora Monasterio jam constructo inde translata, in capitolio nostro digna cum veneratione sunt tumulata. Ad haec quoque tradiderunt ei pene cunctos milites suos cum castello suo Achalmin dicto, quod usque in hodiernum diem cernitur in duas munitiones esse discretum, quarum unam, majorem videlicet, Rudolfus pater, alteram, id est, minorem Liutoldus Comes a fundamento exstruxit.

Domino Cunone Comite (t) ex hac luce migrante, cum frater ejus Liutoldus solus esset superstes atque hereditas domus patris ejus & omnium fratrum suorum ad hunc solum devenisset, convenerunt ad eum duo fratres germani Burchart videlicet, postea Trajectensis Episcopus, & Otto, filii fororis ejus Mathildis de Horeburg & rogaverunt eum, ne tanto penitus parentum suorum patrimonio privarentur. Quibus . . . praedictus Liutoldus Comes eorum avunculus tradidit eis castellum Wulfelingen nuncupatum, cum universis praediis ac militibus suis in eadem regione constitutis.

Willehelmus Hirfaugienfis Abbas (u), plurimorum constructor & reparator Cenobiorum, multis clarus virtutibus, obiit in senectute bona & adpositus est ad patres suos fenex ac plenus dierum, III non. Julii anno MXCI: cui successit Domnus Gebehardus, postea Spirensis Episcopus.

Venerabilis Cuno (x) jam fenex & grandaevus in castello suo Wulffelingen corporis dolore corripitur; cumque hac infirmitate gravi per dies quatuordecim laborasset, in senectute bona collectus est ad patres suos an. Dom. inc. MXCII: qui, cum esset tempore grandis persecutionis & haereticae pravitatis, quae per Heinricum quartum Imperatorem Ecclesiam vehementer vastavit, hic in fidelitate sancti Petri cum sepe dicto Liutoldo fratre suo immobiliter, veluti cedrus inconcussa, perduravit. Frater ejus Liutoldus Comes hoc audiens, licet ipse quoque cygneo foret capite ac podagrico constrictus dolore, tamen impiger post ipsum abiens cum magna gloria corpus ejus hucusque perduxit, ac secus introitum popularis Ecclesiae, ubi noviter collecta mansitabat congregatiuncula, versus altare S. Petri sepelivit. Postmodum vero Monasterio jam pene consummato, cineres ejus inde translati juxta ossa patris & fratrum suorum in capitolio nostro sunt venerabiliter tumulati.

Liutoldus Comes (y) in hora exitus sui petiit se monachica benedictione insigniri, qua percepta triduum supervixit. Obiit autem temporibus Heinrici quarti Imperatoris, XV kal. Septembris an. MXCVIII ac sepultus est in nostro capitulo in sepulcro majorum videlicet patris ac fratrum suorum.

Sed nec hoc filendum arbitramur (z), quod quidam tam viri quam feminae, seculari dignitate sponte deposita, hic (in Zwifalten) magis fuisse,

quam alibi praeesse delegerunt. De quorum numerositate quaedam extitit Alberat nomine, Comitis Eginonis filia, sed Gebehardi Strazburgenfis Pontificis germana, quae quondam fuit apud Lyndaugiam Abbatissa. Hanc Udelhilt, comitissa de Zolre, ipsius Abbatissae germana, in quantum potuit, imitari studuit. . . . Cruciculam argenteam (aa) Domnus Folmarus Hirfaugienfis Abbas dedit domnae Oudilhildae comitissae de Zolre, & illa forori suae Alberadae, quondam Abbatissae, nostrae autem nunc monachae donavit.

(a) Autographum huius opusculi extat in tabulario ipsius Abbatiae Zwifaltenfis. Exaravit illud anno 1135, ut constat ex praefatione, ejusdem Coenobii monachus Ortliebus, qui testatur se scripsisse ea quae vel oculis inspexit, vel ab his, qui viderunt & interfuerunt, audivit, aut in scedulis sparsim invenit. Opusculum integrum primus edidit Campidonae an. 1784 R. D. Gerardus Heff, Weingartenfis Abbatiae Prior, *Monumentorum Guelficorum pars historica, seu scriptores rerum Guelficarum*, pag. 166-203.

(b) Apud Heff, *lib. 1, cap. 1, pag. 169*. (c) Circà annum 1030. (d) Id est, Sueviae. (e) Achalm.

(f) Wülffingen, hodiè vicus ditionis Turicenis. *Wulvelingen castellum in Pago, qui Durigowe nuncupatur*, collocat idem Ortliebus, *lib. 1, cap. 6, pag. 176*.

(g) Confulantur in tomo praecedenti Historiae nostrae tituli 400 & 418, *pag. CCXLVI & CCLXIX*.

(h) Eschau. (i) *Lib. 1, cap. 2, pag. 171*. (l) *Cap. 3, pag. 171*. (m) *Cap. 4, pag. 171 & 172*.

(n) *Cap. 5, pag. 173*. (o) *Cap. 5, pag. 174*. (p) Ebersheim. (q) Scilicet Willibirgae.

(r) Conradus erat comes de Lentzburg. Dicitur hîc *de Habechisburc*, quia filius erat Richenzae Habsburgicae ex Ulrico comite Lentzburgenfi.

(s) *Lib. 1, cap. 7, pag. 177*. (t) *Cap. 8, pag. 178*. (u) *Cap. 11, pag. 183*. (x) *Cap. 13, p. 187*.

(y) *Cap. 17, pag. 190*. (z) *Cap. 20, pag. 194*. (aa) *Lib. 2, cap. 2, pag. 201*.

TIT. 524.

EXCERPTA alia Libelli de constructione Zwifaltenfis Abbatiae, quem anno 1138 exaravit ejusdem Monasterii monachus & dein Abbas Bertholdus (a).

ANNO incarnationis Domini (b) M. LXXXIX, Lutholdus & Cuno Comites, duo germani fratres, Rudolfo patre de Castello Achalmen dicto, Adelhaide matre de Castello Wulfflingen nuncupato progeniti, coeperunt in praedio suo Zwifaltaha appellato Monasterium construere, & monachos maximae discretionis de Hirfaugienfi scilicet Coenobio, qui eo tempore sub Willihelmo Abbate in regulari disciplina secundum Cluniacenses omnes videbantur praeire, adscitos illic instituere. . . . Praedia autem (c), quae omnipotenti Deo, sanctaeque ejus genitrici Mariae & perpetuae virgini ab ipsis sunt oblata, fratri eorum Wernhero Argentinensi Episcopo, qui nuper heu in scismate perierat, forte obvenerant, cujus ipsi haeredes (fuerunt). . . Ipse Luitoldus dedit (etiam) quoddam praedium (d) a fratre suo Eginone sibi in Alfatia inter caetera relictum, Ebrisheim vocitatum, in confinio Raboldistain situm (e), quod a raptio-

ribus diu ablatum, sed auxilio comitis Werinheri a Groeningen per Heinricum Imperatorem restitutum, paucis interjectis diebus, eidem Imperatori acceptis sexaginta libris argenti est datum.

Quarto autem foundationis hujus coenobii anno, Cuono comes apud Wulfelingen castrum suum XVII kal. Novembris vitam finivit : a fratre Luitoldo huc advectus cum patre Rudolfo & fratribus suis Hunfrido & Beringero tumultus quiescit. Iste magnarum divitiarum potentia clarus, inter fratres suos fuit ditissimus, inter caeteros hujus regionis Principes nimis gloriosus, aliis fratribus suis retro post fathanam euntibus, quoniam possessiones suas, quas ultra citrave Rhenum fluvium sub ditione videlicet inimicorum habuerunt, plusquam animas dilexerunt. Hic & frater ejus Luitoldus a Deo inspirati, quia urbes ad repugnandum munitissimas habuerunt, in fidelitate sancti Petri usque in finem cum Apostolico perseverarunt.

Hic, de quo loquimur, Luitoldus (*f*) omni vita sua etiam in seculari habitu valde fuit religiosus, cum uxore non concubinam habens, omnino permanfit castus. . . . Decimo autem foundationis hujus coenobii anno, febre pulsatus, monachus effectus, XV kal. Septembris in pace quievit, in fratris sui Cunonis & patris Rudolphi sepulcro tumulatus. Horum mater Adelhait cum fratre suo Hunfrido Ravenatenſi Episcopo Praeposituram Embirrach & villam Habsbach (*g*) Argentinensi Ecclesiae contulit, ubi & ipsa (*h*) cum Eginone Luitoldi comitis patruo & filiis suis Werinhero ejusdem loci Episcopo, Eginone atque Rudolfo in juvenili aetate in contiguis locis occiso in Ecclesia sanctae Mariae ante altare S. Laurentii sepulta quiescit. Horum nomina vel anniversaria libris nostris inseruimus. Werinheri tantum Episcopi & Eginonis fratris sui nomina tantummodo in libris nostris non notavimus, quoniam cum Rege Heinrico, qui peccavit & peccare fecit Israel, communicaverunt & in conjuratione contra Apostolicum in finem usque perseveraverunt & in tali heu scismate perierunt.

Capella S. Nicolai (*i*) ad occasum in fine Monasterii (Zwifaltenſis) adposita ab Udilhilde comitissa de Zolro est constructa : in qua etiam ipsa in una parte, quae non est consecrata, cum matre Cunegunda comitissa de Uraha jacet sepulta. Albirat etiam soror ejus, Abbatissa de Lindaugia, ibi jacet condita.

(*a*) Libelli illius excerpta ex veteri apographo edidit quoque D. Gerardus Heff, in memoratâ monumentorum Guelficorum parte historicâ, pag. 204-215. Autographum ipsum, quod Martino Cruſio communicaverat Abbas Zwifaltenſis, nunquàm fuit restitutum : eodem usus est dictus Cruſius in Annalibus Suevicis, tom. 1, part. 2, lib. 8, cap. 268. Bertholdus libelli auctor in ipſo Monasterio Zwifaltenſi educatus Luitoldum fundatorem puer viderat ac noverat, Abbas dein electus an. 1139.

(*b*) Apud Heff, pag. 205. (*c*) pag. 205. (*d*) pag. 206.

(*e*) Vicus Ebersheim à caſtro Rappoltſteinſi quatuor diſtat leucis Alſaticis. (*f*) pag. 207.

(*g*) Ità apographum, quo usus est Heſſius. Rectius *Sabſach*, hodiè Seuzach propè Embrach, ex ipſo autographo legit Cruſius, *Annales Suevici*, tom. 1, cil., part. 2, lib. 8, cap. 8, pag. 269.

(*h*) pag. 208. (*i*) pag. 210.

TIT. 525.

EXTRACTA chronici & necrologii Zwifaltenfis
Abbatiae.

ANNO M. XXX. Ernest Dux (a) Imperatori rebellis occiditur : Otto successit.
Anno M. XLVII. Otto Dux Suevorum obiit : Otto Comes de Swinfurt successit. Eodem anno Hunfridus de Mumpligart, avunculus Luitoldi & Cunonis Comitum de Achalmen, Ravennae Episcopus factus est.

Anno M. LIV. Leo Papa obiit.

Anno M. LVII. Otto Dux Alemannorum obiit, cui Rudolfus successit.

Anno M. LXXIII. Hermannus Marchio (b) Cluniaci monachus factus est.

Anno M. LXXIV. Rudolfus Dux Suevorum Rex constitutus est contra Heinrichum apud Forcheim.

Anno M. LXXXVIII. Heinrichus Rex Sueviam igne, ferro & praeda vastat.

Anno M. LXXXI. Rudolfus Rex juxta fluvium Elster cum Heinricho dimicans occubuit.

Anno M. LXXXIX. initium Zwivildensis Coenobii.

Anno M. XCII. Cuno Comes moritur.

Anno M. XCIV. magna hominum mortalitas.

Anno M. XCVIII. Luitoldus Comes & Monachus obiit.

Anno M. C. XVII. tercio nonas Januarii, terrae motus factus est magnus bis in nocte & die, multique homines oppressi sunt.

Anno M. C. LX. ab Egone Comite de Urah, vel de Furstenberg (c), pretiosa cortina auro contexta huic Monasterio translata est.

Anno M. C. XCVI. maxima tres annos preffit fames hic Alemannos.

Anno M. CC. hic Argentina male sensit bella Philippi, Trevirus arctatur, Alfatia depopulatur.

Anno M. CC. X. nonis Augusti, visi sunt duo soles media die.

Anno M. CC. XVII. vinum habundat.

Anno M. CC. XVIII. Berchtoldus Dux de Zaringen obiit.

Anno M. CC. XXVI. pestilentia pecudum per univas terras grassatur : fames etiam preffit homines.

VI idus Januarii. Cuonradus Dux de Zaringen.

XIII kal. Februarii. Fridericus, Dux Suevorum junior, filius Imperatoris.

Eodem die. Bertha Comitissa de Brigantia (d).

XIV kal. Martii. Judinta de Habiscurc (e).

XI kal. Martii. Sophia de Habesburc (*f*).

VIII kal. Martii. Wernherus Comes de Gruningen, fororis Luitoldi Comitiss filius.

Kal. Martii. Gebehardus Episcopus Spire.

VI idus Martii. Adelheit de Achalme.

II idus Martii. Agnes Regina (*g*).

XIV kal. Aprilis. Fridericus Comes de Zolre.

Nonis Aprilis. Alberat Abbatissa de Lindaugia.

VIII idus Aprilis. Fridericus Dux de Stoufin, pater Barbaroffae.

III id. Aprilis. Udilhilt Comitissa de Zolre.

III kal. Maji. Dietger Episcopus (*h*).

VI non. Maji. Beatrix Abbatissa (*i*), foror comitis Luitoldi.

V non. Maji. Bertolt Dux (*l*).

IX kal. Junii. Manegolt magister de Lutinbach (*m*).

IIII non. Junii. Goteschalc frater Liutoldi comitis (*n*).

III idus Junii. Fridericus Cefar de Stoufin.

II idus Junii. Udalricus Comes de Achalme.

Eodem die. Hugo Comes (*o*).

VII kal. Julii. Volmarus Comes.

Nonis Julii. Eginus Comes de Urach (*p*).

XIV kal. Augusti. Cunrat Comes de Achalm (*q*).

VIII kal. Augusti. Eginus Comes de Ura junior.

Nonis Augusti. Judinta Comitissa de Achalme.

XVIII kal. Septembris. Cuonradus Dux Suevorum.

XV kal. Septembris. Liutoldus Comes fundator hujus Cenobii.

XIV kal. Septembris. Hadewic Comitissa de Ura.

XI kal. Septembris. Rilint Abbatissa de Hoinburg (*r*).

X kal. Septembris. Hunfrit, Episcopus Ravenne, avunculus Liutoldi comitis.

IV kal. Septembris. Adelheit Comitissa, mater comitis Liutoldi.

II non. Septembris. Cunigunt Comitissa de Urah.

VIII kal. Octobris. Roudolfus Comes, pater Liutoldi Comitiss.

IV kal. Octobris. Heinrichus de Stouphin Cefar.

II kal. Octobris. Mahtilt Comitissa, foror Liutoldi Comitiss.

Nonis Octobris. Hermann Marchio (*s*).

XVII kal. Novembris. Cuono Comes fundator hujus Cenobii.

Eodem die. Ruodolfus Rex.

VII kal. Novembris. Ulricus Comes de Brigantia.

Nonis Novembris. Eginus de Ura.

IV idus Novembris. Rudolfus Episcopus de Basilea.

XIV kal. Decembris. Unruch proavus Liutoldi Comitiss.

II non. Decembris. Lotharius Rex.

XIV kal. Januarii. Agnes Ducissa (*t*).

VIII kal. Januarii. Ulrich Episcopus Spire.

(a) Scilicet Sueviae. (b) Sator Marchionum Badenium.

(c) Hic in Annalibus Germaniae primum occurrit nomen Furstembergici generis.

(d) Haec, teste Hessio, *Monumentorum Guelficorum pars historica*, pag. 235, uxor Udalrici comitis fundatoris Augiae Brigantinae, atque filia Rudolphi Ducis Sueviae & Anticaefaris, vixit an. 1110.

(e) Conjux scilicet Adelberti comitis Habsburgiaci.

(f) Haec fuit prima uxor Eginonis comitis de Achalm & secunda Conradi, sive Cunonis comitis de Lenzburg. Conradus verò vocatus fuit Habsburgicus propter matrem Richinzam.

(g) Filia Henrici III Imperatoris & uxor Rudolphi Anticaefaris.

(h) Videlicet Metensis. (i) Afchovienfis in Alfatiâ. (l) De Zaringiâ.

(m) Qui fuit primus Praepositus Marbacensis.

(n) Filius, ut videtur, Nothus Rudolphi comitis de Achalm.

(o) Unus ex comitibus Egisheimensibus, sive Nordgoviae.

(p) Sator comitum Uracensium, pater, ut ait Hessius, pag. 244, ex Cunegundâ Gebehardi Argentinensis Episcopi.

(q) Quem anno 1121 defunctum arbitratur idem Hessius, pag. 244 & 245, fuisse comitem de Würtemberg & Gruningen: dictus fuit comes de Achalm ab uxore Willibirgâ, castri Achalmenfis haerede.

(r) Id est, de Hohenburg. (s) Badensis.

(t) Filia Rudolphi Anticaefaris & uxor Bertholdi Zaringiae Ducis.

TIT. 526.

E X C E R P T A

Calendarii dyptichi Abbatiae divitis Augiae, quod fuit conscriptum saeculo nono (a).

KAL. Martii. Thomas Abbas (b).

XVI kal. Aprilis. Haito Episcopus (c).

XV kal. Maji. Pernoltus Episcopus (d).

XIII kal. Maji. Judit Regina (e).

XI kal. Julii. Hludowicus Imperator Augustus.

III non. Novembris. S. Pirminii Episcopi.

(a) Integrum edidit ex Manuscripto Bibliothecae Caesareae Vindobonenfis Reverendissimus & Celsissimus Abbas Princeps S. Blasii Martinus Gerbertus, *Monumenta veteris Liturgiae Alemannicae*, pars 1, pag. 482-492.

(b) Scilicet Gengenbacensis. (c) Basiliensis. (d) Argentinensis.]

(e) Secunda uxor Ludovici pii an. 843 defuncta.

TIT. 527.

EXCERPTA

Alterius Calendarii monastico-necrologici, quod fuit exaratum circa saeculum undecimum (a).

XIII kal. Februarii. Hiltigart Abbatissa Herenstein (b).

X kal. Februarii. Otto Imperator.

VIII kal. Februarii. Projecti Martyris.

VIII kal. Junii. Landeloh Comes obiit (c).

II kal. Junii. Ernust Dux (d) obiit.

X kal. Julii. Ratpoto Comes obiit.

III idus Julii. Heinricus pius Imperator obiit (e).

kal. Augusti. Heriman Dux (f) obiit.

XIV kal. Octobris. Sancta Rihkart.

XVII kal. Novembris. Ita Comitissa obiit (g).

VII kal. Novembris. S. Amandi Episcopi (h).

V kal. Novembris. Werinheri Episcopi (i).

VIII idus Novembris. Florentii Confessoris.

XVI kal. Januarii. S. Adalheid Imperatrix obiit.

(a) Illud ex manuscripto Murenfi edidit quoque Martinus Gerbertus, *Monumenta veteris liturgiae Alemannicae*, pars 1, pag. 493-500.

(b) Erstein. (c) Pater Werinharii Argentinensis Episcopi atque Radebotonis Comititis.

(d) Dux scilicet Sueviae an. 1015 occisus. (e) In sanctorum numero dein anno 1146 relatus.

(f) Dux Sueviae & Alfatae. (g) Uxor Radebotonis comitis.

(h) Qui fuit Episcopus Argentinensis primus. (i) Quoque Argentinensis.

TIT. 528.

EXTRACTA

Chronici brevis rerum Germanicarum, quod deficiente saeculo undecimo notavit monachus quidam Weissenburgensis Abbatiae.

Ex Tabulario electorali palatino Mannheimensi.

ANNO DCCCCLXXXI. Adelbertus Archiepiscopus Magadaburgensis & Abbas Wizenburgensis obiit : cui Sandraldus successit (a).

Anno DCCCCLXXXV. Otto Dux, filius Cuonradi Ducis (b), istud Ceno-
bium, id est, Wicenburc, vi invasit, loca distribuit.

Anno DCCCCLXXXIX. Gifilharius Abbas (c) obiit : cui Gerricus successit.

Anno M. I. Gerricus Abbaciam reddidit & Sigibodonem eligit.

Anno M. II. Sigebodo Abbas obiit : cui Luithardus successit.

Anno M. IV. Monasterium istud combustum est.

Anno M. VII. Gerricus pius Abbas obiit.

Anno M. XXXII. Dedicatum est oratorium sancti Petri in Wizenburc a
Reginboldo Spirensi Episcopo.

Anno M. XXXVIII. Diffensio facta est de Adventu Domini per Dominum
Wilhelmum Episcopum (d).

Anno M. LII. Magna synodus congregata est in Moguntia : cui Leo Papa
& Henricus Imperator praesidebant.

Anno M. LX. Cuonradus Spirensis Episcopus obiit : cui Einhardus successit.

Anno M. LXVI. Adalbertus Bremensis Episcopus, homo nequam, confi-
liarius Henrici Regis, inter mala, quae operatus est, plura, Abbacias, Praepo-
situras & omne, quod de sanctorum domibus abraderi potuit, suae nequitiae
fautoribus per manus Regis tradi fecit.

Anno M. LXVII. Einhardus Spirensis Episcopus obiit : cui Henricus suc-
cessit (e).

(a) Sandraldus antea fuerat Monachus S. Maximini Trevirensis primusque Abbas Gladbacensis. De
eo sic loquitur auctor Historiae foundationis Monasterii Gladbacensis, *cap. 14, apud Acherium, Spici-
legii tom. 2, pag. 657 secundae edit.* » Venerabilis itaque Sandradus ad Imperatricem Adelheidam,
» cui etiam conjunctus erat confessionis familiaritate, secessit, a qua benigne susceptus, Monasterio
» est Weissenburgensi promotus. »

(b) Otto simul erat Dux Franciae orientalis & Comes Spirgoviae, ut probavit Schoepflinus *Alfatiae
illustratae tom. 2, pag. 603 & 606.*

(c) Sandraldi ad Abbatiam Gladbacensem an. 985 redeuntis successor in Weissenburgensi.

(d) Id est Argentinensem. De hac diffensione consulatur tomus praecedentis titulus 391, p. cccxxvi.

(e) Desinit Chronicon in anno 1087. Ex eo tantum dedimus Alfatica : integrum legitur in Reveren-
dissimi Würdtweini Subsidiiis diplomaticis, *tom. 12, pag. 134-139.*

TIT. 529.

Anno 1101 24 Maji.

CHARTA Joannis Spirensis Episcopi, quâ Ecclesiae S. Guidonis Spirensis concedit
duas hobas in inferiori Otterbach, hodiè Nider-Otterbach in Alfatiâ, hâc videlicet
ratione, ut easdem hobas fratres in Ecclesia S. Guidonis Deo famulantes libere in
sua potestate possideant & quod inde exquirere poterunt, in anniversario suo inter
se distribuant..... Facta IX kal. Junii, an. ab inc. Dom. M. CI, indict. IX, regnante
Henrico IV Romanorum Imperatore Augusto an. XLVII, imperante autem XVII.

Ex Chronico Spirensi edidit R. D. Würdtwein, *Nova Subsidia diplomatica, tom. 1, pag. 132.*

TIT. 530.

Anno 1101.

CHARTA Ermenfindis, uxoris Godefridi comitis Namurcensis & viduae Alberti comitis Dagsburgenfis, quâ *pro senioris sui comitis Alberti piae mercedis recompensatione* Prioratum montis S. Martini confirmat Abbatiae S. Vitoni Virdunensis (a). Anno Domini M. CI.

Ediderunt Duchesne, *Histoire de Luxembourg, preuves, pag. 36*; Calmet, *Histoire de Lorraine, tom. 1 preuves, pag. 514 primae edit. & tom. 3, col. XLVII secundae*; atque Bertholet, *Histoire du Duché de Luxembourg, tom. 3, preuves, pag. XLVII*.

(a) De Ermenfinde sequentia tradit Necrologium S. Vitoniana Abbatiae, *apud Duchesne, tom. 3 pag. cit.* „VIII kal. Julii, Ermenfindis comitissa Namurcensis, quae cum viro suo comite (Dagsburgenfi) Alberto Cellam montis Martini . . . nobis contulit & sua charta confirmavit. „

TIT. 531.

Anno 1102 11 Februarii.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo testatur *qualiter fidelis suus Abbas Wizenburgenfis Aecclesiae Stephanus nomine eum Moguncie adiit in conspectu omnium, qui tunc ibi aderant, Principum, videlicet . . . Joannis Spirensis, Adalberonis Metensis, Cuononis Strazburcgenfis Episcoporum, Friderici, Henrici Ducum, ceterorumque fidelium, exponens calamitates & oppressiones, quas servientes & familia Aecclesiae sibi commissae sustinuit, ab his precipue, qui sub advocati nomine eandem Ecclesiam deberent defendere & maxime ab Ecberto, tunc temporis advocatiam a Duce Friderico in beneficium retinente, qui fregerunt statuta & decreta, quae eadem Aecclesia accepit a fundatore suo Dageberto Rege. . . . Cujus querimoniae juste condolens Henricus Wizenburcgensem Ecclesiam, Christo & Apostolis ejus Petro & Paulo specialiter attitulatam, fundatoris sui legibus destitutam, in leges & in jura fundatoris sui Dageberti Regis restituit; . . . atque quaerimoniam, quam Moguncie audiverat, per hanc cartam Spire conscriptam finivit, multis ex his, qui Moguncie convenerant, Principibus & Spire presentibus, videlicet Johanne Spirensi, Cuonone Strazburcgenfi, Adalberone Metensi, supervenientibus etiam Spire, qui non erant Moguncie, Burcardo Basiliensi Episcopo & Duce Diederico cum ceteris fidelibus. . . .*

An. Dom. inc. M. CII, indictione decima, an. autem ordinationis domni Heinrici tercii Romanorum Imperatoris Augusti XLVIII, Regni quidem XLVI, Imperii vero XVIII. Data III idus Februarii. Actum Spire.

Autographum extat in tabulario Collegiatae Weissenburgensis, ex quo descriptum edidit Schoepflinus *Alsatiae diplomaticae*, tom. 1, pag. 181.

TIT. 532.

Anno 1102 15 Februarii.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris pro Fratribus
Ecclesiae majoris Spirensis (a).

*Ex libro membranaceo privilegiorum Ecclesiae Cathedralis
Spirensis (b).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus tercius divina favente clemencia Romanorum Imperator Augustus. Notum esse volumus cunctis, tam futuri quam presentis temporis Christi fidelibus, qualiter genitor noster beate memorie Heinricus videlicet secundus Romanorum Imperator Augustus, pro sue, fuorumque anime remedio, predium quoddam Rotenvelis (c) dictum in pago Vffgowi (d), in comitatu Vorchheim Hermannii scilicet comitis (e) situm, cum omnibus utilitatibus ad idem predium pertinentibus, sancte Spirensi Ecclesie in proprium delegavit, ea videlicet ratione, ut fratres Deo sancteque Marie in prenominata Ecclesia fervientes eodem predio ad suam prebendam uterentur. Aliquanto deinde tempore transacto, quidam ingenuus homo nomine Werinhardus, qui in eodem pago quedam predia hereditario jure possedit, magnam partem prediorum, que ad predictam curiam Rotenvelis pertinebant, injuste occasione vicinitatis sibi usurpavit, castrum inibi Michilenbach (f) dictum violenta dominatione construxit: quam injuriam cum parens noster a fratribus Spirensis Ecclesie cognosceret, prefatum Werinhardum ad justiciam compulit & per juramentum, quod sibi fecit, ad hoc eum constrinxit, ut non prius pedes nudos videret, quam idem castrum penitus dirueret, & cuncta fratribus injuste ablata restitueret. Post obitum vero parentis nostri, ejusdem Werinhardi filii Cuono videlicet designatus Argentinenfis Episcopus, Eberhardus & Werinhardus patris peccatum iterantes predictum castrum reparaverunt & multo plura predia, quam etiam pater ipsorum fratribus abstulerunt. Quod scelus dum nostre imperiali dignitati Fratres Spirenses, maxime autem fidelis noster Johannes Spirensis Episcopus deferrent, in memoriam revocavimus, quoniam beata Dei genitrix virgo Maria de multis

& magnis tribulacionibus nos sepiissime liberavit; & injuriam ei illatam vindicare zelo justicie vehementer accensi Cuononem Episcopum & ipsius advocatum & fratres ipsius Eberhardum & Werinhardum, predictum castrum cum prediis fratribus injuste subductis, Johanni Spirensi Episcopo & ipsius advocato cum compositione sua secundum justiciam reddere coegimus. Et ut omnem deinceps occasionem predicta predia sancte Marie invadendi & diripiendi eidem Cuononi Episcopo, totique cognacioni ipsius penitus auferremus, quidquid predii in eodem pago habuerunt, cum ipsorum voluntate ab eis adquisivimus. Idem autem predium in subscriptis villis situm est: Luidfridswilri, Oberenwilri, Winckele, Eichelbach, Frierlindegesvendi, Hirtzbuhel, Elchisheim, Merivelt, Bukinisheim, Odinkeim. Quidquid ergo predii in predictis villis habuerunt cum omnibus utilitatibus ad idem predium pertinentibus, agris videlicet, vineis, pratis, molendinis, aquis, aquarumque decursibus, piscacionibus, venacionibus, exitibus & redditibus cultis & incultis, & quocumque modo eis servivit nobis & advocato nostro, quem ad hoc nobis negocium delegimus, & ipse Cuono Episcopus per manum sui advocati Brunonis, & ipsius fratres Eberhardus & Werinhardus multis Principibus astantibus donaverunt. Quoniam ergo semper summam spem & de presenti nostri honoris statu & de felici future vite gaudio in beate Marie virginis intercessionem habuimus, predicta predia, sicuti nobis data sunt, pro nostra & filii nostri Heinrici Regis presenti & futura salute, & pro remedio animarum nostrorum parentum avi videlicet nostri Conradi Imperatoris, & ave nostre Gisele Imperatricis, patrisque nostri Heinrici Imperatoris, matrisque nostre Agnetis Imperatricis, nostreque dilectissime conjugis Bercthae Imperatricis & fratris nostri Conradi, filieque nostre Adelheidis & filii nostri Heinrici, attendentes fidele servitium & petitionem carissimi Johannis Episcopi Spirensis ad usum Fratrum tradidimus, eo videlicet tenore, ut ejusdem Ecclesie Prepositus, ejusque successores, cum consilio & consensu fratrum, de eisdem villis liberam deinceps habeant potestatem tenendi, commutandi, precariandi, vel quidquid sibi placuerit ad usum fratrum inde faciendi. Si autem, quod absit, aliquis ejusdem Ecclesie Episcoporum aut sibimet ipsi usurpare, aut alicui in beneficium dare, vel quoquo modo a servicio fratrum abalienare presumpserit, bis, aut ter ab herede nostro & fratribus monitus, ut emendet, & si renuerit, sibi in amonitione obedire contempserit, idem noster proximus heres dimidiam libram auri in publico pondere ad altare S. Marie persolvat, sibi que supradictas villas hereditario jure possidendas redimat. Et ut hec nostre tradicionis & constitutionis imperialis auctoritas stabilis & inconvulsa omni evo permaneat, hanc cartam inde conscriptam manu propria corroborantes sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Signum Domni Heinrici tercii Romanorum Imperatoris invictissimi. Waltherus Cancellarius vice Rothardi Archicancellarii recognovit. Data XV kalend. Marcii, anno ab incarnat. Domini M. CII, indictione X, regnante Heinrico tercio Romanorum Imperatore Augusto,

anno XLVIII, imperante autem XVII. Acta Spire in Christi nomine, ad salutiferam memoriam Heinrici tercii Romanorum Imperatoris Augusti feliciter, Amen.

(a) Diploma hoc anecdotum communicavit nobis clarissimus D. Loebel, Episcopi Principis Spirensis Consiliarius aulicus, summi Capituli imperialis Spirensis Archivarius, Academiaeque Mannheimensis socius. Illustrat maximè genealogiam Cunonis Argentinenfis Episcopi. Praecipui quoque est momenti in historiâ Badenfi, cujus Marchionatus incunabula in eo diplomate latere jam adnotavit Lameius, *Commentationes Academiae Mannheimensis*, tom. 3, pag. 260.

(b) Qui saeculo decimo tertio defunctus dicitur codex major, *volum. 2, fol. 82 verso*.

(c) Rotenfels. (d) Pagi Ufgovienfis, quo hodiè determinatur Marchia Badenfis propriè dicta, situm & limites describit Kremerus, *Rheinischen Francien*, pag. 81 & seq.

(e) Hermannus scilicet Marchio Badenfis anno 1130 defunctus. (f) Michelbach.

TIT. 533.

Anno 1102 26 Aprilis.

BULLA Paschalis II Papae, quâ confirmantur jura & privilegia San-Walburgianae in Sylvâ Hagenoenfi Abbatiae.

Ex vidimus judicis curiae Argentinenfis anni 1487, in tabulario episcopali Spirensi Bruchfallis.

PASCALIS Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Bertulfo Abbati Monasterii, quod in honorem sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sancte Walburge virginis constructum est, in Argentinenfi Episcopatu, in loco videlicet, qui Sacra Sylva dicitur, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Desiderium, quod ad religiosum propositum & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Deo, sine aliqua est dilatione complendum. Religiosi siquidem Principes Fridericus (a) & Petrus (b) in alodio suo infra Episcopatum Argentinensem, in loco videlicet, qui Sacra Sylva dicitur, Monasterium construentes beato Petro & ejus sancte Romane Ecclesie obtulerunt sub unius aurei censu annuo, quod sub beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sancte Walburge virginis honore dedicari & Apostolice sedis exposculant protectione muniri. Nos igitur eorum congaudentes devotioni Monasterium ipsum & dedicari concedimus, & protectione sedis Apostolice per presentis privilegii paginam communimus. Statuimus enim & universa, quae a predictis fundatoribus, vel ab aliis fidelibus de suo jure Monasterio eidem collata sunt, vel in futurum largiente Deo dari, offerri, vel aliis justis modis adquiri contigerit, quieta vobis vestrisque successoribus

& illibata permaneant. Nulli ergo omnino hominum &c (c). Ego Pascalis catholice Ecclesie Episcopus. Datum Laterani per manum Johannis sancte Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, VI cal. Maji, indictione X, incarnationis Dominice anno M. CII, Pontificatus autem Domni Paschalis secundi Pape anno tercio.

(a) Fridericus scilicet sui nominis primus, Dux Alfatiae & Sueviae.

(b) Petrus comes Lucelburgenfis erat filius Friderici comitis Moncionis.

(c) Reliquus Bullae contextus extat in Würtweinii novis subsidii diplomaticis, tom. VI, num. 117, pag. 274, ubi eam edidimus integram.

TIT. 534.

Anno 1103 4 Martii.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo confirmat foundationem ac dotationem Monasterii montis Abrinsberg factam ab Anfelmo Abbate Laureshamensi, *petitione Regni Principum, videlicet. . . . Joannis Spirensis, Adelberonis Metensis, Cunonis Argentinenfis Episcoporum, Stephani Wizenburgenfis Abbatis. . . . Actum Spirae, IV nonas Martii, an. M. CIII, ind. XI, regnante Henrico tercio Romanorum Imperatore an. XLIX, imperante XIX.*

Ediderunt Tolner, *Codex diplomaticus Historiae Palatinae*, num. 39, pag. 34; Freher, *Orig. Palatin. part. 1*, pag. 180; Joannis, *Scriptores rer. Moguntin.* tom. 3, pag. 72; Klein, *Codex diplomaticus Laureshamensis*, tom. 1, pag. 209; atque Lamey, *Codex Laureshamensis diplomaticus*, tom. 1, pag. quoque 209. Fragmentum ejusdem exhibet Miraeus, *Opera diplom.* tom. 1, pag. 674.

TIT. 535.

Anno 1103 2 Augusti.

BULLA Paschalis II Papae, quâ Monasterium Marbacense sub tuitione sedis Apostolicae recipit.

Ex autographo tabularii episcopalis Fabernis Alsaticis.

PASCHALIS Episcopus servus fervorum Dei, dilectis filiis in Marbacensi Ecclesia canonicam vitam professis, eorumque successoribus in eadem religione mansuris in perpetuum. Sicut injusta poscentibus nullus est tribuendus effec-

tus, sic legitima desiderantium non est differenda petitio. Proinde tam vestris, quam karissimi filii Manegaldi vestri Prepositi petitionibus non difficulter accommodamus effectum. Predecessoris liquidem nostri sancte memorie Urbani secundi vestigiis insistentes, tam vos quam vestra omnia sub tuitionem Apostolice sedis excipimus & presentis privilegii auctoritate munimus. Statuimus enim, ut nemini inter vos, professione exhibita, proprium quid habere, nec sine Preposito, &c. (*& reliqua ut in ipsâ Bullâ Urbani II Papae datâ 24 Martii 1096 supra, tit. 513, pag. CLXIV*). Ego Paschalis Catholice Ecclesie Episcopus. Datum Laterani IIII nonas Augusti, per manus Equitii agentis vicem Cancellarii, indictione XI, anno incarnationis Dominice M. CIII, Pontificatus autem Domini Paschalis Pape secundi IIII.

T I T. 536.

Anno 1103.

CHARTA, quâ *Burchardus divina miseratione Basiliensis Episcopus*, fundator anno 1083 Basiliensis S. Albani ordinis Cluniacensis Praepositurae, eandem de propriis suis ditat redditibus, inter quos enumerat *decimam in villa, que dicitur Huningin (a), medietatem Ecclesie in villa, que dicitur Kemz (b), & medietatem villae cum suis appendiciis, Ecclesiam de Bozinsheim (c) cum suis appendiciis*. . . . *Acta sunt hec Basilee, in presentia Burchardi Episcopi, qui hanc cartam dedit, indict. XI, luna prima, regnante Imperatore Romanorum Heinrico IV & filio ejus Rege Heinrico V.*

Ediderunt Schoepflinus, *Historiae Zaringo-Badensis, Codex diplomaticus*, num. 16, pag. 31, sed incorrectè, atque sincerius Spreng, *der mindern Stadt Basel Ursprung und Altertum, Beylage A*, pag. 35. Fragmentum illius chartae ad an. 1083 refert Urstius *Epitome historiae Basiliensis*, cap. 10, pag. 119, edit. Bruckeri.

(a) Huningen. (b) Kembs. (c) Biesheim.

T I T. 537.

Anno 1103.

CHARTA, quâ *quidam ingenuus homo, nomine Herimannus, in quodam suo allodio, Herthi nuncupato Monasterium, seu Praeposituram Canonicorum regularium ordinis S. Augustini Hertensem construit, diversis illud ditans praediis, quae sita sunt in subnotatis villis videlicet Herthi (a), Cohart (b), Otmeres-*

heim (c), Bellenheim (d), Karlabach, Reitburi, Cnodilingen (e), *dimidia pars thelonei Hohenstat cum pertinentiis universis. Huic traditioni praesentes interfuerunt ipse Dominus Henricus III Imperator & Johannes Spirensis Episcopus. . . . Acta Spirae, Vidus Februarii, an. Dom. incarn. M. CIII, indict. XI, anno episcopatus Johannis Episcopi XII.*

Edidit Lameius, in *Historia & Commentationibus Academiae electoralis Mannhemensis*, tom. 2, num. 5, pag. 70.

(a) Hert. (b) Kuhart. (c) Ottersheim. (d) Belheim. (e) Knoeringen.

TIT. 538.

Anno 1103.

CHARTA Vocconis presbyteri, quâ concedit *servitio Monachorum apud Altdorf Deo servientium mansum dimidium apud Duttelenheim (a) situm*, patre suo eisdem donante *agrum in banno Undolvesheim (b)*, pro utriusque anniversario, *ea quidem conditione, ut, quicumque jure hereditatis illud idem fundum possideat, tres solidos fratribus persolvat. . . . Abbate mutato, mansionarius sex denarios offerat: mansionario vero defuncto, successor ejus nichil tribuat. An. inc. M. CIII, indict. XI, haec traditio facta est sub Imperatore Henrico & filio ejus nominis ejusdem Rege, nondum tamen regnante, Friderico Duce (c), Cunone Pontifice (d) electo nondum consecrato, Hugone comite (e) adhuc puero, praedicti tamen Cenobii advocato, Dibboldo Abbate & haec banno spiritali confirmante.*

Ex tabulario Abbatiae Altorfensis edidit Schoepflinus, *Alsatiae diplomaticae tom. 1, p. 182.*

(a) Düttelnheim. (b) Locus ignotus, fortè tamen Wolksheim.

(c) Qui erat Dux Sueviae & Alsatiae. (d) Argentinenfis Ecclesiae.

(e) Scilicet Dagsburgenfi, qui in primo juventutis flore obiit anno 1123.

TIT. 539.

Circa annum 1103.

CHARTA fraternitatis inter Abbatias Enfidlensem & Gengenbacensem initae.

Ex pervetusto Abbatiae Gengenbacensis Martyrologio (a).

OMNIBUS hic regulari tramite Deo militaturis hoc scripto notificamus, quod Dominus Gero Abbas Cellae sancti Meinradi huc deveniens ab Abbate

Hugone suisque est honorifice susceptus & benigne tractatus. Deinde, ut mutuae charitatis glutino perpetim utriusque loci tam praesentes quam futuri fratres indivisibiliter cohaerent, utrisque Abbatibus cum sibi subiectis convenit, ut plenariam fraternitatis societatem, quae utrinque pene consimilis probatur, sibi vicissim traderent; scilicet, ut cuilibet fratri vitam cum morte commutanti a presbytero triginta missae, ab aliis decem psalteria debent decantari. Itaque ne quisquam deses suimet ignaviam ignorantia possit excusare, statutum est in utroque loco haec eadem litteris mandare (b).

(a) Ediderunt Hartmannus, *Annal. Ensdenses*, pag. 183, Lunig, *Spicilegii ecclesiastici*, tom. 4, part. 3, pag. 290, & Galliae Christianae auctores, tom. 5, pag. 870.

(b) Eodem tempore, vel saltem antè medium saeculi duodecimi, similem societatem precumque communionem inivit Abbatia S. Blasii in Nigrâ sylvâ cum *Canonicis de Marchbach*, cum *Canonicis de Lutinbach*, cum *Sanctimonialibus de Andela*, cum *Canonicis de Spira*, cum monachis, sive *Senioribus de Monasterio S. Walburgae*, quod est in silva, quae dicitur *Heiligeworst*, cum *Senioribus de Geigenbach*, &c., ut constat ex codice Mss. Bibliothecae Caesareae Vindobonensis, quem extraxit Martinus Gerbertus, ejusdem Abbatiae San-Blasianae Abbas & Princeps, *Monumenta veteris Liturgiae Alemannicae*, pars secunda, pag. 140 & 141.

TIT. 540.

Anno 1104 15 Aprilis.

DIPLOMA supposititium Henrici quarti Imperatoris, quo *nobilibus de Hattstatt* suis & imperii fidelibus varia concedit privilegia circa illorum dominium quoddam cognominatum *Tanviller* (a) situm in valle *Obrechstaal* in ipsis litteris enumerata, praefertim exemptionem ab omnibus operibus, piscationem, pasturam, columbarium; collationem & omnimodam dispositionem capellaniae sub titulo & invocatione S. Jacobi Apostoli sitae, fundatae & erectae in *Tanviller* cum suis annexis & illius capellaniae proventus, redditus, decimas, jura & obvenientia recipienda; venationem per totam vallem cum canibus, ligna ad victum & necessarium quotidianum usum ad comburendum de monte nomine *Berrenberg* & *Ungersberg* (b), item in sublimi sylva appellata *der hoch Schwartz*; praeterea usum lignorum in sylvis, quae spectant ad praefecturam *Bernstein* (c), quae dilectus Episcopus Argentinensis *Burghardus* concessit & dedit praenominatis nobilibus & successoribus. . . . Concessum est hoc privilegium inviolabiliter ex requisitione suorum & imperii Principum electorum in praesentia *Conradi* filii primogeniti, *Burghardi* Episcopi Argentinensis, & aliorum. Datum & actum Argentinæ XV Aprilis, indict. VII, an. incar. Dom. M. CIV, anno imperii nostri IX.

Diploma hoc, stylo suo recenti manifestisque undiquè indiciis adulterinum, licet fuerit an. 1518 & 1540 ab Imperatoribus Maximiliano & Ferdinando confirmatum, ediderunt *Baleicourt*, sive *Hugo*, *Traité hist. & crit. sur l'origine & généalogie de la maison de Lorraine*, preuves, num. 1, p. 11, atque *Dumont*, *Corps diplomatique*, tome 1, partie 1, p. 372, sed ambo imperfec-

tum & mutilum. Totum exhibet Calmetus, *Histoire de Lorraine*, édit. an. 1745 quae est secunda, tom. 1, *Dissertations*, pag. CLXVII, qui falsitatem chartae ibidem pag. CLXXII & seq. multis probat argumentis. Diplomata ipsorum tùm Maximiliani datum proximâ die martis post festum S. Apostoli Jacobi 1518 ad requisitionem strenui ac nobilis viri Joannis ab Hattstatt equitis aurati, tùm Ferdinandi concessi Pragae 7 Februarii 1540 nobili Joanni de Wittringen, Ducis Lotharingiae Secretarii & Consiliarii, qui dictum dominium Tanviller ab illustri Domino Antonio Duce Lotharingiae tenebat, diplomata inquam illa, in quo nostrum Henricianum est relatum, extant autographa in thesauro chartarum Camerae computorum Nanceianae.

(a) Tanvillers. (b) Sylva hodiè dicta Ungerwald propè Tanvillers.

(c) Castrum Bernstein tribus quadrantibus distans à Tanvillâ erat olim caput praefecturae Episcopatus Argentinensis, quae dicebatur *districtus* & *advocatia Bernsteinerfis*.

TIT. 541.

Anno 1104 7 Octobris.

CHARTA Joannis Episcopi Spirensis pro Monasterio Schwartzacensi.

Ex autographo Schwartzacensis Abbatiae (a).

NOTUM sit omnibus tam futuri quam presentis temporis Christi fidelibus, quoniam venerabilis sancte Spirensis Ecclesie Pontifex Joannes summo amore divinam religionem augendi succensus, magno cordis dolore cernens divinum servitium in Ecclesia Schwarzah, Spirensis Ecclesie filia, ubi olim gloriosa Abbatia constructa fuerat, penitus esse destructum, tum quia multa nobilia inde predia ob priorum negligentiam irrecuperabiliter ablata sunt; tum quia in beneficium multa inde militibus prestita sunt; tum quia Spirenses Episcopi intolerabile pro ejusdem Ecclesie facultatibus servitium inde exegerunt: secum inprimis, deinde cum Domino Heinrico tercio Imperatore Augusto & cum aliis religiosiis viris, qualiter ibi divinum servitium restaurari posset, diligenti cura tractavit. Videntes igitur predia inde ablata nequaquam ulterius posse requiri, prospicientes etiam beneficia inde prestita nequaquam militibus posse auferri, certa consideratione dijudicaverunt, aut & ipsum dominum Johannem & ceteros Episcopos ipsius successores servitio, quale prius inde exactum est, penitus oportere carere, aut penitus ibi divinum servitium deperire. Predictus ergo Episcopus Johannes magis Dei, quam que sua sunt, querens, ipsius Domini Heinrici Imperatoris, necnon utriusque fidelium consilium sequens, ut prior illius Ecclesie religio & reverentia aliquo modo renovaretur & corroboraretur, quicquid sibi, vel suis successoribus inde servitii provenire debuit, fratribus ibidem Deo in omne futurum tempus fervientibus delegavit, certum tenens, omnibus suis in posterum successoribus, si Deum

timerent & Christianam religionem diligerent, omnibus id modis placere. Ut autem hec traditio stabilis & inconcussa per omnes in futurum generationes permaneat, presentem chartam in testimonium scribi, suoque sigillo precepit insigniri, & sententiam super hac re excommunicationis subtus notare. Ego Johannes Dei gratia Spirensis Ecclesie Episcopus potestate ligandi & solvendi mihi a Deo concessa, omnibus, qui hanc traditionem irritam fecerint, janua vite & regni celestis intercludo, janua mortis & inferni aperio, eosque diabolo eternis suppliciis cum Dathan & Abiron cruciandos trado. Huic traditioni testes interfuerunt : Stephanus Wizenburgenfis Abbas, Adelgerus Sunnensheimensis Abbas, Hezelinus Spirensis Ecclesie Prepositus, Burchardus Decanus, Gebehardus Custos, Bäterichus in Ecclesia S. Germani Prepositus, Diemo in Ecclesia S. Trinitatis Prepositus, Udalricus, Burchardus, Udalrichus, Eberhardus, Volcenandus, Arnoldus, Drageboto, Wolfgangus, ceterique Spirensis Ecclesie Canonici. Heinricus Prefectus urbis, Adilbertus, Hartmannus, aliique ingenui viri, Woppo, Adilolt, Cuno, Sigefrit, Adilbreht, Lemfrit & preterea alii multi de familia Ecclesie. Facta est hec delegatio anno Domini incarnationis M. CIV, indictione duodecima, anno vero Episcopatus Domini Johannis XV. Data Lintburc, nonis Octobris, in memoriam ejusdem Domini Johannis (b) feliciter, Amen.

(a) Exhibent Gudenus, *Sylloge diplomatum*, pag. 455; Deuren, *Acten-maeßige Geschichte Schwartzach contra Baden*, pag. 20; atque Schoepflinus, *Alsatiae diplomat. tom. 1, pag. 183*: sed omnes corruptè. Correctior est illa editio, quam suppeditat pag. 14 cum diplomate Henriciano sequenti ipsum actorum Schwartzacenfis Abbatiae memoriale Bruchsalae an. 1780 editum sub rubro: *Beylagen zur Bewahrung der Reichsunmittelbarkeit und Landesherrlichkeit der Abtey Schwartzach*.

(b) Qui obiit eodem anno 1104 die 26 sequenti dicti mensis Octobris.

TIT. 542.

Anno 1104 13 Octobris.

DIPLOMA Henrici IV Imperatoris, quo res Abbatiae Schwartzacenfis in spiritualibus & temporalibus collapsas restaurat.

Ex libro Salico B Abbatiae Schwartzacenfis, pag. 17 (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Heinricus tertius divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Quia honorem & dignitatem nostram, si Deo sanctisque ejus debitam venerationem impendimus, & in presenti & in futuro stabiliri & ampliari certum tenemus: Deo nos sanctisque ejus tota cordis humilitate prosternimus, Christianam religionem & divinum

fervitium ubique corroborare & dilatare omnibus modis laborantes Quid igitur, hujusmodi salutifero amore succensi, de Abbacia Svartza, que a parentibus nostris avo videlicet Cunrado, ejusque filio patre nostro Heinricho, Romanorum Imperatoribus Augustis Spirensi Ecclesie data est (b), egerimus, notitie cunctorum omniumque Christi fidelium per presentem cartam transfundimus. Videntes itaque in eadem Abbacia, ubi temporibus parentum nostrorum Christiana religio egregie floruit, nostris temporibus divinum servitium miserabiliter aruisse; tum, quia bona, unde fratres Deo ibidem servientes sustentari deberent, a Spirensibus Episcopis in beneficium militibus data sunt; tum, quia plura ejusdem Ecclesie predia ob malignitatem temporum amissa sunt; tum quia immoderata servicii exactio in Abbates ab ipsis Spirensibus Episcopis fiebat; graviter ingemuimus, quoniam tanta illius loci reverentia ad nichilum redacta est. Et quia ejusdem Ecclesie Abbatibus servitium unius septimane, quod prius inde Spirenses Episcopi singulis annis exegerunt, in omne futurum tempus remisimus, idque fratrum Deo ibidem servientium necessitatibus donavimus; predictum quoque Episcopum Johannem idem facere, & id suo privilegio & banno confirmare rogavimus. Quod facile impetravimus, quoniam & ipse in divina religione augenda & corroboranda multum fervens fuit. Ut autem ista remissio & donatio a nullo deinceps Spirense Episcopo, vel ab alia qualibet potente persona immutari queat, sed in omnes in posterum generationes stabilis & inconvulsa permaneat, presentem cartam in testimonium scribi, eamque nostri sigilli impressione insigniri precepimus, eamque propria manu corroboravimus. Si quis hujus precepti transgressor erit, ut sepius contingit, ad cameram nostram centum libras auri persolvat. Signum Domni Heinrichi tertii Romanorum Imperatoris Augusti invictissimi. Erlungus Cancellarius vice Ruthardi Archicancellarii recognovit. Data III idus Octobris, anno ab incarnatione Domini M. CIIII, indictione duodecima, regnante Heinricho tertio Romanorum Imperatore Augusto anno LI, imperante autem XXI. Acta Spire in Christi nomine, ad salutiferam memoriam Heinrichi tertii Romanorum Imperatoris Augusti feliciter; Amen.

(a) Edidit quoque Gudenus, *Sylloge diplomatum*, pag. 453, sed non sine mendis.

(b) Consulantur in praecedenti hujus historiae volumine ipsa Conradi II & Heinrichi III annorum 1032 & 1048 diplomata, *iii*, 388 & 404, pag. CCXXXIV & CCXL.

T I T. 543.

Anno 1104.

CHARTA Brunonis Honaugienfis Praepofiti de vino
in infulâ Honaugienfi vendendo.*Ex libro jurium fol. 21 & ex libro statutorum fol. 49, in Tabulario
Collegiatae S. Petri Senioris Argentinenfis (a).*

ANNO ab incarnatione Domini M. CIV, Epifcopo Cunone, advocato Hugone, Bruno Honaugienfis Praepofitus in infulâ de vendendo vino hanc legem dedit, ut a Pafcha ufque ad Nativitatem fancte Marie virginis ejufdem infule cives, quicumque velint, vinum vendant & unam fitulam ejufdem vini de una quaque carrada cellerario dent. Si vero contingat Praepofitum pro neceffitate vel clauftri, vel fratrum vinum velle vendere, vel fi aliquis fratrum vinum vendere velit, quod ipfe tamen non emerit, nullus interim aliud vinum audeat vendere. Hec autem lex data eft prefentibus Bertholdo Decano, Wernhero Cellerario, laicis vero prefentibus Ebbone, Bezelino, Hugone & aliis.

(a) Germanicum hujus chartae extractum exhibet Schilter, in *notis ad Chronicon Koenigshovii*, *Anhang*, pag. 1248 & 1149.

TIT. 544.

Anno 1105 8 Martii & 1 Aprilis.

CHARTA Ermentrudis, filiae Guillelmi II comitis Burgundiae, atque viduae Theodorici I comitis de Montebeligardo, quâ fundat in Alfatiâ Prioratum Frigidi fontis.

Ex autographo Abbatiae Cluniacenfis (a).

IN nomine Domini, Amen. Anno ab incarnatione Domini nostri Jefu Chrifti M. CV, decemnovalis cycli IV, folaris XXII, lunaris XVIII, indictione XIII, epacta III, concurrente VI, Pafchali Papa Apoftolicam fedem vice beati Petri tenente, Heinrico Imperatore regnante, venerabili autem patre Hugone Clu-

niaco prefidente, patre omnipotente admonente, filioque ejus Domino noſtro adminiſtrante, ſancto vero ſpiritu docente, ego Hermentrudis, filia Guilielmi comitis de Burgundia, pro ſalute anime mee atque deterſione delictorum juventutis mee & ablutione ignorantiarum mearum, filiorumque meorum Friderici (b) & Theodorici (c), parentum atque omnium antecellorum & ſucceſſorum meorum, videlicet Ludovici, Sophie uxoris ejus & filiorum ejuſdem Brunonis, Theoderici, Ludovici & Friderici, filiarumque eorum Mathildis, Sophie, Beatricis, filiorum autem Theoderici, atque uxoris ſue Hermentrudis, Ludovici, Willermi, Hugonis, Deo ſanctoquē Petro ejus vicario, Apoſtolorum Principi, Eccleſie Cluniacenſi locoque Mortue aque (d), per manum Domni Hugonis Prioris ejuſdem loci, curtem meam, que vocatur Frigidus fons (e) & parochiam ejus cum allodio eidem curti pertinente, videlicet cum hominibus, coloniis, bonis immobilibus, juſticiis, judiciis temporalibus, aliisque juribus & juſisdictionibus, agris, terris cultis & incultis, pratis, paſcuis, nemoribus, viis & inviis, piſcationibus, aquis aquarumque decurſibus, Eccleſiam de Grona (f), Recouvrantia (g), Normannovillare (h), Boron (i), Vellecort (l), Bourbot (m), de Quercubus (n), Capellam de Pilicors (o) & Logre (p), ſimiliter cum ſuis hominibus, coloniis, bonis, terris, poſſeſſionibus, nemoribus, decimis, molendinis & omnibus aliis juribus & appendiciis ſuis mihi in prædictis locis pertinentibus & aliis circumjacentibus, pro uſu monachorum Deo ſanctoquē Petro inibi ſerviendorum ſub regula beatiſſimi patris Benedicti, juxta inſtitutionem Cluniacenſium & ordinationem Abbatis ejuſdem, bono corde ac libere in perpetuum contrado, præſentique charta confirmo, nihil omnino juris mihi meiſque ſucceſſoribus perpetuis temporibus, de conſenſu predictorum in dicta curte cum allodio adherente, tam in hominibus quam in bonis, omnibusque & ſingulis eorum pertinentiis reſervans, præter advocatiam dicti loci Frigidi fontis, ſed omnia uſui Prioris & Cluniacenſium monachorum inibi inſtituendorum integra, illibata & illeſa ab omni exactione, moleſtatione, aut vexatione ſucceſſorum meorum in evum permaneant. Et ut monachi in dicto loco Frigidi fontis inſtituendi perpetuis temporibus Deo ſanctoquē Petro Apoſtolorum Principi quietius deſervire valeant, volo & de conſenſu voluntateque filiorum meorum Friderici & Theodorici Comitum Montibellicardi, Domini quoque Prioris Hugonis, ordino & irrefragabiliter conſtituo, ut ſi qui monachorum præſati loci Frigidi fontis proclamationem apud quemcunque ſucceſſorum meorum, qui pro tempore tenet caſtrum Montibellicardi, quod fuit comitis Theodorici, fecerint, pro quacunque moleſtia, violentia aut injuria, a quocunque ipsis illata, ipſe ſucceſſor cum omni poſſibilitate pro monachis juſtitiam faciat, ipſos adjuvando, nihil ſibi exinde præterquam eternam remunerationem a Deo ſanctoquē Petro accipiens, ſive expectans. Si quis autem ſucceſſorum meorum contra has meas donationes & ordinationes ullo unquam tempore quidquam contrarium facere præſuſerit aut attentaverit, hunc Deus deleat de libro vite eterne, ſiantque dies ejus

pauci in terra. Omnes vero servantes & manutenentes dictum locum & monachos inibi Deo famulantes, cum habitationibus suis & bonis ejusdem, protegat & conservet Dominus Jesus Christus, & sint mecum participes omnium laborum & orationum horum fratrum Cluniacensium in perpetuum, Amen. Actum est hoc apud Montembelgardis VIII idus Martii, feria quarta, consentientibus & suadentibus Friderico & Theodorico filiis meis, presentibus atque testibus Theobaldo de Rubromonte (q), Ulrico de Lutram (r), Henrico de Schvertz (s), Morando de Grangiis (t), Theodorico de Chyvremonte (u), Gundramno de Magne (x), aliisque multis, quorum nomina longum est enumerare.

Cum autem pridie palmarum (y) apud Frigidum montem comes Fridericus filius meus idem allodium cum suis appendiciis propria manu beato Petro & Cluniacensi Ecclesie ad manus Domini Hugonis Prioris Mortue aque dedisset, presentes fuerunt Henricus de Schvertz cum genero ipsius Gerungo, Godfredus filius avunculi ejusdem comitis, Leonardus de Curtina (z) & alii quam plures.

(a) Chartam hanc, sed multum incorrectam & in majori parte hinc inde mutilam retulit Schoepflinus *Alfat. diplom. tom. 1, pag. 184*, descriptam ex corpore diplomatico, quod collegerat Ursinus, quodque ex museo defuncti Bruckneri tranfuit in publicam civitatis Basiliensis Bibliothecam.

(b) Qui fuit primus comes Phirretenfis. (c) Scilicet comitis Montisbeligardenfis.

(d) Morteau, Monasterium ad Dubim situm, in comitatu Burgundiae, quod hodieum ordini Cluniacensi adhuc est addictum.

(e) Gallicè *Froide-fontaine* & germanicè *Kaltenbrunn*, in superiori Alfatia atque Bisuntina dioecesi, tribus leucis distans à Belfortio & duabus à Delà.

(f) Gronne, germanicè *Welschen-grunn*, tribus leucae quadrantibus à Frigido fonte.

(g) Recouvance, femileucà ab eodem loco. (h) Normenvillard, leucà cum dimidia distans.

(i) Boron, etiam leucà. (l) Vellefcot, quoque leucà. (m) Brebotte, femileucà.

(n) Eschene, germanicè *zu der Eichen*, femileucà.

(o) Le Puis, germanicè *Sood*, propè Normenvillard.

(p) Lougre, propè Dubim situs in comitatu Burgundiae, duabus cum dimidia leucis distans à Montebeligardo.

(q) Rougemont, germanicè *Rothenberg*. (r) Lutran. (s) Schwertz. (t) Granges.

(u) Chevremont, germanicè *Geisenberg*. (x) Magny, germanicè *Menglat*.

(y) Id est, die primà Aprilis. (z) Hodie Courcelle.

fi

TIT. 545.

Anno 1105 10 Aprilis.

CHARTA Burchardi Basiliensis Episcopi, quâ Monasterium S. Albani in suburbio Basiliensi situm Hugoni Abbati Cluniacensi & ejus Abbatiae concedit. . . . *Acta sunt haec apud Basiliam, an. Dom. inc. M. CV, indict. XIII,*

feria secunda Paschalis hebdomadae, luna XXII, regnante Romanorum Imperatore Henrico IV & filio ejus Henrico V, an. autem ordinationis Burchardi Episcopi Basiliensis XXXIII.

Extat in Bibliotheca Cluniacensi, pag. 536, & in primâ five antiquâ editione Galliae Christianae, tom. 2, pag. 354.

TIT. 546.

Anno 1105 21 Julii.

CHARTA Friderici II Ducis Sueviae & Alsatiae, quâ foundationem Monasterii S. Fidis in Selestadt factam à patre suo Friderico Sueviae quoque Duce, Hildegarde aviâ suâ & Ottone Argentinensi Episcopo patruo suo confirmans limites ejus aliaque jura determinat.

Ex veteri saeculi XIII apographo membranaceo, in Tabulario episcopali Argentinensis Palatii (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Ego Fridericus Dux Suevorum (b) notum fieri volo cunctis linea parentele mihi obligatis, tam presentibus quam futuris in perpetuum, quod pater meus Suevorum Dux (c) & frater suus Domnus Otto Argentinensis Episcopus cum matre sua in redemptionem animarum omnium parentum suorum, & specialiter anime fratris sui Conradi ab eo post decessum suum ammoniti per quendam militem suum de Tubelsheim (d), Waltherum nomine (e), omnipotenti Deo, & sancte Fidi gloriose virgini ac martyri, & Domno Begoni Abbati (f), omnibusque Conchenfis Ecclesie fratribus dederunt locum de Slettstat, & omnia quæ in eadem villa possidebant, cum eodem jure, quo ipsi tenuerunt, libera manu, nulloque contradicente, homines inprimis utriusque sexus, liberos & servos, divites & pauperes, & terras cultas & incultas, prata & pascua, & duas partes thelonei & banni in aqua, quæ dicitur Ylla (g), cum quatuor piscatoribus, qui habent feodum a Preposito, quater in ebdomada ad officium Dominorum suorum piscari tenentur; & duas partes nemoris ex alia parte aque, quod dicitur Oestholtz, cum pascuis, quæ Rietum ab incolis vocantur (h), quod forestarii bene custodire debent, ne herbe ejusdem Rieti ab ullo devastentur, ut, cum Prepositus fecare voluerit, quanto indiguerit & quantum voluerit, fecari faciat. Si quis vero Prepositum vel fratres rogaverit, possunt & illi dare, quantum

volunt. Forestarii quippe nulli impendere debent, nisi licentia Dominorum suorum. Attamen & ipsi & villicus sibi facultatem habent secandi, quanto indiguerint, & distribuere mansionariis & servitilibus, non quantum volent, sed quanto videbuntur indigere, de eo, quod remanserit. Debent forestarii Dominum Prepositum & fratres servitiis suis sepius in anno visitare. Silvam vero, quam prediximus, ne ab incolis vel extraneis devastetur, similiter cum multa sedulitate custodire debent, nec possunt in ea cuiquam aliquid dare absque licentia Dominorum suorum preter schmalholtz (*i*), quod est suum jus. Si vero in ea cujusquam vadum (*l*) acceperint, illud Domino suo presentare debent. Cum autem tempus exegerit, retia sua habere debent & in ea venari. Quodsi culpa eorum aliqua silvestris bestia evaserit, pro cervo bovem & pro cerva vaccam, ac pro apro porcum, & sic de ceteris animalibus ejusdem generis Preposito restituere debent, & in nativitate pro ministerio suo salmonem fratribus debent reddere, & dimidium modium frumenti, & quatuor nova vasa sex canatas (*m*) vini Argentinensis mensure continentia, & dolabrum ac securem, & ferraturam pro duodecim equis & unusquisque duos cappones. Preterea apud villam, que Kunesheim (*n*) nuncupatur, dederunt homines utriusque sexus liberos & servos, vineas & terras, prata & pascua, quantum ad ipsos pertinebant, & medietatem banni in eadem villa, tali modo, quod omnes, qui in territorio Regisville (*o*) manerent, pro aqua & lignis minutis, que vulgariter schmalholtz appellantur, in utraque curia, Thag communiter facere (*p*) debent, & medietas illorum Slettstat servire, alteraque Regisville. Cumque placitum generale ibi aderit, villicus de Slettstat interesse debet, ut Domini sui justitiam, suamque super advenas exigit. Quocunque enim jure universi advene villico Abbatisse (*q*), eodem & villico de Slettstat respondere tenentur. Naturales vero proprium Dominum ubique sequuntur. Et silva que est in montanis, a rivo, qui dicitur Kolzbach qui bannum sancte Fidei de Slettstat & comitis de Franquenburc (*r*) dividit, indeque veniens Orbeiz (*s*) & usque ad montem qui dicitur Virst (*t*) ascendit, qui & S. Deodati (*u*) & sancte Fidis, ac Abbatisse de Andela bannum separat, illincque ex alio latere montis descendens usque ad aquam, que Lebra (*x*) vocatur, que bannum sancti Dionysii (*y*) ac sancte Fidis de Slettstat, sancteque Ricardis (*z*) similiter dividit, custodiri ab utrisque forestariis eodem modo, quo & prenominata silva, debet. Excepto quodam loco, qui est inter montes situs in eadem silva, qui ab incolis Groba (*aa*) vocatur, ubi fundata est Ecclesia & exceptis hiis, que ad eandem Ecclesiam pertinent, unde ipsa dotata fuit ab ipso Domino Ottone Argentinensi Episcopo, a rivulo videlicet, qui Lutebach dicitur, usque ad aquam, que Schera (*bb*) nominatur, que bannum de Bylstein (*cc*) & de Slettstat nomine tenus dividit. Quare justitia ejusdem loci & Ecclesia cum decimis ac donum ejusdem Ecclesie & bannum similiter proprie & singulariter ad Claustrum sancte Fidis de Slettstat spectant. Sed quia fratres de longinquis partibus (*dd*) advenerant, nec linguam, nec morem terre

cognoscentes, idcirco pater meus Dux Fridericus & Domnus Otto frater ejus, Argentinensis Episcopus, materque eorum simul instituerunt, quod forestarius, qui a Preposito forestariam haberet, ei fidelitatem cum sacramento faceret, & censum & decimas de omni agricultura quoque anno eidem Preposito redderet, & quidquid recti de justitia seu banno exiret, simili modo faceret. Nec habent potestatem forestarii cuilibet dandi in ea ad faciendos agros vel prata, sine jussione Dominorum suorum; quodsi fecerint, exigatur ab eis cum justitia. Media autem pars vadiorum acceptorum in vineis, vel pratis de Kunesheim, seu nemoribus in curiam de Slettsat ferri debet, alteraque ad curiam Abbatisse. Forestarius, qui pertinet ad curiam sancte Fidis de Slettsat, debet singulis annis pro ministerio suo amam vini, & porcum trium annorum, & porcum duorum, & scutellas sexaginta sex Domino suo Preposito persolvere. Facta autem hac donatione, Domnus Bego Conchenfis Abbas & ejusdem Cenobii venerabilis congregatio a patre meo petierunt, ut quod eis erogaverat manu etiam sue defensionis protegeret, nec ad alienos heredes advocatiam de Slettsat transferret, sed ad quem ejus progeniei Stoufa (ee) ac omnis Ducatus spectaret, ille advocatus de Slettsat existeret, & Prepositum cum suis a malis hominibus protegeret, de hoc eodem a summo Deo intercessione gloriose virginis ac martyris Fidis, anime sue, fratrisque sui beate recordationis Ottonis Argentinensis Episcopi, atque Conradi, matrisque eorum exspectaturus salutem. Ipse vero devote eorum petitioni adquevit (ff): ideoque ego bono exemplo mei patris ammonitus, precibusque fratrum predictorum ductus, officio pietatis eos & sua ulnis charitatis amplectens in tutelam dextere mee adversus omnium impugnationem suscipio, idemque successoribus meis pia vicissitudine agendum mando. Et ut hec illibata permaneant, impressione mei sigilli corroboro. S. Domni Bertrami Prepositi de Slettsat, presentibus Alberto venerabili ejusdem loci scholarum magistro, & capellano Domini Ducis A. similiter nomine, & Hermannom Comite de Frobac, & fratre ejus Alberto nomine, ac Walthero Calba (gg), & Rodegero de Haganoha (hh), & Hutta Sculteto de Slettsat cum filiis suis Gerungo & Manegoldo, & Maengot de Burner (ii) cum fratre suo Cuntuanno. Acta sunt hec & feliciter confirmata anno incarnationis Domini nostri Jehsu Christi M. CV, indictione XIII. Data duodecimo calendas Augusti, luna prima, regnante Henrico quarto Romanorum Imperatore, sub Cuonone Argentinensi Episcopo. S. Burchardi majoris Ecclesie Prepositi, Heroldo Cantore, Wernero Camerario, Mannone Argentinensi Notario. De sancto Thoma, Conone Preposito: de sancto Petro Hezelone Preposito, ceterisque quam plurimis ejusdem ordinis.

(a) De illius apographi formâ & fide authenticâ jam egimus suprâ, tit. 512, notâ (d), p. CLXIII.

(b) Fridericus scilicet cognomento luscus, sive cocles, qui patri anno eodem 1105 in Ducatibus Sueviae & Alsatiae successit.

(c) Hic Fridericus pater *divina favente clementia Suevorum Dux & Francorum & uxor Agnes, cum duobus filiis Friderico scilicet & Conrado*, fundaverunt Abbatiam Lorchensem in dioecesi Augustanâ & Ducatu Wirtenbergico sitam. Charta foundationis data 3 Maji 1102 extat apud Befoldum,

Documenta rediviva Monasteriorum Ducatus Wirtenbergici, pag. 713 atque Petrum, Suevia Ecclesiastica, pag. 536.

(d) Hodiè Diebolsheim.

(e) Enarrat Felix Fabri monachus Ulmenfis, in *Historia Suevorum, lib. 1, cap. 12, apud Schilterum, Thesaurus Antiquit. Teutonicarum, tom. 2, pag. 33*, qualiter Conradus in floridâ juventute defunctus apparuerit post mortem Ottoni Argentinensi Episcopo.

(f) Extat apud Martenne, *Anecd. tom. 1, col. 337 & Ghesquierum, in Actis sanctorum Bollandianis, tom. 3 Octobris, pag. 282*, Bulla Paschalis II Papae, data Laterani IX kalendas Januarii, fine ærâ, anni verò circiter 1105 vel 1106, inscripta dilecto in Christo filio Begoni, Monasterii beatae Fidis Conchenfis Abbati, quâ beatae Fidis cultum in dictâ Abbatia, ubi ejusdem corpus requiescere creditur, confirmat.

(g) Fluvius Ellus, sive Ill.

(h) Illa pascua inter Gemariam, Bergheimium, Selestadium, Musigam, Onenheimium, Elfenheimium, Riethwyhram & Colmariam sita hodiè dicuntur *Gemein-Rieth*, sive *Gemein-March*. Nomen *Riet* plerumquè indicat regionem palustrem.

(i) Scilicet ligna minuta, ut in ipso explicantur chartae contextu. Derivantur à *Schmal*, quod significat tenue vel parvum, apud Scherzium, *Glossarium Teutonicum, tom. 2, pag. 1420*. Inde in versione psalmorum Teodiscâ apud Notherum, *Pf. 79, v. 11*, arbuscula dicuntur *Smalholz* & cedri *Hohpooma*.

(l) Id est, pignus.

(m) Videlicet cantharus, undè vox germanica *Kanne* & gallica *Canette*.

(n) Kiensheim propè Selestadium.

(o) Nomen latinum ipsius vici Kiensheim.

(p) *Thag facere*, sive *Tag machen* est ad iudicium curiae certo die definito venire & se sistere, ut explicat Scherzius, *Glossarium citatum, tom. 2, pag. 1616* : fortè etiam indicat opera quaedam sive servitia exhibenda in curiâ certis diebus. Opera enim quotidiana, quae vulgo *Tagewan* appellantur, memorantur in diplomate Friderici II Imperatoris anno 1217 pro eodem Selestadiensi S. Fidis Monasterio.

(q) Abbatissae scilicet Andlaviensis, quae tunc bona in Kiensheim possidebat.

(r) Castrum Franckenburg, ad vallis Villariensis ostia monti infidens, nomen dedit Praefecturae Franckenburgenfis, quae à longo tempore *Comitum bannus*, romanicè *le Comte-ban* dicitur.

(s) Orbei in valle Villariensi.

(t) *Virst*, sive *First* vocatur summitas montium Vogesi, quâ Alsatia separatur à Lotharingiâ. Hinc Ulricus, inferioris Alsatiae Landgravius, Franckenburgici comitatûs possessor, testatur anno 1316 se à Friderico Duce Lotharingiae habere feoda *incipientia a loco dicto Virst & tendentia per vallem Alberti & vallem Leberach*. Illi montes dicuntur *die Fuirst* in Alsatia Specklini chartâ geographicâ.

(u) Scilicet Capituli S. Deodati.

(x) Rivus Lievre, sive Leberau.

(y) Id est, Monasterii Lebrahenfis, quod pendeat ab Abbatia S. Dionysii.

(z) Videlicet Andlaviensis Abbatiae à S. Richarde Imperatrice fundatae.

(aa) Hodiè vicus Grube, romanicè Fouchy, cujus Ecclesiam, teste Wimpelingo, de *Episc. Argent.* pag. 46, construxerat & dotaverat an. 1095 Ottô Argentinensis Episcopus.

(bb) Rivus Scheer. (cc) Castrum Bilsheim.

(dd) Scilicet ex Normanniâ, ubi sita est Abbatia Conchenfis.

(ee) Id est, domûs de Hohenstauffen quae Ducibus Sueviae & Alsatiae, Suevicisque Caesaribus dedit originem.

(ff) Haec constitutio Friderici I facta fuerat anno incarnationis Domini Jehsu Christi millesimo nonagesimo quinto, indictione tertia.

(gg) Florebat olim in Alsatia familia nobilis dicta *de Kalb*, sive etiam *vitulus*.

(hh) Nondum tunc exisibat civitas Hagenoensis : ast *pagus Hagenowe* jam memoratur an. 1035, tit. 389, pag. CCXXXV.

(ii) Vicus Burner propè Selestadium hodiè destructus.

TIT. 547.

Anno 1105.

CHARTA, quâ Cuono divina favente clementia Argentinenſis Episcopus notum facit, qualiter quidam laici fideles ſui Regenboto, Sigefrit, Ingolt, rogatu alterius fidelis ſui Hartmanni nomine & ordine presbyteri, decem manſos in marchia Harthufen, hodie Harthufen, Eccleſie ſancte Marie Argentinenſi fratribusque ibidem Deo ſervientibus cum utilitate ſubjuncta, & uno mancipio nomine Gebba, & Eccleſia in preſato loco in honorem ſancte Margarethe conſtructa, tradiderunt ea videlicet condicione, ut idem Hartmannus, quoad viveret, quinque ſolidos Argentinenſis monete fratribus preſatis & eorum miniſtris in Anunciatione ſancte Marie annuatim perſolveret : poſt mortem vero ejus, ſucceſſores ejus, quos ipſe eligeret, in aniverſario ipſius tantum darent. Hujus conditionis jus Decano prediſte Eccleſie tradit & ipſius miniſterii tuicioni commendat Cuono Episcopus. . . . Hii ſunt teſtes preſcripte tradicionis, Brun majoris Eccleſie Prepoſitus, Wolverat Decanus, Burchart Cantor, Eberhart Edituus, ceterique eorum confratres ; Anſhelm advocatus, &c. . . . Acta ſunt hec Argentine, an. M. CV, Heinricho Imperatore quarto Auguſto, ind. XIII.

Extat in libro Salico ſummi Capituli Argentinenſis, fol. 72, ex quo deſcriptam chartam integram edidimus in Wurdweiniî novis ſubſidiis diplomaticis, tomo 6, num. 122, pag. 284.

TIT. 548.

Anno 1106 8 Februarii.

BULLA Paſchalis II Papae, quâ Cluniacenſi Abbatiae & ejus Abbati Hugoni, praeter alia Monaſteria, confirmat Monaſterium ſancti Albani a Burchardo Episcopo datum in ſuburbio Baſileae urbis (a), & in eodem Episcopatu Monaſterium de Althelica (b) a Frederico comite (c) per ſupradicti Episcopi ſolicitudinem in manus ejusdem Hugonis Abbatis abdicatum atque conceſſum. Datum apud vilam S. Ypoliti, VI idus Februarii, indict. XIV, inc. Dom. an. M. CVI, Pontificatus autem Domni Paſchalis ſecundi Papae an. VII.

Extat typis edita tum in Bibliothecâ Cluniacenſi, col. 537, tum in bullario ejusdem ordinis, pag. 34.

(a) Charta Burchardi Episcopi anni 1105 extat ſuprà, tit. 545, pag. cxcviii.

(b) Fundatio Monaſterii Altkirchenſis in Alfatiâ, quod dein dictum fuit Prioratus S. Morandi, facta

fuerat anno praecedenti à Friderico comite Phirretenſi & Montisbeligardenſi, filio Theodorici comitis de Montione, de Montebeligardo & de Barro : hic, ut teſtatur Mabillon, *Annales Benedictini*, tomo 5, lib. 70, pag. 476, impatienter ferens Altkirchenſem S. Chriſtophori Eccleſiam à ſimoniaciſ poſſideri, eam, laudantibus Hermentrude matre & Burchardo Baſilienſi Epifcopo, tradidit Hugoni Abbati Cluniacenſi ejuſque Abbatae per manum Hugonis de Diurnach, qui erat Prior Coenobii dicti Mortuae-aquae, ſive Morteau. Extat in tabulario Abbatae Cluniacenſis charta ejuſdem Friderici Comitis data die ſecundâ Julii 1105, quâ locum dictum *Altichircha* concedit Hugoni Abbati Cluniacenſi, de conſenſu matris ſuae Hermentrudis, Burchardi Baſilienſis Epifcopi & aliorum. Charta à nobis deſideratur : ſed, ut nos monuit Domnus Clement ordinis S. Benedicti è congregatione beati Mauri ſodalis, atque auctor pretioſi operis, quod inſcribitur : *l'Art de vérifier les dates*, ſequentem habet aeram adnotatam : *Actum ab incarnatione Dom. noſtri Jeſu Chriſti M. CV, VI nonas Julii, decemnovalis cycli IIII, ſolaris XXII, lunaris XVIII, (Legendum eſt I.) ind. XIII, epacta III, concurrente II, (L. VI.) Paſchali Papa vice beati Petri Apoſtolicam ſedem tenente, Henrico IV regnante, Burchardo Epifcopo Baſileenſem Eccleſiam gubernante.*

(c) Fridericus hic primus fuit comes Phirretenſis ab anno 1125 hoc titulo conſtanter inſignitus, ut ex chartis patebit frequentibus. Caſtrum Phirretenſe jam occurrit medio ſaeculo undecimo, ſcribente Bernardino Buchinger, *Epitome faſtorum Lucellenſium*, cap. 13, pag. 236. Charta quoque Stephani comitis Burgundiae, quâ in gratiam fratris ſui Hugonis Biſuntini Archiepiſcopi quaedam bona eidem impertitur Eccleſiae, data fuit anno 1100 *in ſtrata publica, circa caſtrum Ferretis*. Litteras donationis à nobis quoque deſideratas paucis verbis indicat Dunod *Hiſtoire de l'Egliſe de Beſançon*, pag. 138. Stephanus vero & Hugo erant fratres Ermentrudis comitiſſae, quam matrem dicimus ipſius Friderici dein comitis Phirretenſis. Saepiſſimè in Alſatiâ commorabatur Ermentrudis cum marito Theodorico comite, ut praefertim conſtat ex chartâ dicti Theodorici, quâ cum uxore Hermentrude prioratum Aſmantiae concedit Abbatae S. Michaelis in Lotharingiâ. Inſtrumentum enim, quod edidit Calmetus, *Hiſtoire de Lorraine, preuves, tom. 1, pag. 515 primae edit. & tom. 3, pag. XLVIII ſecundae*, fuit actum publice apud Altkirch an. ab incarn. Domini M. CII. Altkirchio quoque debebant Theodorici parentes Ludovicus comes de Montione & Sophia de Barro uxor, uterque Friderici comitis fundatoris Monafterii Altkirchenſis avus & ava.

TIT. 549.

E X C E R P T A

Vitae S. MORANDI Cluniacenſis in Altkirchio monachi conſcriptae poſt medium ſaeculum duodecimum.

Ex Codice Bibliothecae Caesareae Vindobonensis, num. 268 (a).

BEATUS Morandus (b) ex Galliae partibus (c) nobiliſſimis eſt ortus natalibus (d). Parentes ejus inter potentum catervas primates praeclari, tam in religione chriſtiana, quam rerum temporalium affluentia plenius fuerant locupletati; & quia totius felicitatis ſuae Deum diligebant auctorem, talem juſtitiae ſuae meruerunt habere haeredem. . . . Wormatiae petentes oppidum . . . & ſummum atrium, quod eſt in honorem ſanctae Dei genitricis decenter inibi conſtructum, ibi praefatum puerum ſacris litteris tradiderunt imbuendum. *Ibi*, cum maximis praediorum ac mancipiorum donariis, *Deo a parentibus oblatuſ eſt Morandus, qui ſacris litteris boniſque moribus imbutuſ*

factus sacerdos Dei dignissimus, *Compostellam petiturus, venit in Abbatiam Cluniacensem, cui preerat pater Hugo, cognomento piissimus, genere clarus, sermone facundus, sanctitate praecipuus (e). Peractâ peregrinatione, Cluniacum rediit Morandus, ubi rite consecratur monachus. Dein ab ipso Hugone Abbate missus est in Arverniam, monachos ejusdem ordinis reformaturus. Ast qualiter Dei dilectus superna providentia nobis sit collatus, quibus suis virtutibus vivus & defunctus fuerit redimitus, breviter dicamus.*

Exstitit itaque (f) in territorio (g) Basileensi de castro Pferto (h) Comes nobilissimus, ex profapia Regum Francorum ortus (i), nomine Fridericus. Hic quamdam Ecclesiam Altikilcham nuncupatam (l), in allodio suo, a suis progenitoribus beatissimi Christophori martyris nomini dicatam, plenius exstruxit ac prediorum largitate ampliavit. Erat autem Ecclesia a supradicti Principis genitoribus canonicis saecularibus primitus ordinata (m), sed peccatis exigentibus, illis fecedentibus, pene desolata. Videns autem Comes prudentissimus locum a se diligenter constructum habitatoribus privatum desolari, Cluniacum misit ac Hugoni sanctissimo suisque successoribus regendum atque ad monasticum inibi ordinem instituendum in perpetuum donavit (n). Venerabilis autem pater, tanti Principis voto granteꝝ suscepto, illico ad locum jam dictum paucos primum fratres misit, diutina quidem monastica disciplina probatos, sed idiomatis penitus ignaros. His praefecerat Priorem nomine Constantium religione praecipuum, consilio providum, in fratrum utensiliis prudentissimum. . . . Qui protinus locum collapsum diligentissime reparantes foetum mundissimum spiritalium filiorum Domino pepererunt: sed in hoc solum impediti fuerunt, quia nostrae locutionis (o) modulum non noverunt. Unde Constantio Priori solertissimo visum est potissimum cum Principis litteris precatoriis redire Cluniacum ac super hoc sanctissimi Patris Hugonis expetere auxilium. . . . Quem pater piissimus in Arverniam, ut beatum inde Morandum, quem habebat Alemannicum, reduceret, direxit. Illico Constantius in Arverniam pergit concitus . . . & cum beato viro Cluniacum rediit quantocius. . . . Nec mora, Constantius, sancti Patris cum beato viro confirmatus benedictionibus, Galliarum partes (p) repedavit, ac senem venerandum, vultu angelicum, cygnea albedine respersum, praefati Comitibus obtutibus intulit. . . . Qui cum Constantio ad ceteros fratres ejus adventum ex intimo desiderantes consolandos ad Coenobium direxit. Qui beato viro occurrentes, ceu dignissimum consulem, una cum Constantio Priore revereꝝdo laetanter suscipiunt ac digna reverentia cunctis praeferunt (q). . . . Circa virum vero sanctum (r) saepe dicti Comitibus hujus loci fundatoris tantae extitit pietatis, ut sibi hunc in spiritualem patrem eligeret, ac nil sine ipsius nutu & consilio agere praesumeret. . . .

Igitur beatus Morandus (s), longo jam senio affectus (t), cursum vitae hujus laboriosae gloriosissime complevit, ac corruptili carne exemptus fideos coelos penetravit (u). Ad cujus exequias omnes pene nostrae Dioecesis, utriusque

sexus & gradus religiosi venerunt; ac summa reverentia una cum fratribus beati viri efferentes corpus cum divinis laudibus in tumba gypsea, imagine ipsius decenter expressa, in media basilica digno honore concluderunt. . . . Unde & univerforum fidelium beatum Morandum eo diligentium excolit votivitas quo magis hunc miraculis crebris glorificavit superna pietas. . . . Transacto longi temporis spatio (x), in nostro viculo oritur incendium, ex cuius immanitate totius Coenobii concrematur aedificium, ac ex collifura trabium sancti viri conteritur epitaphium. Sed cum jam ejusdem Ecclesiae fabrica adjumento fidelium admodum fuisset restaurata, fratres beati viri reverendi ossa ab humo potius relevare statuunt, moxque receptaculum dignissimum sculperere satagunt, ac desuper cyborium opere polymito fortissime coementatum, ne ut prius aliqua lesura conteratur, condunt. . . . Nec distulit (y) superna pietas divinis miraculis sancti viri, ut prius, glorificare reliquias. . . . Sed ne tanta esset vana pia veneralitas, Praelatorum ac confratrum hoc decrevit caritas, ut tam magna ac praeclara sancti viri merita confirmaret ac sacraet fedes Apostolica. Mox multorum assertorum veri testimonium ante sedem Basileensem illique parentium praesentatur, comprobatur sancti viri meritum: hinc legatus per Praefulis chirographum Romam tendit & offendit vultum Apostolicum, moxque datur, quod optatur peragit negotium, sicque redit atque dedit signum Apostolicum, ut prodatur ac colatur sancti viri meritum: nec celatur, sed profatur tale privilegium, ex quo sanctus sit colendus phalangibus fidelium (z).

(a) Codex ille elegantiori caractere exaratus continet vitam S. Morandi. In fronte cernuntur depicti S. Hugo Abbas Cluniacensis & ipse S. Morandus. Ambo habitu Benedictino induti gestant sinistram manu pedum abbatiale, quod huic ex ignorantia pictoris est appositum. In inferiori loco sequentia leguntur aureis litteris inscripta: » An. Dom. M.CCCCLXXXII, divo Friderico III Romanorum Imperatori semper Augusto, feliciter imperanti, Paulus de Stockerau Theologiae Doctor, hoc opus dono » dedit. » Memoratam vitam, quam ex codice Mss. Paderbornensi edidit Conradus Janningus, *Acta sanctorum Junii*, tom. 1, pag. 349-352, conscripsit monachus quidam germanus, in ipso, ut videtur, commorans Monasterio Altkirchen. Vixit autem illius auctor quinquaginta vel sexaginta post S. Morandi obitum annis, cum in eâ cap. 2, §. 12, pag. 351 ab ipso sancto vivente curatus dicatur *Utricus de Karolspach*, id est, de Karpach, qui, ut ipse fratribus qui adhuc supersunt retulit, *quartana febre gravissime laborabat*. Eandem vitam legere quoque est tum in Bibliotheca Cluniacensi, col. 501 & seq. sed ex lectionario breviori atque antiquioribus actis contracto, tum in Lambecio, *Commentarii Bibliothecae caesareae Vindobonensis*, tom. 2, pag. 288 & seq. sed ex codice Ambrosiano minus correcto.

(b) Apud Janningum, cap. 1, §. 3, pag. 349.

(c) Loquitur hic auctor juxta mentem ac divisionem Romanorum, quibus Gallia fuit quidquid Rheno clauditur. Morandum enim in confinio Wormatiae natum alibi expressè nominat *Alemannicum*. Et in ipsâ contractiori vitâ, quam refert Bibliotheca Cluniacensis, dicitur *ex Germaniae partibus ortus*.

(d) *Beatissimus Morandus, ex illustri prosapia ortus*, laudatur in litteris Oddonis Cluniacensis Abbatis an. 1437.

(e) S. Hugo, sextus Cluniacensis Abbas, S. Odilonis anno 1049 successor, obiit 29 Aprilis 1109.

(f) Apud Janningum, cap. 1, §. 7, pag. 350. (g) Id est, dioecesi.

(h) Hodie Pfirt, five Ferrière. Lambecius pro *Pferto* perperam legit *ferreo*.

(i) Dicitur *Princeps nobilissimus, ex illustri Francorum Regum prosapia ortus*, in illâ S. Morandi vitâ, quae extat in Bibliotheca Cluniacensi, pag. 503.

(l) Id est vetus Ecclesia, ex qua originem suam ducit oppidum dictum Altkirch.

(m) Illa Ecclesia canonicis dicitur tradita ab ipso Friderici patruo, dicto quoque Friderico, Comite de Montione & Marchione de Suzâ, paucis annis post ejus reditum ex itinere Romano quo S. Leonem IX Papam confanguineum suum anno 1051 fuerat comitatus.

(n) Anno scilicet 1105, ut constat ex notis tituli praecedentis. Fridericum comitem Cluniacenses potissimum advocantem moverunt tunc exemplum Burchardi Basiliensis Episcopi, tunc regularis sanctaeque vitae disciplina, quâ tunc florebat eorum Abbatia, regente S. Hugone, sub quo *augebatur de die in diem Cluniacensis religio Coenobii, & erat odor nominis illius, sicut odor agri pleni cui benedixit Dominus.* Verba sunt Hildeberti Cenomanensis Episcopi in *Vitâ S. Hugonis, cap. 2, apud Papebrochium, in Actis sanctorum, tom. 3 Aprilis, pag. 636.* Dictum S. Hugonem, ut ibidem, *cap. 4, pag. 641, testatur Hildebertus, Ludovicus comes & Sophia uxor sua, praedicandae scilicet vir & mulier devotionis apud Aldechiarcum, id est Altkirch, hospitio suscepant.* Idem scribit Gilo Cluniacensis monachus in primâ dicti Hugonis vitâ, quam citat Mabillon, *Annales Benedictini, tom. 5, lib. 70, num. 97, pag. 476.* Giloni adstipulatur alter agiographus nominatus quoque Hugo, monachus Cluniacensis, cujus vita extat in Bibliothecâ Cluniacensi & in ultimâ Surii editione. Locus Altkirch ab eodem dicitur *Antiqua-chirica, locus non procul a Basilea situs.* Ille verò Ludovicus comes erat avus Friderici nostri comitis Phirretensis.

(o) Id est, idiomatis germanici. (p) Scilicet Alsatiâ.

(q) Haec acta sunt anno circiter 1107 vel 1108, saltem antè 1109 quo defunctus est Hugo. An S. Morandus Prioris titulum obtinuerit, cedente Constantio, non satis clarè indicat ipsius vitae auctor. Scribit autem illius abbreviator in Bibliothecâ Cluniacensi *pag. 503 editus: » Morandus a cunctis » dignâ reverentiâ susceptus ac omnium consensu eidem loco est Praelatus. »*

(r) Apud Janningum, *cap. 2, §. 11, pag. 351.* (s) Apud eundem, *§. 14, pag. cit.*

(t) Imò saepissimè aegrotans, cum in suâ vitâ *cap. 1, §. 9 & 10, pag. 350 & 351, dicatur nunc ob infirmitatis molestiam a collegio fratrum segregatus nunc sedens in caminata ob infirmitatis suae incommodum sibi deputata.* Caminata indicat cubiculum camino, sive hypocausto instructum.

(u) Die scilicet tertiâ Junii, quo colitur S. Morandus. Annus verò emortalis dubius est: videtur tamen esse non multum anno 1115 superior vel inferior.

(x) Apud Janningum, *cap. 2, §. 17, pag. 352.* (y) Apud eundem, *§. 18, pag. cit.*

(z) Haec canonisatio peracta fuit medio, vel ad finem vergente saeculo duodecimo, cum constet ex his S. Morandi gestis unius tantum hominis vitae spatium intercessisse inter beati viri obitum & inter ipsam gestorum conscriptionem. Quo autem anno, quo Episcopo Basileensi, quo Pontifice Romano haec canonisatio fuerit curata, non exprimit vita, nec aliundè licet divinare.

TIT. 550.

Anno 1106 12 Martii.

BULLA Paschalis II Papae, quâ Monasterii S. Fidis in Selestadt bona & privilegia confirmat.

Ex veteri apographo membranaceo saeculi XIII ineuntis, in tabulario episcopali Palatii Argentinenfis.

PASCHALIS Episcopus, servus servorum Dei, dilectis filiis Bertramno Priori Celle sancte Fidis, que in Alsacia sita est, in villa Slettstat & suis fratribus, salutem & Apostolicam benedictionem. Religiosis desideriis dignum est facilem prebere consensum, ut fidelis devotio celerem fortiatu effectum. Nos igitur juxta petitionem vestram, egregii Ducis Friderici & fratrum ejus reli-

giofum desiderium adtendentes, eorum devotioni effectum impendimus. Oblationem enim, quam, Domino inspirante, beate martyri Fidi & ejus Conchenfi Monasterio obtulerunt, ratam semper & inconvulsam manere fancimus. Ipsa ergo cella de Slettstat villa, que sancti Sepulchri vocabulo insignis est, ubi etiam beate martyris Fidis memoria celebriter habetur, sub jure semper & dispositione Conchenfis Cenobii conservetur; sicuti a supradicto bone memorie Duce Friderico & ejus fratribus est cum certorum linitum designatione, tanquam possessionum, sive possessorum collatione concedita (a). Sane advocatus eidem celle, ut a fundatoribus institutum est, non alius preponatur, nisi quem Conchenfis Abbas liberi arbitrii dispositione ac fratrum provisione prefecerit. Porro ejusdem loci Ecclesia cum atrio suo ab omni hostium incurfione fit libera & ab Episcoporum, seu episcopalium ministrorum oppressione aliena. Sepulturam quoque ejus omnino liberam esse decernimus, ut eorum, qui illic sepeliri deliberaverint, devotioni & extreme voluntati, nisi forte excommunicati sint, nullus obsistat. Preterea quecunque predia, quecunque bona per supradictum Principem, vel ejus fratres, aut alios fideles de suo jure jam oblata vel concessa sunt, aut in futurum, Domino largiente, offerri, concedere contigerit, quieta semper & libera perseverent, ita ab omni secularium dominorum jugo immunita, sicut in eorundem Principum vita permansisse noscuntur. Decernimus ergo, ut nulli hominum &c (b). Datum Viterbii, per manum Johannis sancte Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, IV idus Martii, indictione XIV, anno incarnationis Domini M. CVI, Pontificatus autem Domini Paschalis secundi Pape VII.

(a) Consulatur supra tit. 546 & pag. cxcix, charta ipsius Friderici Ducis anno 1105.

(b) Reliquum Bullae integrae contextum exhibuimus in Reverendissimi Wurdweinii novis subsidiis diplomaticis, tomo VII, num. 31, pag. 5.

TIT. 551.

Anno 1106 17 Octobris.

DIPLOMA Henrici V Regis Romanorum, quo rogatu & consilio Eberhardi Eystetensis Episcopi, Alberti dilecti cancellarii, Bertholdi Ducis (a), Beringarii comitis, Godefridi comitis (b), aliorumque multorum fidelium, & ob humilem petitionem Wiberti monachi, Monasterio in honorem beatissimorum Apostolorum Philippi & Jacobi, sanctaeque Walburgis ab eodem constructo, in sylva Heilige-forst (c), in Episcopatu Strasburgenfi, in proprietatem concedit terram abundanter ad tria aratra, duo inter aquas Biberenbach (d) & Eberbach (e), & unum circa Monasterium; donans etiam ibidem Domino servientibus usum ejusdem sylvae tam ad aedificandum, quam ad calefaciendum ad eorum libitum, & usum

aquarum ad piscandum & ad suum commodum faciendum, & pascua eorum animalibus per totam sylvam; eundem quoque locum & omnia bona mobilia & immobilia ad illum pertinentia sub tutelam defensionis suae suscipiens. Data XVI kal. Novembris, indict. XIII, an. Dom. inc. M. CVI, regnante Henrico quinto Rege Romanorum anno I, ordinationis ejus VIII. Actum est Spirae (f).

Autographum extat in tabulario Episcopi Spirensis, quod est Bruchfallae. Illud edidit, sed cum quibusdam noëvis, Schoepflinus, *Alsatiae diplomaticae, tom. 1, pag. 187*: ficerius verò retulimus nosmetipsi in novis subsidiis diplomaticis à Reverendissimo Würdtweinio, Helio-polenfi Episcopo, collectis, & in eorundem tomo septimo Heidelbergae an. 1786 edito, num. 4, pag. 7.

(a) Scilicet Ducis Zaringiae. (b) Qui erat comes Nordgoviae, sive Alsatiae inferioris.

(c) Id est, sylva sacra hodiè dicta Haguenensis.

(d) Hodiè rivus Bibersbach, quadrante distans à sanctâ Walburge.

(e) Rivus Eberbach, qui nomen dedit vico cognomini, ipsum alluit antiquum San-Walburgianum Monasterium.

(f) Eodem anno 1106, ut testatur auctor vitae Imperatoris Henrici, *apud Urstisum, Scriptorer. Germanic. tom. 1, pag. 389*, in Alsatiam & ad Rufacum venit Henricus V. *Villa Rufach*, scribente eodem auctore, tunc praevalebat *multitudine & armis*.

TIT. 552.

Anno 1107 2 Martii.

DIPLOMA Henrici V Regis Germaniae pro Trevirensi S. Maximini Abbatia. Datum Moguntiae ob interventum Dom. Kuononis Strasburgensis, Ruodolfi Basiliensis venerabilium Episcoporum &c. VI non. Martii, ind. XV, anno Dom. incarn. M. CVII.

Extat apud Hontheim, *Historia Trevirensis diplomatica, tomo 1, num. 314, pag. 485*.

TIT. 553.

Anno 1108 28 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Regis Germaniae, quo Abbatiae S. Georgii in Nigrâ sylvâ jura & privilegia confirmat. *Huic Monasterio, verba sunt diplomatis, Folmarus Metensis urbis Praefectus & filius ejus Folmarus subaddiderunt, delegaverunt & in perpetuam proprietatem dederunt quicquid in villis Lukesheim (a) & Alba (b) habuerunt. . . . Hec traditio facta est super reliquias S. Georgii, primo apud Argentinam (c), deinde in ipsa villa Lukesheim, in praesentia multo-*

rum idoneorum testium, ea conditione, ut apud eandem villam Lukesheim monasteriolum fieret, in quo aliquot, ut septem monachi, provisi a Monasterio S. Georgii futuri servituriq̃ forent. . . . Sequenti vero anno tradiderunt super reliquias easdem tres sedes sartaginum (d) in villa Marsala (e) in presentia multorum. . . Datum V cal. Februarii, ind. prima, an. Dom. inc. M. CVIII, regnante Heinricho V Romanorum Rege, anno III, ordinationis sue an. X. Actum est Moguntie (f).

Ex chartulario Abbatiae S. Georgii retulit Martinus Gerbertus, Abbas-Princeps S. Blasii, *Codex diplom. hist. Nigrae sylvae, num. 29, pag. 41.*

(a) Lixheim in Lotharingia. (b) Hodie Saralbe, quoque in Lotharingia.

(c) Strasburg. (d) Gallicè *trois poëles de sel.* (e) Marsal.

(f) *Cuno Argentoratenfis Episcopus, Fridericus Dux Sueviae, Emico comes, Egeno comes, testes leguntur diplomatis Henrici V quod fuit datum Spirae 19 Martii 1108, quodque citat Guillelmus de Episcopis Argentinenfis, pag. 217.*

TIT. 554.

Anno 1109 21 Septembris.

C H A R T A Cunonis Argentinensis Episcopi, quā Monasterii sancti Leonardi foundationem confirmans eidem privilegia largitur.

Ex autographo Archivi Hanovio-Lichtembergensis, in tabulario Buxovillano (a).

CUNO Episcopus, fervorum Dei infimus, dilectis fratribus semper Deo famulantibus in loco juxta Berla (b), in honore sancti Leonardi constructo, benedictionem & vitam. Divinae dispensationis gratia suave jugum Domini suscepimus, & ad hoc onus leve gerimus, ut pia religione pollentibus benevola benignitate faveamus & pro justitia laborantibus pio affectu succurrere debeamus, maxime pro locorum stabilitate sanctorum justa desiderantibus honoremque Ecclesiae augmentantibus, cui Deo auctore praesidemus, quantum ex divino adjutorio valemus, visum nobis est congruum impertiri suffragium. Proinde pie petitioni & desiderio annuentes dilectorum nostrorum videlicet Burkardi, Hugonis, Bertholdi, ceterorumque, qui Ecclesiam in praedicto loco constructam, cum omnibus quae habet, vel in futurum habebit, beatae Dei genitrici Mariae, & sanctae Argentinensi Ecclesiae devotissime contulerunt, eandem Ecclesiam, quae velut inculta domus erat, cultui divino man-

cipari & ab Hezilone Havelbergenfi Epifcopo conceffimus confecrari. Hanc quidam in die confecrationis & poſtea, Deo inſpirante, donationibus prediorum fuorum ditavere, quorum nomina infra ſcripta ſunt. Hoc quoque prefatae Eccleſiae conceſſimus ac firmavimus privilegium, ſtatuentes epifcopali cenſura, ſub divini judicii obteſtatione, nullum Imperatorem, nullum Regem, nullum Archiepiſcopum, nullum Epifcopum, nullum Ducem, nullum Comitem, nullum Vicecomitem, nullum Advocatum, nullum Subadvocatum, nullum quemcunque ſeculari dignitate praeditum, vel eccleſiaſtico honore ſublimatum, vel quemcunque alium audere de hiis, quae eidem loco a quibuſcunque fidelibus donata ſunt, vel in perpetuum collata fuerint, minuere, vel auferre, vel ſuis uſibus applicare. Praeterea ipſius cellulae ambitum, quem ex agreſti ſilva in uſum vinearum, vel agrorum ſuo labore excoluerunt vel exculturi ſunt, liberum & abſolutum ab omni ſolutione decimarum facimus, ſicut a beato Gregorio, ceteriſque ſanctae Romanae Eccleſiae pontificibus ſtatutum habemus: quia valde indignum eſt, ut Dei ſacerdotes & pauperes Chriſti alicui preſpiterorum de ſuo labore decimam dare cogantur, maxime cum ipſi horum non indigeant, propter quae decimae in uſum preſbiterorum contractae ſunt. Hoc etiam preſenti decreto ſubjungimus, ut ſaepe dicta Eccleſia & monachi ipſius ab omni ſecularis ſervitii ſint infeſtatione ſecuri, omnique gravamine mundanae oppreſſionis remoti in ſanctae religionis obſervatione ſeduli atque quieti. Nulli alii, niſi Argentinenſi Eccleſiae, cujus juris eſt, aliqua occaſione teneantur ſubjecti, penſionem tantum unius aurei nummi in Aſſumptione ſanctae Marie virginis fratrum ſervitio pro memoria praedicti Burkardi annuatim perſolvant. Nullus eidem loco ab Argentinenſis ſedis Epifcopo in Abbatis officio praeferatur, poſt Dominum Megingoldum ejusdem loci primum Abbatem, niſi qui fratrum videlicet ejusdem loci monachorum, qui melioris ſunt conſilii, electione poſcatur. Quicumque hanc conſtitutionem & confirmationem infregerit, vel huic contrarius extiterit, reum ſe divino judicio de perpetrata iniquitate cognoſcat & niſi ea, quae ab illo male acta ſunt, emendaverit & condigna paenitentia illicite acta deſleverit, a ſacraſſimo corpore & ſanguine Domini noſtri alienus fiat, atque in eterno examine diſtrictae ultioni ſubjaceat. Acta ſunt haec anno Dominicae incarnationis M. CIX, indictione ſecunda, regnante Heinrico Rege quinto, XI kal. Octobris. Privilegii hujus traditioni fuerunt teſtes aſſignati Canonici majoris Eccleſiae Chorepiſcopi, ſcilicet Bruno Praepoſitus, Burkhardus, Eberhardus, Wolveradus, Rudegerus. Layci Sigebertus comes (c), Anſelmus advocatus, Diebaldus Vicedominus, Hetzel, Hugo, Bertholdus, Conradus, Warnerus, Heinricus, Manno, Ezelo, Sigefridus, Erbo, Hugo, Hupertus & turba civitatis multa (d).

Hec ſunt nomina fidelium, qui pro ſalute animarum ſuarum ſancto Leonhardo & ſuſtentacioni fratrum oblationes vel predia dederunt. Rudeger prepoſitus, Burkardus, Hugo, Chuonradus, Bertholdus, Adalbreht, Anſelm & uxor ejus Hadewich, Billunc, Reginhard, Meginchint, Naho, Hebo, Wezil,

Empo, Gerbirn devota & Waltchun. Anno inc. Dom. M. CIX, indictione II, regnante Heinrico Rege, IIII kal. Marcii. Eribo & uxor ejus Judenta de Bifchoffesheim (e) agros adjacentes curti nostrae, accepta pecunia, nobis libere & absolute vendiderunt, venditosque nostre utilitati & sancto Leonhardo tradiderunt, atque transfuderunt, quos statim absque omni refragatione usui nostro proprietatis jure usurpavimus, perpetuoque tenendos stabiliter possidemus. Huic donacioni affuerunt testes subscripti Megingoh hujus loci Abbas, ejusque frater Bertholdus cum aliis, Udalrich prespiter sancti Leonhardi, Hugo, Chuonradus, Berthold, Heimeho, Udalrich, Billunc & alii quam plures.

(a) Communicavit nobis clarissimus Dom. Bornagius Serenissimo Principi Hassio-Darmstadiensi à Consiliis & Archivis. Chartam eandem ex apographo Collegiatae S. Leonardi jam edidit Schoepflinus, *Alfat. diplom. tom. 1, pag. 187*, sed multum incorrectam & in quâdam ejus parte etiam mutilam.

(b) Hodie Bersch, in cujus parochiae districtu sita est Collegiata sancti Leonardi Ecclesia.

(c) Comes scilicet Werdenfis.

(d) Quae sequuntur non extant in autographo Buxovillano: sed descripta leguntur cum ipso Cunonis Episcopi instrumento in veteri chartulario Capituli San-Leonardini, *fol. 258*.

(e) Bifchofsheim propè Bersch.

TIT. 555.

Circà annum 1110.

CHARTA anglica Rotberti filii Galterii & uxoris suae Sibillae de Cayneto, quâ prioratum de Horsam in dioecesi Norwicensi situm & à se fundatum concedunt Conchenfi S. Fidis in Galliâ Abbatiae (a).

Ex autographo tabularii episcopalis Argentinenfis, Tabernis Alfaticis (b).

IN nomine Domini nostri Jehsu Christi, Amen. Notum volumus fieri omnibus fidelibus Christi tam presentibus, quam futuris, quia ego Rotbertus Galterii filius (c) & uxor mea nomine Sibilla (d) edificavimus Ecclesiam de Horsam in propria terra, in honore Dei & sancte Fidis virginis & martiris, & pro remedio & salvacione animarum nostrarum & filiorum nostrorum & omnium fidelium vivencium, sive defunctorum. Concedimus eandem Ecclesiam Deo & monachis de Conchis de Ecclesia sancte Fidis virginis & martiris (e); & dicte a nobis edificate Ecclesie concedimus Ecclesiam de Horsforda, cum omnibus que ad eam pertinent, & Ecclesiam de Mor cum omnibus ad eam pertinentibus, ad faciendum anniverfariū Sibille uxoris mee. Concedimus etiam huic jam

dicte Ecclesie in eadem villa de Horsam terram sexaginta & eo amplius agros & nemus de Haldenefage, tantum quod ego habui, & molendinum Horsford, & totam decimam hujus manerii, & decimam de Alretuna, & de Subituna, & de Wolverdestuna, & de Columbo, & de Helmingana, & de Flumewerze, & de Woldetuna, & de Semera, & de Tihebron, & de Refham, & de Forthle, & de Craneforde, & de Benges, & Framingana, & Luddaam, & de Dalingeho, & de Lantuna, & Saxlingeam, & Sudburna, & de Adelintuna, & de Mor, & de Filibbi, & Stocas, & Horeaam, & de Hoa & in uno quoque manerio unum agrum terre ad congregandam decimam & concedo de omnibus procuracionibus meis, quas fecero in Anglia, semper decimas huic Ecclesie, & concedo terram Edrich eidem Ecclesie & terram, que fuit Orsforth Sadelcoc, & terram Herberti presbiteri, & Olvardi, & Goivaldi, & Achemandi, & Potequini, & Radulfi, & terram Aramberti militis, cum omni servicio earum, & servitium terre de Stocatuna libere & quiete dono Deo & sancte Fidi de Conchis.

Notum sit etiam, quod eadem Sibilla uxor mea cum filiis suis, me laudante & volente, concessit huic jam dicte Ecclesie terram suam de Roddaam, quam pater suus dedit ei in matrimonio, ita liberam & quietam, sicut pater suus dederat illi & illam adquisivit per manum Regis & Comitis (f). Ad ultimum noverint omnes Franci & Anglie viri tam presentes, quam futuri, quod ego Rotbertus, filius Galterii, Sibilla uxore mea & Rotgerio & ceteris filiis meis volentibus & in hoc bono cooperantibus, predictam Ecclesiam de Horsam cum omnibus ad eam pertinentibus, & hec supradicta omnia Deo & beate Fidi Conchenfi & monachis ejus concessimus, ut adeo, ipsa beata virgine intercedente, peccatorum nostrorum nobis detur venia & illa, que promisit fidelibus suis, que nec oculus vidit, nec auris audivit, assequamur gaudia. Hoc ergo donum & hec carta facta sunt permissione & adfirmatione domni Anglorum Regis Heenrici & ordinatione & consensu Herberti Episcopi (g). Si quis autem vel generis, vel successionis mee, vel alius aliquis huic donacioni voluerit obesse, noverit se Deo & sanctis ejus & Anglorum Regi contraire, nec Christianum, sed antichristianum esse (h).

(a) Chartam hanc, quae historiam Angliae & Nortmanniae multum illustrat, exhibet, sed mutilam & incorrectam Monasticon Anglicanum Londini an. 1655 à Johanne Marsham editum, *tomo 1, p. 415*, ex quo descriptit P. Quesquieres in *Actis sanctorum, tom. 3 Octobris, pag. 283*. Est sine aëra chronologica : ponenda verò est inter annum 1100 quo in Angliâ regnare coepit Henricus I & annum 1119 quo obiit Herbertus Norwicensis Episcopus ad calcem instrumenti nominatus.

(b) Illud est verum autographum chartae foundationis Prioratûs de Horsham, ordinis S. Benedicti, fuit olim in provinciâ Northfolciensi & dioecesi Norwicensi. Quomodo autem hujus instrumenti ipsum authenticum ex scriniis Angliae transierit in Tabernense Episcopatûs Argentinenfis tabularium nos latet omnino; latetque clarissimum ac praedilectum Dominum Art eidem tabulario sapienter Praefectum, qui illud paucis abhinc annis detexit. Fortè servatum fuit inter Schedas Petri de Creagh, Archiepiscopi Dubliniensis, qui Alsatiam cum aliis fugitivis Angliae & Hiberniae sacerdotibus petiit. Ille enim Jacobum II Regem in Galliam an. 1689 secutus quinquennio post Argentoratum adiit, ubi suffraganeas Eminentissimi Cardinalis Armandi Gastonis de Rohan in Pontificalibus vices egit ab anno 1694 ad 1705, quo in eadem obiit Civitate. In aulâ ejusdem Cardinalis Tabernensi tunc debebant Hiberni quatuor Antonius de Creagh, Edmundus Evrard, Astur Augustinus Blener de Hasset atque Joannes de Ocahan. Tres primi Prebendis in summo Choro Ecclesiae Argentinenfis fuerunt ditati.

Quartus corpori equestri Alfatiae inferioris adscriptus familiae cognomini in dictâ Provinciâ dedit originem.

(c) Dicitur *Robert Fitz Walter* in regio Henrici I diplomate linguâ anglicanâ exarato, quod ex veteri membranâ refert Monasticon anglicanum, pag. 414, & quo dictus Angliae Rex confirmat institutionem Ecclesiae de Horsham, quae in eodem à fundatoribus dicitur subjecta *the Abbey of Councles in Fraunce, where saint Faint virgin lieth.*

(d) De eâ haec tradit antiqua pergamena genealogia Monastico anglicano pag. 415 & 867 inserta: „ Domina Sibilla, foror Johannis de Cayneto, filia Radulfi de Cayneto, qui venit ad conquestum „ Angliae, maritata fuit Domino Roberto filio Walteri, fundatoris domus sanctae Fidis de Horsham, „ qui genuit ex ea filium nomine Rogerum, & Joannem vicecomitem & Willielmum de Cayneto. „ Genealogia dein Roberti per posteros ad tempora usquè Eduardi IV, qui an. 1483 obiit, continuatur.

(e) *Ecclesias de Horfan & de Hosforda* Odoni Abbati S. Fidis in Conchâ an. 1153 confirmavit Eugenius III Papa, apud Mabillon, *Annales Benedictini*, tom. 6, appendix, pag. 724. Prioratus autem de Horfan Conchenfi in Galliâ Abbatiae subjectus remansit ad annum usquè 1414 quo à Leicesterensi Parlamento fuit suppressus. Cum verò, abolitis in Angliâ Monasteriis, Henricus VIII Rex eorum bona fisco suo attribueret, annuus valor Horshamensis Prioratûs aestimatus fuit ad 162 libras, 16 solidos & undecim denarios, testante anni 1535 taxâ, quam allegat Monasticon Anglicanum, pag. 1036 & 1042.

(f) Idem Monastichon, pag. 416, refert ex autographo Bibliothecae Cottonianae Bullam Alexandri III Papae, datam Turonis 26 Maji 1163, quâ Bernardo Priori Monasterii S. Fidis de Horsham confirmat bona dicti Prioratûs & praelertim villam de Horsham cum hominibus, terris, nemoribus, piscuis & pertinentiis suis, quemadmodum Robertus filius Walteri & filii ejus dederunt. Terram de Ruddaham cum omnibus pertinentiis suis, quam Sibilla uxor praefati Roberti dedit.

(g) Dicitur in Henriciano diplomate *Herberd Bishop of Norewich*. Herbertus, cognomento Lofenge & Prior Abbatiae de Fescamp in Nortmanniâ, Wilhelmum II Regem, Henrici fratrem & praedecessorem, an. 1087 in Angliam est comitatus. Episcopatu Estantiae dein promotus an. 1090 Herbertus, de quo plura habet Monasticon Anglicanum, pag. 407-413 & 1003-1004, sedem Episcopatûs sui transtulit an. 1094 ex Theodford in Norwich, cujus proinde fuit primus Episcopus. Obiit 22 Julii 1119. Ecclesiam de Horfam, ut adnotant auctores Galliae Christianae, tom. 1. pag. 245, in honorem beatae Mariae virginis, sanctaeque Fidis consecravit Herbertus Norvicensis Episcopus, cujus successor Eberardus eandem confirmavit Bonifacio Abbati, Begonis in Conchenfi Monasterio successori.

(h) Chartae appensum fuit sigillum, cujus extant vestigia.

TIT. 556.

Anno 1111 8 Augusti.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo notum facit qualiter *fidelis suus Abbas Meingaudus Wizenburgensis Aecclesiae clementiam suam Spirae adiit in conspectu omnium, qui tunc ibi aderant, Principum suorum, videlicet. . . . Episcoporum Brunonis Spirensis, . . . Cuononis Strazburgensis, Ducum quoque Frederici, Teoderici ceterorumque fidelium, conquerendo exponens calamitates & oppressiones, quas servientes & familia Aecclesiae sibi commissae sustinent, ab his praecipue, qui sub advocati nomine eandem Ecclesiam deberent defendere, & maxime ab Ecberto tunc temporis advocatiam a Duce Friderico in beneficium retinente, qui fregerunt statuta & decreta, quae eadem Ecclesia accepit a fundatore suo Dageberto Rege, compellentes eos injuste non reddenda reddere. Hinc dictus Henricus Wizeburgensem Aecclesiam Christo & Apostolis ejus*

Petro & Paulo specialiter attitulatam fundatoris sui legibus destitutam in leges & in jura fundatoris Dageberti Regis restituit, . . . multis Principibus, qui Spira confluerant, praesentibus. . . . Data VI idus Augusti, ind. IV, an. Dom. inc. M. CXI, regnante Heinrico quarto Rege Romanorum an. VI, imperante I. Actum est Spirae.

Ex autographo tabularii Collegiatae Weissenburgensis edidit Schoepflinus, *Alsat. diplomaticae*, tom. 1, pag. 188.

TIT. 557.

Anno 1111 14 Augusti.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo pro remedio animae chari patris nostri felicitis memoriae Henrici Imperatoris, consilio & petitione Principum nostrorum . . . Cuononis Strazburgensis Episcopi, Friderici Ducis, comitis Gotfridi de Calwe, &c, in ipsa die sepulturae ejus, . . . ipso Episcopo Spirensi Brunone in pulpito astante & consentiente, civium Spirensium privilegia confirmat, ea tamen interposita conditione, ut in anniversario patris nostri solemniter ad vigiliis & missam animarum omnes conveniant & candelas in manibus teneant. . . . Data XIX kal. Septembris, an. Dom. inc. M. CXI, regnante Heinrico V Rege Romanorum, regni an. VI, imperante I. Actum Spirae.

Diploma illud, quod in tabulâ suprà portam majoris Ecclesiae erat exaratum, legitur etiam in libro membranaceo privilegiorum Ecclesiae Spirensis saeculi decimi tertii, fol. 35. Ediderunt verò Trithemius, *Annales Hirsaugienses*, tom. 1, pag. 351; Crusius, *Annales Suevici*, tom. 1, parte 2, lib. 9, pag. 318; Lehmann, *Speyrische Chronick*, lib. 4, cap. 22, pag. 306; Lunig, *Reichs-Archiv. cont.* 4, part. 2, tom. 14, pag. 462; Dumont, *Corps diplomatique*, tome 1, partie 1, pag. 64; atque Wurdwein, *Nova Subsidia diplomatica*, tom. 1, pag. 136.

TIT. 558.

Anno 1111 24 Septembris.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo Antonio Abbati Abbatiae Senoniensis bona & jura renovans, praeter alia, confirmat in Alsatia possessiones apud Timgenfrien (a), apud Roshein (b), apud Castanetum (c) & apud Columbare (d). . . . Data VIII kal. Octobris, indictione IV, an. Dom. inc. M. CXI, regnante Henrico V Rege Romanorum, anno VI, imperante I. Actum est Argentinae.

Ex autographo Abbatiae Senoniensis edidit Calmetus, *Histoire de Lorraine*, tom. 3, *preuves*, col. LXIII *secundae edit.*, & tom. 4, pag. 528, *primae edit.*

(a) Legendum *Kungeshein*, sive Kinsheim propè Selestadium, ubi bona & curiam olim habebat Abbatia Senoniensis. *Curiam in Kungesheim* Nibelungo, Philippi de Razenhufen procuratori, anno 1274 in feudum dedit Simon Abbas.

(b) Rosheim. (c) Kestenholtz. (d) Colmaria.

TIT. 559.

Anno I I I I 2 Octobris.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo Abbatiae Enfidlensis bona & privilegia confirmat *adstipulatione praesentium Regni Principum* praecipuè *Alberti Moguntini Archiepiscopi, Brunonis Spirensis Episcopi, Cunonis Strasburgensis Episcopi, Alberonis Metensis Episcopi, Rudolphi Basiliensis Episcopi, Friderici Ducis, Herimanni Marchionis, &c.* *Data VI non. Octobris, indict. IIII, an. Dom. inc. M. CXI, regnante Heinricho quinto Rege Romanorum anno VI, imperante I. Actum est Argentinae.*

Edidit Hartmannus, in *Annal. Heremi Deiparae matris*, pag. 171.

TIT. 560.

Anno I I I I 2 Octobris.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris in gratiam Ettenheimensis Abbatiae.

Ex Apographo.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Henricus divina favente clementia quartus Romanorum Imperator Augustus. Notum sit omnibus Christi fidelibus tam futuris quam praesentibus, qualiter fidelis noster Abbas Ettenheimensis cum monachis suis clementiam nostram Argentinae adiit in conspectu omnium, qui tunc ibi aderant, Principum nostrorum, videlicet Alberti Moguntini Archiepiscopi, Brunonis Treverensis Archiepiscopi, Cunradi Saltzburgensis Archiepiscopi, Episcoporum Burchardi Monasteriensis, Brunonis Spirensis, Cunonis Strazburgensis, Alberonis Metensis, Richardi Virdunensis, Ebrehardi Eistetenensis, Ulrici Constantiensis, Rudolphi Basiliensis, Ducis quoque

Friderici (a), Herimanni Marchionis (b), Comitis Godefridi de Calwen, Friderici de Zolra, caeterorumque fidelium nostrorum, conquerendo exponens, exponendo conquerens possessiones suas injuste a quibusdam retineri &c. (*Reliqua desunt : adnotat Guillimanus (c) Henricum exinde promulgasse edictum, ne cuiquam liceat bona Monasteriorum & Canonice habere, aut in posterum usurpare.*) Data VI non. Octobris, indict. IV, anno Dom. incarnationis M. CXI, regnante Heinrico IV, Rege Romanorum anno VI, imperante primo. Actum est Argentinae, in Christo feliciter.

(a) Fridericus Dux Sueviae & Alsatiae. (b) Hermannus Marchio Badensis.

(c) De Episcopis Argentinensibus, pag. 219 & 220.

TIT. 561.

Anno 1112 16 Julii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo ob interventum Moguntinensis Archiepiscopi Adelberti, Spirensis Episcopi Brunonis & aliorum quorundam Regni Principum, scilicet Hermanni de Badin Marchionis, Comitis quoque Bertholdi de Nuevinburc &c., jura & privilegia Abbatiae S. Georgii in Nigrâ sylvâ confirmat & renovat. Huic Monasterio Formarus Metensis urbis Praefectus & filius ejus Formarus subdiderunt, delegaverunt & in perpetuam proprietatem dederunt quicquid in villis Luchesheim & Alba, scilicet Lixheim & Saralbe, habuerunt in ecclesiis, in decimis, in mancipiis, in servitiis, in campis, in silvis, in pratis, in pascuis, in aquis, aquarumque decursibus, in molendinis, in piscacionibus, in venacionibus, in decimacionibus & in omnibus redditibus, ea prorsus justitia, qua ipsi illa hereditario jure possederunt. . . . Data XVII kal. Augusti, an. Dom. inc. M. CXII, indict. V, an. XIII ordinationis dom. Henrici quinti Regis Romanorum Augusti, regni autem ejus VII, imperii secundo. Actum est Mogoncie.

Ex tabulario dictae Abbatiae ediderunt Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 189*, atque Gerbertus, *Codex diplomaticus historiae Sylvae nigrae, num. 225, pag. 287*.

TIT. 562.

Anno 1112 8 Augusti.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris pro Trevirensi S. Maximini Abbatia ob interventum Brunonis Spirensis, Rudolphi Basiliensis, Kuononis Strasburgensis

venerandorum Episcoporum . . . Friderici Ducis, aliorumque fidelium. . . .
Data VI idus Augusti, an. Dom. inc. M. CXII, ind. V, regnante Dom. Henrico
quinto Rege, quarto Imperatore, anno regni ejus VII, imperii vero II. Actum
Spirae.

Ediderunt Zyllesius, *Defens. S. Maximini, part. 3, pag. 47*; Lunigius, *Spicilegii Ecclesiastici, tom. 2, pag. 277*; Calmetus, *Histoire de Lorraine, preuves, tom. 4, pag. 530 primae edit., & tom. 3, pag. 65 secundae edit.*; atque de Hontheim, *Historia Trevirensis diplomat. tom. 1, num. 321, pag. 494.*

TIT. 563.

Anno 1113 6 Aprilis.

DIPLOMA alterum Henrici V pro eodem San - Maximiano Monasterio *ob interventum fidelium nostrorum, necnon venerabilium Episcoporum Ruodolphi Basilienfis, Cuononis Argentinensis, Brunonis Spirensis, Adalberonis Metensis, necnon Erlolfi Morbacensis venerandi Abbatis, Friderici etiam Ducis, &c. Data VIII idus Aprilis, an. Dom. M. CXIII, indict. VI, regnante Dom. Heinricho an. VIII, imperante vero II. Actum Wormatiae, in ipso die Paschae.*

Retulerunt Martenne, *Veterum scriptorum collectio, tom. 1, pag. 632, & de Hontheim, Historia citata, tom. 1, pag. 498.*

TIT. 564.

Anno 1114 10 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo, *mediantibus dilectissimis Principibus Brunone Trevirensi Archiepiscopo . . . Abbate Morbacensi Arulfo & aliis, Ecclesiae S. Deodati in valle Galilaeâ sitae confirmat praeter alia bona ea, quae dicta Ecclesia habet in Alsatio, scilicet curtem apud Gerner (a), cui pertinent decem mansi & dimidiis; Ecclesiam Hunnville (b) cum quatuor mansis & decem frustis vineae; apud Mitwir (c), Ecclesiam & octo mansos ad eandem curtem pertinentes; Ecclesiam Hungersheim (d) cum viginti & uno & dimidio manso cum aliis appendiciis; Fortum (e) undecim mansos & bannum usque ad S. Deodati fontem; Grusenheim (f) tres mansos & dimidium; Sunthove (g) decem mansos cum decimis; Choneim (h) tres mansos; Baldultseim (i) unum mansum; Meneheim (l) duos; in superiori Heringenheim (m) unum mansum, quae omnia sub eodem jure, id est, ad victum & vestitum fratrum ibidem Deo servien-*

tium, tutandâ decernit Imperator. . . . *Data X Januarii, indict. VII, an. Dom. incar. M. CXIV, regnante Henrico IV Rege Romanorum anno IX, imperante III. Actum est Mogontiae.*

Ex autographo tabularii Ecclesiae San-Deodatenfis ediderunt Sommier, *Histoire de l'Église de S. Diez*, pag. 366, & Hugo, *Sacrae antiquitatis Monumenta*, tom. 2, pag. 539.

(a) Guemar. (b) Hunnaweyer, cujus Ecclesiam ipso sancto Deodato Episcopo concessit Hunno dynasta Alsatienfis, ut constat ex antiquâ memorati sancti vitâ, *suprà*, tit. 427, pag. XLVI. Ecclesias de Ingersheim, Hunnaweyer & Mittelweyer, cum libero jure patronatûs, Capitulo San-Deodatenfi confirmavit an. 1122 Rudolphus Basiliensis Episcopus, testibus Hefione praeposito, Herremanno decano & aliis, ut scribit Ruyrius, *Antiquités de la Vosge*, partie 3, liv. 1, chap. 15, pag. 262, quae eas Ecclesias Ongiville, Honnville & Mittriville gallicè nominat.

(c) Mittelweyer. (d) Hodiè Ingersheim, in quo jus patronatûs adhuc exercet Capitulum sancti Deodati. Duo nobiles Alsatiae, ut etiam adnotat Ruyrius, pag. cit. nomine Odouinus & Theodoricus concesserunt eidem Ecclesiae anno 1150 omnia allodia, quae possidebant in banno Ongiville, id est, in Ingersheim.

(e) Hodiè Foru, germanicè *Starckenbach*, femileucâ distans à vico nominato Le Bonhomme, qui a fonte sive mansione S. Deodati dicitur Diedolshausen.

(f) Grufenheim. (g) Sunthoven. (h) Kunheim. (i) Baltzenheim.

(l) Meyenheim. (m) Ober-Heringheim.

TIT. 565.

Anno 1114 4 Martii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo in suam Imperiique protectionem cum Abbate Luitfrido, monachis, bonis & juribus fuscipit suo in Regno regulare quoddam Monasterium situm, in provincia scilicet Burgundia, in Episcopatu Constantiensi, in pago Argowe dicto, in comitatu Rore, quod Mure nuncupatum est, quod tempore Cuonradi Imperatoris in honore S. Martini Episcopi constructum est, & honorifice Deo dicatum est à Wernhario Strasburgensi Episcopo, parente scilicet, id est, patruo, Wernharii comitis de Habsburg. . . . Hujus rei testes sunt Rudolphus Basiliensis Episcopus, Dux Fridricus, Dux Berchtoldus, Hermannus Marchio, Adelbertus comes de Habesburg. *Data IV non. Martii, ind. VII, an. Dom. inc. M. XIV, regnante Heinricho IV Rege Romanorum an. VIII, imperante III. Actum est Basileae.*

Autographum extat in tabulario Abbatiae Murenfis. Ediderunt Guillimanus, *Habsburg. lib. 5*, pag. 223 edit. Tigur., pag. 129 edit. Mediolan. & pag. 262 edit. Ratisbon.; Ludewigius, *Script. rer. Episc. Bamberg. tom. 2*, pag. 415 & 473; Eccardus, *Orig. Habsburgo-Austriac. pag. 212*; Stoderus, *Murus & Antemurale*, pag. 21; Hergottus, *Genealog. Habsburg. codex probationum, num. 193*, pag. 131; Gallia Christiana, tom. 5 instrum. pag. 513; atque Koppius, *Vindiciae actorum Murensum, part. 2, cap. 4*, pag. 243.

TIT. 566.

Anno 1114 18 Martii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo *consilio dilectissimorum Principum* fuorum, *petitione & obsecratione Bertrici Abbatis*, Mediano Monasterio confirmat bona & jura ejus antiqua, praesertim in Alfatiâ. Notanda sunt in eo diplomate verba, quae sequuntur : *Veltkierheim (a) & Hundenesheim (b), quem Abbas & fratres asciverint, & cui eas commendare voluerint, ipsum advocatum, vel melius dicam, custodem habeant, ipsique, qui ad hoc vocati fuerint, praescriptam legem advocacy custodiant. De novem mansis apud Dutelheim (c) duos illos advocatus tenebit, pro quo beneficio Veltkircheim & Hundenesheim tutari & custodire debebit. In quibus etiam locis villicos, decanos, decimatores, caeterosque officiales Abbas & Praepositus ejus quos voluerint constituent, & cum voluerint de officio dejicient. Ecclesiam Veltkierheim in honore sancti Maximi & alteram in honore sancti Apri apud Hernigersheim (d), Ecclesiam nihilominus apud Hundenesheim canonice saepe dicti fratres teneant, & capellam sanctae Mariae apud Ehenheim (e), nec quisquam de decimis, vel de reliquis ad ipsos pertinentibus eis calumniam facere audeat, ne forte nostram, & quod gravius est, iram Dei incurrat. Eorum sane, quae in Radaldivillare (f) habent, qui beneficium de corte Bercheim (g) tenuerit advocatus sit, quia eadem cors ad eos pertinere certissime dignoscitur; & ideo qui beneficium de corte tenet res ibi eorum ex antiquo jure tueatur. . . . praedium Tanvillare (h) libere a liberrimo viro datum libere possideant. Advocatum Veltkierheim pro beneficio duorum designatorum mansorum sub praescripta lege advocacy advocatum habeant. Quamdiu ibidem Ecclesiam non habuerint, decimas cui voluerint dabunt : si vero fecerint, sibi & suae Ecclesiae retinebunt. . . . Hanc privilegii paginam consilio & rogatu simul & testimonio Principum fuorum Chononis Argentinenfis Episcopi, Amedei Comitis de Burgundia & Folmari comitis &c., conscribi jussit ipse Imperator. Data XV kal. Aprilis, indictione VII, an. inc. Dom. M. CXIV, regnante Henrico IV Romanorum Augusto an. VIII, imperante III. Actum est Strasborc.*

Autographum extat in tabulario Abbatiae Mediani Monasterii, ex quo descriptum diploma integrum ediderunt Belhomme, *Historia Mediani Monasterii*, pag. 259; Calmetus, *Histoire de Lorraine, preuves*, tom. 4, pag. 535 *primae edit.*, & tom. 3, pag. LXXXI *secundae edit.*; atque Schoepflinus, *Alfat. diplomat.*, tom. 1, pag. 191.

(a) Feldkirch, sive Veldkirch propè Nider-Ehnheim. (b) Hindisheim. (c) Düttelnheim.

(d) Kraut-Ergersheim. (e) Nider-Ehnheim. (f) Rorschweyer.

(g) Bergheim in superiori Alfatiâ. Curiae Mediani Monasterii in Bergheim fata enarrant textus & novae superioris tituli 428, pag. XLVII & seq. Memorat Joannes à Bayono, *cap. 49 apud Belhomme, pa te 3*, pag. 243, & *apud Calmetum*, tom. 3, col. CCXXI, *sec. edit.*, bona in eo loco acquisita à Lamberto Abbate, qui praefuit ab anno 1039 ad 1062 scilicet in *Elisatio de acquisitione allodii*

cujusdam Sygullonis septem jugera cum manso & domo inibi constituta; apud Bercheim partem vineae cujusdam Bernardi ad duas carradas vini. Angilla quaedam mulier in eadem villa tradidit partem vineae ad unam carradam vini; in villa supra dicta partes quatuor vineae ad tres carradas, quas reddidit Dux Gozilo eximius, querelis fratrum Mediani loci pulsatus, anno M. XXXIX ad altare S. Mariae, ut nemo inde praesumat auferre. Teste quoque eodem Bayono, cap. 96 apud Belhomme, pag. 288, cum an. 1130 pars Mediani Monasterii fuisset incensa, corpus S. Hydulphi translatum fuit apud Bercheim ubi remansit ad annum usque 1139.

(h) Tanvillers, five Danweiller.

TIT. 567.

Anno 1114 18 Martii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo consilio & rogatu, simul & testimonio Principum suorum, . . . Cuononis Argentinensis Episcopi &c., & Folmari comitis Titimaro Praeposito Stivagienfis Ecclesiae bona & possessiones ejusdem Monasterii renovans confirmat inter alia tertiam partem ipsius banni Stivagii, tam in terris, quam in pratis, in sylvis & in aquis; decimationem quoque totius banni ipsius, tam frugum quam animalium, cum censu capitali hominum manentium in tota Lotharingia, tam hominum Eleonis Monasterio (a), quam Stivagio pertinentium; . . . in Alsatia apud Singolsheim (b), Ecclesiam in honore beati Petri cum omni decimatione, & praedium in quo sita est eadem Ecclesia, & quinquaginta duas hobas; in eodem pago, Ecclesiam Dispargi (c) cum omni decimatione; apud Farlivigis Ecclesiam cum omni decimatione; & Ecclesiam cum decimis de Falves (d); apud Andlau, Ecclesiam S. Andreae cum omni decimatione (e); . . . & praedium de Jungeris (f) cum mancipiis, sylvis & pratis & justitiam banni; & Ecclesiam S. Mariae de Monteriolo (g) parochialem, cum capella sancti Martini de Noheniens cum decimis & censibus earum, & decimationem de Cretumvilre. . . . Data XV kal. Aprilis, indictione VII, an. Dom. incar. M. CXIV, regnante Heinricho IV Romanorum Augusto an. IX, imperante III. Actum est Strasburc (h).

Ediderunt Hugo, *Annales ordinis Praemonstratensis*, tom. 2, inter prob. col. DXXXIX, atque Calmetus, *Histoire de Lorraine, seconde édition*, tom. 5, preuves, col. CXXVIII.

(a) Id est, Abbatiae Andlavienfi. (b) Sigolsheim. (c) Dagsburg, five Dabo. (d) Walff.

(e) Ecclesia parochialis S. Andreae in Andlau. (f) Joncherey. (g) Munsterol, five Montreux.

(h) Eodem anno 1114 Henricus Imperator, cum esset Argentinae, Ebersheimensi Abbatiae atque Conrado Abbati familiari suo antiqua confirmavit ejusdem Monasterii privilegia, eundem restituens in possessione villae Weiswiller in Briggovia sitae. Diplomatis autographum servatur in tabulario ejusdem Abbatiae: desideratur verò à nobis ejusdem apographum.

TIT. 568.

Anno 1114.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo *justa petitione fidelis sui Rodulfi Basiliensis sedis Episcopi, rogatu etiam & consilio aliorum Principum . . . Fridrici Ducis (a), Bertholfi Ducis (b), necnon & Hermannii Marchionis (c), Folmari comitis (d) &c.*, Abbatiam Fabariensem, à patre suo Henrico an. 1095 contraditam, confirmat Ecclesiae Basiliensi, ab eodem Rudolfo Episcopo in concambium recipiens *castrum quoddam, quod vocatur Rapolstein (e), sibi multum necessarium. . . . Datum Basileae, an. Dom. M. CXIV.*

Ex Codice membranaceo Ecclesiae Basileensis edidit Hergottus, *Genealogia Habsburgica, codex probationum, num. 194, pag. 133.*

(a) Sueviae & Alfatiae. (b) Zeringiae. (c) Badensis. (d) Metensis. (e) Rapolstein in Alfatia.

TIT. 569.

Anno 1115 14 Maji.

CHARTA Adelberti Moguntinensis Archiepiscopi & Apostolicae sedis legati, quâ, Apostolicâ auctoritate, cujus legatione fungitur, confirmat *omnia decreta a Dagoberto Rege, Ludvico & Henrico Imperatore secundo super Abbacia Clyngen, id est Clingenmunster (a). Hanc siquidem Abbaciam Clyngen illustris Rex Dagobertus construxit, & Maguntine Ecclesie eam attitulavit, talique jure & privilegio, ut electus a fratribus ejusdem Abbacie in Abbatem confirmationem temporalium & spiritualium a Maguntino Archiepiscopo requirat, & Spirensis Episcopus ipsi electo a Moguntino confirmato munus benedictionis, solummodo cum requisitus fuerit, impendat . . . Sepedictus vero Abbas Maguntino Archiepiscopo unum caballum, modium tritice farinæ portantem ad regalem expeditionem transmittat in testimonium pactionis. . . . Acta sunt hec an. ab inc. Dom. M. CXV, ind. VIII, regnante serenissimo Imperatore Henrico IV, Spirensi Episcopo Brunone. Data Maguntie, idus Maji.*

Ex apographo an. 1277 vidimato edidit, sed non sine naevis, Gudenus *Codex diplomaticus Moguntinus, tom. 1, num. 20, pag. 42.*

(a) Praecepta Ludovici Regis Germaniae & Henrici II Imperatoris annorum 848 & 1020 extant *suprà tit. 447 & 454, pag. xcviij & cvi.*

TIT. 570.

Anno 1115 14 Maji.

CHARTA altera, quâ dictus Adelbertus Maguntinus
Archiepiscopus renovat jura Abbatiae Clingenfis.*Ex autographo tabularii administrationis Palatino Heidelber-
genfis (a).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis, ego Albertus divina misericordia sancte Maguntienfis Ecclesie Archiepiscopus & Apostolice sedis legatus, omnibus in Christi Ecclesia constitutis Prelatis cum Dei benedictione, indefessa luce sempiternis gaudiis fortem nanscisci beatorum in celestibus. Ad decorem & munitionem sancte & universalis Ecclesie transacta predecessorum nostrorum antiquitas diversas Ecclesias in Christi nomine fundatas, & maxime sub augustali manu constructas, decrevit ornare & sublimare : quod etiam nos dignum duximus, eorum exemplis educati & confirmati auctoritate Apostolica, cujus legatione fungimur, dictis & scriptis per omnia venustare & confortare. Igitur ex rogatu pie memorie Stephani, Clingenfium venerabilis Abbatis (b), necnon libenti animo ac propria deliberatione, eandem Ecclesiam munificentia regali redimitam a piissimis Imperatoribus Dagieberto Rege loci ipsius fundatore, Ludewico filio Karoli, Ottone Augustis diverso jure decenter ornatam ac dotatam, presenti intitulatione statuimus corroborare, quam tantis ac talibus Romanis videlicet Principibus insignitam, ad nos usque bona fama spiritali institutione novimus propaginare. Ministeriales itaque hujus Ecclesie libere principali manu donati liberali manu sint conclusi sub eadem justitia, quam & ministeriales Maguntini, sunt prescripti. Nulli regi, nec Principi, nec Episcopo, nec ulli persone potenti, nec judici, seu alicui homini servili jugo subjaceant, nec quidquam servicii condicionalis impendant, excepto Abbati, quem pro Domino & vice Domini debent habere & honorare. De jure autem, quod dicitur Wiërgielt(c), statutum est, ut si homines illius Ecclesie inter se rixati unus alium morte occiderit, triginta solidos Abbati ad recuperandam gratiam ipsius reddat. Et si aliquo membro trunca-verit, vita scilicet comitante, novem uncias persolvat. In edificialium quoque portione, que vocatur Buthel (d), decretum est : Si quis homo predicte Ecclesie uxorem in contubernalem legitime duxerit, hic talis, si morte preventus fuerit, dualis pars tote possessionis sue in Abbatis potestatem cedat, tertia pars mulieri remaneat. Quod si ipsa rennuerit & per se, seu per amicos

repugnauerit, Abbas terciam partem de suo dare debet advocato, ut per eum possit edomare, quos iusticie sue videt repugnare. Pro lectisterniis etiam insuper venientibus hospitibus hoc diffinitum est: Si fortuito contigerit, seu necessitas coegerit, quod ego seu alius aliquis fuccefforum nostrorum sancte Ecclesie Maguntiensis ad revivendum locum ipsum & fratres supervenerit, illi de Plefwilre (e) & omnes illic pertinentes cum plaustris suis lectisternia in curiam Abbatis deducant & usu habito iterum reducant. Si Abbas autem alios hospites habuerit, ut sepius contingit, si res exposcit, homines ipsius ville in Clingen (f) ad hoc instituti suppellectilia debent administrare, ac ipsis humeris advectis apportare. Subcinericius vero locus vel focatius, qui vulgo dicitur Hertstat, seu Worstat (g), hic juris habet. Homo aliquis istius Ecclesie, fundum ipsius loci censualiter inhabitans, hic si mortuus fuerit, post primum optimum secundum jumentorum ejus Abbatis nuntius accipiat, ac in usus Abbatie expendat. Pro his ergo & hujusmodi similibus, commendabilem ac laude dignam Clingenfium Ecclesiam imperialibus beneficiis predictam, hujus privilegii inscriptione cum sigilli nostri impressione placuit infundere, & auctoritate omnipotentis Dei Patris & Filii & Spiritus Sancti, Apostolice sedis & nostro omniumque spiritualium hominum intuitu, inferioris inferni perpetuali clausura premunire. Amen. Actum est ab incarnatione Domini M. CXV, indictione octava, regnante serenissimo Imperatore Henrico IV, Spirensi Episcopo Brunone. Data Maguntie, idus Maji. Signum Domni Adelberti Archiepiscopi.

(e) Communicavit nobis clarissimus Dom. Lameius jam saepius in chartis praecedentibus memoratus.

(b) Stephanus Clingenfis & Wizenburgenfis, Selsenfis & Lintburgenfis Abbas, consiliarius Heinrichi Imperatoris memoratur in chronico Ebersheimensi, *suprà*, tit. 425, §. xxviii, pag. xxxiv.

(c) Wergelt, teste Scherzio, *Glossarium Germanicum mediæ ævi*, tomo 2, pag. 1994, est illa pecunia, quam solvebat is, qui hominem occidebat, secundum aestimationem à legibus receptam.

(d) Buthel, ut idem interpretatur Scherzcius, *tom. 1, pag. 206*, erat species mortuarii, quâ partem exuviarum, vestimentorum & suppellectilis capiebat Dominus ex haereditate hominis proprii. Effor, de Ministerialibus, pag. 131, illud propriè censet *braut*, vel *brut-eil*, dicitque esse nuptae donum, quod Domino in casum mortis erat solvendum. *Quicumque ibidem mortuus fuerit, nulli de jure quod vulgariter dicitur val, vel butel, heredes eorum superstites respondere tenebuntur.* Verba sunt Fridericiani an. 1219 pro civitate Molsheimensi diplomatis. *Si civis Wissenburgenfis, qui census dictos heuptzins dat sancto Petro Wissenburgenfi, ab hac luce migraverit, Abbati Monasterii nullum jus, quod buteteil dicitur, dare tenetur, sed pro mortuario solidum Wissenburgensem dent heredes.* Ità constitutum Rudolphi Imperatoris. an. 1275.

(e) Hodie Pleffweiler, five Pleiffweiler. (f) Hodie Clingen vicus.

(g) Id est, mansiones sitae in suburbio.

TIT. 571.

Anno 1115 14 Decembris.

CHARTA Friderici Comitis Phirretensis, quâ confirmat Altkirchensem sancti Morandi Ecclesiam ordini Cluniacensi subjectam.

Ex Apographo (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus Sancti. Notum sit omnibus tam praesentibus quam futuris, quod ego Fridericus (b) cognoscens Deum largitorem bonorum omnium, cujus sapientia attingit a fine usque ad finem fortiter & disponit omnia suaviter, volens honorem mihi ab illo concreditum sic disponere, ut in eo aeterni regni lucrum mercari valeam, Ecclesiam Altkirchensem, in quantum ad me pertinet, religionis & monasticae disciplinae institutione reformari procuravi. Idcirco sub sanctae recordationis Patre Cluniacensis congregationis beato Hugone per internuntios verbis & deprecationibus nostris ejusdem congregationis ab eodem Patre in supradicta Ecclesia monachos ad habitandum suscepimus (c). Post decessum vero ejusdem, cum successor illius venerabilis Pontius Abbas ad partes nostras ad eundem locum causa visitationis advenisset, praenominatam Ecclesiam Altkirchensem praesenti scripto eidem Abbati, successoribusque ejus & Cluniacensi Monasterio in subjectionem & in obedientiam & ordinationem in perpetuum firmavimus, ita tamen, ut si adeo locus creverit, quod congregatio monachorum secundum normam Cluniacensis Claustrii ibidem ordo teneatur, Abbas ibi institutione & dispositione Cluniacensis Abbatis, si utilitas hoc exegerit, praeponatur. Testes hujus nostrae actionis sunt Rembaldus presbyter, Azo presbyter, Fridericus advocatus, Azo canonicus Basileensis, Vernerus clericus, Rembaldus advocatus ejusdem loci, Rembaldus miles. Actum est hoc anno Dom. inc. M. CXV, praesidente in sede Apostolica Paschale secundo, Rudolpho autem Episcopo Basileensi laudante, & confirmante Henrico V Imperatore. Scripta per manus Alberti Trevirensis, XIX kalendas Januarii, feria tertia.

(a) Quod P. Franciscus Marimont S. Morandi Superior anno 1688 communicaverat Conrado Janningo, in *Actis sanctorum Bollandianis*, tom. 1 Junii, pag. 342.

(b) Comes scilicet Phirretensis. (c) Vide supra notam tituli 548, pag. CCIII & CCIV.

T I T. 572.

Anno 1115.

NOTITIA foundationis & consecrationis Parthenonis
in Sindelsberg propè Maurimonafteriensẽ Abbatiã
sitæ.

*Ex veteri membranâ Anselmi Abbatis Maurimonafteriensis conscriptâ
medio sæculo duodecimo, in tabulario episcopali Tabernis Alsati-
cis.*

ANNO ab incarnatione Domini M. CXV, Paschali secundo papante, Hein-
rico IV imperante, Mons Sindenus a Sindeno beati Leobardi Aquileie Mauri-
monasterii primi fundatoris discipulo Sindeni curia quondam appellatus, tem-
poribus Rihwini Abbatis, a Rihwino Preposito, postea Novillarenfi Abbate
ex revelatione fundatus, in diebus pii Adelonis regularis vite sanctimoniali-
bus deputatus, rogatu inclite memorie Domni Meynhardi trigewimi Abbatis
a venerabili Theodewino Dei gratia sancte Rufine Episcopo, Apostolice sedis
legato, primitus autem hujus loci professo, in honore sancte Dei genitricis
ac beati Blasii est consecratus anno verbi incarnati M. CXXXVII, Innocentio
secundo papante, Lothario secundo regnante.

Istum Virgo pia montem defende Maria,
Auxilioque pari Martyr adesto Blasii.

T I T. 573.

Anno 1116.

CHARTA, qua quidam nobilis laicus de Bruschkirchen (a) Otto nomine
mansum unum in villa, que vocatur Vendenheim (b), cum omni jure legat sancte
Marie in majori Ecclesia Argentine in usum communem Confratrum; & hoc fuit
pro remedio anime sue & suorum & pro dilectione Hartwigii filii sui in eodem
loco Confratris (c). . . . Hii sunt testes prescripte traditionis : Cuno Episco-
pus, quo consentiente & cujus banno confirmante hec omnia facta sunt; Brun

major Prepositus & Regis Cancellarius, Burchart Decanus, Eberhart Edituus, Hesso scolarum Magister, Huc, Dietrich, Bertolt, Cunrat, Rudeger, Gerolt, ceterique eorum confratres; de Laicali ordine, Sigefrit Advocatus, Diebolt Vice-dominus, Sigefrit urbis Prefectus (d), Wernhere, Humbreth, ceterique eorum comparitatis homines. . . . Acta sunt hec Argentine, an. Dom. inc. M. CXVI, Pascali Papa Romane Ecclesie presidente, Heinrico Imperatore quarto regnante, concurrente VI, epacta IV, indictione IX.

Extat in libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 71, ex quo descriptum edidimus in Wurdweinii novis subsidiis diplomaticis, tom. VII, num. 5, pag. 10.

(a) Locus ignotus, nisi forsan vicus hodiernus Bruchwickersheim. Duo filii Ottonis de Brochhircgen testes leguntur Lothariani an. 1129 diplomatis.

(b) Vendenheim. (c) Hartwic Acolitus memoratur die 13 Aprilis in Necrologio Cathedralis Ecclesiae.

(d) Sive Burgravius.

T I T. 574.

Anno 1116.

CHARTA altera, quâ Diezwib pro remedio anime sue, dilectique mariti Benzelini dimidium mansum in Dungenesheim (a), & Bischofesheim (b) marcha situm tradit Ecclesie Argentinensi, ea condicione ut frater suus Iso, vel alius in propinquitate sibi proximus eundem dimidium mansum possideat, & annis singulis in octava sancti Laurentii quatuor solidos Decano ejusdem Ecclesie persolvat: ipse autem de eisdem unicuique fratrum denarium in anniversario dictae mulieris Diezwibae administret. . . . Acta sunt hec in civitate Argentina, an. Dom. inc. M. CXVI, ind. IX, regnante Heinrico, anno XI regni ejus, Cunone Episcopo, Friderico Duce (c), Sigefrido advocato, in horum presenciam testium Burchardi Decani, Geroldi, Diezmahni, Hugonis, Dietherici, Cunradi, Hessonis, Humberti, Burchardi, Hartgeri, Gebenonis, Ottonis, Berhdolphi, Cononis.

Ex memorato libro Salico, fol. 98; descriptum retulimus quoque in dicto novorum subsidiariorum diplomaticorum tomo septimo, num. 6, pag. 12.

(a) Dingsheim propè Argentinam. (b) Bischofsheim-im-Saum etiam in viciniâ Argentinæ.

(c) Sueviae & Alfatiae

TIT. 575.

Anno 1116 desinente.

EPISTOLA fratrum Canonicorum Ecclesiae majoris
Argentinenſis ad Paſchalem II Papam, quâ de Cunone
Epifcopo praefertim conqueruntur.

*Ex Codice epistolari membranaceo Udalrici Babenbergensis, qui
extat in Bibliothecâ Caesareâ Vindobonensi (a).*

PASCALI univerſali Romanorum Pontifici, Argentinenſis Ecclesiae fratres
fidem & obedientiam. Omnium cum ſit, venerande Pater, tua ſollicitudo
Eccleſiarum, tu refugium miſerorum, imo patrociniū orbi adveniſti deſi-
derabile. Unde adhuc humano generi conſulere Deus non deſpicit per haec
nova, quoniam lux in tenebris effulſit. Tu ergo benedictus es, ad cujus
introitum nobis benedixit & benedicat Deus. Reſpice igitur gentem miſeriis
& preſſuris inſignem; veni & vide filiam Syon lugentem & captivam nec
reſpirare, nec conſolari niſi in te ſolo exſpectantem. Egreſſere dilecte in
agrum, tempus putationis jam venit: Apoſtolica igitur falce ſuccidendum
eſt, quicquid vitioſum eſt, ne ſimul trahatur ſincerum. Veniens itaque viſita
vineam noſtram a vulpeculis demolitam & a ſingulari fero depaſtam. Nam
ut ad rem ipſam perveniatur, annos jam circiter triginta (b), ſicut oves balan-
tes, ſemper erravimus, fluenta verbi ſitientes rara potavimus, & jam quid ſit
vox Paſtoris non novimus. Quo ergo reſtat euntem niſi poſt veſtigia gregum
ſodalium: quo ſi tales vigilias, paſtor, diſtrictè non judicas, & inſidias-Chriſti
ovibus in Eccleſia lupo meditantī locus ſi conceditur, ipſi locus non erit. De
caetero autem quid agendum ſit nobis de noſtro, ut dicitur, Epifcopo, nomen
quidem dignitatis tot annos habente (c), ſed officium minime, cujus vitam &
introitum excelsa montium, humilia convallium jam reſpondent, ſanctitatis
tuae conſilium ac praeceptum audire cupimus. Tu ergo pacis catholicae fun-
damentum inviolabilis petrae ſignum fac, ut temeritas conſilio cedat aucto-
ritatis.

(a) Chartam hanc & ſequentem, quas ad annum 1099 perperam collocat clariffimus Dom. de Bre-
quigny, *Table chronologique des Diplômes*, tom. 2, pag. 320, ediderunt Eccardus, *Corpus Hiſto-
ricum mediæ ævi*, tom. 2, pag. 260, auctor deſenſionis adverſus Guldinaſtum, *parte 2*, pag. 348,
atque Manſi, *Conciliorum editio nova*, tom. 20, pag. 1092.

(b) Ab anno 1086, quo Otto Argentinenſis Epifcopus, ſchiſmatis in Caſaris gratiam fautor, ſuc-
ceſſores habuit Baldevinum & Cunonem non a Clero Argentinenſi electos, ſed ab ipſis Imperatoribus
nominatos.

(c) Cuno ſcilicet Argentinenſis Epifcopus, qui ſub Paſchali II vixit, quique *Epifcopus ſolo nomine*
vocatur ab annaliſtâ Saxone, *apud eundem Eccardum*, *Corpus Hiſtoricum mediæ ævi*, tom. 1,
pag. 650.

T I T. 576.

Anno 1117.

RESCRIPTUM Paschalis II Papae ad clerum & populum Argentinensem circa Cunonem ejusdem Ecclesiae Episcopum.

Ex memorato codice epistolari Udalrici Babenbergensis.

PASCALIS Episcopus servus servorum Dei, Clero Argentinensi & Populo salutem & Apostolicam benedictionem. Perspectis litteris vestris de vestra oppressione & Ecclesiae vestrae destructione paternaliter condoluimus : sed quia pro justitia patimini, pro qua beati eritis, congaudemus. Ut igitur ad illam beatitudinem pervenire possitis, in bono proposito constanter perseverate, atque illi intruso & Ecclesiae Dei taedioso viriliter resistite, quia per Dei gratiam neque electioni, neque consecrationi ejus assensum dedimus, aut dabimus. Vobis autem in omnibus, quae pro justitia agitis, nostrum consilium & auxilium nunquam deerit, praestante Domino qui vivit & regnat in saecula saeculorum. Amen.

T I T. 577.

Anno 1117.

CHARTA Diepoldi Abbatis Altorffienfis, quâ enarrat quomodo pars decimarum vici Tuttelnheim ad suum pervenerit Monasterium.

Ex tabulario Altorffienfis Abbatiae.

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Ego Diepoldus Dei gratia Abbas Alti cenobii notum facimus tam futuri quam presentis seculi hominibus, qualiter sexta pars decime ad Tuttelnheim (a) in potestatem Claustris Alti cenobii (b) devenit. Tercia pars decime de Tuttelnheim dudum fuerat Comitibus

Theoderici de Mompillgardt (c). Hanc medietatem tercie partis ipse comes Theodericus dedit funditus in proprietatem cuidam matrone, domine Utthe, que erat domini Cuononis conjunx de prefato loco Altdorff. Sed quia dominus Cuno fuerat de majoribus Comitibus Hugonis de Tahesburg (d) hominibus, & domina Uttha de predicti Comitibus Theoderici etiam majoribus hominibus, sicut pueri ex eis nati inter utrosque comites sunt divisi, sic & allodia atque beneficia ad utrumque pertinencia inter illos pueros, qui ad partes utriusque pertinebant, sunt partita. Inter hos fratres erat Erchenfridus clericus, qui fuerat unus ex his, qui in partem Comitibus Theoderici devenerunt. Huic Erchenfrido, quia pater jam diu obierat, predicta decima a matre & germanis in proprietatem est contradita, quia & eis a dominio Comitibus Theoderici dudum fuerat data. Qui Erchenfridus clericus, necessitate exigente compulsus, eandem decimam propter novem talenta argenti patruo suo domino Reginboldo, Canonico & Diacono S. Thome Apostoli (e) obpigneravit, & inde prebendam sibi Honowe (f) conquistavit; quam decimam idem Reginboldus Canonicus ea condicione in pignus suscepit, ut eandem decimam ad Altum cenobium michi Diepoldo Dei gracia ejusdem loci Abbati & fratribus meis Deo illic fervientibus obpigneraret & illa novem talenta illuc persolveret; ut ipsi exinde allodium compararent, quod ob salutem anime sue loco illi in perpetuum ferviret. His ita gestis, prefatus Reginboldus Canonicus infirmari cepit, quia etiam infirmitate obiit. Ad quem veniens Erchenfridus clericus, & de eadem decima est locutus, rogans ut sibi adjutorio esset, ut eam rehabere posset: cui ipse respondit, quod nichil inde posset facere, absque Abbate de Alto coenobio & fratribus ipsius, insuper & addens: si Deo donante convaluerem, quicquid tibi erga Abbatem & fratres suos prodesse potero libenter faciam; & sic defunctus est. Post cujus obitum, Erchenfridus decimam hanc sibi violenter invasit, & sic per rapinam aliquanto tempore injuste sibi usurpavit. Deinde, Domino inspirante, de injustitia sua penitentia ductus seculum relinquere & Deo deinceps servire disponens ad prefatum Monasterium venit, nos & fratres ejus convenit, injustitiam suam recognovit, & de inlatis injuriis indulgentiam quesivit. Et ut breviter dicamus, res tali compositione finita est, ut nos & fratres nostri ad prefata novem talenta tredecim ei persolveremus, ea videlicet dispensatione, ut si aliquis justus heres eandem resolvere vellet, triginta talenta Argentinensis monete contraderet. Tali dispositione peracta, nobis satis fecit, & ad Maurimonastrum veniens tandem monachicum habitum suscepit. Hanc cartam ad memoriam hujus cause hic conscripsimus, & sigillo Ecclesie nostre sigillavimus, & testes subter notavimus, quorum nomina hec sunt: Monachi, Egeno Prior, Otto custos, Gerbertus presbiter, Gozo presbiter, Diemarus diaconus, Henricus diaconus & ceteri fratres nostri. Clerici, Sigeboto presbiter, Leo presbiter, Hugo clericus. Laici, Diemarus, Henricus advocatus, Henricus parvus & Buso germani fratres, Hugo, Lanzo & Reginboldus filius ejus, Dichmannus villicus, Sigeboldus, Trutmanus, Geih-

ho, Richwynnus pistor, Adelbert camerarius, Heffo & alii quam plures. Acta sunt hec anno incarnationis Dominice MCXVII, indictione X.

(a) Düttelnheim. (b) Scilicet Altorff. (c) Theodoricus comes Montisbeligardi.

(d) Id est, de praecipuis vassallis Hugonis comitis Dagsburgensis.

(e) Videlicet Ecclesiae Collegiatae S. Thomae in Argentina.

(f) In Capitulo Honaviensi.

T I T. 578.

Anno 1118.

CHARTA Brunonis majoris Argentinensis Ecclesiae Praepositi & Henrici Imperatoris Cancellarii, quâ praedium suum in Scherweiler fratribus dictae Ecclesiae concedit.

Ex libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 72.

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Omne testamentum tali ratione conscribitur, ut res acta & tempore preterita teneatur in memoria. Notum sit igitur cunctis Christi fidelibus, qualiter ego Bruno major Argentinensis Ecclesie Prepositus & Imperatoris Heinrici cancellarius, per manum mei advocati Wece- lonis Comitum, libere legaverim & absque omni contradictione donaverim sanctissime Dei genitrici Marie predium meum, quod adjacet in villa, que nominatur Scerewilre, tam in Ecclesia, quam in agris, & in vineis, & in pratis pro remedio anime mee in communem utilitatem confratrum Deo ibidem fervientium, omni jure meo de eodem predio secundum proprietatem in perpetuum dimisso & omisso. Hec vero tradicio facta & a me confirmata est, Paschali Romano summo Pontifice universali Ecclesie presidente, regnante Heinricho Imperatore quarto, anno inc. Dom. M. CXVIII, concurrente prima, epacta vigesima sexta, indictione undecima, presentibus tam Clericis quam laicalis ordinis majoribus Civitatis. Ipse Cuno Episcopus presens fuit & confirmavit: Burchart Decanus, Eberhardus Edituus, Rudegerus Archidiaconus, Heffo scolarum Magister, Gerolt, Hug, Dieterich, Diezman, & multi alii confratres presentes fuerunt & confirmaverunt. De ordine laicali, Sigefrit Advocatus, Diebolt Vicedominus, Hug Exactor, Wolframus, Hergger, Werenhere, Brun & multi alii interfuerunt. Quicumque autem hanc nostram tradicionem quocumque pravo ingenio deinceps infringere studuerit, perpetuo anathemate feriatur & a limine vite eterne in sempiternum excludatur.

T I T. 579.

Anno 1118.

CHARTA Heilwigis Comitissae Egisheimensis & uxoris
Gerhardi Comitis Vaudanimontis, quâ, de filiorum
suorum Hugonis Vaudanimontis & Ulrici Egisheimensis
Comitum consensu, Ecclesiae Argentinensi Bertham &
ejus praedia haereditaria concedit.

*Ex duplici autographo tabularii episcopalis Tabernis
Alsatensis (a).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Omne testamentum tali ratione conscribitur, ut res acta & tempore preterita teneatur in memoria. Notum fit igitur cunctis Christi sancti fidelibus, qualiter Domina Helwigis Comitissa, filia Comitis Gerhardi de castro Egnshiem (b), Berhtam (c) cum prediis hereditario jure ipsam attingentibus ante maritacionem sancte Marie Dei genitrici & perpetue virgini ad Argentinensem Ecclesiam legaverit & donaverit, ea videlicet ratione, ut, omni jure suo in ea omisso & dimisso, deinceps jure optimatum eidem Ecclesie pertinentium dederet & se regeret, bonaque sua, tam in prediis, quam in ceteris possessionibus, eodem jure retineret & possideret. Ut vero firma, & insolubilis, & rata maneret hec actio, eadem supradicta Comitissa presente, hoc ut perficeretur, fatis diligenter petente & Hugone filio suo majore (d) ejus advocato, ceteris quoque filiis ipsius (e) laudantibus & consentientibus, firmata est ipsa oblatio. In testimonium vero facte traditionis honorata est eadem Comitissa cum filiis ambobus laicis Hugone majore & minore Vodalrico beneficiis, de curte episcopali videlicet, que sita est in villa Sulzo (f) juxta Vosagum, & de alia juxta Renum, que nominatur Burchheim (g). Hec vero traditio facta est Paschali Romano Pontifice Ecclesie presidente, regnante Heinrico Imperatore quarto, anno incarnationis Domini M. CXVIII, concurrente prima, epacta XXVI, indictione undecima, presentibus tam Clericis quam laicalis ordinis majoribus civitatis. Cuono Episcopus, Bruno major Prepositus & Imperatoris cancellarius, Eberhardus Edituus, Ruodegerus Archidiaconus, Burchardus Decanus, Hesso scolarius Magister & multi alii Canonici presentes fuerunt & firmaverunt. De ordine laicali, Sigefridus Advocatus, & Henrich, & Diepolth Vicedominus & multi alii interfuerunt.

(a) Chartam hanc ex Chartulario membranaceo Civitatis Argentinensis descriptam multum corruptam & vitiosè retulit Schoepflinus, *Alfat. diplomaticae, tom. 1, pag. 193*. Antiquum verò usum ipsa ejusdem instrumenti autographa multiplicandi explicant Besselius, *Chronicon Gottwicense, lib. 2, tom. 1, pag. 77* & Auctores gallici novae diplomaticae, *tom. 1, pag. 163*.

(b) Helwigis, sive Hadwigis, filia Gerhardi comitis de Egisheim, comitatûsque Egisheimensis ipsa haeres, nupsit Gerhardo primo comiti Vaudani montis, ex quâ suscepit Hugonem & Ulricum comites.

(c) Ità autographum : *Berhtam*. Et quidem totus chartae contextus innuit de foeminâ, non de loco quodam esse sermonem. Wimpelingius tamen *de Episc. Argentinensibus, pag. 47*, Schadeus, *Münster-Büchlein, pag. 12*, atque La Guillius, *Histoire d'Alsace, tom. 1, livre 16, pag. 190*, vitiosè sanè usi apographo, legunt *Bergheim*, & inde perperam concludunt Heilwigem comitissam ex patrimonio suo Berghemium, Alfatiae superioris nunc oppidum, Argentinensi donasse Ecclesiae.

(d) De quo sequentia tradit Albericus, in chronico, *apud Leibnitzium, Accessiones historicae, tom. 2, pag. 113*, "Gerardus primus comes Vaudani montis duxit filiam comitis de Daburg, nepotem S. Leonis Papae, de quâ genuit comitem Vaudani montis Hugonem."

(e) Qui erant, praeter Hugonem, Udalricus comes Egisheimensis atque Stephanus, ambo sine prole defuncti. *Gerhardum de Egisheim patrem Vodelrici & Stephani* laudant acta Murenfis, in tomo praecedenti, *tit. 383, pag. CCXXXIII*.

(f) Scilicet Ober-Sultz in Mundato superiori. (g) Burchheim prope Lahr in Ortenaviâ.

T I T. 580.

Anno 1118.

CHARTA quâ vir quidam nomine Stephanus suam propriam mulierem sancto Petro ad locum, qui Wizenburc dicitur (a), tradidit ut illa & omnes ejus, si qua fieret posteritas, in festo beatorum Sergii & Bachi (b) annuatim persolveret de cera duas nummatas, ea videlicet ratione, ut jus optimum hominum S. Petri teneat, nec plus ullus exactor quam praedictum censum, sive in aliquo placito, sive quod dicunt, capitale jus deposcat. . . . Actum est anno M. CXVIII, indictione XI, Rege Heinrico imperante, venerabili Abbate Udalrico eidem loco praefidente, Egberto Advocato, Rathero exactore.

Edidit Schannat, *Vindemiae litterariae, collectione 1, pag. 11*.

(a) Id est ad Abbatiam Weissenburgensem.

(b) SS. Sergius & Bachus milites passi sunt die septimâ Octobris sub Maximiano Imperatore. Horum sanctorum reliquiis Dagobertus Rex ditavit Abbatiam Weissenburgensem, ut tradit Coccius, *Dagobertus Rex, cap. 18, pag. 167 & 168*, qui addit dicta corpora an. 1252 rursus elevata fuisse, atque suo aeyo (an. 1623) in utrâque summi altaris parte esse servata.

TIT. 581.

Anno 1119 ineunte.

CHARTA, quâ Cuno divina favente clementia Argentinenſis Epiſcopus notum facit, qualiter quidam laicus ejus fidelis Cuno nomine & uxor ejus Judinta de Lupphenſtein (a) quandam mulierem de familia ſua Megniburgam nomine cum filio ſuo ad altare ſancte Marie, per manum Sigefridi Advocati, contradiderunt, ea videlicet condicione, ut ipſi omniſque poſteritas eorum per ſingulos annos duos nummos, vel duos nummatus cere ad preſcriptum altare in feſto ſancti Mauricii martyris (b) perſolvant, & poſt hoc ab omni ſervili jure liberi permaneant. . . . Hii ſunt teſtes preſcripte tradicionis : Brun majoris Eccleſie Prepoſitus, Burchart Decanus, Eberhart Edituus, Hug, Dietherich, Gerolt, Diezeman, Adelgoz, ceterique eorum confratres; Sigefrit Advocatus, Sigefrit urbis Prefectus, Werinhere Vicedominus, Guntramus, ceterique eorum comparitatis homines. . . . Acta ſunt hec Argentine, anno Dom. inc. M. CXIX, Heinricho Imperatore quarto Auguſto regnante.

Extat in libro Salico ſummi Capituli Argentinenſis, fol. 72, ex quo deſcriptam integrè edidimus in novis ſubſidiis diplomaticis Wurdweinii, tom. 7, num. 13, pag. 29.

(a) Lupſtein. (b) Id eſt, die 22 Septembris.

TIT. 582.

Anno 1119 menſe Septembri.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo jus conſuetudinarium Civitatis Argentinenſis ab Ottone Epiſcopo levigatum confirmat.

Ex libro Salico ſummi Capituli Argentinenſis, fol. 12, & ex Chartulario membranaceo civitatis Argentinenſis, num. 73 (a).

IN nomine ſancte & individue Trinitatis, Heinrichus quartus Romanorum Imperator Auguſtus. Sicut Deo diſponente preeſſe conſtitutum eſt, ita indefinenter & prodeſſe, pro re & tempore, divina inſtitucione amonemur. Quapropter, communi Principum conſilio & hortatu, jus civile & omnibus com-

mune, quod tot annis odiosa questus diligencia Argentinensibus ~~subactum~~ esse conspeximus, lacrimabili omnium rogatu sanctiori &, ut putamus, clemenciori consideracione restituimus, dampnum vero & jus consuetudinarium, non autem legitimum & jugum Argentinensibus civibus inique & quasi quadam tyrannide aliquando impositum, sed a bone memorie Ottone predictorum civium Episcopo (b) aliquantulum levigatum, sub quo vini venditio a die sancte Pasche usque in Nativitatem sancte Marie per totam Civitatem fiscum Episcopalem respexerat, ita ut ab una quaque venalis vini carrada due situle, quod nos Teutonice amam vocamus, fisco Episcopali persolverent, & divine remuneracionis respectu & predictorum civium petitione absolvimus, absolvendo deinceps condonavimus, condonando regali nostra auctoritate firmavimus, exceptis sex ebdomadibus, quas Episcopali fisco sub priori institutione reliquimus. Hanc ergo cartam si quis, quod non spero, infringere presumpserit, libras auri purissimi centum regali scrinio componat. Quod ut firmum & inconvulsam omni permaneat evo, hanc cartam inde conscribi, testesque subscribi, & sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Hujus autem regie tradicionis testes idoneos infra notavimus. Sunt autem isti : Cuno Episcopus Argentinensis, Udalricus Episcopus Eychstettensis, Rudolphus Episcopus Basiliensis, Landolfus Cumanus, Gerhardus Episcopus Merseburgensis; Dux Fridericus, frater ejus Conradus (c), Comes Palatinus Gotheфридus, Comes Adelbero, Heinricus Advocatus; Bruno Cancellarius Argentinensis Ecclesie Prepositus, Burchart Decanus, Eberhart Edituus, Rudiger Archidiaconus, Hesso scholarum Magister, Gerolt Prepositus, Berhtolt, Dieterich ceterique confratres eorum; Sigefrit, Hug, Friderich, Hunbrech, Gebeno, Vodelrich, Otto, Burchart, Wolfram, aliique eorum comparitatis perplures, quos enumerare longum est. Data hec visa est, regnante Henrico quarto Dei gratia Romanorum Imperatore Augusto, anno M. CXIX. Hoc ego Bruno Cancellarius recognovi vice Archicancellarii Adelberti Moguntini (d).

(a) Edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 193*, sed incorrectè, turbatis praesertim testium inter se nominibus, ipsaque aera chronologica.

(b) Otto Argentinensis Episcopus Cunonis Praedecessor.

(c) Conradus scilicet de Hohenstauffen Dux Franconiae, frater Friderici Ducis Sueviae & Alsatiae.

(d) Defunt Imperatoris subscriptio & monogramma : deest quoque scripti diplomatis locus. Videtur tamen fuisse datum Argentinæ, cum plerique Canonici Argentinensis Ecclesiae, ejusdemque Urbis cives alii inter testes numerentur. Mense autem Septembri aut Octobri anni 1119 versabatur Henricus V Argentorati, ubi conventus habitus est de pace tractanda inter eum & Calixtum II Papam. *Venerunt ad regem apud Argentinam Episcopus Catalaunensis & Abbas Cluniacensis acturi cum eo de pace & concordia inter regnum & sacerdotium.* Verba sunt Hessonis Scolastici, cujus commentariolum extat apud Gretserum, *Operum tomo 2, novae edit. pag. 530*; Eccardum, *Corpus Historicum medii aevi, tom. 2, pag. 301*; Hartzheim, *Concil. German. tom. 3, pag. 275*; & Mansi, *Concil. nova collectio, tom. 21, pag. 244*. Addit Hesso loquens de altero inter Viridunum & Metum habito colloquio : *Rex, quod prius apud Argentinam in manu praeonominatorum firmaverat, iterum inibi propria manu firmavit.*

TIT. 583.

Anno 1119 30 Octobris.

BULLA Calixti II Papae, quâ Gerungo Marbacensi Praeposito privilegia ejus Canoniae renovat & amplificat.

*Ex autographo tabularii episcopalis Argentinensis Tabernis
Alsatidis (a).*

CALIXTUS Episcopus servus fervorum Dei, dilectis in Christo filiis in Marbacensi Ecclesia canonicam vitam professis, eorumque successoribus in eadem religione per omnipotentis Dei gratiam permanfuris in perpetuum. Officii nostri nos hortatur auctoritas pro Ecclesiarum statu sollicitos esse & quæ recte statuta sunt stabilire. Quam ob rem venerabilis filii nostri Gerungi vestri Prepositi precibus non difficulter accommodamus effectum. Predecessorum siquidem nostrorum videlicet sancte memorie Urbani secundi & Paschalis item secundi (b) vestigiis insistentes tam vos, quam vestra omnia sub tuicione Apostolice sedis excipimus, & presentis privilegii auctoritate munimus. Quæcunque enim illi vobis ad libertatem loci vestri & munimentum religionis concesserunt, nos quoque concedimus & confirmamus, videlicet ut quæcunque hodie vestra Ecclesia juste possidet, sive in futurum juste atque canonicè poterit adipisci, firma vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. Quicquid preterea libertatis vel in Prelati vestri electione, vel in professorum illic stabilitate, vel in Sacramentorum omnium susceptione, seu in ceteris hujusmodi professionis Canonice religioni & stabilitati congruentibus Ecclesie vestre a predictis predecessoribus nostris canonica equitate concessum est, nos etiam presentis scripti pagina stabilimus, &c. . . . † Ego Calixtus Catholice Ecclesie Episcopus. Datum Remis per manum Crisogoni sancte Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, III kal. Novembris, indictione XIII, incarnationis dominice anno M. C. XVIII, Pontificatus autem domni Calixti secundi Pape anno priore.

(a) Hanc Bullam integram edidimus in Wurdweinii Subsidiiis diplomaticis, tom. 7, num. 15, pag. 33. Extat quoque in Galliâ Christianâ, tom. 5, instrum. pag. 475, sed maxime incorrecta & mutila. Illius auctores descripserunt eam ex veteri codice membranaceo Marbacensis Canoniae, cui præfixi erant sequentes versus:

*Ista Calixtus ego tibi, Gerunge, relego,
Pastoris curâ dans convenientia jura.*

(b) Bullae Urbani II & Paschalis II annorum 1096 & 1103 extant suprâ, tit. 513 & 535, pag. CLXIV & CLXXXIX.

TIT. 584.

Anno 1120 14 Maji.

BULLA Calixti II Papae, quâ Monasterii Hugshovienſis bona, jura & privilegia confirmat.

Ex libro Salico membranaceo Abbatiae Andlaviensis, fol. 13 (a).

CALIXTUS Episcopus fervus fervorum Dei, dilectis filiis fratribus Monasterii sancti Michahelis Archangeli, quod dicitur Hugonis curia, tam futuris, quam presentibus imperpetuum. Ad munimentum & protectionem sancte Dei Ecclesie pastoralis vigilancie consilium & auxilium adhibere, officium a nobis exigit commisse dispensationis & speratum a Deo premium, quod est felicius eterne recompensationis; quatenus & ecclesiastica utilitas Apostolice sedis favore vires accipiens accrescat & devotionis sinceritas laudabiliter enitescat. Apostolice siquidem sedis filius devotissimus Comes Wernherus (b) de facultatibus propriis Monasterium Hugeshoven appellatum, Domino adspirante, construxit, quod in beatissimi Archangeli Michahelis honore ac nomine consecratum beato Petro Apostolorum Principi obtulit, ac sancte ipsius Romane & Apostolice Ecclesie gratia defensionis studio pietatis subjecit. Nos igitur dilecte Adelheidis comitisse, neptis ejusdem comitis (c), piis postulationibus annuentes, vestrisque, filii in Domino karissimi, religiosi desideriis paterne benignitatis assensum accommodantes, prefatum Monasterium, in quo divinis estis mancipati obsequiis, cum omnibus ibidem in presens conlatis, vel in posterum conferendis, sub Apostolice sedis tuitione specialiter confovendum, beati Petri vice suscipimus & perpetuam ei libertatem Apostolica auctoritate statuimus, atque contra iniquorum omnium infestationem presentis privilegii decreto communimus. Statuimus enim, ut universa, que ad eundem locum legitime pertinere videntur, que vel predictus Comes Wernherus, vel sui heredes & successores divine aspirationis instinctu ipso Monasterio contulerunt, aut quicquid preterea aliorum devotione fidelium hactenus conlatum est, aut deinceps, annuente Deo, conferetur, salva vobis & per vos eidem Ecclesie illibata conserventur. In quibus hec propriis visa sunt exprimenda vocabulis: ipsum videlicet Cenobium cum sexus utriusque mancipiis, ceterisque suis appertinenciis; parrochiam quoque Ecclesiam ibidem (d) sitam cum capella Rognesbach (e); allodium in Scherwilre (f), predium apud Mackenheim (g), predium apud Fruolsheim (h), aliud in Elgenesheim (i), aliudque in Reinenkeim (l); possessiones apud Marcolvisheim (m), apud Brei-

tenheim (*n*), apud Heidolvesheim (*o*) & apud Northus (*p*); predium quoque in Lotharingia, a bone memorie Ludoldo comite ejusque conjuge Adelheida comitissa ad prefatum Monasterium sancto Michaheli Archangelo traditum apud Gebereisdorf (*q*) scilicet situm, cum omnibus sibi jure adherentibus, nec non Ecclesiam in Wilre (*r*) cum suis attinentiis ab eadem comitissa vobis traditam, hec vobis habenda & possidenda confirmamus. Piscationem vero in ipsa valle (*s*) usque in Lutenbach (*t*) & ligna de dominicali silva ad quoslibet usus necessaria, fructuumque silvestrium medietatem, atque apium examina, que in eadem silva fuerint reperta, vobis ea stabilimus. Quod autem supradictus pie devotionis Comes Wernherus in ejusdem loci munificentiam concessit, cuilibet ministerialium suorum, vel familie sue licitum esse eo presente, vel absente ad eundem locum propria queque contradere, id & nos Apostolica censura decernimus stabile & ratum fore. Verum quoniam Alfaciensi Provincie moris esse fertur, ut nulli ex familia Argentinensis Ecclesie liceat quicquam de prediis propriis alteri largiri Ecclesie, que sub illius non sit jurisdictione, nos prefatum sancti Michahelis Archangeli Monasterium in eodem pago situm, hoc a Romane & Apostolice sedis dignatione indultum speciale volumus semper obtinere privilegium, ut quilibet de familia sive Argentinensis Ecclesie, vel alterius ubique terrarum cujusvis Ecclesie libere possit absque omni cujusquam contradictionis obstaculo tam de prediis, quam de rebus propriis, eidem Monasterio Apostolice auctoritatis robore fulto vel venundare, vel mutuare, vel gratis erogare. Congregatio Monasterii liberam habeat potestatem ad electionem Abbatis, juxta decretum sancti Benedicti, sine omni contradictione constituendi, ut sit in ipsorum fratrum arbitrio, quem inter se eligere, sibi que secundum Deum preponere velint, si inter eos ydoneus inveniri possit; alioquin aliunde ex regulari Monasterio sibi expetant quemcunque meliorem invenire valeant, & electum fulti auctoritate obtineant. Crisma quoque, oleum sanctum, consecrationes altarium atque basilicarum, seu fratrum promovendorum ab Episcopo, in cujus dyocesi sunt, predicti fratres gratis accipient, nisi forte symoniacum esse constiterit, aut Apostolice sedis communionem & gratiam non habere. Quod si constiterit, liceat eis & Abbati & monachorum ordinationem ac cetera sacramenta a quocunque catholico voluerint Episcopo postulare atque recipere. Nullam sane potestatem in eodem loco Argentinensi Episcopo, cujuslibet vel minime rei gerende, aut ordinande, nisi pro communi fratrum & Abbatis voluntate concedimus, nec a quolibet Episcopo, vel Archiepiscopo, nisi a solo Apostolice sedis Presule, in ipsum Abbatem vel Monasterium ejus excommunicationis sententiam pro quacunque causa dari permittimus; hoc quoque speciatim subjicientes, ut idem Cenobium cum atrio suo, cumque omnibus sibi pertinentibus ab omni quorumlibet hominum incurfione sit liberum, necnon & ab Episcopi Argentinensis seu Episcoporum omnium, sive Episcopaliu ministrorum, Regum quoque, Imperatorum, Ducum, Comitum,

omniumque hominum omnimodis servitiis & gravaminibus sit alienum. Si quis secularium ibidem sepulturam sibi preparare desideraverit, monachis illic conversantibus pie desiderata liceat indulgere, nec cuiquam sacerdotum ea fas sit prohibere. De advocacie vero constitutione ita decernimus, ut nullus hanc velut hereditario jure sibi debitam sortiatur, nisi qui communi vel saniori fratrum electione constituatur. Qui tamen advocatus locum illum, vel possessiones ibidem Deo serviendum nunquam injuste, vel violenter attingat: non liceat ei invito Abbate Monasterium ipsum, aut Monasterii rusticos, vel familiam frequentibus hospiciis aggravare, nec quaslibet exactiones ab eis extorquere; sed nec aliqua jurisdictionum placita, nisi ab Abbate invitatus, exerceat, nec de placitorum mulctis, quas justicias vocant, supra terciam partem, que illi ex consuetudine debetur, accipiat, illorum tantum videlicet placitorum, ad que ab Abbate invitatus fuerit. Qui si hoc transgressor Monasterio repertus fuerit, & secundo tertiove commonitus culpam non correxerit, amoto eo, alius, qui placuerit, aut nullus, si placuerit, substituatur. Illud quoque subjungimus, vel ex beati Gregorii Pape sententia diffinimus, ne loci ejusdem fratres de carrucis suis, vel quibuslibet laboribus, sive nutrimentis propriis in valle Monasterii parochiali unquam Ecclesie reddere decimas, seu primitias cogantur. Locum itaque illum omnimoda libertate donatum, tam ab omni mortalium jure, quam ab omni molestiarum temeraria inquietudine tutum semper & absolutum fore decernimus, & Abbaciam illic perpetuo haberi, ac sub Apostolice sedis tutela specialiter protegi, aureumque ex hoc Bizantium Apostolico palacio annualiter perfolvendum, ac preter ejusdem census debitum nichil servitutis Romane Ecclesie amplius ab eo quolibet modo requirendum. Hoc sit autem memoriale super hujus libertatis Monasterii beati Archangeli Michaelis, quatenus ejus Rome non sit oblivio, ubi caput sibi vendicat omnis Religio. Quod si forte aliquoties fuerit pretermissum, nichil unquam pro satisfactione exigatur, nisi quod census idem sub integritate restituatur. Si qua vero in futurum Ecclesiastica, secularisve &c. Data Laterani II idus Maji, incarnationis dominice M. CXX, anno vero Domini Calixti secundo.

(a) Edidit Schoepflinus, *Alsat. diplom. tom. 1, pag. 194*, sed non satis correctè.

(b) Wernherus scilicet comes de Ortenberg, de quo praeceps agit notitia, *tit. 464, pag. cxix*.

(c) Adelheida comitissa fuit neptis, id est, *petite fille* Wernheri comitis Ortenbergici, filiaque Volmari & Heilichae, qui anno 1061 Abbatiam Hugonis curiae Argentinenfis tradiderant Ecclesiae, *tit. 463, pag. cxviii*. Nupsit verò Adelheida Lutoldo comiti de Achalm an. 1098 jam defuncto.

(d) Scilicet in Hugshoven. (e) Roschbach, gallicè Renrupt. (f) Scherweiller.

(g) Mackenheim. (h) Fridolsheim. (i) Elfenheim. (l) Reiningen. (m) Marckolsheim.

(n) Breitenheim. (o) Heidsolsheim. (p) Northausen, sive Nartz.

(q) Locus ille in Bullâ Innocentii II an. 1135 quoque dictus Gebereisdorff, nominatusque in aliâ Hugshovianâ chartâ an. 1244 Gironville, est hodiernus vicus Lotharingiae Glonville ad Meurtham situs.

(r) Weiler, sive Viler. (s) Vallis hodiè dicta *Val de Veiler*, sive *Weiler-Thal*.

(t) Fortè Breitenbach.

TIT. 585.

Anno 1121 22 Januarii.

BULLA Calixti II Papae, quâ Abbatiae S. Walburgis
jura renovantur.*Ex autographo tabularii Seminarii Episcopalis Argentinenfis.*

CALIXTUS Episcopus servus fervorum Dei, dilecto filio Bertholfo Abbati Monasterii, quod in honore sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sanctae Waldpurgae virginis constructum est, in Argentinensi Episcopatu, in loco videlicet, qui Sacra Silva dicitur, ejusque successoribus regulariter substituendis in posterum. Religiosis desideriis dignum est facilem prebere consensum, ut fidelis devotio celerem fortietur effectum: quamobrem nos, dilecte fili in Christo Bertholfe Abbas, petitioni tuae clementer annuimus, & Monasterium, cui Deo auctore praesides, quod beato Petro & ejus sanctae Romanae Ecclesiae sub annuo unius aurei censu oblatum, & ad honorem omnipotentis Dei, & sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi, & sanctae Waldpurgae virginis dedicatum est, ad exemplar domni predecessoris nostri sanctae memoriae Paschalis Papae, protectione sedis Apostolicae communimus. Statuimus enim ut universa, quae a religiosis principibus Friderico Duce & Petro ejusdem loci fundatoribus, vel ab aliis fidelibus de suo jure Monasterio eidem collata sunt, aut in futurum largiente Deo dari, offerri, vel aliis justis modis adquiri contigerit, quiescent vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant &c. *Ut in Bulla Paschalis II an. 1102 (a).* † Ego Calixtus catholicae Ecclesiae Episcopus. Datum Laterani per manum Crisogoni sanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis ac Bibliothecarii, XI kal. Februarii, indictione XIII, inc. Dom. an. M. CXXI, Pontificatus autem domni Calixti secundi Papae anno secundo.

(a) Apud Wurdwein, *Nova Subsidia diplomatica*, tom. 6, num. 117, pag. 274.

T I T. 586.

Anno 1121.

CHARTA Conradi Praepositi Stivagienfis, quâ, de consensu dominae suae Mathildis Abbatissae Andlavienfis, Friderico de sancto Germano militi quoddam Ecclesiae suae beneficium concedit.

Ex Chartulario Abbatiae Stivagienfis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, ego Conradus Dei clementia Stivagienfis Ecclesiae Praepositus tam futuris quam presentibus. Quoniam fervorum Dei prudens simplicitas malorum vecordia saepe impugnatur, & relligioforum tranquillitas secularium tumultu plerumque concutitur, necessarium est Dei Ecclesias materiali nobilium virorum gladio protegi, ut divino cultui libere possint immorari. Et quoniam prebendae nostrae parva quantitas, quae de Sandronis villa (b), & de Enivas (c), & de Saberti-orto (d), & Donceres (e) huc adducitur, tyranculorum & raptorum violentia quotannis nobis adimitur, ea propter consilio fratrum nostrorum, assensuque & benevolentia venerandae Mathildis Andelacenfis Abatissae dominae nostrae totiusque Capituli sui, quoddam beneficium Domino Friderico militi de sancto Germano (f), nobili scilicet viro unanimiter tali conditione constituimus, scilicet ut carros nostros victui nostro necessaria portantes cum hominibus nostris veniendo & redeundo a praedictis raptoribus defendere & usque ad nos conducere studeat. Hoc est autem beneficium, quod Stivagienfis Ecclesia eidem Friderico singulis annis, quandiu conductum istum fecerit, dare debebit, octo videlicet nummos Tullenfes, dimidiamque asinatam vini, & curiale modium avenae. Quod si Praelatus ejusdem Ecclesiae placitum suum tenuerit, & aliquis hominum suariorum ad prebendam suam spectantium contumax aut rebellis extiterit, vel hominum capitalem censum debentium non dederit, aut si quispiam eorundem hominum uxorem de alterius familia, vel alia Ecclesia sibi copulaverit, & jam dictum Fridericum ad coercendos illos idem Praelatus sibi convocaverit, de quantitate fructus emendationis duae quidem partes Praelato, tertia vero erit Friderico. Praeter haec autem nihil aliud contra voluntatem Praelati debet accipere, nec collectas, vel exactiones aliquas super eosdem homines praesumat facere. Quod si fecerit & continuo non emendaverit, Praelatus ejusdem Ecclesiae ceu excommunicatum a se abjiciens praefatum bene-

ficium illi auferre & alteri fideli viro studebit mancipare. Ut autem hoc rationabile statutum firmitate perhenni ratum permaneat, scripto commendare, testesque veridicos subscribere & sigillo sanctae matris nostrae Ricardis (g) dignum duximus confirmare. Signum venerabilis Matthildis Abbatissae. S. Erchenradis Decanae, S. Ermengardis, S. Hatvidis Dominarum & omnium aliarum. S. Henrici, Theodorici, Syfridi Canonicorum. S. Hugonis Comitis ejusdem Ecclesiae Advocati (h). S. Hercheboldi, Conradi, Wernheri laicorum. Actum est hoc an. inc. Dom. M. CXXI, indictione XIV, epacta XXIX, concurrente V, Domno Calixto Romanae Ecclesiae Papa praefidente, Heinrico invictissimo Imperatore regnante.

(a) Chartam hanc indicat, non verò refert Hugo *Annales ordinis Praemonstrat.* tom. 2, p. 893.

(b) Hodiè Sandronville, villula Lotharingiae propè Bartecourt, in Ballivatu Nanceiano.

(c) Einvaux, vicus trihorio distans à Rosieres.

(d) Saulceray, quoque vicus situs in superiori banno Stivagiensi & Ballivatu San-Deodatenfi.

(e) Fortè Doncieres propè Rambervillers.

(f) Saint-Germain vicus est situs inter Bayon & Charmes. *Fridericus de Sancto Germano, Advocatus banni Stivagiensis*, Friderici nostri, ut videtur, filius memoratur circà annum 1173 in charta compositionis initae inter Abbatiam Medianensem & Ecclesiam Stivagiensem, *apud Belhomme, Historia Mediani Monasterii, pars 4, pag. 305.*

(g). Id est sigillo Andlaviensis Abbatiae.

(h) Andlaviensis Advocatus tunc erat Hugo comes Dagsburgensis.

T I T. 587.

Anno 1122.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo statuit servientes fratrum, sive Canonicorum Ecclesiae Cathedralis Argentinenfis ab omni jure fiscali Civitatis esse immunes.

Ex libro Salico summi Capituli Argentinenfis, fol. 15.

IN nomine sancte & individue Trinitatis, Henricus Dei gracia quartus Romanorum Imperator Augustus. Quamvis imperialium cura negotiorum multociens impediamur, ut ad ea, que debitum nostrum deposcit, inclinemus, divine tamen respectu justicie inferioribus proposse condescendere debito cogimur. Quidam enim fratrum Argentinenfium majoris Monasterii servientes nos necessitate compulsi adierunt, jus suum ab antecessoribus suis sibi relictum ex quorundam presumptione rectorum sibi non bene cupientium depravatum esse lacrimabiliter conquesti sunt, qui eos ad diversa publica servicia

non debita compellerent, que sufferre nequirent. Quorum querimonie condolentes statuimus, statuendo precepimus, precipiendo communi fidelium nostrorum consilio firmavimus, ut antecessorum suorum consuetudinibus contenti suis Dominis serviendo satisfaciant : de publico autem Civitatis jure omnino alieni existant. Sed sicut Episcopi servientes, ita isti solis dominorum suorum utilitatibus insistentes ab omni jure fiscali deinceps nostre auctoritatis instituto sint absoluti. Quod ut firmum & inconvulsum omni permaneat evo, hanc cartam inde conscribi, testesque subscribi, & sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Hii sunt testes prescripte rei: Friderich Dux Allemannie (a), Godefrit Comes (b), Sigebrecht Comes (c), Brun Cancellarius & Prepositus prenominate Argentinensis Ecclesie, Sigefrit, Humbrect, Hug, Friderich, Wolfram, Harger, ceterique nobiles & ignobiles, quos enumerare perlongum est. Acta sunt hec an. inc. Dom. M. CXXII, indictione XV, regnante Heinrico III Imperatore Augusto, Friderico Duce Allemannie.

(a) Fridericus de Hohenstauffen Dux Sueviae & Alsatiae.

(b) Godefridus comes Metensis, simulque Nordgoviae, sive Alsatiae inferioris.

(c) Sigebertus comes de Werda.

T I T. 588.

Anno 1122.

CHARTA Reinhardi Abbatis Maurimonafteriensis, quâ per judicium aquae frigidae dirimitur lis orta inter Ecclesiam sancti Quirini & Bezelinum Advocatum de Turkestein.

Ex autographo Abbatiae Maurimonafteriensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Patris & Filii & Spiritus Sancti. Quia per litterarum suffragia renovatur hominum memoria, ego Reinhardus Dei gratia Abbas Maurimonafterii scriptis dignum notificare duxi tam futuris quam praesentibus pacis concordiam & unanimitatis formulam inter Ecclesiam nostram sancti Quirini (b) & Dominum Bezelinum Advocatum de Durkelstein (c). Fuit enim dissidium inter nos & eum : nam Capellanus suus de Wilre usurpando sibi parochiam nostram Helde baptizando parochianos nostros, sepe liendo, decimasque nostras ad capellam Wilre violenta quadam & consensu Domini sui subripiendo saepius nos gravavit; sed iustitia querimoniae nostrae

ad audientiam Domini Stephani Metensis Episcopi perlata, autoritate ipsius satisfactionem a jam dicto Capellano recepimus : sed tamen reiterare injuriam per ministros Domini sui non obmisit. Unde querimonia nostra tam crebra jam dictus Dominus Metensis Episcopus pertaesus deliberavit, consensu nostri & advocati Bechtoldi, ut manifesto Dei judicio hanc injurie causam discutendam committeremus, & ad ipsum negotium legatos suos destinavit. Unde factum est, ut religiosos & spirituales homines convocantes, judicium aquae frigidae, advocato suoque Capellano praesente, Dei ordinatione prosecuti sumus, & Deo gratias, quia secundum nostram justitiam declaravit indignis famulis suis misericordiae suae gratiam, ut merito cum Psalmista laudem caneremus dicentes : justus es Domine, & rectum judicium tuum. Nam parochiam nostram vicum Helde cum omni decima absque ulla contradictione liberam recipimus, tam de possessione sancti Dionisii, quam de possessione sancti Petri Mediani Monasterii, quam haereditario jure a venerabili Abbate Milone, consensu totius capituli & familiae, pro septuaginta solidis Metensis monetae in curia Yrgesingen (d) a villico recta donatione suscepimus, statutis duobus denariis in censum singulis annis. Et ut haec rata & inconvulsa generatio cognoscat altera, sigilli nostri impressione ac testium subscriptione roborare dignum duximus. Bertoldus Prior Maurimonaasterii, Richiwinus Cantor, Wolframnus Praepositus Ecclesiae loci, Magister Hugo Metensis, Garnerus Canonicus & Capellanus Episcopi, quos ipse ad negotium peragendum sua gratia direxit. . . . Acta sunt autem haec an. Dom. inc. M. CXXII, indictione XV, Calixto Papante, & Henrico IV Imperatore feliciter regnante.

(a) Edidit, sed incorrectè, Belhomme *Historia Mediani Monasterii*, parte 4, pag. 308, in quo Meinhardus, annus 1124 & indictio secunda perperam leguntur pro Reinbardo, anno 1122 & indictione decimâ quintâ.

(b) Prioratus S. Quirini in dioecesi Metensi.

(c) Furkestein, sive Tyrkestein castrum antiquum, hodiè destructum, situm in alto monte propè Prioratum S. Quirini, quatuor à Sarburgo leucis. Idem Dominus Becelinus de Turkiſten laudatur cum uxore sua Mathilda & Cuonone filio fundator Prioratûs de Lorching, olim pendens ab Abbatiâ Senoniensi, in litteris Stephani Metensis Episcopi an. 1128, apud Calmetum, *Histoire de Lorraine*, tome 5, preuves, pag. CLXVII. Memoratur quoque Bencelinus de Turquestein cum filio suo Conone in aliâ Stephani chartâ pro Monasterio Altae Sylvae an. 1147, ibidem, pag. CCCXXVII.

(d) Vicus Erching, tribus leucis distans à Bitschio.

TIT. 589.

Anno 1122 desinente.

CHARTA Berthae Magistrae Monasterii in Sindelsberg, quâ quaedam sui coenobii bona cum aliis vicinae Abbatiae Maurimonafteriensis possessionibus permutat.

Ex autographo tabularii Abbatiae Maurimonafteriensis (a).

E GO Bertha Magistra & ancilla ancillarum Dei cum caeteris sororibus meis omnibus Deo servientibus perpetuam salutem & orationes in Christo. Notificamus omnibus catholicis ac religiosis personis & Deo obedientibus commutationem factam cum Domino Adelone Abbate Maurimonafterii in habitatorio loco nostro, qui dicitur Sindelsberc (*b*), cui commutavimus per idoneos testes & probabiles personas octo mansus & dimidium cum habitatoribus suis in villa, quae dicitur Sheffelinesheim (*c*), & in ea, quae dicitur Snerinesheim (*d*), & in villa, quae dicitur Stucesheim (*e*), & in ea, quae dicitur Oudeleswire (*f*), & ante civitatem Mettis vineam datam nobis a Domina Ospirni & venditam pro tredecim libris illius monetae, & dedimus quindecim libras Argentinensis monetae: & haec commutavimus pro terra, quae est in villa, quae dicitur Ingenheim (*g*), cum habitatoribus suis, & pro censu & decimatione & servitio ejusdem loci nostri, qui dicitur Sindelsberc. Facta est autem haec traditio & commutatio, ut supra diximus, per idoneos testes & probabiles personas, scilicet per Dominum Stephanum venerabilem Mettensis sedis Episcopum & principalem Magistrum loci nostri (*h*), & per comitem Volmarum juniorem Advocatum ejusdem civitatis (*i*), & per Comitem Renaldum fratrem Domini Mettensis Episcopi (*l*), & per Comitem Hermannum, & per Comitem Ludovicum, & per Comitem Theodericum de Huneburc (*m*), & per Advocatum Ottonem seniore (*n*), & per Cunonem de Virdenheim (*o*), & per Anselmum, qui cognominabatur Stullin, & per Heinricum de Winegersheim (*p*), & per Widonem de Berstedden (*q*), & per Burchardum & Berwardum, & Hernonem villicum; & in Ecclesia per Meginhardum tunc temporis Priorem (*r*), & per Marquardum Praepositum, & per Bertolfum Magistrum nostrum, & per Diethramum conversum; praeterea per multos alios sapientes & probos tam liberos quam familiares & servos. Facta sunt haec sub conditione sanctae Romanae Ecclesiae & horum testium confirmatione: Calixto presidente in sede sanctae Romanae Ecclesiae, Heinrico juniore regnante Imperatore, & Episcopo Argentinensi Cunone, quorum auctoritate & praedictorum

testium confirmatione loco nostro hanc commutationem & traditionem assignavimus & vinculo anathematis confirmavimus.

(a) Charta haec est sine ærâ chronologicâ. Data verò fuit vel desinente anno 1122 quo Reinhardo in Abbatia Maurimonsienfi tantum successit ipse Adelo, vel ineunte anno 1123 quo de sede sua expulsus fuit Cuno Argentinensis Episcopus.

(b) Sindelsberg. (c) Seffolsheim. (d) Schnersheim. (e) Stützheim.

(f) Jederweiler, olim Uderfwyler dictus. (g) Ingenheim.

(h) Episcopus Metensis erat advocatus supremus Monasterii Sindelsbergenfis.

(i) Folmarus scilicet comes Metensis.

(l) Reinaldus dictus Strabus, frater Stephani Metensis Episcopi, Sator comitum Barrensum.

(m) Theodoricus ille, possessor castri Huneburg, patri Godefrido dein successit in comitatu Nordgoviae, sive Alfatae inferioris.

(n) Otto de Geroldseck, qui advocatiam Abbatiae Maurimonsienfis acceperat ab Ecclesiâ Metensi.

(o) Familia nobilis de Firdenheim interiit an. 1624.

(p) Familia quoque Alfatica de Wingersheim an. 1509 extincta.

(q) Antiquissima hîc legitur mentio gentis nobilis de Berslett, quae apud nos hodièdum adhuc floret.

(r) Electus fuit Abbas an. 1132 dictus Meginhardus.

TIT. 590.

Anno 1123 23 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo confirmat Abbatiae Alpirspacenfis foundationem, *praesentibus & petentibus Principibus fidelibus suis, quorum ista sunt nomina: Bertholdus Episcopus Ecclesiae Basileensis, Conradus Dux de Zaringen, Godefridus comes Palatinus de Calw, Volmarus comes de Huneburg, Meriboto de Grifenstein, Sigifridus Burgravius Argentinensis, Gelfradus Telo-nearius. . . . Datum Argentinæ, an. Dom. inc. M. CXXIII, indictione I, decimo cal. Februarii, feria tertia, Januarii vicesimo tertio.*

Ediderunt Crusius, *Annal. Suevic. part. 2, pag. 331*; Magerus, *Advocatus armatus, cap. 1, pag. 160*; Befoldus, *Documenta rediviva Monast. Wirtenberg. pag. 248*; Petrus, *Suevia Ecclesiastica, pag. 55*; atque Scheidius, *Origines Guelficae, tom. 2, lib. 6, pag. 648*.

TIT. 591.

Anno 1123, 24 Januarii.

DIPLOMA Henrici V, quo renovat privilegia Abbatae Waldkirchenfis in Brisgoviâ sitae. *Facta est autem haec concessio praesentibus & petentibus principibus fidelibus suis, quorum nomina haec sunt : Bertoldus Basiliensis Episcopus, Bertolfus Morbacensis Abbas, Dux Conradus, Folmarus Comes, Adelbertus Comes, Wernherus Comes, Sigefridus Argentinensis Burggravius, Rudolphus Scultetus, Gelfradus Telonearius. Datae Argentinae, an. Dom. inc. M. CXXIII, ind. I, IX kal. Februarii.*

Extat apud P. Marian, *Austria Sacra, partis primae tomo 2, pag. 265.*

TIT. 592.

Anno 1123, 3 Aprilis.

BULLA Calixti II Papae, quâ Alberto Praeposito S. Deodati & ejus Ecclesiae confirmat antiqua privilegia & praesertim tenorem Ecclesiarum ad eandem spectantium, *quas in Episcopatu Basiliensi habet, sicut ad dicti Papae usque tempora tenuit Ecclesia San-Deodatenfis & a Rodulpho beatae memoriae Basiliensi Episcopi scripto & sigillo suo confirmatum suscepit (a), videlicet ut in quarto anno Ecclesia de Ungersheim (b) pro decimis quadraginta solidos Basileensis monetae & capella de Mittelvilre (c) quinque solidos, & illa de Hunegvilre (d) similiter quinque persolvat, eisdemque Ecclesiis supra dictis viduatis, sacerdotes in eis pro voluntate Praepositi, atque fratrum Ecclesiae S. Deodati ponantur. . . . Datum Laterani, III non. Aprilis, ind. prima, inc. Dom. an. M. CXXIII, Pontificatus autem dom. Calixti secundi Papae an. V.*

Edidit Sommier, *Histoire de l'Eglise de S. Dié, pag. 377.*

(a) Chartam à Rudolpho Basiliensi Episcopo datam anno 1122 de Ecclesiis de Ingersheim, Hunnaweyer & Mittelweyer indicant Ruyrius, *Antiquitez de la Vosge, partie 3, liv. 1, pag. 262*, atque dictus Sommier, *Histoire citée, chap. XI, pag. 109 & 110*. Litteras Episcoporum quoque Basiliensium Lutoldi saeculo duodecimo desinente & Henrici successoris an. 1227 in eandem rem allegat Ruyrius, *pag. cit.* Scribit etiam Sommierius, *cap. 15, pag. 143*, Capitulum Basiliense consensisse an. 1228 donationi juris patronatus & reddituum Ecclesiae in Ingersheim, quam Ecclesiae S. Deodati fecerant dicti Lutoldus & Henricus Episcopi.

(b) Ingersheim. (c) Mittelweyer. (d) Hunnaweyer.

T I T. 593.

Anno 1123.

EPISTOLA Adelberti Moguntini Archiepiscopi ad
Calixtum II Papam, quâ illum monet de his, quæ Cuno
Episcopus Argentinensis Ecclesiae Romanae reconcilia-
tus & de sede suâ expulsus ab Imperatore est passus.

*Ex Manuscripto Abbatiae sancti Germani à Pratis, Lutetiae
Parisiensium (a).*

CALIXTO beatissimo Domino suo & Patri universalis Ecclesiae A. Dei & sui gratia quicquid est, debitam cum omni devotione obedientiam. Debitae humilitatis & devotionis obedientia singula, quae circa nos aguntur, ad majestatis vestrae audientiam perferenda putavimus, quatenus & a nobis negligentiae culpam removeamus, & quantum nostrae parvitas est, in his quae nobis notoria sunt, serenitatem vestram praemuniamus. Frater noster Cuno Argentinensis Episcopus statim post Remense concilium (b) misericordiam postulavit & a Cardinali sanctae Romanae Ecclesiae absolutionem recepit. Qui cum prius in obsequio Regis assidue fuisset, saepe eum monuimus, ut Ecclesiae Dei obediret; & ut hac via magis proficeremus, Canonicis, ut ab ejus errore recederent & ad unitatem pacis Christi redirent, multotiens scripsimus. Illi vero non tantum inobedientes permanferunt, sed vestrae auctoritatis litteras; quas novissime in idipsum eis transmissimus, aperire & legere contempserunt. Postquam autem absolutus fuit Episcopus, corde & corpore ab Imperatore se subtraxit, & in servitio ac fidelitate Ecclesiae utcumque injustus & peccator, fidelis tamen & utilis veritatis assertor, permanfit. Omnimodis eum persequentes & cum judicio fratrum nostrorum canonicam & vocem & audientiam amiserint, omnibus, quibus possunt insidiis, eum circumveniunt. Hac occasione accepta, Imperator tam gravi eum odio persecutus est, ut omnibus rebus suis eum abraferit & de Civitate expulerit (c). Quod totum assecutus est Imperator compositione hujus pacis (d), quia ante adversus Episcopum praevalere non potuit, ex quo ab eo recedens Episcopus ad Ecclesiam rediit. Nam priusquam ad Ecclesiam rediret, inter primos amicos Imperatoris habebatur. Haec non ideo dicimus, ut injustitiam Episcopi studeamus defendere, vel approbare, sed ideo coram Deo loquimur, quia si tam absoluta potestas Imperatori conceditur saevienti in qualemcunque istum Episcopum, reliquis

fidelibus, qui cum Ecclesia Dei permanferunt, scandalum & intollerabilis perfecutio generabitur. Propter quod, si vestrae discretioni placeret, nostrae humilitatis consilium, seu potius devotissima supplicatio haec esset, ut ad praefens severior disciplina ejus correptionem dissimularet: quia sic dispensatio vestra grassantis hominis impetum in caeteros fideles inhibere poterit, & suo loco & tempore de praefato Episcopo plenam justitiam Ecclesia Dei obtinebit.

(a) Edidit Martenne, *Veterum scriptorum & monumentorum Collectio amplissima*, tom. 1, pag. 676, chartam ad annum 1121 malè referens.

(b) Quod, teste Harduino *Concil. tom. 6, parte 1, pag. 1983*, fuit celebratum 20 Octobris 1119.

(c) Ineunte scilicet anno 1123.

(d) Illa pax composita fuit anno 1122 in universali Wormatiensi conventu, ubi ecclesiasticae communioni redditus est Imperator.

TIT. 594.

Anno 1123 27 Junii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo Hugoni Abbati confirmat privilegia Luxoviensis Monasterii.

Ex autographo Abbatiae Luxoviensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Henricus divina favente clementia quartus Romanorum Imperator Augustus. Imperialem celsitudinem nostram decet praedecessorum nostrorum pia exempla sectari & Ecclesias Deo dicatas ab incurfu & infestatione malignantium diligenti cura defendere, eisque a bonis ac religiosiis viris collata bona retinere & conservare. Hac igitur ratione & discretionem utiliter inspecta, jura, auctoritates, privilegia, libertatem a sanctae Romanae sedis Pontificibus, sive ab antecessoribus nostris Regibus, vel Imperatoribus, sanctae Luxoviensi Ecclesiae concessam & contraditam confirmamus, corroboramus & auctorisamus. Insuper Imperiali auctoritate nostra per omnem ejusdem Ecclesiae Abbatiam precariam omnimodis fieri prohibemus & interdicimus. Hoc autem Principum nostrorum consilio, fidelium nostrorum petitione, specialiter autem pro remedio animae nostrae, benigne fecimus, quia vir venerabilis Hugo noster consanguineus atque ejusdem Ecclesiae Abbas privilegia Imperatorum Lotharii scilicet ac Ludovici nostrae Majestati praesentavit, in quibus continebatur qualiter Pippinus quondam Rex & Imperator Carolus per eorum auctoritatem concessissent eidem Monasterio & ibidem Deo servientibus privilegium de quolibet negotio undecumque illud

fiscus exigere poterat (b): Cujus precibus ob amorem Dei libentissime assensum praebentes, hoc auctoritatis nostrae & confirmationis praeceptum jam dicto Monasterio fieri jussimus & sigilli nostri impressione insigniri fecimus, ut homines ejusdem Monasterii necessitatibus ad diversa negotia servientes per universum Regnum Imperiumque nostrum nostro imperiali banno libere secureque discurrant; & nullus Judex publicus, aut exactor nullum theloneum portaticum, pontaticum, gestaticum de ipsis, aut eorum hominibus undecunque fiscus accipere consuevit, nec in aquis, sicut praediximus, nec in mercatis, nec in quibuslibet locis, sed per quaecumque castella, portus vel quaelibet loca homines & negotiantes ipsius Monasterii ire, redire, vendere & comparare absque alicujus contradictione praevaleant. Si quis autem, quod absit, hanc nostrae corroborationis paginam violare praesumpserit, auri purissimi centum libras componat, & in feriniis Imperatoris reponat. Huic concessioni Principes & fideles nostri adfuerunt Bertoldus Basileensis Episcopus, B. Argentinensis Episcopus, A. Verdenfis Episcopus, Stephanus Metensis Episcopus; Godfridus Palatinus, Hugo Comes, Albero Comes. Signum Henrici quarti Romanorum Imperatoris invictissimi. Philippus Cancellarius recognovi vice Adalberti Mogontini Archicancellarii. Data Argentinae, anno Dom. inc. M. CXXIII, indictione prima, V cal. Julii.

(a) Communicavit nobis praedilectus Dom. Grappin, Monasterii S. Ferrucii extra muros Bisuntinos Prior, auctor Historiae Luxoviensis Abbatiae, quae adhuc est manuscripta.

(b) Consulatur supra, tit. 437, pag. LXXVIII & seq., ipsa notitia Monasterii Luxoviensis.

TIT. 595.

Anno 1123 desinente.

ACTA conventûs Wormatiensis, in quo à legatis Papae Calixti & octo Germaniae Episcopis in gratiam Gebehardi dirimitur controversia orta inter duos Würtzburgensis Ecclesiae Episcopos Rudgerum à Clero populoque electum, necnon Gebehardum ab Henrico Imperatore investitum. *Congregati sunt ad audientiam Imperatoris pro causa tractanda*, praesente Cardinali Praenestino, inter alios ipse Archiepiscopus Moguntinus, Arnoldus Spirensis, Bruno Argentinensis & alii fideles Imperatoris.

Ex ipsâ Gebehardi epistolâ apologeticâ ediderunt Gretserus, *Operum*, tom. 6, pag. 568, novae edit., Eccardus, *Corpus Histor. medii aevi*, tom. 2, pag. 345, atque Hartzheim, *Concil. Germaniae*, tom. 3, pag. 288.

T I T. 596.

Anno 1124.

EPISTOLA Brunonis Argentinensis Episcopi ad Henricum V Imperatorem.

Ex codice epistolari membranaceo Udalrici Babenbergensis, in Bibliothecâ Caesareâ Vindobonensi (a).

DOMINO suo Romanorum Imperatori Augusto Henrico, suus omnimodo B. non Episcopale, sed fervile obsequium in omnibus. Quam ob rem placuit vestrae dignitati & gratiae, charissime Domine, tantum mihi affectum benignitatis vestrae exhibere, cui tantum honorem contulistis vehementer admiror, quis mendacii stimulus aures vestras permoverit, & mihi apud vos aliquam infidelitatis maculam concitaverit. Hoc autem ideo dico, quia valde me conturbaverunt litterae vestrae, si tantum vestrae fuerint, quod credere nequeo, & quantum de vestra gratia confido, si animo quum mitterentur eas vidissetis, profecto non pateremini eas mihi transmitti : cum mea fidelitas erga vos & vestros fideles tanto solidior & promptior esse comprobetur, quanto majus & dignius donum vestrae Majestatis mihi collatum esse evidenter cognoscitur. Sed quia forsitan vos movet, quod hoc anno Moguntiam veni, attendat vestra discretio, quia potius in hoc causae vestrae consului, ne si vocatus in pulpito ab illo Moguntino (b) venire renuerem, videretur civibus nostris, sicuti nostis hoc genus hominum esse mutabile, quod non debilitate & quasi ex difficultate rei non auderem procedere, cum me de banno argueret. De qua re & satis per controversiam egi cum clericis suis in capitulo eorum, cum ipsum videre & alloqui non possem, ni prius de banno illo exirem. Igitur, re infecta, ex urbe exivi, in qua tamen multos beneficiis meis vobis conciliaui, & ubicumque possum in villis, civitatibus, oppidis fautores vobis acquiro, ita ut nuper meo labore & consilio conjuraverint omnes a Wormatia usque Argentinam vobis terram illam & omnes homines retinere atque tueri. Propter quod vos rogo, ne modo ita festinetis, ut ex aliqua festinantia vestris commodis minus consulatis, quia vita comite istam terram ad vestrum honorem & inimicorum vestrorum confusionem, licet per multos labores, vobis retinebimus. Praeterea gratiam vestram deprecor ut crebros nuntios, & si non potestis, equites, saltem pedites ad nos dirigatis, qui & vestra nobis referre, & vicissim nostra vobis valeant intimare.

(a) Edidit Eccardus, in *Corporis Historico medii aevi*, tom. 2, pag. 280.

(b) Adelbertus tunc erat Moguntinus Archiepiscopus.

TIT. 597.

Anno 1124 28 Decembris.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris pro Abbatia Engelbergenfi. *Hujus rei testes sunt* inter alios *Ansericus Bisuntinensis Archiepiscopus, Berchtoldus Bastileenfis Episcopus, Arnoldus Spirienfis Episcopus, Stephanus Metenfis Episcopus, Bruno Argentinensfis Episcopus, alii quoque Principes, Chonradus Dux, Adelbertus Comes de Habesburc, &c. . . . An. Dom. inc. M. CXXV (a), indictione III. Datum Argentinæ (b), V kal. Januarii, dominica, luna nona.*

Extat apud Hergottum, *Genealog. Habsburg. codex probationum*, num. 201, pag. 143.

(a) Id est 1124: Annum enim 1125 jam inchoabat Henricus in Natali Domini praecedenti. Et revera ipso anno 1124 dies 28 Decembris incidebat in dominicam.

(b) » An. Dom. inc. 1125 (scilicet nostro computo 1124) Henricus Imperator Natale Domini Argentinæ, quae & Strazburch, celebravit, frequentantibus ibi curiam Principibus Alsatie, Lotharingiae, caeterarumque Transrhenarum partium optimatibus. » Ita annalista Saxo, apud *Eccardum*, tom. 1, pag. 655, atque Conradus Abbas Ursbergensis, in *Chronico*, pag. 206.

TIT. 598.

Anno 1125 7 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris in gratiam Monasterii Creuzlingen propè Constantiam constructi. *Acta sunt haec praesentibus & consentientibus* inter alios *Anserico Bisuntino Archiepiscopo, Stephano Metensi Episcopo, Brunone Argentinensi Episcopo, Arnoldo Spirensi Episcopo, Bertholdo Basiliensi Episcopo, aliisque Principibus Friderico Duce (a), Adelberto Comite (b), Petro Comite (c), Udalrico Comite (d), Hugone Comite (e), &c. . . . An. Dom. inc. M. CXXV, indictione III, VII idus Januarii. Data Argentinæ.*

Ex tabulario Monasterii Creuzlingani edidit Martinus Gerbertus, *Codex diplomaticus Historiae sylvae nigrae*, num. 36, pag. 54.

(a) Sueviae & Alsatie. (b) De Habsburg. (c) De Lucelburg. (d) De Egisheim. (e) De Dagsburg.

TIT. 599.

Anno 1125 8 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo Abbatiae sancti Blasii ejusque Abbati Rusteno asserit jus liberae advocatiae contrà Adelgozum, qui eandem sibi vendicabat, & contrà Bertolfum Episcopum Basileensem, à quo dictus Adelgozus memoratam advocatiam sibi retinere volebat. Res primò fuit discussa coram Henrico Imperatore *apud Nuhusen in obsidione WORMATIAE*. Primae huic audientiae Arnoldus Spirensis Episcopus, Bruno Argentinenfis Episcopus multique alii interfuerunt Principes. Dein secundò convenerunt in Nativitate Domini Argentinae Bertolfus Basiliensis Episcopus & sancti Blasii Abbas Rustenus, ubi Imperatoris in praesentia, praesidente Principum multitudine, deducta & audita est controversia. Tandem terciò res decisa fuit assentientibus omnibus Episcopis, caeterisque Principibus collaudantibus, idemque judicium confirman-
tibus. Inter alios verò praesentes interfuere Ansericus Bisuntinus Episcopus, Stephanus Metensis Episcopus, Arnoldus Spirensis Episcopus, Bruno Argentinenfis Episcopus, Bertoldus Morbacensis Abbas, Bertoldus Abbas de sancta Walpurga, Wernherus Abbas de Ettenheim; alii quoque Principes, Dux Fridericus, Conradus filius Ducis Berchtoldi, Adelbertus Comes de Habesburc, Fridericus Comes de Montebeligardi & frater ejus Deodericus, Petrus Comes, Folmarus Comes de Huneburc, &c. . . . Acta sunt haec an. Dom. inc. M. CXXV, indictione tercia. Data Argentinae VI idus Januarii (a).

Autographum servatur in tabulario Abbatiae Principis-San-Blasianae in Nigrâ sylvâ. Extat apud Hergottum, *Geneal. Habsburg. Codex probat. num. 199, pag. 139*, sed mendis plurimis typographicis deformatum.

(a) Eodem die, mense & anno dictus Henricus V secundo diplomate dato Argentinae, quod refert etiam Hergottus, *num. 198, pag. 137*, memoratae San-Blasianae Abbatiae praedium Schlueglée confirmavit. Praesentes autem fuerunt Ansericus Bisuntinus Archiepiscopus, alique Principes, qui interfuerunt, dum aliud privilegium Rusteno Abbati, suisque confratribus sancti Blasii pro libertate & electione advocati retinenda porrexerat Imperator. Privilegium de liberâ advocatiâ Abbatiae San-Blasianae concessum memorat apud Gerbertum, *Codex diplomaticus Historiae nigrae sylvae, num. 38, pag. 59*, Henricus Bavariae Dux in epistolâ an. 1126 ad Honorium II Papam, quae sic incipit: *Pauperes fratres Coenobii S. Blasii a Basiliensi Episcopo suisque fautoribus violenter oppressi Imperatorem Heinricum Argentinae convenerunt, & in praesentia optimatum suorum, qui ibi aderant, utpote, ad curiam invitati, praesente Basiliensi Episcopo, suisque quam pluribus, quae passi fuerant conquesti fuerunt.*

TIT. 600.

Anno 1125 8 Januarii.

DIPLOMA Henrici V Imperatoris, quo confirmat
foundationem Lucellenfis Abbatiae.*Ex autographo tabularii Abbatiae Lucellenfis (a).*

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Henricus divina favente clementia Romanorum Imperator Augustus. Credimus ad regalem nostram majestatem pertinere totius regni curas & praecipue omnium Ecclesiarum commoda considerare, atque cuncta eis adversantia sub omni festinatione abolere. Nobilium itaque virorum Hugonis, Amedaei & Richardi de Montefalconis (*b*) devotionem perpendentes & piis eorum desideriis benigne assentientes, sanctae Mariae Monasterium, quod in fundo Basiliensis Ecclesiae, de munifica largitione venerabilis Bertulfi Episcopi & Basiliensis Capituli illis concessio, in eo scilicet loco, qui Luciscella vocatur, a biennio pie fundarunt (*c*), regia autoritate communimus; nostro imperiali banno statuentes, ut locus ipse cum suis appenditiis, villis, terminis, sylvis, praediis, mancipiis & quaecunque bona Christi fideles ad idem coenobium de suo jure obtulerint, sub nostra & nostrorum successorum tutela firma semper illibata & libera permaneant: decernentes, ut nulli mortalium liceat idem coenobium temere perturbare, aut ejus possessiones injuste auferre, vel aliquo modo imminuere. Regali quoque prohibitione sancimus, ne quisquam se in Abbatis institutione vel destitutione ullatenus intromittat: sed is pro vero Abbate teneatur, quem concors hujus domus congregatio secundum regulam S. Benedicti saniore consilio elegerit; pro deposito vero Abbate habeatur, quem pater domus illius, unde haec exivit (*d*), pro demeritis reprobaverit; & ut Abbas cum fratribus ex parte nostra vel imperii advocatum, quem utiliorem providerint, sibi instituant, qui si postmodum gravis & inutilis fratribus fuerit, remoto eo, alium sibi praeficiant. Nec aliquis hujusmodi advocatae bannum a Rege vel Imperatore suscipiat, nisi qui, Abbate eligente & fratribus petentibus, ad tantum officium dignus & idoneus videatur. Ut autem hoc praeceptum nostrum stabile & inconvulsus permaneat, hanc inde chartam conscribi & sigilli nostri impressione jussimus insigniri. Si quis autem, quod absit, hujus praecepti nostri violator extiterit, auri purissimi centum libras componat, & scriniis Imperatoris & dicti Monasterii perfolvat. Et hoc, praesente & petente memorato venerabili Basiliensi Episcopo, fecimus, sub his testibus,

Anserico Bifuntino Archiepiscopo, B. Argentinensi Episcopo, Conrado Duce Zaringiae, Godefrido Comite Palatino, Adelberto Comite de Lowenstein, R. Comite de Novo castro Bertulfi Episcopo germano fratre, Udalrico Comite de Egisheim, Hugone Comite de Tagesburc, Friderico Comite de Ferretis (e), Conrado Comite de Horburc, ac pluribus aliis imperii fidelibus. Data Argentinæ, an. Dom. inc. M. CXXV, VI idus Januarii.

(a) Retulit, sed non satis correctè, Bernardinus Buchinger, *Epitome fastorum Lucellensium*, cap. 14, num. 1, pag. 254 : emendatior est Schoepflini editio in *Alfatiâ diplomaticâ*, tom. 1, p. 201.

(b) Montfaucon. (c) Anno scilicet 1123.

(d) Id est, Abbas Bellevallensis, sive Bellevaux, cujus Abbatiae filia est Lucellense Monasterium.

(e) Idem, qui in diplomate præcedenti dicitur *Fridericus Comes de Montbeligardi*, dein constanter vocandus comes Phirretensis.

T I T. 601.

Anno 1125.

CHARTA Cunonis Argentinensis antea Episcopi, quâ Abbatiam Baumgartensem instituit.

*Ex chartâ autographâ Burchardi Argentinensis Episcopi an. 1153,
in tabulario Episcopali Tabernis Alsaticis (a).*

IN nomine sancte & individue Trinitatis, anno Dom. inc. M. CXXV, indicatione tertia, ego Cuono Argentinensis Ecclesie Dei gratia humilis minister, Dei omnipotentis inspiratione, pro sempiterna anime mee remuneratione, in loco quodam Bomgarten nuncupato, in honore omnipotentis Dei & sanctissime Marie genitricis Domini nostri Jesu Christi & omnium Sanctorum, cum consensu & auxilio Moguntiensis Archiepiscopi Adalberti & Cardinalis domni Gerardi (b) Abbatiam constitui, quatenus in loco prefato absque omni omnium hominum inquietudine Deo omnipotenti & sancte Marie genitrici Domini nostri Jesu Christi cum omnibus Sanctis per Abbatis religionem, confratrumque devocionem dignum ministerium sanctissime offeratur. Constitui quoque eisdem famulis Domini, libertate canonicalis electionis perpetualiter concessa, ut quemcunque de propria congregatione predictæ Abbatiæ, vel si inter se non invenerint, ex alterius Cenobii grege fidei unanimitas famulorum Dei concorder Abbatem elegerint, hunc absque omni obstaculo Patrem, pastoremque cum consensu sedis hujus libere obtineant, & eundem electum pro benedictione Episcopo presentatum secum reducant consecratum. Hujus Abbatiæ primitivam constitutionem Friderico innocenti & simplici viro commendare curavi, ut quemadmodum fidelis operarius vineam Domini indefinenter exco-

lat & ad germina virtutum per celsitudinem contemplationis perducatur. Ista sane, ne in posterum a cujuscunque dignitatis, vel ordinis hominibus irritentur, vel inquietentur, proprii traditione sigilli confirmo, quatenus orationis confratrum Deo ibidem famulantium particeps effectus, una cum omnibus huic mee monastice institutioni faventibus in eterne beatitudinis remuneratione annumerari merear.

(a) Hanc chartam vitiosè retulerunt Galliae Christianae auctores, *tom. 5, pag. 476*, & Schoepflinus, *Alfat. diplom. tom. 1, pag. 202*.

(b) Gerardus Cardinalis tit. S. Crucis in Jerusalem & sedis Romanae legatus fuit dein electus Papa anno 1144 dictusque Lucius II.

TIT. 602.

Anno 1125 11 Julii.

BULLA Honorii II Papae, quâ praedecessorum suorum
Pascalis II & Calixti II privilegia pro Abbatiâ S. Walburgis renovat & amplificat.

Ex autographo tabularii Seminarii Episcopalis Argentinenfis.

HONORIUS Episcopus servus servorum Dei, dilecto in Christo filio Bertholfo Abbati Monasterii, quod in honore sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sanctae Waldpurgae virginis constructum est, in Argentinensi Episcopatu, in loco videlicet, qui Sacra filva dicitur, ejusque successoribus regulariter substituendis in posterum. Quoniam sine vere cultu religionis nec charitatis unitas potest subsistere, nec Deo gratum exhiberi servitium, expedit Apostolice auctoritati religiosas personas diligere, & religiosa loca, maxime quae beati Petri juris existunt, & ad Romanam specialiter spectant Ecclesiam, sedis Apostolice munimine confovere. Ideoque, dilecte in Domino fili Bertholfe Abbas, justas postulationes tuas clementius admittentes, Monasterium Sacrae filvae, cui Domino auctore praesides, quod beato Petro & ejus sanctae Romanae Ecclesiae sub annuo unius aurei censu oblatum, & ad honorem omnipotentis Dei & sanctorum Apostolorum Philippi & Jacobi, & sanctae Waldpurgae virginis dedicatum est, ad exemplar praedecessorum meorum Pascalis & Calixti secundi Romanorum Pontificum beati Petri & sanctae Romanae Ecclesiae patrocinio communimus. Statuimus enim ut universa, quae a religiosissimis principibus Friderico Duce & Petro ejusdem loci fundatoribus, vel ab aliis fidelibus de suo jure Monasterio eidem collata sunt, aut in futurum,

largiente Deo, dari, offerri, vel aliis justis modis adquiri contigerit, quieta vobis vestrisque successoribus & illibata permaneant. Nulli vero omnino hominum &c. &c. (a). Obeunte autem ejusdem loci Abbate, vel suorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet surreptionis astutia, seu violentia praeponatur, nisi quem fratres communi consensu, vel fratrum pars consilii sanioris secundum Dei amorem & beati Benedicti regulam elegerint. Ad haec juxta predecessoris nostri Papae Calixti definitionem decimas animalium, sive fructuum vestrorum, quos per totam Sacre Sylve terram vestris laboribus sumptibusve colligitis, Salsensium fratrum (b), vel aliorum hominum contradictione qualibet remota, habeatis. Rustici autem vestri decimas suas presbyteris parochie sue contribuant. Confirmamus etiam Deo ibidem servientibus fratribus usum ejusdem sylve, tam ad edificandum quam ad calefaciendum ad eorum libitum, & usum aquarum ad piscandum & suum commodum faciendum & pascua eorum animalibus per totam sylvam, quemadmodum supradicti filii nostri Henrici Imperatoris, & nepotis ejus Friderici Ducis, necnon & Comitis Petri liberalitate concessus est. Si qua igitur in futurum ecclesiastica secularive persona &c. &c. Ego Honorius catholicae Ecclesiae Episcopus. Datum Beneventi, per manum Aimerici sanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis, V idus Julii, indictione III, inc. Dom. an. M. CXXV, Pontificatus autem Domni Honorii secundi Pape anno primo.

(a) Reliquum Bullae contextum exhibent aliae pro eodem San-Walpuriano Monasterio anni 1102 litterae Paschalis II Papae, apud Wurdwein, *Nova Subsidia diplomatica*, tom. 6, num. 117, pag. 275 & 276.

(b) Id est monachorum Abbatiae Selsensis.

TIT. 603.

Anno 1125 21 Augusti.

CHARTA Megenradi Comitis de Sponheim, quâ confirmat foundationem Monasterii Sponheimensis factam à patre suo Stephano. Inter alios *testes* suae voluntatis praesentes fuerunt Dominus Adelbertus Moguntinensis Archiepiscopus, Bruno Episcopus Argentinenfis, &c. Acta sunt haec an. Dom. incarn. M. CXXV, indict. III, XII kal. Septembris (a).

Ediderunt Trithemius, in *Chronico Sponheimensi*, operum ejus tomo secundo, pag. 240, & Auctores Galliae Christianae, tom. 5, inter *instrumenta*, pag. 447.

(a) Die praecedenti, scilicet 20 Augusti 1125, Bruno Argentinenfis Episcopus ad instantiam Bernhelmi Abbatis consecravit tum altare S. Crucis ante chorum Ecclesiae memorati Monasterii, tum Ecclesiam parochialem S. Georgii in villâ vicinâ dictâ Dalen, ut scribit idem Trithemius, in *Chron.* cit. pag. 242 & 243.

TIT. 604.

Anno 1125 27 Novembris.

BULLA Honorii II Papae pro Monasterio sanctae Mariae in Brisgoviâ sito, quod fundaverat Bruno Argentinenfis Ecclesiae Praepositus.

Ex veteri anni 1353 apographo vidimato, in tabulario Abbatiae S. Mariae memoratae (a).

HONORIUS Episcopus servus fervorum Dei, dilectis in Christo filiis Ottoni Abbati ejusque fratribus canonicam regulam professis in Ecclesia S. Mariae sita in Brisacenfi comitatu, in loco qui Nigra Silva dicitur (b), eorumque successoribus in eadem religione per omnipotentis Dei gratiam permanfuris in perpetuum. Ad hoc in Apostolicae sedis regimen nos promotos esse, Deo disponente, conspiciamus, ut aures nostras justis petitionibus commodemus & religionem propagari, in quantum dederit Dominus, debeamus. Quia igitur vos, filii in Christo charissimi, per divinam gratiam aspirati mores vestros sub regularis vitae disciplina continere & communiter secundum sanctorum Patrum instituta Deo omnipotenti deservire proposuistis, nos votis vestris paterno congratulamur affectu. Unde etiam petitioni vestrae benignitate devota plenissimum impertimur assensum, & tam vos, quam locum vestrum in tutelam Apostolicae sedis recipimus, quem videlicet Romanae Ecclesiae censualem facere decrevistis consilio & instinctu Argentinenfis Praepositi Brunonis egregiae strenuitatis viri (c), qui Ecclesiam vestram impensis suis in allodio suo construxit & bonorum suorum ac possessionum collatione dotavit (d): vitae quoque canonicae ordinem, quem professi estis, privilegii autoritate firmamus &c. &c. (e). Ad indicium autem perceptae hujus a Romana Ecclesia tuicionis stolam sacerdotalem per singula biennia Romano Pontifici persolveritis. Si qua in futurum &c. &c. Datum Laterani, per manum Almerici sanctae Romanae Ecclesiae Diaconi Cardinalis & Cancellarii, V kal. Decembris, ind. IV, an. Dom. inc. M. CXXV, Pontificatus autem Dom. Honorii secundi Papae anno primo.

(a) Communicavit nobis Reverendissimus ejusdem Canoniae Abbas Dom. Michael Fritz descriptum ex ipsâ Bullâ, quam an. 1363 autographam esse recognovit Otto de Rinegg Vicarius Reverendi in Christo Patris Dom. Johannis electi & confirmati Ecclesiae Constantiensis in spiritualibus & temporalibus generalis.

(b) Canoniam illam dictam hodiè Mariencell & vulgariter Sant-Mergen, sita est in Brisgoviâ, in Sylva Nigrâ atque in dioecesi Constantiensi, quatuor leucis distans à Friburgo & unâ ab Abbatia S. Petri.

(c) Brunonem ex gente Hohenbergicâ fuisse ortum afferunt Petri *Suevia Ecclesiastica*, pag. 233, atque constans ipsius Abbatiae ab eo fundatae traditio. Ipse ab anno 1114 Imperatoris Henrici V Cancellarium egit : die decimâ Martii memorati anni *Bruno Cancellarius recognovit* ejusdem diploma pro Enfidlenfi Abbatia *apud Hartman, Annales Heremi Deiparae matris*, pag. 178. Dicitur quoque *Regis Cancellarius* & Praepositus Ecclesiae Argentinensis in chartis annorum 1116, 1118, 1119 & 1122 suprâ editis, tit. 573, 578, 579, 582 & 587, pag. CCXXVI, CCXXXI, CCXXXII, CCXXXV & CCXLIII.

(d) Ab aliquot annis jam extabat S. Mariae Canonica, cum anno 1121 *in praesentia Domni Brunonis* fundatoris sopita fuit de limitibus *diutina litigatio*, quae agitabatur inter monachos Benedictinos vicinae Abbatiae S. Petri & inter *Canonicos de Cella sancte semperque virginis Mariae*. Transactionis chartam refert Schoepflinus, *Historia Zaringo-Badenfis, codex probat. num. 26, pag. 61*. Ulricus quoque Constantiensis Episcopus, ut adnotat Celsissimus Abbas & Princeps S. Blasii Martinus Gerbertus, *Historia Sylvae nigrae, tom. 1, lib. 7, pag. 477*, terminavit an. 1125 litem de decimis Ecclesiae, quae Zartun nominatur, exortam inter Abbatiam S. Galli & inter *Monasterium S. Mariae, quod Bruno Argentinensis Praepositus in praedio suo pro animae suae remedio condiderat*. Charta haec anni 1125 à nobis desideratur : alteram, quoque anecdotam, Cardinalis Theodewini Apostolicae sedis legati anni 1136 suo loco dabimus.

(e) Reliquum Bullae contextum exhibet Petri *Suevia Ecclesiastica*, pag. 233 & seq.

TIT. 605.

Anno 1125 28 Decembris.

DIPLOMA Lotharii II Regis Romanorum, quo Wernhero Abbati privilegia Monasterii Fabariensis confirmat.

Ex apographo membranaceo tabularii Fabariensis (a).

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, Lotarius tertius divina favente clementia Romanorum Rex. Si res Ecclesiis Dei pertinentes autoritatis nostrae potentia stabilimus, earumque commoda in omnibus provide perpenfamus, in hac & in aeterna vita praemia nobis permanfura speramus. Quapropter omnium Christi nostrique fidelium tam futurorum quam praesentium noverit industria, qualiter fidelis noster Wernerus Abbas venerabilis Fabariensis Monasterii, quod est constructum in honore sanctae Dei genitricis Mariae, situm in pago Rhetia Curiensi, in comitatu Rudolphi, cum monachis sibi subjectis celsitudinis nostrae clementiam adiit humiliter postulans & obsecrans, ut eisdem monachos atque res praedicti Monasterii propter quorumdam hominum perversorum tergiversationes in nostrum mundiburdium & tuitionem suscipere, atque illorum praecepta ac privilegia, quae ab antecessoribus nostris Regibus vel Imperatoribus acceperunt nostrae autoritatis munimine renovando confirmare, electionemque illic concederemus. Insuper etiam ostendit nobis praecepta ac privilegia antecessorum nostrorum Regum vel Imperatorum Caroli, Ludovici (b), trium Ottonum, Heinrici secundi (c), Chunradi, necnon Heinrici tertii, & Heinrici quarti, in quibus continebatur, ut praefati

monachi regiae vel imperialis defensionem tuitionis super res ad idem Monasterium pertinentes habere debeant. Quorum nos petitioni pro aeterna remuneratione annuentes monachos & res ad ipsos pertinentes in nostrum mundiburdium suscepimus, eo tenore ut nullus iudex, Dux, Comes, Episcopus, vel quilibet in eis, vel in eorum rebus aliquam exerceat potestatem, sed ejusdem Monasterii praefatus Abbas ejusque successores ad monachorum usus potestative teneant, atque possideant. Sit vero Abbatia eadem libera & ab omni iniqua potestate secura, nec alicui Regum vel Imperatorum liceat hanc Abbatiam vel res suas alteri Monasterio aut personae inbeneficiare, aut in proprietatem donare. Concessimus namque eis electionem & potestatem quemcunque inter eos Abbatem voluerint eligere. Et ut haec praesentis autoritas praecepti firmior stabiliisque nostris successoribus credatur, hanc cartam scribi ac sigillari iussimus. Signum Lotarii tertii Romanorum Regis. Haec notata sunt sub Adalberto Archicancellario Moguntino. Data est V kál. Januarii, an. inc. Dom. M. CXXVI (d), indictione tertia. Actum Argentinae (e), coram principibus (f).

(a) Chartam anecdotam ex Schedis Schoepflini communicavit nobis Clarissimus D. Koch.

(b) Diploma Ludovici pii pro Abbatia Fabariensi anni 831 edidimus in tomo secundo Historiae Ecclesiae Argentinensis, *Pieces justificatives*, num. 105, pag. cxcvii.

(c) Extat praeceptum Henrici II Imperatoris an. 1019 in nostro Codice diplomatico Historiae Alsatiae, tom. 1, num. 373, pag. cciv.

(d) Id est, anno 1125 nostro computo, cum Lotharius Rex annum 1126 jam incoeperit in Natali Domini praecedenti.

(e) » Anno 1126 (id est 1125), novus Rex natalem Domini apud Argentinam celebrat. » Ita scribunt Annales Hildesheimenses, apud Duchesne, *Hist. Franc. tom. 3, pag. 538*, & apud Leibnitzium, in *Scriptor. rer. Brunswic. pag. 470*. Adnotat quoque Guillimannus de *Episcop. Argent. pag. 225*, quod exeunte Decembri Lotharius pervenerit Argentinam, ubi nonnulla dedit diplomata sic desinentia: *X kál. Januarii (23 Decembris), an. inc. Dom. M. CXXV, indictione tertia, regni primo. Argentinæ.*

(f) Conventum principum Argentinæ habitum desinente anno 1125 vel ineunte 1126 memorat Gebhardus Würtzburgensis Episcopus intrusus in suâ epistolâ apologeticâ, quam exhibet Eccardus, *Corpus Historicum mediæ aevi, tom. 2, pag. 348*, cum scribit: » Rex cognita causa mea Argentinam me » vocabat . . . Aderant autem ibi Gerardus Romanus Cardinalis, Moguntinus Archiepiscopus, Norpertus Magdeburgensis Archiepiscopus, &c.

TIT. 606.

Anno 1126 2 Januarii.

DIPLOMA Lotharii Regis Romanorum, quo testatur qualiter Bertholdus Abbas sancti Blasii ejusque monachi regiam praesentiam Argentinæ adierunt & ibidem, multis Principibus assentientibus, asserta fuerit immunitas dictae Abbatiae de liberâ advocati electione à Bertholdo Basiliensi Episcopo controversa (a). Huic privilegio idoneae personae praesentes fuere inter alios Adelbertus

Magontinensis Archiepiscopus, Arnoldus Spirensis Episcopus, Stephanus Metensis Episcopus, Bertoldus Morbacensis Abbas, Symon Dux (b), Chonradus filius Ducis Bertholdi (c), Herimannus Marchio (d), Petrus Comes (e), Sigebertus Comes (f) & frater ejus Fridericus Comes (g) & alii quam plures. . . . Data Argentinae, an. inc. Dom. M. CXXXVI, indictione IV, quarto non. Januarii, anno primo regni Lotharii tercii.

Ex autographo tabularii Abbatiae San-Blasianae edidit Hergottus, *Genealog. Habsburgicae*, codex probat. num. 206, pag. 149.

(a) Constat quoque ex veteri apographo, quod allegat Scheidius, *Origines Gvelficae*, tom. 2, lib. 6, probat. pag. 426, donationem villae Ochsenhusen faciae Abbatiae S. Blasii fuisse confirmatam Argentine a Lothario Rege an. Dom. M. CXXXVI, anno vero regni ejus primo.

(b) Lotharingiae. (c) De Zeringen. (d) De Baden. (e) De Lucelburg.

(f) De Alfatiâ, factor comitum Werdensium. (g) Comes de Saarbrück.

TIT. 607.

Anno 1126 desinente.

EPISTOLA Brunonis Argentinensis Episcopi à Lothario Rege depositi & exulis ad Ecclesiam suam.

Ex veterrimo codice Abbatiae Tegernensis (a).

ABJECTUS in domo Domini (b) : beati sunt qui habitant in eadem domo Domini (c) laudare Deum in secula ! peccatis meis exigentibus, ea diu castigans castigavit me Dominus (d). Sed ideo morti non tradidit me, quia vos humiles & timentes Deum, in quorum cordibus caritas Dei diffusa est (e) toto orbe terrarum, per compassionis affectum dejectioni meae subvenistis & amaritudinem doloris mei uberibus consolationis pie lactavistis : alioquin defecisset in dolore vita mea (f). Memoriam itaque vestri faciens in orationibus meis sine intermissione (g) Deum obsecro, ut in eadem mensura, qua mensi estis remetiatur vobis (h) & det vobis gratiam pro gratia, quam impendistis mihi amodo, quia verbum Domini non est alligatum (i). Confido in misericordia Dei, quando tempus miserendi advenerit (l), suscitari spiritum alicujus fidelis in vobis, qui pro Joseph vendito a fratribus suggerat aeterno potius, quam temporali principi, ne usquequaque sententiam injustae damnationis sustineam. Novit enim & nosse debet universitas omnium fidelium Christi, qualiter, qui edebant panes meos, magnificaverunt super me supplantationem (m), qualiter nec confessus, nec convictus, violentia pulsus, non sententia, usque in hodiernum gratia Dei & sanctae Romanae Ecclesiae auctoritate

ordinis mei integritatem & Episcopalis officii retinens plénitudinem; quoniam quidem a die introitus mei potestatem a Deo mihi traditam nec ordine iudiciario perdidit, nec voluntarie abdicavi & Ecclesiam meam Argentinensem, ut alieno pastori sive invasori vacaret, nunquam dereliqui. Testis est mihi Deus (n) & conscientia mea, quod ego gloriam non quaero, sed commissis mihi ovibus magis timeo. Et si aliqui sunt inter vos opera manuum mearum, quos ego per manus impositionem creavi & parturivi, & parturio adhuc in Domino, illorum scandalo & pusillanimitati spiritali affectu condoleo, pro quibus multotiens exitus aquarum deduxerunt oculi mei (o). Ideoque decorem domus non tam in restitutione mei, quam in libertate spiritus vestri reformari cupio. Scio enim oppressionem vestram, scio jugum Pharaonis: civem scio & principem Babylonis, quem sustinetis timore servitutis, non amore charitatis. Si qua ergo libertas spiritus in vobis est, si zelus domus Dei vos comedit (p), date nobis aliquod vestrae bonae voluntatis indicium, si saltem tempore necessitatis & famis Joseph suum fratres in Ægypto curent agnoscere, cum quo injuriam pro Deo inmemori epulentur in meridie, & post famem verbi Dei adipe frumenti satientur (q).

(a) Edidit Bernardus Pez in *Codice diplomatico-historico-epistolari*, qui est *tomus 6 anecdot. part. 1, pag. 311.*

(b) Psal. 83, v. 11. (c) Idem, v. 5. (d) Psal. 117, v. 18. (e) Pauli ad Romanos, c. 5, v. 5.

(f) Psal. 30, v. 11. (g) Roman. c. 1, v. 9 & 10. (h) Matthaeus, c. 7, v. 2.

(i) 2 Timoth. c. 2, v. 9. (l) Psal. 101, v. 14. (m) Psal. 40, v. 10. (n) Philipp. c. 1, v. 8.

(o) Psal. 118, v. 136. (p) Psal. 68, v. 10. (q) Psal. 147, v. 14.

TIT. 608.

Annis 1126 & 1127.

CHARTA notitiae de fundatione & dotatione Parthenonis sancti Joannis Baptistae ad caules propè Tabernas Alfaticas.

Ex veteri apographo Abbatiae S. Georgii in Nigrâ sylvâ (a).

NOTUM sit omnibus Ecclesiae filiis, praesentibus & futuris, qualiter unus ex nobilioribus Francorum & Salicorum proceribus, Comes scilicet Petrus de Luzelburg (b), instinctu divino commonitus, pro peccatorum suorum relevamine & tam pro suae, quam conjugis, filiique, ac parentum suorum animarum redemptione, in augmentationem divini servitii aliquid de patrimonio

fuo erogare deliberaverit; qualiterque confilio fidelium fuorum, praedium fuum Meyenhemsuilre (c) vocatum, in Epifcopatu Argentinenfi, in provincia & comitatu Alfatiendi, juxta faltum, qui dicitur Vogefus, ficut haereditario jure a parentibus fuis fuit ad fe tranfmiffum & fine omni contradictione hactenus a fe poffeffum, ad hoc opus deftinaverit, vel qualiter deliberata ac deftinata ad effectum & profectum ufque perduxerit. Convocato itaque piaememoriae Domino Wernhero Abbate Monafterii beati Georgii, quod fitum eft in Nigra Sylva, juxta flumen Briganam, necnon & aliis idoneis ad hoc negotium perfonis praefentibus, & etiam concordantibus ac cooperantibus conjuge fua Itha & unico filio Reginaldo (d), dedit praefatum praedium beato Georgio martyri, omnique firmitate, certitudine ac ftabilitate delegavit, fuper reliquias ejus, perpetua haereditate ab ipfo fibique fubjectis obtinendum, ea prorfus libertate, jurisdictione atque integritate, quibus a parentibus fuis ad fe tranfmiffum, a fe fervatum, hactenus poffeffum, in Ecclefiis, in caemeteriis, in decimis, in curtibus, in curtilibus, in arvis, in vineis, in pratis, in campis, in pafcuis, in faltibus, in venationibus, in decimationibus, in mancipiis, in beneficiis, in fervitiis, in tributis, in eulogiis, in tabernis, in aquis, aquarumque decurfibus, in pifcationibus, in molendinis, in banno & in omni juftitia. Peracta igitur traditione, abalienavit & abdicavit advocatiam, omnisque potestatis vendicationem fuper hoc praedio a fe cunctaque fua pofteritate. Facta autem haec funt in ipfa villa Meyenhemsuilre, anno ab inc. Dom. M. CXXVI, indictione IV, temporibus Honorii Papae & Lotharii Regis, anno fcilicet fecundo regni ejus. Huic traditioni interfuerunt Raboto, Dietericus & alii plures.

Fuit autem Ecclefia ibidem fita ab antiquis temporibus, fuis utens legibus, quae funt hujusmodi. Quamvis non fit parochiana, nulli tamen parochianae Ecclefiae eft fubjecta. Ab ipfa recipiuntur omnes hujus praedii decimae a quocunque colono, vel fub quacunque parochia fuerint conquifitae; fed & quivis ex mancipiis ad hoc praedium pertinentibus, etiamfi fub aliena parochia habitans, fuerit defunctus, apud hanc Ecclefiam eft fepeliendus. Haec collapfa fuerat & deftructa, fed eo tempore in melius reparata. Cumque in Argentinenfi Ecclefia pro obtinendo Epifcopatu effet eo tempore inter duos Epifcopos, Brunonem fcilicet & Eberhardum, gravis diffenfio, utriusque permiffione convocatus eft Dominus Stephanus Metenfis Epifcopus (e), pro agenda dedicatione praefatae Ecclefiae. Dedicata eft autem haec Ecclefia, anno ab inc. Dom. M. CXXVII, ind. V, nonis Februarii, in honore beati Joannis Baptiftae, ex cujus nomine locus ipfe Cella fancti Joannis de caetero vocari ab Epifcopo decretum eft. Ad quam Ecclefiam, cum multitudo magna nobilium & ignobilium conveniffet, Comes Petrus jam dictam traditionem notificavit, iteravit & confirmavit coram cunctis, qui aderant, ex quibus primi & fpeciales testes funt hi: Stephanus Metenfis Epifcopus, Adelo Abbas Maurimonasterii, Comes Volmarus de Huneburg (f), qui cum dudum partem rupis prominentis, quae vocatur Hertenstein (g), fuo juri adjicere injufte voluiffet & ob hoc faepe

dicto Comiti Petro certamina crebra intulisset, ipse quoque eodem die huic controversiae finem imposuit : nam siquid in ea juris habuisset, coram omni multitudine abdicavit & beato Georgio martyri contradidit. Testes etiam Otto de Gerolzegge (*h*), cum tribus filiis Diederico, Burchardo & Ottone & pariter omnes, qui primae traditioni interfuisse inveniuntur. Praescripti insuper isti : Eberhardus de Huneburg (*i*), Eberhardus & Bachelmus de Rossenhufen (*l*), Bechelmus de Dürckelstein (*m*), Anselmus de Tannicka (*n*), Bertramus de Sulza (*o*), Cuno & Walterus de Virdenheim (*p*), Imbertus de Quazenheim (*q*), Gotfridus de Huneburg (*r*), Conradus de Neovilla (*s*). Dominus Stephanus Episcopus, cum facta bis terque percunctatione, copiam dedisset cuique huic traditioni contradicere volenti, nullusque ejus refragator existeret, ipse quoque sancti Petri & Domini Honorii Papae, pariterque suo banno corroboravit, Amen.

Est autem hujus praedii pars quaedam determinata & ex toto nostri juris, non admittens ditionem, vel communionem alterius Ecclesiae, sive saecularis personae, quae his terminis designatur. Incipiunt ab orientali marginalibus lapidibus determinantibus ipsum praedium, a praedio sancti Petri Neovillae (*t*), quod adjacet terminis villae Steinbirche (*u*), & procedunt inde ad torrentem, qui dicitur Wildeguttenbach & tendentes sursum ad locum, qui dicitur Rahenstein, extendunt se usque in flumen Sornam (*x*), perguntque ad locum, qui dicitur Ertmura & pervenientes ad petram, quae vocatur Hertenstein, ipsam ex toto complectentes, ficque ad terminos villae Egolckerweiler (*y*) perducuntur. Hujus etiam villae quarta pars supra memorato praedio adscribitur, in vineis, in agris, in pratis, in sylvis & in omni jure : sed & ultra flumen Sornam, tres mansi & femis, & forestum, quod dicitur Westebrügel, item aliud, quod vocatur Falckenburg (*z*) : in Eggoltzwiler quoque tres mansi, absque uno quartario, & duodecim curtilia, & plus quam tertia pars sylvae ad communitatem ipsius villae pertinentis. In villa etiam Monholzweiler (*aa*) sex curtilia, & ultra flumen Sornam versus ipsam villam, curtis una principalis, & insuper septem curtilia, arvi quoque mansi quatuor, & nemorum mansus & femis. Haec omnia sub integritate & jure ipsius praedii complectuntur. Praeterea adscribuntur ipsi praedio vastitates quaedam circumquaque sibi adjacentium saltuum, in quibus tamen admiscuntur communitates duorum praediorum, hoc est, villae Steinbirche, ad proprietatem sancti Petri & Richardis in Andelach pertinentis (*bb*), necnon villae Herolzheim (*cc*), ditioni sancti Petri Neovillae subjacentis. Solis colonis horum trium praediorum licet usus & potestatem habere in his saltibus, & extra hos nulli hominum, etiam si sint ex familia qualibet principalium Ecclesiarum ad alium praedium pertinente. Trium igitur curtium unaquaeque forestarium suum in hos saltus per se denominat, qui sibi debita ejus exquirat. Si quis provincialium novales in eis novare voluerit, permisso trium forestariorum hoc expleat, quorum census & decimae in tres aequales partes dividantur, & sua

cuique curti pars tribuatur : de pastione porcorum & reliquis usibus similiter fiat. Horum termini incipientes a praedio proprietatis sancti Petri Neovillae, quod dicitur Schwega (*dd*), ascendunt per alveum fluminis Zinzilae (*ee*) usque in torrentem Falbach, indeque tendentes usque in rivum, qui dicitur Stampfhalda, moxque ad locum vocatum Wafferquelle, inde perveniunt usque Egolckerweiler, perguntque inde Herolzheim, per semitam, quae inter duas villas frequentatur, ea, quae huic semitae superiora sunt, sibi affluentes, sicque per eandem semitam ex superiori parte Ecclesiae, quae est Herolzheim, ad locum, qui dicitur Steiga (*ff*), reducuntur. In ipsa villa Herolzheim quicquid vineti ex superiori parte semitae situm est, de unaquaque area quartarium vini a possessore pro censu perfolvitur; cujus perfolutionis quantitate in tres aequales partes divisa, praefatarum Ecclesiarum usibus sua cuique pars tribuitur. Ad praedictum etiam jus pertinet aliud forestum, nomine Braitenhoh (*gg*) vocatum, incipiens a torrente Vispach, & pertingit usque Linderfpach, & ascendens a septentrionali parte, usque ad locum, qui dicitur Sibenbuch, habensque ibi quaquaversum designatas arborum marginales provincialibus fatis notas. Nota, quod inter hos saltus extat quoddam forestum, quod dicitur Turneskala, quod ex integro est proprietatis sancti Petri Monasterii Neovillae. Ad praedium, quod situm est in Schwinzheim (*hh*), dominus Otto viginti sex agros & quartam partem habet in silvis, dominus Richardus quatuordecim agros, Arbo quindecim, octo Diethricus, novem Erbo, octo mulier quaedam, & Gerlacus duas curtes, utramque pro quindecim denariis: alter vir habet curiam pro viginti denariis.

(a) Autographum hujus chartae periit. Extat verò antiquum illius apographum membranaceum, quod die 14 Februarii 1377, ad requisitionem Eberhardi Abbatis Monasterii S. Georgii in Nigra sylva, descriptum in castro Kurneck in formam authenticam, adhibitis testibus, redegit Hermannus de Heilbronn publicus auctoritate imperiali notarius. Chartam, sed non satis correctam, jam ediderunt Galliae Christianae auctores, *tom. 5, pag. 479*, & ipse Schoepflinus, *Alsat. diplomat. tom. 1, pag. 204*, qui allegatum memorati notarii instrumentum etiam exhibet.

(b) Filius Friderici comitis de Montione atque Agnetis Sabaudicae, nepos ex fratre (neveu) Theodorici comitis Montisbeligardi.

(c) Vici Meyenhemsweiler nomen hodiè est abolitum : ex ipso enim Parthenone adjacente dein vocatus fuit *Sant Johann*, sive *Saint-Jean*.

(d) Qui fuit dein fundator Abbatiae Novi Castris.

(e) Fridericus, pater ipsius Petri comitis Lucelburgensis, erat patruus (oncle paternel) Stephani Episcopi Metensis.

(f) Filius alterius Folmari comitis Metensis.

(g) Mons Abbatiae S. Joannis imminens, cui hodiè imposita est capella S. Michaelis.

(h) Geroldseck, sive Gros-Geroldseck, castrum ad Vosagum, à quo nomen deduxerunt Otto Otto-nisque gens postera.

(i) Sator dynastarum de Hunneburg.

(l) Prima hic occurrit mentio familiae nobilis de Rathsamhausen in Alsatia adhuc florentis.

(m) Turckenstein. (n) Dhann propè Pfaltzburgum.

(o) Sultz in dynastia Fleckensteinensi, sive *Sultz-sous-forêt*.

- (p) Firdenheim. (q) Quatzenheim. (r) Hunneburg. (s) Neuwillers.
 (t) Id est Abbatiae Neovillarenfis. (u) Hodiè Steinburg. (x) Rivus Sorr, vel Sorn.
 (y) Eckartzweiler. (z) Sylva hodiè dicta Falberg.
 (aa) Munoldfweiller.
 (bb) Videlicet pertinentis tùm ad Neovillarensem, tùm ad Andlaviensem Abbatias.
 (cc) Ernolsheim. (dd) Schweinheim. (ee) Rivus Zinsel.
 (ff) Undè Steigae nomen sumpsit via illa quae est inter Tabernas & Pfaltzburgum.
 (gg) Hodiè sylva dicta Braittschlofs. (hh) Schwindrätzheim.

TIT. 609.

Anno circiter 1127.

EPISTOLA sancti Ottonis Bambergensis Episcopi inscripta *venerabilibus fratribus Friderico de Gengenbach, & Eberhardo Scuturenfi*, aliisque Abbatibus & omnibus sub ipsis pie conversantibus, quâ Otto Dei gratia Babebergensis Ecclesiae minister humilis declarat quomodò in susceptione pastoralis regiminis (a) invenerit *Monasteria Ecclesiae suae subdita a disciplinae suae rigore nimis resoluta* & quomodò dein in eisdem religionis praestitit augmentum, quia Abbates gregi suo pastores idoneos elegit Deus virtutum ac fratrum numerum in sancta conversatione multiplicavit; exhortans eos ut religionis ac spiritualis disciplinae vigorem alii succedentes aliis haereditario jure in longitudinem dierum conservent (b).

Ediderunt, post Gretzerum, in divis suis *Bambergensibus*, Ludewig, *Scriptores rer. Episcopatus Bambergensis*, tom. 1, pag. 452 & 1124; Lunigius, *Spicilegium Ecclesiasticum*, tom. 3, pag. 24; Sollierius, *Acta sanctorum*, tom. 1 Julii, pag. 458; atque Anselmus Meiller, *Miraculum mundi*, lib. 4, cap. 6, pag. 94.

(a) S. Otto sedi Bambergensi an. 1102 fuit evectus, obiitque 30 Junii 1139.

(b) Epistolam hanc an. 1109 fuisse scriptam asserunt Galliae Christianae auctores, tom. 5, pag. 854 & 870: posterior verò est anno 1123 cum sit etiam inscripta *Walchuno de Entsdorff*. Is autem primus Abbas Endorfenfis an. tantum 1123 fuit constitutus, scribente ipso Anselmo Meiller, *Opere cit. lib. 10, cap. 1, pag. 249*.

TIT. 610.

Circà annum 1127.

NOTICIA antiqua foundationis & bonorum Monasterii
sancti Leonardi.*Ex veteri membranâ tabularii Collegiatae S. Leonardi.*

QUIA filii hujus seculi prudentiores filiis lucis in generatione sua sunt (a), in omnibus que agimus rectitudinis lineam sequentes, prudenter a Domino virtutum praemoniti sumus, ut ab hominibus, qui terrena sapiunt, cavere debeamus. Mundus quoniam in maligno positus (b) malignitatis sue appetitum absque ulla reverentia & jam ad ea, que Regi glorie a suis fidelibus collata fideliter inferviunt, extendens malis artibus mala quolibet machinatur & in infinitum forte progrediretur, si non divina potentia arceretur. Quod divinis-
simus Isayas considerans urbane tales his verbis donavit: Ova aspidum rupe-
runt & telas aranee texuerunt (c). Ab iniquis enim ova aspidum rumpuntur, quando perversa cogitatio ad effectum pravi operis perducitur & tele aranea-
rum texuntur, dum labia dolosa in corde & ore dolum loquuntur (d). Provi-
dentes ergo bona coram Deo & hominibus projiciamus a nobis jugum ipso-
rum (e) & dolositati eorum, Deo adjuvante, obviare studeamus & quibus
personis, quibusque donis hic locus sit sublimatus, quibusque fidelibus certifi-
care curemus. Igitur divina providentia, ut credimus, adordinante, quidam
Erkenbaldus bone voluntatis homuncio hunc locum primus incoluit, ac capel-
lam permissu Burchardi, ad quem areola ex jure pertinebat, beato Leonhardo
edificavit. Sed quoniam ex toto laicus erat & illum ab alio regi & instrui
opportebat, Burchardus Megingozo cuidam docto, innocenti & simplici viro,
locum commendabat, qui sancte & juste vivendo magna instantia & pia solli-
citudine commendata augebat, fovebat, regebat. Nam anno incarnati Verbi
M. CIX, indictione secunda, Imperii monarchiam regente Heinrico quarto
Imperatore Augusto, XI kalendas Octobris fecit dedicari oratorium Deo &
Christo ejus simulque ter beato Leonhardo ab Hezilone Havelbergenfi Epif-
copo, licentia tamen à Chunone Argentinenfis Ecclesie Pontifice impetra-
ta (f). Quo die Burchardus sepelitus Cunonis curialis pincerna Ecclesie con-
tulit ex proprio tria jugera, & non post multum tempus viam universe carnis
ingressus octo alia Ecclesie retinenda reliquit, que heredum copia in suum jus
retraxit, ex quibus quatuor divinitus, ut credimus, inspirati, partes que sibi
contingerant loco nostro reddiderunt, scilicet Hugo, Adelbertus, Hadewic,

Willebric : à ceteris vero cetera pretio sunt acquisita. Dedimus enim ex his, que ex fidelium donatione in elemosynis accepimus, Bertholdo uncias quinque, Walfrido sex, Cuonrado etiam quinque, Hirminingarde quatuor. Herboni autem & Cuonrado pro cultis & incultis agris, qui porte adjacent, exsolvimus talenta tria & dimidium; Adelberto quoque quatuordecim uncias pro duobus & pro aliis duobus novemdecim uncias; Herenzoni cuidam novem pro uno agro, Hugoni nihilominus pro altero agro totidem uncias; Meginkindo & Lanzelino sexdecim pro quodam prato; ipsi quoque Meginkindo novem pro agro vinifero. Hec ipso anno, quo oratorium dedicatum est, propter communem & precipue subsequentiū utilitatem, famem & nuditatem multam sustinentes, Deo propitio, acquisivimus, ipsi gratias agentes semper in omnibus. Et hec quidem hactenus a nobis possidentur, que ex hac parte Berse jacere videntur. Ultra vero Bersam, vineam in monte habemus, quam nobis dedit quidam Reginhardus; aliam quoque quam Billunc, necnon & aliam quam Megenkint contulit. Wolmarus autem dedit sancto Leonhardo in Bersa (g) & in Rodesheim (h) areales agros viginti & unum, in Bersa curtem unam cum duobus agris vinearum & arboribus pomiferis, & in Rodesheim octo jurnales: cujus videlicet Volmari possessiones in banno Berse, ut verbotar rustico, ubicunque jacentes octo talentis in nostrum jus absolute traximus. Curtis vero illa, in qua molendinum habetur, a quodam Brunone, eo quod filiam ejus fidelibus fociavimus, accepimus. Praeterea Diedo, Hanvart & Cunradus agros sex addiderunt. Webo etiam frater quidam, ut vivificaret animam suam, ex proprio in proprietatem nobis contradidit mansum, id est, hubam & quartam partem hube hereditariam: à Godeffcalco quoque ejus herede duo jugera & semis emimus duobus talentis. Huobam & cetera, que in Valva (i) possidemus, duodecim talentis comparavimus. In Hinnenheim (l) pro duabus huobis quindecim talenta dedimus. Rudegerus autem quondam Argentinensis Prepositus (m) mansos loco nostro contiguos ea conditione nobis in hereditatem tradidit, ut quotannis duas carratas vini exsolvamus; sicque sine ulla contradictione hereditatem nostram hereditario jure perpetualiter possideamus. Ecce nostre, imo sanctissimi Leonhardi, ad unguem adscripte possessiones & divitie fidelium elemosynis acquisite. Ecce quibus nostra servitus, non ut hostes garriunt, faginatur, sed utcunque sustentatur. Ecce unde clerici, monachi, laici, nobiles, ignobiles suscipiuntur, honorantur, reficiuntur. Ecce victus & vestitus servulorum, ecce acquisitio jumentorum, ecce cultus vinearum, agrorum, hortorum, & quod est summum laborum, sumptus edificiorum. Ceterum super extrema dementia eorum, qui sua nova & dealbata novitate morum vitam pauperum infamare & dehonestare non metuunt, quid dicendum, quidve faciendum, nisi illud propheticum oraculum: Da eis Domine: quid dabis eis, vulvam sine liberis & ubera arencia (n). Simulato-ribus quippe vulva sine liberis a Domino datur, quando Dei judicio hypocrisis illorum manifesta annullatur, sed & ubera arentia dantur cum prava illo-

rum doctrina veritatis luce denudata infatuatur. Vento igitur urente, Sancti Spiritus gratia operante, locuste locustarum levate in mare projiciantur, qui sua fictione pauperes Christi de suis habitationibus, quas propriis manibus a spinis & vepribus mundaverunt, excludere nituntur. Hec autem non maledicentis voto, sed dolentis affectu dicimus, quia Deus noster, nostrum refugium & virtus (o). Jubente ergo Adelgozo electo provifore nostro, Adelberone etiam, qui a pueritia est hic nutritus, veritatem rerum, ut est prenotata, verissime judicante, fidelium obtutibus ista protulimus, ut veritati testimonium perhibentes, per eum quem laudet omnis spiritus (p), hic & in eternum nobiscum semper bonis, que sunt in Hierusalem, perfrui mereantur.

(a) Lucae, cap. 16, v. 8. (b) 1 Joannis, c. 5, v. 19. (c) Ifaias, c. 59, v. 5.

(d) Psal. 11, v. 3. (e) Psal. 2, v. 3.

(f) Consulatur suprâ, tit. 554, pag. ccx, ipsa charta Cunonis Argentinensis Episcopi an. 1109.

(g) Bersch. (h) Rosheim. (i) Valf. (l) Innenheim.

(m) Dicitur idem Rudegerus Praepositus in chartâ anni 1109 memoratâ, pag. ccxi: non verò erat ipse major Praepositus Ecclesiae Argentinensis, sed unus ex quatuor dictae Ecclesiae canonicis, qui certis curiarum administrationibus praefecti vocabantur quoque Praepositi sive Menfurnarii. Titulo Archidiaconi insignitur in chartis an. 1118, tit. 578 & 579, pag. ccxxxix & ccxxxix.

(n) Oseeae, cap. 9, v. 14. (o) Psal. 45, v. 2. (p) Psal. 150, v. 6.

T I T. 611.

Anno 1128.

CHARTA sive Noticia, in quâ enumerantur Abbatiae Maurimonafterienfis bona & possessiones.

Ex apographo tabularii Episcopalis Tabernis Alsaticis.

AB incarnatione Domini usque ad annum primum imperii Hlodovici Imperatoris expleantur anni DCCCXXXVIII. In ipsa supputatione vir venerabilis Celsus Mauri Abbas Monasterii, post unctionem predicti Monasterii & cartarum unctionem, terminum scribere voluit qualiter vir inluster Hildebertus quondam Rex eidem loco concessit, ut sequaces ejus certiores fierent habendi perpetuitatem per vicina loca, seu ubique tenens per provincias usque ad Stratam publicam Tabernensem (1), ac deinde ad Stratam Marlegensem (2) terminum de fonte cisternata usque ad Gunfinum rivum, indeque ad montem Cobergum per fraxinetum ad locum qui vocatur Afigowa, & sic per fluvium Sorne (3) usque ad crucem petrinam, tunc demum ad Mauri rivum (4).

Hic pollet & hic est index de rebus sancti Martini.

Ad Strahburg civitatem (5) pertinent manſa ſancti Martini : in ipſa civitate ſunt areales novem. In Witaro villa (6) manſa quatuor. In Dumenheim (7) manſa duo. In Feizinheim (8) manſa novem. In Dozauheim (9) manſum.

Ad Randas (10) pertinent manſa ſancti Martini quatuordecim cum decimatione & Eccleſia. In ipſa marca ſunt manſa quinque. In Krafftatt (11) marca manſa quatuor. In Zehenacaren (12) marca manſa unum & dimidium. In Gaphetas (13) marca manſa tria. In Hohenheim (14) marca manſum unum.

Ad Marlegia (15) pertinent manſa ſancti Martini : in ipſa marca ſunt manſa IX. In Northeim (16) marca manſa III ; in Buhileuheim (17) marca manſa I ; in Dankratzheim (18) marca manſa duo. In Conſtantiana villa (19) manſa V ; in Danutis (20) marca manſa V ; in Atamano villa (21) manſa duo ; in Alone villa (22) manſa duo. In Cuzileſheim (23) marca habemus terram per cenſum. In Kiricheim (24) marca manſa I. In Buotenheim (25) marca manſa I. In Amalricho villa (26) manſa II.

Ad Hoſtofan (27) pertinent manſa S. Martini : in ipſa marca ſunt manſa ſeptem. In Wichario villa (28) & in Hanſevesheim (29), quod Eribo habuit, areale unum & viertel (30), vinea ad ficlos viginti, pratum ad carradam unam.

Ad Cellanberge (31) pertinent manſa S. Martini : in ipſa marca ſunt novem. In Babilenheim (32) marca manſa III. Apud Egenesheim (33) ſunt manſa ſancti Martini jugera vinearum XXIX, pratorum jugera XII, aratorie terre jugera CII, arealia III & Eccleſia.

Ad Welthoven (34) ſunt manſa ſancti Martini ſex cum Eccleſia & decimatione & fylva. In Winzenheim (35) marca manſum unum.

Ad cellam Godolfadis, ubi S. Quirinus requieſcit (36), pertinent manſa ſancti Martini. In ipſa cella ſunt manſa quinque & Eccleſia cum decimatione. In Duriftvodola eſt Eccleſia cum manſis tribus cum decimatione. In Birbinga (37) marca manſum unum. In Romaninga (38) ſunt jurnales VIII, prata ad arandum II & Eccleſie pars quarta. In Waracholſingen (39) manſum unum, in Vulinlingen manſum unum, in Adaloldingen (40) manſum I. In Lentringen Eccleſia eſt cum manſo uno.

Ad Groſſonum villare eſt capella : pertinent manſa S. Martini, & in ipſa ſunt XVI. In Ceppelingen marca ſunt manſa VII ; in Berenvillare (41) manſa III, in Nidrigen manſa I, in Altorf (42) manſa I, in Urumvillare (43) I, in Rutgefingen (44) ſunt manſa duo & Eccleſia cum decimatione. In Roningefdorf (45) eſt Eccleſia cum decimatione.

Ad Alba (46) eſt Eccleſia cum manſo uno, in Dancolingen manſa dimidia : ad Walperti villam (47) ſunt manſa ſancti Martini VIII, & fylva, & dimidia pars Eccleſie & curtis dominica. Ad Landoldingen (48) manſa II & ad Wubvelingen (49) manſa III.

Ad Rapertum villare (50) pertinent manfa S. Martini : in ipfa villa funt manfa X. In Dottone villare (51) manfa VIII. In Annenbahe (52) manfa III. In Dietenvillare (53) manfa III. In Mittelenbruna (54) manfa I. In Hicmincanno (55) curtis I; in Hilbodingen (56) manfa I; in Altorf (57) manfa I; in Albfidingen I; in Walcheim (58) dimidius manfus; in Fiernbahe (59) manfa I; in Flougisheim manfa I; in Lupingengen (60) manfa I; in Zubingen (61) manfa I; in Bendilingen manfa I; in Kinzilingen (62) manfa I; in Wolloningen manfa I; in Languata (63) manfa IIII; in Ernestumvillare (64) manfa VIII; in Beretrammingen (65) manfus I.

Ad Marfallum (66) vicum res S. Martini, areale unum & in ipfo areale patelle duo & Ecclefia I. In Hilbodingen (67) manfus I.

Ad Sunicone villare (68) pertinent manfa S. Martini VIII, in Duriftudolen manfa IIII & Ecclefia & quod ad ipfam pertinet. In Gundilingen (69) marca manfa III; in Wiario manfa II, in Baldinovillare (70) manfa III, in Druotperto villare (71) manfa II.

Ad Buzilinefvillare (72) pertinent manfa S. Martini VI, in Sulzan (73) marcha manfa III.

Ad Filterdinges pertinent manfa S. Martini novem & Ecclefia; in Vorunvilar marcha manfa III, in Marderbahe manfum unum.

Ad Ratramnum villare (74) pertinent manfa S. Martini octo de alode We-bilonis; in Merkifingis manfa IIII; in Maguntia civitate (75) areale unum; in Zaberna civitate (76) areales quatuor cum manfo uno & mulino uno.

Ad Onolfesheim (77) pertinent manfa S. Martini & Ecclefia in ipfa marca manfa novem; in Alteheim (78) marcha manfa quatuor; in Wichario villa (79) manfa tria; in Undermittesheim (80) unum.

Ad Gavetes (81) pertinent manfa S. Martini in dominicum opus jurnaliducenta & triginta; in Weftuofan (82) marca manfa duo; in Elnolsheim (83) marca feptem; in Fridesheim (84) marca fex manfi.

Ad Dunzenheim (85) pertinent manfa S. Martini & Ecclefia : in ipfa marcha funt manfa decem. In Sahfinesheim (86) marca manfa VII; in Ingenheim (88) marca manfa III; in Ifanhufen (89) manfa II; in Oteresheim (90) marca manfa III. In Luotenheim (91) marca manfa VI. In Sceflingisheim (92) marca manfa I. In Rohara (93) marca manfa I. In Cuggenheim (94) manfa I. In Stit-teresheim (95) marca V manfa. In Lanteresheim (96) marca V manfa. In Linginoldesheim (97) marca VI manfa. In Walesheim (98) marca III manfa. In Munoldesheim (99) marca manfa I.

(1) Saverne. (2) Marley. (3) Serr rivus. (4) Rivulus dicitur Mauerbächlein. (5) Strasburg.

(6) Wittenweiller. (7) Dumenheim. (8) Feffenheim. (9) Doffenheim. (10) Rangen.

(11) Krafftatt. (12) Zehenacker. (13) Hoh-Goefft. (14) Hoenheim. (15) Marley.

(16) Northheim. (17) Biblenheim. (18) Dangolsheim. (19) Forté Cofweiller.

- (30) Dhann propè Pfalsburgum. (31) Adamsweiler. (32) Ahlenweiler. (33) Küttolsheim.
 (34) Kircheim. (35) Bietlenheim. (36) Ammerfweyer. (37) Osthoven. (38) Wickerweiler.
 (39) Hanschubheim. (30) Id est, quarta pars agri. Nomen viertel in Alfatiâ adhuc est in usu.
 (31) Zellenberg. (32) Beblenheim in superiori Alfatiâ. (33) Egisheim. (34) Westhoven.
 (35) Wintzenheim. (36) Prioratus S. Quirini in dioecesi Metensi. (37) Bining. (38) Rimling.
 (39) Walderfingen, five Vaudrevange. (40) Adelange. (41) Bernweiler. (42) Altorff.
 (43) Uhrweiler. (44) Ruxingen. (45) Rulling. (46) Oppidum Sar-Albe. (47) Wandeleville.
 (48) Landicourt. (49) Willing. (50) Reipertzweiler. (51) Dettweiler. (52) Hambach.
 (53) Dietweiler. (54) Mittelbronn. (55) Hohmert. (56) Hilbringen. (57) Altorff.
 (58) Waldscheid. (59) Fischbach. (60) Lupcourt. (61) Zonnange. (62) Kerlingen.
 (63) Langatte. (64) Ernestweiler. (65) Bertringen. (66) Marfal. (67) Hilbringen.
 (68) Suriauville. (69) Gunglange. (70) Balleville. (71) Drouville. (72) Buchweiler.
 (73) Sultz. (74) Ratramweiler. (75) Mayence. (76) Saverne. (77) Waldolvisheim. (78) Altheim.
 (79) Weiterweiler. (80) Miesenheim. (81) Klein-Goefft. (82) Westhausen. (83) Ernolsheim.
 (84) Fridolsheim. (85) Duntzenheim. (86) Seffolsheim. (88) Ingenheim. (89) Isenhäufen.
 (90) Odratzheim. (91) Lentenheim. (92) Nider-Schaeffelsheim. (93) Rohr. (94) Gugenheim.
 (95) Stützenheim. (96) Landersheim. (97) Lingolsheim. (98) Walenheim. (99) Mundolsheim.

TIT. 612.

Verfûs annum 1128.

NOTITIA Donationis factae Monasterio S. Petri in
 Nigrâ Sylvâ à Petrissâ uxore Friderici Comitis Phir-
 retenfis.

*Ex ejusdem Abbatis Rotulo, qui fuit saeculo duodecimo
 conscriptus.*

NOTUM fit Christi fidelibus tam futuris, quam presentibus, quod domina
 Petrissa, filia Ducis Bertholdi (a), tale predium, quale apud Volpach visa est
 habere, cum manu viri sui comitis scilicet Friderici de Phirith (b), sancto
 Petro Apostolo patrono nostro (c), pro redemptione anime sue, omniumque
 parentum suorum devota delegavit.

(a) Id est Bertholdi II Ducis Zeringensis, qui anno 1111 obierat.

(b) Petrissa fuit prima uxor Friderici comitis de Phirreto, qui in eodem Rotulo apud Schoepfli-
 num, *Hist. Zaringo-Badenfis*, Cod. diplomaticus, pag. 40, & apud Marian, *Austria sacra*, par-
 tis 1, tom. 2, pag. 121, dicitur ad annum 1111 Fridericus comes de Mumpgart.

(c) Memoratus Bertholdus Petrissae pater fundaverat an. 1093 Abbatiam S. Petrinam.

TIT. 613.

Anno 1129 20 Januarii.

DIPLOMA Lotharii II Regis Romanorum, quo Argentinenſes cives à jurifdictione landgraviali & à tribunalibus extrà Civitatem conſtitutis omninò declarat immunes.

Ex autographo tabularii Civitatis Argentinenſis (a).

IN nomine ſanctae & individuae Trinitatis, Lotharius tercius (b) Dei gratia Romanorum Rex. Notum eſſe volumus tam futuris quam preſentibus, qualiter fidelibus noſtris civibus Argentinenſibus pro fidelitatis ſuae conſtantia & integritate, & pro ſervitii ſui devotione ac ſedulitate praedeceſſoribus noſtris & nobis ad honorem regni bene ſervata & exhibita, conſtituimus, tradidimus & auctoritate noſtra regia, conſenſuque Principum noſtrorum, confirmavimus inſtitutum & jus quoddam, ut videlicet nullus eorum cujuſlibet conditionis placitum aliquod, quod vulgo Thinch (c) vocatur, extra Civitatem ſuam conſtitutum adeat, vel prorſus ab aliquo cogatur adire, vel de aliquo ſibi impoſito ibi cuiquam reſpondere, niſi pro hereditatibus, vel aliis bonis, ſeu proprietatibus extra civitatem conquirendis, vel defendendis. De ceteris, ſi aliquis adverſus aliquem eorum aliquid habuerit, infra Civitatem coram ipſius Civitatis iudicibus eum impetat, ibique ei reſpondeat & ſatisfaciat. Advocati etiam, quorum ſubditi ſeu cenſuales infra Civitatem domos habuerint aut manſerint, cenſum debitum ab eis in Civitate accipiant, & ſi ſuperfederint vel dare noluerint, juſtitiam vel ſatisfactionem coram iudicibus Civitatis infra ipſam Civitatem inde accipiant. Huic vero inſtitutionis noſtræ traditioni interfuerunt ſubſcripti Principes noſtri Adelbertus Moguntinus Archiepiſcopus, Otto Halberſtadenſis Epifcopus, Adelgotus Prepoſitus cum ceteris Argentinenſis Eccleſiae quam pluribus & religioſis ex clero viris. Ex laicis Godefridus Comes Palatinus, Willelmus Comes Palatinus, Fridericus Comes Palatinus Saxoniae, Comes Sigebertus (d), Comes Fridericus (e), Comes Theodericus (f), Comes Volmarus (g), Comes Warnherus (h), Comes Bertholdus (i), Comes Hermannus de Salmena, Comes Otto de Rinecge, Comes Lotharius de Are, Comes Arnoldus de Lon, Advocatus ejuſdem Civitatis Heinrichus & patruus ejus Sifridus, duo filii Ottonis de Brochkirgen, Comes Sifridus de Saxonia, Comes Werinhardus de Steinesberch. De ſpiritualibus etiam Abbas Morbacenſis (l). De miniſterialibus Sifridus urbis Praefectus (m), Rodolfus Cauſidicus (n), Adelber-

tus Vicedominus, Gelfradus Telonarius, Vodelricus, Wolframus, Hadebertus, Johannes, Herckerus, Volcmarus, Otto, Burchardus puer, Hugo, Walterus, Humbertus, Wichgramus, Hugo, Roho, Reinmarus, Lentfridus, Heinricus. Isti cum ceteris concivibus suis institutum hoc & jus a nobis promeruerunt. Et ut hec nostre institutionis traditio firma permaneat jugiter & inconvulsa, omnium contradictione remota, regio banno nostro ea munivimus, hocque privilegium inde conscribi jussimus & impressione sigilli nostri corroboravimus. Signum Domini Lotharii tercii Romanorum Regis Dei gratia invictissimi. Ego Thietmarus Regis Notarius ad vicem Adelberti Archicapellani recognovi. Data XIII cal. Februarii, an. Dom. incarn. M. CXXVIII, indictione VII, anno vero regni Domini Lotharii tercii Regis Romanorum Dei gratia invictissimi IIII. Actum Argentine feliciter, Amen.

(a) Insigne hoc diploma, quod est privilegiorum Civitatis Argentinensis in ejusdem tabulario servatorum autographum antiquissimum, jam retulerunt Schoepflinus, *Alsat. diplomat. tom. 1, pag. 207*, atque ex nobis Würdtwein, *Nova Subsidia diplomatica, tom. IX, num. 176, pag. 339*. Excerpta ejusdem dederunt Obrechtus, *Prodromus rerum Alsaticarum, cap. 12, pag. 298*; Schilterus, in *Notis ad Chronicon Koenigshovii, pag. 731*; atque Lunigius, *Parte special. contin. 4, pars 2, quae est tomus 14, pag. 725*.

(b) De cognomine tertii, quo in diplomatibus & sigillis constanter utitur Lotharius, agunt Heinemannus, *de Sigillis Germaniae, parte 1, cap. 9, pag. 100*, atque Besselius, *Chronicon Gottwicense, pag. 331*.

(c) Per *Thinch* hic intelligitur omne judicium extraneum, & praecipue Landgraviale Comitum inferioris & superioris Alsaciae, à quo cives Argentinenses exemptos declarat Rex Lotharius. *Ding*, sive *Dinch* denotat judicium, ut observat Scherz, *Glossarium Germanicum medii aevi, tom. 1, col. 249*. Eodem sensu *placitum*, quod vulgo appellari solet *Dink*, allegat charta summi Capituli Argentinensis circa annum 1244 data. Inde etiam originem ducunt curiae illae dominicales apud nostrates dictae vulgariter *Dinkhoff*.

(d) Siebertus comes, comitum Werdensium Sator.

(e) Fridericus, Sieberti frater, dicitur *Fridericus comes de Sarbrügge* in alio Lotharii ejusdem anni 1129 diplomate Wormatiense dato, quod refert Koelerus, *Comment. Hist. ad privil. Norimberg. de castro Brunn, §. V, pag. 8*.

(f) Theodericus comes erat Nordgoviae, sive Alsaciae inferioris.

(g) Folmarus comes Metensis. (h) Wernherus comes Habsburgensis.

(i) Bertholdus comes de Nuwenburg. (l) Bertholfus tunc Murbacensem regebat Abbatiam.

(m) Sive Burggravius. (n) Aut Schultetus.

T I T. 614.

Anno 1129.

CHARTA Adelgoti Praepositi Ecclesiae Argentinensis, quâ, cum communi consilio fratrum, curiam Prochingen (a), quam tunc in claustrali beneficio tenuit, cum omnibus appendiciis, concedit Godefrido filio Rapotonis & filiis Godefridi

legitimis, ea videlicet ratione, ut singulis annis in festo beati Martini eisdem fratribus in portu Argentinenfis civitatis triginta quartalia frumenti puri tritici, viginti siliginis & duas carratas vini persolvant. . . . Si autem Canonicus, qui eandem curtim tenet, obierit, ipse heres succedenti Domino carradam vini persolvat & eundem Dominum ad minus cum sex equis ad eandem curtim ducat, ibique servicio in nocte dato & prandio in crastino fidelitatem cum juramento ei promittat. Si vero heres obierit, ille, qui hereditati de predictis heredibus successerit, idem faciat. Acta sunt hec an. ab inc. Dom. M. CXXIX, sub manu Adelgoti Prepositi, cum testimonio Diezmanni Decani, Bertoldi Cantoris, Conrad Camerarii, Eberhardi Cellerarii, Bertoldi Portarii, Karoli & aliorum Canonorum, qui tunc in civitate erant. Laicorum & testimonium aderat Heinrichi Advocati, Sigefridi urbis Prefecti, Rodolfi Causidici, &c (b).

Extat in libro Salico summi Capituli Argentinenfis, fol. 98, ex quo descriptum edidimus in Novis Subsidiiis diplomaticis Wurdweinii, tom. VII, num. 26, pag. 71.

(a) Hodie Brochingen vicus trans-Rhenanus dioecesis Argentinenfis pertinens ad Marchionem Badensem.

(b) Idem Aldegotus Praepositus Argentinenfis legitur an. 1132 dedisse mansum in Hugesberga titulo emphyteusis Burcardo militi de Kunigeshoven.

T I T. 615.

Anno 1129.

NOTICIA donationis factae Abbatiae San-Walburgianae a Godefrido Domino de Fleckenstein in Schoenau, Hirtzthal, Nider-Steinbach, Kapfweyer, Weinthal & Mattstall.

Ex libro rubro tabularii Fleckensteinensis (a).

ANNO M. CXXIX, indictione VII, hatt der erwurdig Herr Gottfriedt von Fleckenstein (b) sancto Philippo undt sancto Jacobo, und der heilige Jungfrau Walpurgi, und den Bruder so da wohnen zu sant Waltpurg alles was er recht hatte zu Schoenau (c) ind dem walddt, die zweitheil die da heissen das grofs Schwethal und das klein, und die berg die dazu gehören derfelben thal, und an die bach die da heiffst die Langebach sampt andere mehre, mit der dorffer Hirzstall (d), Steinbach (e), Capzweiler (f), Weindal, und Matstall (g), mit den zehenden der selbigen und der vorgenanten dorffer, und darzu den gantze baurhoff zu Schoenau, mit aller freyheit als der vorgenante

Herr selber befaß, übergeben und geopfert, durch seeligkeit seiner feelen und seiner mutter, und seiner freunde. Difes hat der vorgenante Herr gegeben, mit folche andacht dergestalt daß man sollte zu Schoenau bauen eine Kirche, und sollte sie weyhen in die ehre sant Niclausen des heiligen Bischoffens. Er begert auch er wolle darinn begraben liegen unter dem schirm sant Niclausen. Und damit diese vorgenante Stifft unverbrochenlich bliebe, so hatt der vorgenante Herr Gottfriedt von Fleckenstein sie bestattiget zu Spire vor dem Konig Lothario, und vor viel andre Furste des Reichs. Auch da der vorgenante Herr begraben war in der Kirche, als er geheisse hatt, da lobte seinen mutter Gutta die stift ihres kindes : bestattigte sie auch vor Bischof Bruno (*h*), Hertzog Friderich (*i*), und Landgraf Theodrich (*l*) in eine gemeine Landtag zu Mummenheim (*m*) one alle wiederrede durch seeligkeit irre feelen und ires kindst vorgenannt. Und sind unter andere gezeuge gewesen Gottfrieds, mit seine bruder Albrecht und Dieterich.

(*a*) Charta ipfa donationis latina periiit. Praecedentem verò Germanicam ejusdem noticiam in libro rubro suae gentis inferuit anno 1594 Fridericus Dominus de Fleckenstein testans autographum illius extare Sultzae in manibus patris sui Henrici. Eandem chartam paucis indicat Debus, *apud Schil-terum, Glossarii Teutonici*, pag. 35.

(*b*) Godefridus ille fuit pater alterius Godefridi de Fleckenstein, qui in diplomatibus & chartis occurrit medio & desinente saeculo duodecimo.

(*c*) Hodiè Schoenau, propè castrum Fleckenstein, vicus dioecesis Spirensis situs in terris Palatino-Bipontinis.

(*d*) Hirtzthal. (*e*) Nider-Steinbach. (*f*) Kapfweyer. (*g*) Mattfäll.

(*h*) Bruno Argentinenfis Episcopus. (*i*) Fridericus Dux Sueviae & Alsatiae.

(*l*) Theodoricus comes provincialis Nordgoviae sive inferioris Alsatiae.

(*m*) In conventu publico habito in Mummenheim, sive Momlen.

TIT. 616.

Anno 1129 vel 1130.

EPISTOLA Brunonis Argentinensis Episcopi ad Richenzam Reginam uxorem Lotharii de suâ in sedem Episcopalem restitutione grates agentis.

Ex codice membranaceo Udalrici Babenbergensis, in Bibliothecâ Caesareâ Vindobonensi (a).

REGINAE ferenissimae Dominae suae semper Augustae, B. Dei gratia, id quod est, fidele servitium & devotas orationes. Quantas & quales valeo gratiarum actiones ferenitati vestrae refero, quod materna pietate pressuris & labo-

ribus meis subvenistis, & a persequentibus & calumpniantibus me eruistis, & sedem dignitatis meae injuste mihi ereptam suffragio vestrae pietatis restituitis (b). Vobis itaque post Deum debeo quidquid sum, quicquid valeo: in tranquillitate & in adversitate, magnus, seu modicus semper vester ero. Multas etiam gratias pro Domino N. benignitati vestrae refero, quoniam (ut spero & certus sum) in hoc & Ecclesiae providistis, & regno vestro plurimum consulistis. Vobis itaque, benignissima mater pusillorum Christi, fideliter suggero, quatenus sanctae Romanae Ecclesiae graviter laboranti precibus & elemosynis, & omni, qua valetis, virtute subveniatis. Si forte Dominus, qui vos provexit in Regnum, qui dedit patribus nostris salutem in manu foeminae, dignetur per piissimas lacrymas vestras Ecclesiae pariter & regno consulere. Ne mirabere, quod (c) discretionem vestram moneo, quatenus aut per vos, aut per idoneos legatos, quod laudatum aut juratum est, requiratis & causam vestram in partibus illis diffiniatis. Ego quidem cum scorpionibus habito (d), & frui vestra praesentia, nisi me mea & vestra negotia detineant, plurimum desidero: sed, Deo propiciante, tam mei quam vestri scorpiones & adversarii in proximo conculcabuntur, & peribunt, & adnichilabuntur. Quid vero Dominus a die discessionis vestrae per meam exiguitatem regno vestro contulerit, (ex) litteris & legato cognoscere poteritis. Meos itaque labores & omnia mea vestrae tutelae & patrocinio committo.

(a) Ediderunt Eccardus in *Corpore Historico medii aevi*, tom. 2, pag. 361; Scheidius, *Orig. Guelfic.* tom. 2, lib. 6, probat. pag. 496; Hergottus, *Genealog. Habsburg. Codex probationum*, num. 207, pag. 151; & Heumannus, in *Comment. de re diplomat. Imperatr. Augustarum*, cap. 4, pag. 226.

(b) Huc pertinent quae scribit Dodechinus, in *Appendice ad Chronicon Mariani Scoti*, pag. 672. » An. 1129 Bruno Argentinenfis Episcopus interventu Reginae & Episcoporum quadriennio expulsus » gratiam Regis consequitur. »

(c) Ita Hergottus & Heumannus: *ne mirabere quod*. Eccardus verò & Scheidius legunt: *de Nuremberg quoque*.

(d) Ezechielis, c. 2, v. 6.

TIT. 617.

Anno 1130 6 Februarii.

DIPLOMA Lotharii II Regis Romanorum, quo confirmat antiqua privilegia sanctorum Felicis & Regulae Turicensis Praepositurae, datum rogatu & petitione Principum nostrorum, Anserici videlicet Bisuntienfis Archiepiscopi, Brunonis Argentinenfis Episcopi, Bertoldi Basiliensis Episcopi, Bertolfi Morbacensis Abbatis, Conradi Ducis de Zarenche, Hermannii Marchionis de Bathen, Sigberti Comitis de Alsatia, Hulherici Comitis de Hegensheim, Volmari Comitis de

Hunenburche, Bertolſi Comitſ de Nuenburche, &c..... Data VIII idus Februarii, an. Dom. inc. M.CXXX, ind. VIII, an. vero regni Dom. Lotharii tercii Dei gratia Romanorum Regis nobiliſſimi V. Actum Baſileae (a).

Autographum extat in tabulario Turicenſi, ex quo deſcriptum retulit Schoepſlinus tùm in Hiſtoriâ Zaringo-Badenſi, *Codex diplomaticus*, num. 34, pag. 72, tùm in Aſſiatiâ diplomaticâ, tom. 1, pag. 179 (b).

(a) *Anſericus Archiepiſcopus Veſontionenſis, Bruno Epiſcopus Argentinenſis, Berchtoldus Abbas Murbaci, Cunradus Dux Zeringiae, Hermannus Marchio Badenſis, Ulricus Comes Egesheimenſis, Adalbertus Comes Habsburgi, Berchtoldus Comes Neoburgi*, memorantur quoque à Guillimano *de Epiſc. Argent.* pag. 228 inter Antiſites & Proceres qui cum Lothario Baſileenſi conventui interfuerunt menſe Februario 1130.

(b) Johannes Henricus Hottinger, tom. 8 *Hiſt. Eccleſiaſt.* pag. 1176, exhibet etiam hujus diplomatis excerpta. Haec verò notis ſuis chronologicis illuſtravit Erhardus Durſteler Tigurinus, in Hiſtoriâ Mſs. diplomaticâ Praepoſiturae Turicenſis cujus apographum extat Tugii in Bibliothecâ Dom. L. B. de Zurlauben, tom. 6, *Monument. Helveticò-Tugienſium*, pag. 102 & 103. Legitur in autographo Lotharii diplomate, quod ex tabulario Turicenſi Schoepſlino communicaverat D. Breitinger Profeſſor & Canonicus Turicenſis : & *ut regii ſiſcalini Turegienſes juſticiam, quam ab antecęſſoribus noſtris antiquitus habuerunt, firmiter & inviolabiliter teneant & undecunq; velint uxores ducant & in noſtro ſervitio permaneant ; & ut nulli &c.* Hottingerus autem zelofus matrimonii ſacerdotalis ſectator & cauſidicus chartam interpolans poſt verbum *teneant* inferuit virgulam cum puncto & cum magnâ litterâ E incepit. *Et undecunq; velint, uxores ducant & in ipſius ſervitio permaneant.* Lotharius autem habet in autographo : & *in noſtro ſervitio.* Durſtelerus ejuſdem dogmatis conſcius in margine ſuarum notarum inſcripſit ſequentia : 1130, *Lotharii privilegium liberae facultatis praepoſiturae, & ut undecunq; velint uxores ducant.* At hîc, ut patet, non agitur de conjugatis ſacerdotibus, ſive eorum uxoribus, ſed de regiis ſiſcalinis Turegienſibus, quibus data fuit facultas uxores ducendi undecunq; velint.

TIT. 618.

Anno 1130 8 Februarii.

CHARTA Udalrici Conſtantiensis Epiſcopi, quâ confirmat compositionem initam inter Bertolfum Abbatem S. Blaſii & inter clericos ſaeculares Eccleſiae Burglenſis. Haec compoſitio facta fuit *cum Rex Lotharius, multique procerum videlicet Anſericus Biſuntinus Archiepiſcopus, Bruno Argentinenſis Epiſcopus, Bertolfus Morbacenſis Abbas, Conradus Dux de Zaringen, Herimannus Marchio de Baden, aliique complures Baſileae conveniſſent. . . . Data VI idus Februarii, ſeria VII, an. ab incarn. Dom. M.CXXX, indict. VIII, an. regni Lotharii V. Actum Baſileae.*

Chartam ex tabulario San-Blaſianae Abbatiae ediderunt Hergottus, *Geneal. Habsburg. Codex probat.* num. 211, pag. 164, ſed mutilam, atque Schoepſlinus, *Hiſtor. Zaringo-Badenſis, Codex diplomaticus*, num. 33, pag. 69, autographo conformem.

T I T. 619.

Anno 1130.

EPISTOLA Brunonis Argentinensis Episcopi ad
Lotharium Regem Romanorum.*Ex codice membranaceo Udalrici Babenbergensis (a).*

L. gloriosissimo ac victoriosissimo Romanorum Regi Dei gratia semper Augusto, **B.** Dei gratia, id quod est, fidele servitium ac devotas orationes. Inter multas & gravissimas Imperii & Ecclesiae ruinas ad vos specialiter respiciunt oculi servorum vestrorum sub gravi pressura & multis suspiriis expectantium quid vestra majestas deliberet, quid decernat, quo ingenio, qua auctoritate scisurae sanctae matris Ecclesiae subveniat. Et quoniam non ambitione, vel tyrannica persuasione, sed divina dispositione regni culmen ascendistis, nostra parvitas vestrae suggerit excellentiae, quatinus in hoc tam magno negotio christianissimae conjugis vestrae Dominae nostrae Reginae & religiosorum viro- rum consilium habeatis. Ea vero, quae circa nos sunt, serenitati vestrae intima- mus, quoniam, Deo propicio, in vestro servitio sani & incolumes sumus, & quantum possumus pro honore vestro laboramus. Itaque Comites N. & N. vestro servitio adscivimus, & fide ac sacramentis & obsidibus acceptis pro- captu humani ingenii, quantum potuimus, constrinximus. Castrum quoque N. licet cum aliquanto labore, Deo auxiliante, pro vestro tamen consumma- vimus honore. Praeterea Comes T. una nobiscum vestram certificat excellen- tiam, -quod, vita comite, nostra Civitas cum tota provincia sub fidelitate fir- missima in vestro servitio permanebit & pro honore regni certare non cessabit. Mandat etiam discretionem vestrae, quod de constituenda munitione N., sicut vos praecepistis, cum caeteris vestris ministerialibus laudavit. Idcirco adhuc remansit: quare ipsis & reliquis vestris fidelibus magis necessarium visum est castra inimicorum vestrorum evertere & extirpare, ac tunc, sicut beneplacitum vobis fuerit, in omnibus obtemperare. Vestram igitur serenissimam majestatem suppliciter exoramus, ut propicio ac paterno affectu super nos & Ecclesiam Argentinensem respiciatis, & si quis delatorum finistrum quid vobis fuggesserit, non illius verbis, sed nostris operibus credatis.

(a) Exhibent Eccardus, in *Corpore Historico medii aevi*, tom. 2, pag. 362 & Scheidius, *Orig. Guelfic.* tom. 2, lib. 6, probat. pag. 497.

TIT. 620.

Circà annum 1130.

CHARTA Udalrici comitis Egisheimensis, quâ Thierbacense à se constructum Monasterium ordini Cluniacensi sub Petro Abbate submittit.

Ex chronico manuscripto Berleri, fol. 346, quod servatur in Bibliothecâ publicâ Civitatis Argentinenfis (a).

NOTUM fit tam presentibus quam absentibus, quod ego Udalricus (b), consilio Abbatis Petri (c) & sanctorum fratrum, sanctarumque sororum Ecclesiam Tierenbach constructam in honore sancte Dei genitricis Marie semper virginis & omnium Sanctorum Sanctarumque Dei, sancte atque catholice Cluniacensis Ecclesie subditam esse composui, ita ut per singulos annos aureum denarium pro tributo persolvat & hoc eo pacto, ut sanctus pater Cluniacensis Abbas semper Priorem atque rectorem illius loci provideat secundum petitionem fratrum atque sororum ibidem manencium. At nos quia cum indigencia nostre paupertatis, sed maxime ex elemofinis fidelium, predictum locum construximus, hanc libertatem ejusdem loci esse volumus, ut fratres & sorores eundem locum colentes propriam electionem habeant, ita ut quemcunque Priorem a Domino Cluniacensi Abbate & sanctis fratribus communi consilio petierint eis concedatur : sed hoc bene scire debet idem Prior in nulla re habere potestatem vendendi aut mutandi res Monasterii absque communi consilio fratrum & sororum ibidem morantium (d).

(a) Chronicon illud à Materno Berlero presbytero Rubeacensi an. 1510 inceptum & per annos continuatum dono Dom. L. B. de Waldner à Schweighaufen transit in Bibliothecam Schoepflinianam.

(b) Udalricum illum comitem de Habsburg nuncupat Berlerus praedictam chartam, fol. cit. referens. Jam alibi notaverat, fol. 77 *averso*, Monasterium Thierbacense propè Sultz & castrum Jungholtz fuisse sub Brunone Argentinensi Episcopo fundatum ab Ulrico comite Habsburgensi. Ast nullus tunc occurrit in chartis & chronicis Ulricus ex gentis Habsburgicae ortus Comitibus. Illum potius arbitramur fuisse Ulricum comitem Egisheimensem, Abbatiae Parisiensis quoque fundatorem, quem allegant chartae suprà citatae annorum 1118, 1125 & 1130 tit. 579, 600 & 617, p. cccxxxii, cclv & cclxxvii.

(c) Petrus venerabilis nonus Cluniacensis Abbas an. 1122 electus obiit die primâ Januarii 1157.

(d) Hic definit charta descripta à Berlero, qui dolet caeteras Coenobii Thierbacensis chartas à *prophanis manibus rusticorum evangelicos se nuncupantium* fuisse an. 1525 abstractas. Chartam hanc ex aliâ parochianorum Sultzenium infra referendâ tit. 632, pag. cclxxxix, patet datam fuisse antè annum 1135. Illi verò æram affingimus inter annum 1122 quo electus fuit Petrus Cluniacensis Abbas, & inter annum 1131 qui fuit ultimus Brunonis Argentinensis Episcopi, sub quo fundatum fuisse Monasterium Thierbacense adnotat Berlerus.

TIT. 621.

Anno 1131 29 Martii.

DIPLOMA Lotharii Regis datum in synodo nationali Leodii habitâ in die dominicâ Laetare, quo, *coram regni Principibus Archiepiscopis & Episcopis quam pluribus, ceterisque primatibus*, privilegium confirmat Leodienfis S. Johannis Ecclesiae collegiatae. Inter eos, *qui interfuerunt & judicaverunt*, subnotantur *Albertus Moguntinus Archiepiscopus fere cum omnibus suis comprovincialibus, Dux Alsatiae Simon, Reinaldus de Monceon, &c.* Actum est Leodii, an. inc. Dom. M. CXXXI, indictione IX (a).

Ediderunt Martene, *Veterum scriptorum & monumentorum amplissima collectio*, tom. 1, p. 704; Calmetus, *Histoire de Lorraine*, tom. 2, preuves, pag. 292, primae edit., & tom. 5, p. CLXXV secundae; Hartzheim, *Concilia Germaniae*, tom. 3, pag. 317; atque Mansi, *conciliorum nova collectio*, tom. 21, pag. 477.

(a) Eodem anno menfeque Julio in Alsatiam venit Lotharius Rex, testante Chronographo Saxone apud Eccardum, *inter Scriptores rer. Germ.* tom. 1, pag. 664 & Leibnitzium, in *Accessionibus Historicis*, pag. 288, » An. 1131 Rex Pentecostem in civitate Argentina celebrat & Bruno ejusdem » loci Episcopus pastorem curam amisit, Gebhardo sibi succedente, . . . & quia Fridericus Dux » cum illis comprovincialibus Regi maxime conabatur resistere, plurima castella in eadem Provincia » ab ipso eodem tempore obsessa & confracta sunt. » Extat etiam apud Hergottum, *Geneal. Habsburg. codex probat.* num. 212, pag. 156, diploma actum Strazburg 24 Julii 1131 quo Lotharius dilecto & fideli suo Domino Bertholdo sanctae Basiliensis Ecclesiae venerabili Episcopo confirmat fodinas argenti fitas in Brigovia.

TIT. 622.

Anno 1131 29 Martii.

BULLA Innocentii II Papae, quâ Monasterii Beyrensis privilegia confirmat. Datum IV cal. Aprilis, an. Dom. inc. M. CXXXI, indict. IX, an. vero regni Lotharii Romanorum Regis serenissimi VI. Actum Leodii. . . . Placuit etiam quorundam Principum nomina scribendo nequaquam oblivioni tradere, quos curiae Leodienfi cognovimus adfuisse. . . . Moguntinus Archiepiscopus, Argentinensis & Metensis Episcopi, . . . Simon Dux (a), Comes Reinoldus de Munzum (b) & frater ejus Fridericus Comes (c), Comes Hugo (d), &c.

Extat apud Petrum, *Suevia Ecclesiastica*, pag. 214.

(a) Simon Dux Lotharingiae. (b) Rainaldus comes de Montione & de Barro.

(c) Fridericus comes Phirretensis. (d) Hugo comes Dagsburgensis.

TIT. 623.

Anno 1131 24 Octobris.

BULLA Innocentii II Papae, quâ Ecclesiae S. Deodati & ejus Praeposito Alberto, inter alia, confirmat *tenorem Ecclesiarum* ad eandem spectantium, quas habet in *Episcopatu Basileensi*, sicut a Rodulpho beatae recordationis *Basileensi Episcopo scripto confirmatum suscepit* (a), videlicet ut in quarto anno *Ecclesia de Hungressen* (b) pro decimis quadraginta solidos *Basileensis monete*, & *capella de Mittelvilre* (c) quinque solidos, & illa de *Hunegvilre* (d) similiter solidos quinque persolvat : in quibus nimirum Ecclesiis, cum oportunitas exegerit, juxta dispositionem Praepositi & fratrum ejusdem Ecclesiae sacerdotes substituantur. . . . Datum Remis, IX kal. Novembris, indictione IX, incarn. Dom. an. M. CXXXI, Pontificatus autem Dom. Innocentii anno secundo.

Ediderunt Sommier, *Histoire de l'Eglise de S. Diez*, pag. 380, atque Calmetus, *Histoire de Lorraine*, seconde édition, tom. 5, preuves, col. CLXXVI.

(a) Anno scilicet 1132, ut jam adnotavimus supra, tit. 564, pag. CCXIX, notâ (b).

(b) Ingersheim. (c) Mittelweyer. (d) Hunnaweyer.

TIT. 624.

Anno 1131.

CHARTA foundationis Abbatiae Frienisberg in Helvetiâ & dioecesi Constantiensis institutae ab Udelhardo Comite de Seedorff & uxore sua Adleide... *Facta est haec donatio in manu Domini Christiani Lucelensis Abbatis, ejusque religiositati credita, ut Abbatia ordinis Cisterciensis ibi Domino serviens in perpetuum consistat*, an. Dom. incarn. M. CXXXI, ind. IX, concurrente III, sedi Apostolicae praesidente piissimo Papa Innocentio, regnum obtinente Luthero, Ducatum Burgundiae nobiliter regente Duce Conrado.

Extat apud Schoepflinum, *Historia Zaringo-Badenfis*, Codex diplomaticus, num. 35, p. 75.

T I T. 625.

Anno 1132 11 Februarii.

BULLA Innocentii II Papae, quâ Henrico Tullenſi Epifcopo, ejuſque ſucceſſoribus confirmat *curtem*, quae dicitur *Bercheim*, hodiè Bergheim in ſuperiori Alſatiâ, terminans *litem* & *controversiam*, quae inter dictum Epifcopum & Milonem Abbatem Mediani Monaſterii de eâdem curte *agitabatur*. Praefatis enim Epifcopo & Abbate ſummi Pontificis *conſpectui Cluniaci ſtatu termino praefentatis*, Henricus allegavit *Bercheim curtem pertinere ad juſ & proprietatem Tullenſis Eccleſiae*, aſſerens a glorioſo illuſtris memoriae Imperatore Ottone eidem Eccleſiae fuiſſe collatam. Protulit quoque *praecepta regalia tam alterius Ottonis Imperatoris*, qui eandem curtem Eccleſiae Tullenſi reſtituit, quoniam Lotharius excommunicatus eam injuſte abſtulerat, quam Henrici Imperatoris, qui mercatum bannum & monetam in eandem curtem Udoni Tullenſi Epifcopo conceſſit & privilegium ſanctae recordationis Leonis Papae, qui curtem ipſam cum mercato, banno & moneta autoritate Apoſtolica cõfirmabat. Abbas autem Milo, poſt multorum interpoſitionem verborum poenitentia ductus, quoniam ſuper eadem curte moleſtias & inquietudines multas Henrico Epifcopo inflixerat, *juſ Tullenſis Eccleſiae coram omnibus*, qui aderant, *recognoscens*, praenominatam curtem *Bercheim per quandam chartam in manu Papae coram fidelibus Epifcopis & Cardinalibus ac laicorum & clericorum*, qui aderant, *multitudine libere reſutavit* (a). . . . Data Cluniaci III idus Februarii, anno M. CXXXII, Pontificatus vero Dom. Innocentii Papae anno ſecundo, indict. X.

Ex Archivo Tullenſis Eccleſiae ediderunt Benedictus Picart, *Histoire de Toul, preuves*, pag. 134; Humbertus Belhomme, *Historia Mediani Monaſterii*, part. 3, pag. 281; atque Calmetus, *Histoire de Lorraine, ſeconde édit. tom. 5, preuves*, pag. CLXXX.

(a) Conſulantur ſuprà textus & notae tituli 428, pag. XLVII, XLVIII & XLIX. Reſtitutam curiam Berghemienſem Bertholdo Tullenſi Epifcopo & ejus Eccleſiae initio ſaeculi undecimi à S. Henrico Imperatore memorat auctor actorum Tullenſium Epifcoporum, cap. 74, apud Martenne, in *Theſauro anecdot.* tom. 3, col. 1005. Udo, qui an. 1051 in ſede Tullenſi S. Leoni IX ſucceſſit, rediens ex Germania obiit an. 1069 apud *Bercheim*, ut ſcribit Joannes à Bayono, cap. 64, apud Belhomme, pag. 255. Dein Pipo poſt Udonem Epifcopus curtem Tullenſis Eccleſiae juri debitam, *Bercheim nomine*, honore quondam & frugalitate opinatiſſimam, quam per fideles Regis (Henrici IV) amiſerat, multis ante vitae ſuae terminum diebus Eccleſiae reſtituit per quinquennium (id eſt circa annum 1102), ut teſtatur idem auctor actorum, col. 1011.

TIT. 626.

Anno 1133 8 Novembris.

DIPLOMA Lotharii II Imperatoris, quo Monasterium Interlacense in Burgundiâ Transjuranâ & Episcopatu Laufanensi situm sub suam fuscipit tutionem. *Huic etiam confirmationi idoneum adhibuit testimonium Archiepiscopi Bisuntini Anserici, Episcopi Argentinensis Gebhardi, Abbatis Berchtoldi Morbacensis; Ducum quoque Conradi de Zeringen, Simonis de Lothringia; Comitis Friderici de Phirida, &c. Data an. inc. Dom. M. CXXXIII, VI idus Novembris, ind. XI, an. vero regni Regis Lotharii IX, Imperii vero I. Actum Basileae.*

Edidit Schoepflinus, *Historia Zaringo-Badensis, Codex diplomaticus, num. 36, pag. 77 (a).*

(a) Extat inter Schedas clarissimi Schoepflini in Bibliothecâ publicâ Civitatis Argentinensis servatas chartula membranacea in autographo, quae sequentia exhibet verba. » An. Dom. inc. M. CXXXIII, » ind. XII, regnante Lothario Imperatore glorioso, dedicata est hec Ecclesia per manus Domni Sig- » fridi venerandi Spirensis Ecclesie Episcopi in honore sancte Marie virginis perpetue. » Quatenam » verò fuerit illa Ecclesia non indicat instrumentum, nec aliunde licet dijudicare.

TIT. 627.

Anno 1133 14 Novembris.

CHARTA Gebhardi Argentinensis Episcopi, quâ foundationem Baumgartenfis Abbatiae à praedeceffore suo Cunone initam renovat.

Ex autographo tabularii episcopalis Tabernis Alsaticis (a).

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Ego Gebhardus per voluntatem Jesu Christi, licet indignus, Argentinensis Ecclesie minister humilis, omnibus fidelibus tam presentibus quam futuris significare curavi, qualiter fui invitatus a famulis Christi in loco, qui Bongart vocatur, Deo famulantibus & aliis religiosis Abbatibus nostri Episcopatus, quatenus dedicarem eundem locum in ordinem monastice regule. Cum itaque diligenti investigatione cognovissem, quam pie & rationabiliter locus idem ad Dei cultum a praedeceffore meo Cunone Episcopo iniciatus (b) & emancipatus erat tam ab omni censuali servitio,

quam decimali debito, presentibus & consentientibus pagensibus de Ephico (c) & Dambacho (d), ad quorum publicalem usum silvatica & pascualia rura antea dudum spectaverant, & rogatu omnium tam virorum quam mulierum dedicavi Ecclesiam sollempniter in honore sanctissime Dei genitricis Marie & omnium Sanctorum XVIII kalendas Decembris, assignata dote de allodio duorum laicorum, Diezcelini & Friderici, confirmans & attribuens eidem Cenobio per auctoritatem Sanctorum & banni episcopalis distractionem omnia ante data jura, videlicet potestatem secandi in silva publicali, quod vulgo Almeinde (e) dicitur, & jus viarum eundi & redeundi & deducendi, & jus agendi & pascendi cujuslibet pecoris in pascuis publicalibus, tam in arboreis quam in gramineis, & jus stirpandi in sic datis locis, & exceptionem decimarum de suis novalibus & propriis laboribus, tam de fetibus quam de feminalibus, & emancipationem totius censualis exactionis ex tunc in perpetuum. His autem rite peractis, presente & cooperante Preposito majoris domus Adelgoto & aliis Canonicis, & Abbatibus, & clericis, & laicis scripto & sigillo nostro confirmavimus ita duntaxat, ne vel ego, vel quisquam successorum meorum Episcoporum, vel ulla persona potens vel impotens, ecclesiastica vel secularis, valeat, vel presumat quicquam eorum, que dicta, vel scripta, vel facta ibidem cognoscuntur, imminuere, vel perverse infringere: & si quis maliciosus attemptaverit, anathema illi sit. Acta sunt an. inc. Dom. M. CXXXIII, indictione XI, regnante Lothario Imperatore feliciter, Amen. Ego Vodalricus Lynthaugensis in vice Notarii scripsi & subscripsi. Testes quoque subscripti presentes fuerunt: Algotus majoris domus Prepositus, Bertoldus Custos & Prepositus sancti Thome, Eberhardus Prepositus S. Petri; Heinricus Sacerdos de Epfeche, qui concessit & assensit, quia in parochia sua fuit; Eberhardus capellanus, Adelbertus de Otelingen, Luitwardus, Erlewinus & ceteri quam plures Canonici & Sacerdotes. Abbates quoque & monachi eorum: Chunradus de Aprimonafterio & sui monachi, Meinhardus de Maurimonafterio & sui monachi, Otto sancti Cyriaci, Abbas sancti Trutperti & alii plures. De laicis Comes Ruodolfus de Lenzeburg (f) & filius ejus Arnoldus, Comes Folmarus de Huneburg (g), Comes Adelbertus de Habecheburg (h), Comes Wezelo de Heigerlo, Heinricus Advocatus (i), Waltherus de Horeburg (l), Bertoldus de Torolfesheim (m), Anshelmus de Tabechestein (n), Rudolfus de Windelfe, & multi de Tambaco, & multi de Epheco tam majores quam minores. Walfridus Vicedominus, Otto Schultetus, Bruno, Erchenbrett, Cunrat, Burchart, Walecho & alii villani quam plurimi viri & mulieres feliciter, Amen (o).

(a) Corruptam & non integram retulerunt Galliae Christianae auctores, tom. 5, pag. 477, atque Schoepflinus, *Alfatiae diplomaticae*, tom. 1, pag. 203.

(b) Ipsa charta Cunonis Episcopi anni 1125 extat suprâ, tit. 601, pag. cclv.

(c) Epfich. (d) Dambach. (e) Gallicè *forêt communale*. (f) Lentzburg. (g) Hunneburg.

(h) Habsburg. (i) Advocatus scilicet Argentinenfis. (l) Horburg. (m) Dorlisheim. (n) Dachstein.

(o) Remanet sigillum exhibens Episcopum sine mitrâ, qui dextrâ tenet pedum, sinistrâ librum apertum. In epigraphe deletae sunt litterae praeter nomen: *Gebehardus*.

T I T. 628.

Anno 1133.

C H A R T A Gebehardi Argentinensis Episcopi, quâ confirmat donationem Abbatiae Walburgenſi factam ab Ittâ uxore Petri Comitis Lucelburgenſis & eorum filio Reginaldo Comite.

Ex autographo tabularii episcopalis Tabernis Alsaticis.

QUONIAM memoria rerum gestarum ex antiquitate attenuata decedit, & oblitio ceca destructioni proxima subrepat, nos ea, quæ permanentia & rata esse desideramus, propter tenacem & diuturnam memoriam litteris fideliter comendamus. Unde ego Gebehardus gratia Dei Argentinensis Episcopus tam futuris quam presentibus notum facio donationem a Heinrico quinto Romanorum Rege legitime & libere factam Monasterio in honore beatorum Apostolorum Philippi & Jacobi & sancte Walpurgæ Virginis in Sacra Silva constituto (a). Ipse namque terram ejusdem silvæ ad quemlibet usum fratrum ibidem Deo fervientium, & usum ejusdem silvæ tam ad edificandum quam ad calefaciendum, & usum aquarum ad piscandum & ad suum commodum faciendum, & eorum animalibus pascua per totam silvam donavit & donationem privilegii sui auctoritate legitime corroboravit. Postea vero Dux Fridericus, & ejusdem in eodem allodio coheres Comes videlicet Petrus priore donatione rata permanente, prefatum locum cum omnibus suis appendiciis beato Petro & ejus sancte Romane Ecclesie sub annuo unius aurei censu obtulerunt, devotione humili expostulantes Apostolica confirmari auctoritate, ne locum vel servos Dei ibidem commorantes aliquis hominum perturbare presumat, nec ullus advocatiam ejusdem loci sibi usurpare audeat, nisi quem Abbas cum monachorum consensu eligat, & ut ipsi monachi decimis fructuum suorum & animalium absque Episcopi vel alicujus sui ministri contradictione potiantur, & in omnibus semper Apostolice sedis munimine fruantur. Et hoc porro auctoritate Paschalis Pape, sui que successoris Calixti, deinde Honorii est confirmatum & singulorum privilegiis legitime corroboratum (b). Hanc autem donationem à prefatis Principibus factam & legitime confirmatam Ita uxor Comitis Petri & filius ejus Reginaldus pro remedio anime ejus in presentia nostri nostrorumque priorum Adelgoti Prepositi, Cuonradi Camerarii & aliorum nostrorum fidelium ex propria persona confirmaverunt. Hujus autem

confirmationis testes sunt hii : Godefrit, Heinrich, Ernest, Cuono, Guntram, Raboto, Friderich, Mahdolf, Deipreht, Opreht, Deterich. Nos vero eandem confirmationem nostri sigilli inpressione jure nostro insignimus, nostris scilicet confratribus presentibus supradicto Adelgoto Preposito, Deihmano Decano, Cuonrado Camerario, Bertoldo Cantore, Bertoldo Archidiacono, Burcardo Preposito & aliis quam pluribus presentibus. Data Argentine, indictione XI, inc. Dom. an. M. CXXXIII (c).

(a) Extat suprâ tit. 551, pag. ccviii, diploma Henrici V Imperatoris datum 17 Octobris 1106.

(b) Consulantur ipsae Bullae Papparum Pascalis II anni 1102, Calixti II anni 1121, & Honorii II anni 1125, tit. 533, 585 & 602, pag. cLXXXVIII, CCXL & CCLVI.

(c) In inferiori hujus chartae margine leguntur haec Davidis verba : *Verbo Domini Celi firmati sunt.* Integrum est sigillum, in quo exhibetur Episcopus sedens, pedum dextrâ & librum apertum sinistrâ tenens cum epigraphie : *Gebehardus Dei gratia Argentinensis Episcopus.*

T I T. 629.

Anno 1134.

CHARTA Gebehardi Argentinensis Episcopi, quâ bona in banno Bersch sita Abbatiae sancti Leonardi concedit.

Ex libro Salico summi Capituli Argentinensis, fol. 26.

IN nomine sancte & individue Trinitatis. Quoniam magnarum rerum oblivio ex temporis vetustate, vel torpore negligentie nobis solet surrepere, scripto memorie solemus commendare, que annorum successione stabiliter volumus continuare. Igitur ego Gebehardus gratia Dei Argentinensium Episcopus notum facio omnibus fidelibus, tam futuris quam presentibus, quod Ecclesia sancti Leonardi duos mansos in Bersa (a) marcha, in loco qui dicitur Geroltestrut (b), hereditario jure sub annuo censu quinque videlicet solidis possidet & in monte retro Claustrum a loco, qui dicitur Gemunde, usque ad vineam monachorum juxta Claustrum sitam omnia, preter mansum unum, tam culta, quam inculta similiter sub hereditario jure pro annuo censu, scilicet octo situlis vini & duobus subtalaribus hiemalibus, habet. Verum quia fundus prenominate est Fratrum nostrorum attinens Bersa in curiam fratrum, unde decime ejusdem fundi predictae curie ad prebendam fratrum nostrorum debebantur, Erbone Abbate petente, nos communi consilio & consensu fratrum nostrorum, Adelgoti videlicet prepositi, Dezmanni Decani, Bertolfi Cantoris, Bertolfi Custodis, Conradi Camerarii, Burchardi Prepositi, Caroli Prepositi prefate curie & omnium alio-

rum, omnes decimas fundi supra nominati Ecclesie beati Leonardi sub hereditario jure concessimus, eo tenore ut Abbas ejusdem Ecclesie singulis annis in festivitate sancti Martini Preposito de Wickersheim (c) & Berfa det viginti libras cere. Hujus rei testes sunt Walfrit Vicedominus, Udalrich, Hartmot, Albreht, Reginhart. Ad hec, & ut nostra supradicta concessio esset firma & inconvulsa, hanc cartam fecimus scribi & nostri sigilli impressione insigniri. Facta sunt hec anno ab inc. Dom. M. CXXXIV, indictione XII, regnante Lotario Romanorum Imperatore tertio, anno regni ejus decimo & imperii ejus secundo (d).

(a) Berfch. - (b) Vicus olim dictus Struttmatt, ubi nunc est regia gladiatorum fabrica vocata Klingenthal.

(c) Brufchwickersheim.

(d) Eodem anno 1134, ut scribit Tschudi, *Chronicon Helveticum*, tom. 1, lib. 6, pag. 64, edit. *Iseliana*, utque ex ipso dedicationis instrumento, hodiè deperdito, adnotat Guillimannus *Habsburg. lib. 5, cap. 3, pag. 200, edit. Mediolan.* & pag. 274, edit. *Ratisbonensis atque de Episcopis Argentinensibus*, pag. 233, Gebhardus Argentinenfis Episcopus consecravit Ecclesiam Gebvilleranam in honorem S. Leodegarii Episcopi. *Testes praesentes fuerunt inter alios comes Ruodolfus de Lenzeburg & filius ejus Arnoldus, comes Folmarus de Huneburg* (Guillimanus perperam scribit de Homberg), *comes Adelbertus de Habechesburg, &c.*

T I T. 630.

Anno 1134.

CHARTA Henrici Tullenfis Episcopi, quâ enarrat *qua ratione, quave libertate Comes Gerardus patruus suus (a), & comitissa Helvidis (b) cum filiis suis Hugone & Olderico comitibus (c) Bellamvallem (d) dederint Deo & Mediano Monasterio, & quomodo patris sui matrisque suaeque dona Hugo comes de Vadani monte, praesente ipso Episcopo, renovarit. . . . Acta sunt haec an. ab inc. Dom. M. CXXXIV, indict. XII, imperante pio Lothario Romanorum Augusto.*

Edidit Belhomme, *Historia Mediani Monasterii, pars IV, pag. 318.*

(a) Gerardi primi comitis Vaudani montis erat frater Theodoricus Dux Lotharingiae, pater ipseus Henrici Tullenfis Episcopi.

(b) Quae erat uxor dicti Gerardi, filiaque & haeres Gerardi comitis de Egisheim.

(c) Hugone scilicet Vaudanimontano & Ulrico Egisheimensi comitibus.

(d) Prioratus Belval in Lotharingiâ.

TIT. 631.

Anno 1134.

CHARTA, quâ Badensis Marchio Hermannus, ex consensu Berthae contectalis suae, concedit Monasterio Canonicorum Regularium S. Augustini in Backnang praedium suum in pago Huningen situm (a), in comitatu Adelberti (b), quod jure hereditario possederat, & cujus praedii redditus Bertholdus de Ingersheim (c), in suos usus pro quibusdam negotiis mancipaverat. . . . Haec autem traditio facta est an. Dom. inc. M. CXXXIV, ind. XII, Lotharii Regis an. IX, regente Spirensi Ecclesiam Sigefrido venerabili Episcopo.

Edidit Schoepflinus, *Historia Zaringo-Badensis*, Codex diplomaticus, num. 37, pag. 79.

(a) Hodie Huningen, in Alsatia. Praedia sita in Huningen Monasterio Backnangensi confirmavit Innocentius IV Bullâ datâ undecimâ die Aprilis 1245, quam edidit Petrus, *Suevia Ecclesiastica*, p. 121.

(b) Adelbertus scilicet de Habsburgo, comes superioris Alsatiae. (c) Ingersheim.

TIT. 632.

Anno 1135 1 Maji.

CHARTA donationis factae Prioratui Thierbacensi à Sultzensibus superioris Alsatiae parochianis.

Ex antiquo chartulario Abbatiae Cluniacensis, fol. ccv, & ex membranâ affixâ altari B. M. V. in Ecclesiâ Thierbacensi.

CUM constet labilem esse memoriam hominum novisque supervenientibus vetera aboliri, notitiae fidelium certificamus, qualiter Parochiani in Sultza (a) nobiles & ignobiles, tam divites quam pauperes, omnes consentientes, praecipue venerabili Gebehardo Argentinenfi Episcopo & Vernhero Lantgravio de Habensburg (b), ad quorum dominium & protectionem eorumque successorum fundus silve principaliter pertinere dignoscitur, faventibus & annuentibus, Ecclesiae Thierenbach, ob reverentiam Dei genitricis Mariae & remedium animarum suarum & parentum suorum, particulam generalitatis suae contulerunt. Ob certitudinem vero rerum subscriptarum sunt nomina testium,

id est, Diethelmus Presbiter, Hesso, Fredericus, &c. Datum anno Domini M. CXXXV, prima die Maji.

(a) Hodiè Ober-Sultz, in Alfatiâ superiori.

(b) Wernherus scilicet Comes de Habsburg, qui in hâc chartâ primus gentis suae insignitur titulo *Landgravi*, sive comitis provincialis Alfatiæ superioris.

TIT. 633.

Anno 1135 10 Junii.

BULLA Innocentii II. Papae, quâ Monasterii Hugs-hovienfis bona à Wernhero comite fundatore & aliis concessa enumerans ejusdem jura & privilegia renovat.

Ex autographo tabularii Abbatiae Andlaviensis (a).

INNOCENTIUS Episcopus servus servorum Dei, dilecto filio Cunrado Abbati Monasterii S. Michaelis, quod in loco, qui Vofagus dicitur, situm est, ejusque successoribus regulariter substituendis in perpetuum. Desiderium, quod ad religionis propositum & animarum salutem pertinere monstratur, auctore Domino, sine aliqua est dilatione complendum. Hoc igitur rationis intuitu Monasterium, quod in honore S. Michaelis omniumque celestium virtutum, in Argentinensi Episcopatu, in silva que dicitur Vofagus, juxta flumen Scheram (b), a bonæ memorie Comite Wernero constructum est, & ab eodem beato Petro oblatum (c), sub ejusdem Apostolorum principis & nostra tutela suscipimus & presentis privilegii pagina communimus; statuentes ut universa, que in presentiarum locus ipse juste & canonice possidet, aut in futurum concessione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium, seu aliis justis modis, procurante Domino, poterit adipisci, tibi, dilecte in Domino fili Cunrade Abbas, tuisque successoribus firma in perpetuum & illibata permaneant. In quibus hec propriis nominibus annotanda subjunximus, campos videlicet, silvas, prata in ipsa valle adjacentia, servos, ancillas & piscationem usque ad Ludenbach & capellam Ruginsbach (d) cum appenditiis suis: ligna quoque ad opus Monasterii, officinas claustrum & fratrum usus necessaria de dominicata silva ejusdem Comitis ab eodem vobis concessa vobis habenda & possidenda firmamus. Hoc etiam adjicientes, ut, si eadem silva fructum gestaverit, juxta ejusdem viri concessionem, decimam partem ex his pariter habeatis. Predium quoque in Flesresheim (e) ab Adelberto Comite de Habesburc & uxore ejus Judinta cum refutatione Ecclesie

ibidem site vobis concessum. Predium apud Heidolfesheim (*f*) cum mancipiis & banno, que ex dono illustri viri Folmari Comitis filii predicti Wernerii & Heilige uxoris ejus haberi videntur. Predium quoque ex dono Berlinc sororis ejusdem Comitis apud Elgenheim (*g*) & predium apud Taleheim (*h*). Predium apud Ebersheim (*i*). Predium apud Tambach (*l*). Predium, quod ex dono Lutoldi Comitis & Adelehidis uxoris ejus in Luterkinga habere videntur apud Gebersdorf (*m*); saltum unum integrum & duos dimidios, duo molendina, bannum dimidium ad vendendum vinum, mercati quartam partem. Item predium in Brachalingen, aliud ad Banersdorf, aliud ad Verebrechtswile (*n*), Ecclesias tres integras & dimidiam. Item predium, quod dedit Donatus presbyter & frater ejus Rainardus in prefata villa cum servis & ancillis. Ecclesiam ejusdem ville, quam dedit Cunradus Comes & Erimannus Comes cum uxore sua Agnete. Obeunte te nunc ejusdem loci Abbate, vel tuorum quolibet successorum, nullus ibi qualibet violentia preponatur, nisi quem communi consensu fratres omnes, vel pars sanior fratrum secundum Dei timorem & beati Benedicti regulam elegerint. Electus autem ab Argentinenſi Episcopo, si catholicus est, consecratur, si quidem gratiam Apostolicę sedis habuerint & id vobis absque pravitate & exactione exhibere voluerit : alioquin quemcunque malueritis catholicum adeatis Episcopum, qui nostra fultus auctoritate eandem consecrationem vobis exhibeat. Sepulturam quoque ipsius loci liberam esse decernimus, ut videlicet eorum, qui se illic sepeliri deliberaverint, devotioni & supreme voluntati, nisi forte excommunicati sint, nullus obſiſtat. Advocatus autem ejusdem loci non per aliquam violentiam constituatur, sed communi Abbatis & capituli voluntate. Qui etiam, si vestrum cenobium plus justo gravare voluerit, alium prout melius visum fuerit eligendi vobis libera licentia pateat. Sane ipsum Monasterium cum appendiciis suis ab Argentinenſis Episcopi jurisdictione, seu qualibet ejus exactione tutum fore sancimus atque liberum. Ad indicium autem hujus percepte a Romana Ecclesia libertatis unum byzantium nobis nostrisque successoribus annis singulis persolveretis. Decernimus ergo ut nulli omnino hominum &c. &c. &c. Data Pisis, per manum Aimerici S. Romane Ecclesie Diaconi Cardinalis & Cancellarii, IV id. Junii, indictione XIII, inc. Dom. an. M. CXXXV, Pontificatus Domni Innocentii Pape secundi anno VI.

(a) Edidit Schoepflin, *Alſatie diplomaticae*, tom. 1, pag. 208, & rursus tom. cit. pag. 479, sed in utroque loco mendose: eam Lutembacenſi Ecclesie concessam fuisse perperam scribit. *Alſatie illustratae*, tom. 2, pag. 448. Correctior est illa, quam ex schedis nostris jam retulit Würdtwein, Bullae editio, *Nova Subſidia diplomatica*, tom. VII, num. 32, pag. 85, in quo etiam extat integra.

(b) Rivas Scheer.

(c) Consulatur suprā, tit. 464, pag. cxix, ipsa notitia foundationis Abbatie Hugshovenſis.

(d) Roschbach, gallice Renrupt. (e) Flersheim. (f) Heidsheim. (g) Elsenheim.

(h) Dalheim. (i) Ebersheim. (l) Dambach. (m) Hodie Glonville.

(n) Hodie Landange, Parux & Varengeville.

T I T. 634.

Anno 1135.

CHARTA Adalberonis Archiepiscopi Trevirensis confirmantis foundationem Abbatiae Wadegotiensis, quam fecerat *Domina Gisela Comitis Friderici de Sarbrucken vidua, una cum filio suo Simone. . . . Acta Treviris an. Dom. inc. M. CXXXV, indict. XIII, regnante Lothario tercio gloriosissimo Imperatore anno regni sui X, Imperii autem III.*

Ediderunt Ludolfus, *Symphorema consuet. & decis. forens. tom. 1, pag. 1432*; Hugo, *Annales ord. Praemonstratensis, tom. 2, col. DCXIX*; Calmetus, *Histoire de Lorraine, edit. secundae, tom. 5, preuves, pag. CCXI*; atque Hontheim, *Histor. Trevir. diplomat. tom. 1, pag. 525.*

T I T. 635.

Anno 1135.

NOTITIA sententiae, quâ Gebehardus Argentinensis Episcopus, praevio ferri candentis examine, declarat familiam Abbatiae Paterniacensis in Hittenheim esse superioris Ecclesiae dicti loci parochialem.

Ex autographo tabularii Civitatis Bernensis (a).

QUEMADMODUM vetustas mater est oblivionis, ita scriptura solet esse servatrix memoriae & testis veritatis. Placuit igitur nobis hoc memoriale posteris in sempiternum relinquere, ut notitiam subscripti negotii possint, si necesse fuerit, obtinere. In villa Hittenheim (*b*) est dominicalis churtis ad Paterniacum (*c*) cum banno, cum Ecclesia, cum omni utilitate & justitia pertinens. Sed hoc scilicet de justitia Ecclesiae ignorans Dominus Adelgodus Corepiscopus (*d*), suadentibus & annitentibus parochianis inferioris Ecclesiae quae Strazburc pertinet, voluit inquilinos Paterniacenses illuc, hoc est, ad inferiorem capellam ad jus ad ratiocinationem christianitatis compellere. Denique ad id etiam res deducta est, ut homines, qui ad Paterniacum pertinent, ab hac incusatione candenti ferro eximere se judicialiter necesse haberent. Quod propositum ipsi etiam intrepidi & promptissimi susceperunt. Cumque, ferro jam ignito & bene-

dictionibus confignito, isti ad portandum iustitiae suae examen confidenter astarent, illi ex adversa parte, qui istos sicut coeperant, jurata & legitima propositione incusare debuerant, ex sententia sua defecerunt. Hinc quia manifestum est, quod inscii illi veritatis prius iniqua molirentur, omnium, qui aderant, communi iudicio decretum est, ut familiae Paterniacensis Monasterii iustitia sua constaret & in sua tantum Ecclesia, non alibi, jus Ecclesiasticum perfolverent & acciperent. Promulgata est haec eadem causa usque ad conventum Gebehardi Argentinensis Episcopi, quod Capitulum vocant. Et ibi simili modo diffinita est, praesentibus ejusdem Ecclesiae personis majoribus, scilicet Adelgodo Praeposito, Bertoldo Custode, Bertolfo Cantore, Cunrado Cammerario & caeteris quam pluribus. Nomina autem probabilium testium, qui priori examini interfuerunt, subscripta continentur. Cunradus Abbas de Ebersheim, Duo Presbyteri Murbacenses Henricus & Sintrammus, Otto Canonicus de Argentina, Ludowicus Archipresbyter, Otto Presbyter de Cherevelt (e), Richardus Presbyter de Benevelt (f), Wernherus Presbyter de Chagenheim (g), Ludewicus & Henricus qui harum Ecclesiarum Presbyteri erant, & omnes Parochiani utriusque Ecclesiae. Haec ego frater Benedictus (h) monachus diligenter, ut res gesta est, conscribi in perpetuam recordationem curavi. Est autem edita hec cartula an. Dom. inc. M. CXXXV, indictione XIII, Luothario Augusto Imperatore regnante, Gebehardo Argentinensis Ecclesiae Episcopo, hujus etiam munita sigillo.

(a) Communicavit nobis Clarissimus Dom. L. B. de Zurlauben.

(b) Hittenheim, ubi olim fuit duplex Ecclesia parochialis, una Paterniacensis Abbatiae dicta superior, altera pertinens ad Praepositum majorem Ecclesiae Argentinensis vocata inferior.

(c) Payerne, germanicè Peterlingen.

(d) Qui tunc erat Praepositus Ecclesiae Argentinensis.

(e) Id est parochus in Kertzfelden. (f) Benfelden. (g) Kogenheim.

(h) Monachus, ut videtur, Paterniacensis, qui coenobii sui nomine redditum in vico Hittenheim erat administrator.

T I T. 636.

Anno 1135.

CHARTA Bertholfi Abbatis Murbacensis, quâ in San-Amarinianâ valle fundatur Monasterium Canoniorum Regularium de Goldbach.

Ex autographo tabularii Capituli Equestris Gebwillerani.

IN nomine sanctae & individuae Trinitatis, ego Bertholfus Dei gratia Abbas Murbacensis notum esse cupio omnibus bonae voluntatis hominibus tam futu-

ris quam praesentibus, qualiter Bernherus presbiter, inter nostros non obscurus, lucum in montanis nostris Eichberg *(a)* dictum ab Ecclesia nostra nobis fatis utiliter comutavit, ut perversae mentis hominibus omnis deinceps disceptationis aditus obstruatur. Ipse namque in villa Gebenwilre *(b)* vineam unam, cum adjacente area, ad furnum calcarium sitam ad capellam & altare sancti Leudegarii, per manum advocati nostri Comitis Wernheri *(c)*, rite & absolute contradidit, & tunc demum ab eadem capella & altari sancti & patroni nostri Leudegarii manu ejusdem expetitum locum Eichberg manu Cunonis de Berchols *(d)* in jus & foundationem Cellae recepit. Quod annuentibus & annitentibus nobis ideo constat actum esse, quia utilius hoc, quod accepimus, illo, quod dimisimus, prius in publico & plenario placito nostro Hofteim *(e)* ante septuagesimam habito jurato testimonio in nostri praesentia firmatum est, septem de Gebenwilre & septem de sancto Amarino *(f)* id facientibus. Hic, quamvis praeposteratum, non est tamen intermitendum, quam prompto animo & quam magno amminiculo filii nostri homines sancti Leudegarii *(g)* studium nostrum prosequerentur. Hoc eodem tempore convenerunt primarii de villis nostris de Gebenwilre, de Bercholz, de Hofteim, de Yfenheim *(h)*, de Mercheneheim *(i)*, de Retheresheim *(l)* & caeteris ruribus circumquaque adjacentibus tam pro se, quam pro suis concivibus, ad novum veri Dei templum, exemplo illius antiqui loci, quem paraverat David in area Ornan Jebusei *(m)*, fundum & holocaustum oblaturi, de communi suo commarchio & silvestri conterminio gratuita benivolentia in tantum addiderunt, ut plusquam decuplo hoc circumquaque exsuperet, quod a nobis mutuatum est. Omnem quippe tractum inter exteriorem Craz *(n)* & Geishuferweg *(o)*, inter fontem Gucgelmanni & Wifebach usque in exteriorem Goltbach, a quo nomen loco jam inditum est, omnem, inquam, tractum infra hos quinque terminos situm illuc designaverunt & secundum scita jurisperitorum ad Cellam Goltbachensem in dedicando oratorio donari fecerunt. Quod quia jam dedicatum & circumscriptionis suae fundis & aliis pluribus & melioribus praediis dotatum adauctumque videmus, Deo gratias agamus & de eorum quiete, qui illuc a seculo elabuntur, pro posse divinitus dato aliquid provideamus. Statuimus igitur, ut locus, sicut justum est, agnita tantum super se stabili & immobili ditione Murbach, sine susceptione, sine censu, sine exactione alicujus servitutis in gremio ejus semper subsistat. Regula sancti patris Augustini, secundum instituta professorum ejus, illic jugiter vigeat. Penes eos, qui illic professionem faciunt, libera per se secundum Deum tam eligendi quam etiam constituendi Praelati potestas permaneat. Dominum Abbatem Murbachensem in maximo honore & memoria orationum jugiter habeant: aliquando se visitantem, tanquam Dominum suum, devotissime suscipiant. Ipsi & fratribus secum venientibus, tanquam sibi, canonico ordine singulas praebendas apponant. Si quid supererogabitur, tanquam ex superhabundantia karitatis pro benedictione accipiant. Sicut autem haec omnia nostro molimine facta, nostra jussione conscripta sunt, ita

etiam ad sui perpetuum & immobile stabilimentum figillo nostro impressa sunt & habent innumerabiles fauctores & testes ecclesiasticos & saeculares, & hos praecipue, quorum nomina subscripta sunt. Nogger Praepositus, Eppo Custos, Marquardus Praepositus Lucernensis, Luthfridus Camerarius, Udalaricus Cellerarius, Folmarus & Eberhardus clerici & alii fratres religiosi. Liberi: Theodericus de Rotenleim (p), Walthere de Rothenburc (q), alius Walthere item de Rotenburc, Gerhart de Bollunwilre (r), Burchart de Waltenheim (s), Eppo de Nuwennar (t). Ministeriales nostri: de Bercholz Cuno, Diethelm frater ejus, Cunrath filius ejus, Wernhere, Billunch frater ejus, Sigefrith; de Ofteim Wernhere, Heimmo & Bernhere frater ejus, Volchere; de Yfenheim Billunc; de Gebunwilere Ruodeger & Hugo frater ejus, Bertolf, item Ruodeger, Bernhere, Adelbreth, Huç, Cuno; de Blathesheim (u) Meinharth & Burcharth frater ejus; de Ufholz (x) Lutfrith, Ruodolf, Cuno fratres; de Waddenwilre (y) Baldemar, Gothefrith, Arnolth & Eberharth frater ejus; de Buhele (z) Burchart, Hazzo, Waltho, Burchart fratres, Adelbero. Ex quibus Wernherus de Ofteim, Wernherus de Bercholz, Adelbreth, Bertholth, Hugo de Gebenwilere, cum praefato Cunone de Bercholz, eundem locum in jus suum more provincialium a manu comitis Wernheri Advocati nostri tuendum susceperunt. Scripta est autem haec chartha super ea, quae continet acta, an. Dom. inc. M. CXXXV, ordinationis vero nostrae XIII, regnante glorioso Imperatore Lothario, gente Saxonum oriundo.

- (a) Id est Sylvam montis Quernei. (b) Gebweiller. (c) Wernherus comes de Habsburg.
 (d) Bergholtz. (e) Oftein, propè Ifenheim. (f) Saint-Amarin.
 (g) Id est homines pertinentes ad Abbatiam Murbacensem. (h) Ifenheim. (i) Merxheim.
 (l) Retersheim. (m) 2 Paralip. cap. 3, v. 1. (n) Locus destructus. (o) Hodiè Geishausen.
 (p) Rotelen. (q) Rothenburg, sive Rougemont. (r) Bollweiller.
 (s) Waltenheim in superiori Alfatiâ. (t) Nufern quoque in superiori Alfatiâ.
 (u) Bladoltzheim. (x) Ufholtz. (y) Wattweiller. (z) Bühel.

TIT. 637.

Circà annum 661 vel 662.

DIPLOMA Childerici II, quo *Kildericus Rex Francorum viris illustribus, Ducibus seu & Comitibus* notum facit quomodo *ad suggestionem apostolicis viris patribus nostris Chlodolfo, Chrothario Archiepiscopis (a), vel viris illustribus Amelrico, Bonefacio Ducibus (b), seu & per consilium Emnehilde Regine*, concessit *ad Ecclesiam domne Marie vel domni Stephani Nimetenfis Ecclesie (c), ubi apostolicus pater noster Dragobodus Episcopus esse dinoscitur, ut nullus iudex*

publicus ex fisco nostro in curtis Ecclesie sue, ubicunque habere dinoscitur, freda, nec sthophæ, nec herebanno recipere, nec requirere non præsumat.

Extat descriptum in antiquo sæculi decimi tertii libro privilegiorum membranaceo, qui servatur in tabulario Ecclesie imperialis Cathedralis Spirensis, fol. 21. Typis verò editum legitur in Kremeri *Geschichte des Rheinischen Fränziens*, *Beilagen*, num. 1, pag. 401.

(a) Hic ultimus videtur esse Rotharius Episcopus, qui tunc temporis Argentinensi præfuit Ecclesie.

(b) Bonifacius tunc erat Dux Alfatiae. Amelricum verò inter Duces Francie Rhenanæ collocat idem Kremerus, *Oper. cit.*, *zweiter Abschnitt*, pag. 273.

(c) Id est, Spirensis Ecclesie.

Fin du Tome second.

A S T R A S B O U R G,
de l'Imprimerie de LEVRAULT, Imprimeur de l'Intendance.